

Przekłady Literatur Słowiańskich

9

Część

3

WYDAWNICTWO
UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO

Przekłady
Literatur
Słowiańskich

Tom 9, część 3

Bibliografia przekładów
literatur słowiańskich (2017)

KOLEGIUM REDAKCYJNE

Marta Buczek (zastępca redaktora naczelnego), Monika Gawlak (sekretarz),
Katarzyna Majdzik Papić, Leszek Malczak (redaktor naczelny), Bożena Tokarz

REDAKTOR NAUKOWY / TEMATYCZNY CZĘŚCI 3. TOMU 9.

Marta Buczek

RADA PROGRAMOWA / NAUKOWA

Edward Balcerzan (Poznań), Tamara Brzostowska-Tereszkiewicz (Warszawa),
Petar Bunjak (Beograd), Đurđica Čilić Škeljo (Zagreb), Maciej Czerwiński (Kraków),
Piotr Fast (Katowice), Nikolaj Jež (Ljubljana), Zvonko Kovač (Zagreb),
Eva Malá (Nitra), Waclaw Osadnik (Edmonton), Martina Ožbot Currie (Ljubljana),
Patrycjusz Pająk (Warszawa), Cvijeta Pavlović (Zagreb), Ivo Pospíšil (Brno),
Marta Skwara (Szczecin), Tone Smolej (Ljubljana), Elżbieta Tabakowska (Kraków),
Lidija Tanuševska (Skopje), Józef Zarek (Katowice)

RECENZENCI W 2019 ROKU

Lista recenzentów znajduje się na stronie internetowej czasopisma:
www.pls.us.edu.pl/recenzenci/

REDAKCJA JĘZYKOWA

Ivana Čagalj (język chorwacki), Karolina Dohnalová (język czeski),
Tina Jugović (język słoweński), Miroslava Kyseľová (język słowacki),
Elena Micevska Zmejkoska (język macedoński),
Joanna Mleczo (język bułgarski), Srdan Papić (język serbski),
Eric Starnes (język angielski)

ADRES REDAKCJI

Instytut Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego
Zakład Teorii Literatury i Translacji
ul. gen. S. Grot-Roweckiego 5, 41-205 Sosnowiec, p. 4.50
e-mail: leszek.malczak@us.edu.pl; plsprzeklady@gmail.com
Oficjalna strona internetowa czasopisma:
www.pls.us.edu.pl

ISSN 2353-9763

Czasopismo wcześniej ukazywało się w formie drukowanej z ISSN 1899-9417

Wersja elektroniczna to wersja podstawowa czasopisma,
które jest indeksowane w następujących bazach:
Baza Czasopism Humanistycznych i Społecznych,
Central and Eastern European Online Library, ERIH PLUS, ICI Journals Master List,
Google Scholar, Polska Bibliografia Naukowa,
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities, SCOPUS

Publikacja na podstawie licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0)

Spis treści

Wstęp (*Marta Buczek*) | 7

Przekłady bułgarsko-polskie i polsko-bułgarskie

DOROTA GOŁEK-SEPETLIEWA |

**Bibliografia przekładów literatury bułgarskiej
w Polsce w 2017 roku** | 13

KAMEN RIKEV |

Polska wersja *Wzniesienia* Milena Ruskowa | 17

JOANNA MLECZKO |

**Bibliografia przekładów literatury polskiej
w Bułgarii w 2017 roku** | 27

Przekłady chorwacko-polskie i polsko-chorwackie

KATARZYNA MAJDZIK PAPIĆ |

**Bibliografia przekładów literatury chorwackiej
w Polsce w 2017 roku** | 47

PETRA GVERIĆ KATANA |

**Bibliografia przekładów literatury polskiej
w Chorwacji w 2017 roku | 53**

PETRA GVERIĆ KATANA |

Poezija kao prostor intimnog i javnog | 59

Przekłady czesko-polskie i polsko-czeskie

JAKOB ALTMANN |

**Bibliografia przekładów literatury czeskiej
w Polsce w 2017 roku | 75**

JAKOB ALTMANN |

**Bibliografia przekładów literatury polskiej
w Czechach w 2017 roku | 83**

JAKOB ALTMANN |

**O przekładach literatury polskiej w Czechach i czeskiej w Polsce.
Komentarz do bibliografii przekładów w 2016 i 2017 roku | 95**

Przekłady macedońsko-polskie i polsko-macedońskie

ELENA MICEVSKA ZMEJKOSKA |

**Bibliografia przekładów literatury macedońskiej
w Polsce w 2017 roku | 117**

LIDIJA TANUŠEVSKA |

**Bibliografia przekładów literatury polskiej
w Macedonii w 2017 roku | 119**

LIDIJA TANUŠEVSKA |

**Jak twórczość mistrza polskiego reportażu stała się „peryferyjną”?
O recepcji *Jeszcze dzień życia* R. Kapuścińskiego w kulturze
macedońskiej | 123**

Przekłady serbsko-polskie i polsko-serbskie

ESTERA SOBALKOWSKA |

Bibliografia przekładów literatury serbskiej

w Polsce w 2017 roku | 137

ESTERA SOBALKOWSKA |

Bibliografia przekładów literatury polskiej

w Serbii w 2017 roku | 141

ESTERA SOBALKOWSKA |

Przegląd antologii serbskiej poezji współczesnej wydanych

w Polsce po 1990 roku | 145

Przekłady słowacko-polskie i polsko-słowackie

MARTA BUCZEK |

Bibliografia przekładów literatury słowackiej

w Polsce w 2017 roku | 163

ZUZANA OBERTOVIÁ |

Bibliografia przekładów literatury polskiej

w Słowacji w 2017 roku | 167

ZUZANA OBERTOVIÁ |

Nadrabianie zaległości? O słowackich przekładach literatury polskiej

(nie tylko) w 2017 roku | 175

Przekłady słoweńsko-polskie i polsko-słoweńskie

MONIKA GAWLAK |

Bibliografia przekładów literatury słoweńskiej

w Polsce w 2017 roku | 205

MONIKA GAWLAK |

Od poezji „oszczędnej w słowa” do „trudnej” prozy dla dzieci.

Przekłady literatury słoweńskiej w latach 2016—2017 | 209

KAROLINA BUCKA KUSTEC |

Bibliografia przekładów literatury polskiej

w Słowenii w 2017 roku | 229

JANA UNUK |

**Od romanov do teoloških esejev: pregled slovenskih prevodov
poljske literature v letu 2017 | 241**

Wstęp

„Przekłady Literatur Słowiańskich” t. 9, część 3: *Bibliografia przekładów literatur słowiańskich (2017)* to kolejna już prezentacja bibliografii przekładów literatur: bułgarskiej, chorwackiej, czeskiej, macedońskiej, serbskiej, słowackiej i słoweńskiej na język polski oraz literatury polskiej na języki: bułgarski, chorwacki, czeski, macedoński, serbski, słowacki i słoweński, obejmująca tym razem rok 2017. Bibliografia — od 10 lat przygotowywana przez międzynarodowy zespół badaczy slawistów — daje świadectwo obecności literatur słowiańskich w kulturze polskiej oraz literatury polskiej w poszczególnych krajach słowiańskich, pozwalając spojrzeć na fakty translatorskie z punktu widzenia zmieniającej się sytuacji kulturowej, dostarcza wiedzy na temat komunikacji międzykulturowej, recepcji literatury obcej (słowiańskiej), wzajemnych, międzynarodowych kontaktów między Słowianami zachodnimi i południowymi, odzwierciedlając panujące w kulturach i literaturach tendencje.

Opracowane w niniejszym tomie przeglądy bibliograficzne tradycyjnie już uzupełniają artykuły przeglądowe i komentarze, dotyczące przekładów z poszczególnych literatur słowiańskich na język polski oraz literatury polskiej na inne języki słowiańskie, w których autorzy próbują spojrzeć krytycznie i analitycznie na twórczość przekładową, biorąc pod uwagę wzajemne kontakty literackie, potrzeby kultury przyjmującej, a także rolę tłumacza w akcie translacji. Z literatury bułgarskiej w Polsce (część: *Przekłady bułgarsko-polskie i polsko-bułgarskie*) proponujemy interesujące studium przypadku — omówienie przekładu na język polski, dokonanego przez Magdalenę Pytlak, nagrodzonej

Europejską Nagrodą Literacką powieści bułgarskiego pisarza Milena Ruskowa pt. *Wzniesienie* (*Възвишение*, 2011), uznawanej w rodzimym kręgu odbioru za nieprzekładalną. Przypadek ten traktować można jako ewenement w najnowszym bułgarsko-polskim dialogu literackim. Wśród komentarzy znajdziemy także artykuły przeglądowe poświęcone przekładom słoweńskiej poezji i prozy dla dzieci w Polsce (część: *Przekłady słoweńsko-polskie i polsko-słoweńskie*), poezji serbskiej w Polsce po 1990 roku (*Przekłady serbsko-polskie i polsko-serbskie*) czy literatury czeskiej w Polsce (*Przekłady czesko-polskie i polsko-czeskie*), odkrywające ich recepcję oraz funkcjonowanie w kulturze docelowej. Autorzy obejmują swoją refleksją różne obszary, wyjaśniają zawilości kulturowe i artystyczne, koncentrując się na dokonywanych w danym roku lub okresie makrowyborach translatorycznych, stopniu wzajemnej obecności literatur słowiańskich w świadomości literackiej kultur docelowych, przyczynach wyborów, przypuszczalnych funkcjach przekładu, kompetencjach językowych i pozajęzykowych tłumaczy, kondycji literatury i kultury przyjmującej, a także roli inicjatyw wydawniczych oraz roli tłumacza jako pomostu między dwoma kulturami.

Literatura polska, jak pokazują zestawienia bibliograficzne z 2017 roku, nadal cieszy się w krajach słowiańskich dużym zainteresowaniem i wzrastającą liczbą tłumaczeń. Odzwierciedlają tę tendencję teksty zamieszczone w niniejszym tomie, odkrywające istotną rolę polskiej literatury w kształtowaniu się innych literatur słowiańskich. Na aspekt ten zwrócono uwagę między innymi w artykule poświęconym przekładom reportaży Ryszarda Kapuścińskiego na język macedoński (*Przekłady macedońsko-polskie i polsko-macedońskie*). To ciekawe studium przypadku tłumaczenia swoistego gatunku, jakim jest reportaż, oraz jego funkcjonowania w świadomości zbiorowej macedońskich odbiorców. Autorka artykułu poszerza wiedzę na temat recepcji reportaży polskiego mistrza gatunku w Macedonii, koncentrując się na zmieniającej się współcześnie świadomości odbiorców przekładu, przyglądając się obranej przez tłumaczkę strategii translacji i podkreślając rolę tłumacza jako pełnoprawnego uczestnika w procesie literackim, ambasadora i legislatora przekładu równocześnie¹. O przekładach polskiego reportażu traktuje także artykuł przeglądowy zamieszczony w części dotyczącej tłumaczeń polsko-słowackich (*Przekłady słowacko-polskie i polsko-słowackie*), mówiący między innymi o nadrabianiu zaległości w recepcji tego gatunku we współczesnym słowackim horyzoncie odbioru. Przekłady polskich reportażyście cieszą się w Słowacji popularnością nie mniejszą niż przekłady literatury popularnej (powieść kryminalna czy powieść fantasy), co w znacznej mierze wynika z braku ugruntowanej w tym kręgu kulturowym tradycji lite-

1 Por. J. Jarniewicz, 2012: *Tłumacz jako twórca kanonu*. W: Idem: *Gościnność słowa. Szkice o przekładzie literackim*. Kraków, Znak, s. 23–33.

rackiej gatunku. Tłumaczenia reportaży Ryszarda Kapuścińskiego, Wojciecha Tochmana, Wojciecha Jagielskiego, Jacka Hugo Badera i innych, wydawane w ramach serii wydawniczej *Prekliati reportéri (Reporterzy wykluczeni)* przez założone w 2015 roku wydawnictwo Absynt, włączają ten gatunek w obieg literacki, komplementarnie uzupełniając literaturę docelową o brakujące ogniwa. Jest to zatem przykład, kiedy przekład staje się faktem kultury docelowej² inicjującym nowy model, nową propozycję języka literackiego i sposób „uprawiania” literatury³. O popularności gatunku reportażu wśród literatur słowiańskich świadczy też komentarz omawiający przekłady z kręgu polsko-czeskiego (*Przekłady czesko-polskie i polsko-czeskie*), uwzględniający, obok czeskich przekładów polskiej poezji, prozy czy dramatu, również tę formę literacką, która przewartościowuje modele literatury prymarnej i poszerza krąg jej tematycznych oraz językowych zainteresowań.

Na uwagę zasługują także zamieszczone w tomie artykuły rozpatrujące problem tłumaczenia poezji, która, jak pokazują zestawienia bibliograficzne, nie jest rodzajem współcześnie dominującym pośród wyborów translatorycznych. Tym bardziej cieszy zainteresowanie poezją polską w chorwackim kręgu odbioru, której poświęcony został artykuł zamieszczony w części polsko-chorwackiej tomu (*Przekłady chorwacko-polskie i polsko-chorwackie*). Tekst traktujący o tłumaczeniu poezji jako przestrzeni osobistej i publicznej oraz jej funkcjonowaniu w sieci to kolejny obszar zainteresowania, który może zaciekawić.

Zgromadzone w tomie komentarze — uzewnętrzniające różnice i podobieństwa między kulturami, określające ogólnie panujące w sekundarnym horyzoncie tendencje, również pole zainteresowań instytucji życia literackiego kultury przyjmującej (wydawnictwo, krytyki literackiej, czasopism) — połączone z opracowaniami bibliograficznymi skierowane są do literaturoznawców, przekładoznawców — naukowców, krytyków, slawistów, a także studentów. Założeniem naszym jest ciągle poszerzanie obszaru badań oraz budowanie i podtrzymywanie wiedzy na temat ukazujących się współcześnie przekładów literatur słowiańskich, stanowiących ważną przestrzeń komunikacji międzykulturowej.

W niniejszym tomie, podobnie jak w poprzednich tomach bibliograficznych, zachowano podobne zasady oznaczeń i opracowania: brak tytułu oryginału zaznaczono jedną gwiazdką, brak nazwiska tłumacza — dwoma gwiazdkami, brak tytułu oryginału i nazwiska tłumacza — trzema gwiazdkami. Mimo usilnych starań autorów opracowań bibliograficznych nadal zdarzają się trudności

- 2 Por. I. Even-Zohar, 2009: *Miejsce literatury tłumaczonej w polisystemie literackim*. M. Heydel, tłum. W: P. Bukowski, M. Heydel, red.: *Współczesne teorie przekładu. Antologia*. Kraków, Znak, s. 197—203; A. Lefevre, 2009: *Ogórki Matki Courage*. A. Sadza, tłum. W: P. Bukowski, M. Heydel, red.: *Współczesne teorie przekładu...*, s. 223—246.
- 3 Por. J. Jarniewicz, 2012: *Tłumacz jako twórca kanonu...*, s. 27.

w poszukiwaniu tytułów oryginałów i nie zawsze udaje się do tych informacji dotrzeć. Za pomoc techniczną w opracowywaniu zestawień bibliograficznych dziękujemy studentkom Instytutu Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego: Sylwii Frucz, Magdalenie Plech, Lucynie Przybycień i Hannie Kazidrodze.

Marta Buczek

Przekłady bułgarsko-polskie i polsko-bułgarskie

Przekłady
Literatur
Słowiańskich

„Przekłady Literatur Słowiańskich”. T. 9, cz. 3

ISSN 2353-9763 (wersja elektroniczna)

DOI 10.31261/PLS.2019.09.03.02

Bibliografia przekładów literatury bułgarskiej w Polsce w 2017 roku

The Bibliography of Translations of Bulgarian Literature in Poland in 2017

Dorota Gólek-Sepetliewa

<https://orcid.org/0000-0002-8461-2025>

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE

dorota.golek-sepetliewa@us.edu.pl

Data zgłoszenia: 16.10.2018 r. | Data akceptacji: 18.03.2019 r.

Publikacje książkowe

1. **Ruskow Milen:** *V"zvišenie / Wzniesienie*.
Tłum. Magdalena P y t l a k. Kraków,
Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2017, 416 s. [proza].

Publikacje w czasopismach

1. „Elewator: kwartalnik literacko-kulturalny” 2017, nr 1.

Ganowa Galina

- ***(*Ako znam, če ostava mi samo godina...*) /
***(*Gdybym wiedziała, że rok mi tylko został...*)
***(*Dušata mi kopnee čala zima...*) /
***(*Przez całą zimę tęskni dusza moja...*)
***(*Imam nužda da poplača...*) /
***(*Popłaczę sobie, bo mam kaprys taki...*)
***(*Zamina moàta Šeherezada...*) /
***(*Odeszła moja Szecherezada...*)

Poslepis / Post scriptum

Razbiti čaši / Rozbite kieliszki

Tiha t"ga / Cichy smutek.

Tłum. Bohdan Z a d u r a, s. 95—97 [poezja].

2. „Fraza” 2017, nr 1/2.

Pastuchow Krystio

- ***(*Na Gražina...*) / ***(*Grażynie...*)
***(*Na Plamen Asenov...*) / ***(*Plamenowi Asenowi...*)
***(*Nikiforowi Ruskowowi...*)*
***(*Ogiemu Radewowi...*)*
***(*Prez zimata...*) / ***(*W zimie...*)
***(*Przygnębiony...*)*
***(*T"mminata...*) / ***(*Ciemność...*)
***(*V gradinata naprolet...*) / ***(*Wiosną w ogrodzie...*)
***(*V"v venite na 12% ot b"lgarskite m"že teče ruska kr"v...*) /
***(*W żyłach 12% bułgarskich mężczyzn płynie rosyjska krew...*)
Fiat lux*.

Tłum. Marta H o ż e w s k a, s. 41—46 [poezja].

3. „Poezja Dzisiaj” 2017, nr 123.

Hartomacidis Christos

Čovek "t-kuče / Spsiały człowiek

P"lnolunie / Pełnia

V onzi den / W ten dzień.

Tłum. Aleksander N a w r o c k i, s. 59—60 [poezja].

4. „Poezja Dzisiaj” 2017, nr 126.

Aleksandrowa Rozalia

(*Jak trudno dojść do ciebie...*)

(*Kiedy nauczymy się wybaczać...*)

(*Zmieniam wszystko obok siebie...*), s. 69—70 [poezja].

DOROTA GOŁEK-SEPETLIEWA | dr, bułgarystka, adiunkt w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Autorka monografii *Formuły absurdu w twórczości poetyckiej Konstantina Pawłowa* (Kraków 2011). Jej zainteresowania badawcze koncentrują się wokół historii literatury bułgarskiej ze szczególnym uwzględnieniem współczesnej poezji bułgarskiej.

Polska wersja *Wzniesienia* Milena Ruskowa

The Polish Version of Milen Ruskov's *Summit*

Kamen Rikev

 <https://orcid.org/0000-0002-6606-4731>

MARIA CURIE-SKŁODOWSKA UNIVERSITY IN LUBLIN
rikev@umcs.pl

Data zgłoszenia: 15.09.2017 r. | Data akceptacji: 10.12.2017 r.

ABSTRACT | The article comments on Milen Ruskov's third novel *Summit* (*The Heights / Възвишение*, 2011) and its critical acclaim in Bulgaria. Set in 19th-century milieu, the revolutionary struggles and the novel's unique language have been indicated by critics as its most outstanding aspects that provoke new debates on the national and linguistic identity of contemporary Bulgarians. At the same time the novel's Polish translation by Magdalena Pytlak (*Wzniesienie*, 2017) poses other questions concerning the promotion of modern Bulgarian culture abroad, the translatability of Ruskov's work and the translator's strategies in terms of successfully "importing" Bulgarian literature into the Polish context.

KEYWORDS | Bulgarian literature, Bulgarian National Revival, Milen Ruskov, Magdalena Pytlak, national exclusivity, translatability of literary works

W marcu 2017 roku ukazał się polski przekład powieści Milena Ruskowa *Wzniesienie*¹. Propozycja Wydawnictwa Uniwersytetu Jagiellońskiego daje możliwość polskim czytelnikom zapoznania się z głośną bułgarską powieścią zaledwie kilka lat po jej krajowym wydaniu, natomiast sam przekład Magdaleny Pytlak można traktować jako ewenement w najnowszym bułgarsko-polskim dialogu literackim, który zasługuje na specjalne omówienie.

Milen Ruskow (ur. w 1966 roku w Burgas) należy do fali średniego pokolenia bułgarskich tłumaczy z języka angielskiego i prozaików, którzy posiadają wyraźnie określone preferencje dotyczące tematyki i stylu literackiego. Akcja jego dwóch pierwszych powieści (*Джобна енциклопедия на мистериите*, 2004 oraz *Захвърлен в природата*, 2008) rozgrywa się w czasach średniowiecznych oraz wczesnonowożytnych i traktuje o życiu umysłowym Europy Zachodniej. Nawiązania do renesansowego kosmopolityzmu, do egzotyki i ezoteryki fragmentarycznej narracji, która przywołuje zapomniane postaci i ich osobliwe idee, łączy się z ożywieniem i rozwijaniem estetyki bułgarskiego postmodernizmu. Historyczna pamięć i ironia wobec potężnych intelektualnych tradycji, ucieczka w świat wyobrażony, wszechogarniająca nostalgia, rozkoszowanie się konstruowaniem własnych historii — to elementy, które ujawniły nieprzewidywalny potencjał Ruskowa jako subtelного prozaika, unikającego typowo rodzimej tematyki. Mało kto przewidywał, że trzecia powieść autora nie tylko zostanie oparta na narodowej przeszłości, lecz z nieoczekiwanej perspektywy odnowi debatę nad tożsamością zbiorową oraz sposobami postrzegania języka bułgarskiego w kategorii *sacrum*.

Powieść *Wzniesienie* (*Възвишение*), wydana w 2011 roku przez renomowane płowdiwskie wydawnictwo „Жанет 45”², zyskała natychmiastowy rozgłos. W 2014 roku Ruskow stał się laureatem Nagrody Literackiej Unii Europejskiej, a o uznaniu czytelników świadczyły kolejne dwa wydania utworu. Ważniejsze jednak wydaje się to, że książkę natychmiast okrzyknięto „przyszłą klasyką”³ oraz że podjęto próby jej analizy i interpretacji w szerokim kontekście rozwoju literatury narodowej.

Zaledwie kilka miesięcy po publikacji powieści uznany krytyk i historyk literatury Swetłozar Igow stwierdził, że *Wzniesienie* stanowi „nowe artystyczne spojrzenie na narodową rewolucję oraz tematykę, na której bazując [Christo] Botew, [Iwan] Wazow i [Zachary] Stojanow, stworzyli swoje

1 M. Ruskow, 2017: *Wzniesienie*. M. Pytlak, tłum. Kraków, Wydawnictwo UJ, 416 s.

2 M. Русков, 2011: *Възвишение*. Пловдив, „Жанет 45”, 408 s.

3 M. Новков, 2012: *Историята/Истории или Възвишение на физиката, успоредно четене*. „Литературен вестник”, nr. 5, s. 6. Dostępne w Internecie: http://www.bsph.org/members/files/pub_pdf_1260.pdf [dostęp: 10.11.2018]. Tu i dalej tłumaczenia z tekstów bułgarskich moje — K.R.

arcydzieła”⁴. Nawiązując do pierwszej powieści Ruskowa, Igow proponuje klucz do interpretacji utworu w charakterze „kieszonkowej encyklopedii” epoki bułgarskiego odrodzenia narodowego, czyli emblematycznego okresu zarazem martyrologii i bohaterstwa, powstańczych klęsk i wyzwolenia Bułgarów spod panowania Imperium Osmańskiego. W konkluzji stwierdza, że *Wzniesienie* to „powieść obrazująca początek tworzenia w świadomości indywidualnej tego, co nazywamy historyczną i narodową pamięcią”.

Opinia Igowa, dotycząca osadzenia powieści w epoce odrodzenia i oddawania jej specyfiki, jest zbieżna z ocenami kolejnych czołowych krytyków, którzy podkreślają walory nie tylko estetyczne, lecz także narodowe. Warto przywołać poglądy Nikolaja Aretowa („powieść można interpretować w duchu nowego spojrzenia rewizjonistycznego na wielką narrację o narodowej rewolucji”)⁵, Złatka Angelowa („powieść ta ... będzie pełniła funkcję jednoczenia narodu”)⁶, Dimityra Kamburowa („ambicją pierwszoosobowej narracji u Ruskowa jest wyartykułowanie niezmaconej prawdy o odrodzeniu narodowym”)⁷, Inny Pelewej („powieść ta jest największym ewenementem w najnowszej literaturze bułgarskiej”)⁸, Mładena Właszkiego („Ruskow komponuje niezrównaną opowieść o bułgarskim odrodzeniu i «urodzonym» w nim «nowożytnym» Bułgarze”)⁹. Angielski tłumacz literatury bułgarskiej (w tym Ruskowa) Christopher Buxton również pokusił się o barwne stwierdzenie, że „Milen Ruskow jest bułgarskim Cervantesem”¹⁰.

4 C. Игов, 2011: *Роман за българското Risorgimento*. „Електронно списание LiterNet”, nr. 10 (143). Dostępne w Internecie: <http://www.kultura.bg/bg/article/view/18937> [dostęp: 10.11.2018].

5 Н. Аретов, 2012: *Нагоре!* Николай Аретов [приватни блог]. Dostępne w Internecie: <http://aretov.queenmab.eu/archives/criticism/86-review/134-height.html> [dostęp: 10.11.2018].

6 З. Ангелов, 2012: *Възвишената красота на езика. Мисли по време на четенето на „Възвишение“ от Милен Русков, подредени след това*. „Литературен вестник”, nr. 42, s. 7. Dostępne w Internecie: http://www.bsph.org/members/files/pub_pdf_1312.pdf [dostęp: 10.11.2018].

7 Д. Камбуров, 2012: *Първолични носталгии. „Възвишение” от Милен Русков и „Физика на тъгата” от Георги Господинов*. „Култура”, nr. 35 (2697). Dostępne w Internecie: <http://www.kultura.bg/bg/article/view/20198> [dostęp: 10.11.2018].

8 И. Пелева, 2013: *XIX век — днес и на български*. „Електронно списание LiterNet”, nr. 10 (167). Dostępne w Internecie: http://litenet.bg/publish20/i_peleva/XIX-vek-dnes.htm [dostęp: 10.11.2018].

9 М. Влашки, 2015: *Из „Романология ли? Съвременният български роман между употребата и експеримента”. Контексти на днешния български роман*. „Електронно списание LiterNet”, nr. 5 (186). Dostępne w Internecie: <http://litenet.bg/publish26/mladen-vlashki/romanologia.htm> [dostęp: 10.11.2018].

10 C. Buxton, 2012: *Summit by Milen Ruskov*. Dostępne w Internecie: <http://christopherbuxton.com/index.php/summit-by-milen-ruskov/> [dostęp: 10.11.2018].

Paralelnie z analizami dotyczącymi „narodowotwórczego” historycznego kontekstu za wyjątkowy atut *Wzniesienia* uznano jego niepowtarzalny język. Formalnie narrację prowadzi główny bohater Giczo, hajduk-rewolucjonista, który opisuje swoje podróże po bułgarskich ziemiach śladem Wasyla Lewskiego¹¹, cytuje i interpretuje prawdziwe i zmyślane utwory z epoki, rozważa nad etymologią niektórych bułgarskich słów i miejscowości. W swoim trafnym podsumowaniu polska tłumaczka Magdalena Pytlak stwierdza, że Ruskow „wymyślił na potrzeby swej literackiej wizji nowy język. Język ten jest mieszanką dialektu z okolic miasta Kotel, języka odrodzeniowego piśmiennictwa [...], słów zaczerpniętych z dziewiętnastowiecznych słowników oraz własnej językowej fantazji i ogromnego poczucia humoru. Jest to zatem język będący grą jednocześnie z tradycją i współczesnością”¹².

Rodzime oceny dotyczące języka *Wzniesienia* koncentrują się wokół niezwykłości, wyjątkowości, eksperymentalności tego utworu. Prawdą jest, że w porównaniu z polską tradycją proza bułgarska nie posiada narratorów jak Jan Chryzostom Pasek, ani mistrzów stylizacji staroświeckiej mowy jak Henryk Sienkiewicz. W tej perspektywie powieść Ruskowa wpisuje się raczej w słowną, gramatyczną i ortograficzną polifonię epoki odrodzenia, która umożliwiła projekt emancypacji z tradycji języka cerkiewnosłowiańskiego. Zgadając się z pierwotnym poglądem samego autora, wyrażonym w wywiadach, który dotyczy nieprzekładalności powieści na obce języki¹³, bułgarscy krytycy akcentują przekonanie o wyjątkowym charakterze utworu — zarówno dzięki swoistemu językowi artystycznemu, jak i specyfice odrodzeniowych realiów i wartości, stanowiących sedno narodowego sacrum.

Czynnikiem przyczynającym się do zaostrzenia ocen krytycznoliterackich stał się fakt, że powieść Ruskowa opublikowano i interpretowano paralelnie z *Fizyką smutku* Georgiego Gospodinowa. O ile *Fizyka* jest uniwersalna w swoich tematyce i przesłaniach, „otwarta” na międzynarodowych czytelników oraz tłumaczy, o tyle *Wzniesienie* odsyła do stricte bułgarskiego klucza w celu zrozumienia zawartych w utworze sensów.

We artykule z 2016 roku¹⁴ zaproponowałem specyficzny ogląd *Wzniesienia*. Wychodząc z założenia, że w swojej zasadniczej istocie powieść nie oferuje

11 Wasyl (Wasil) Lewski (1837—1873) — rewolucjonista, ideolog walk o wyzwolenie Bułgarii, bohater narodowy.

12 M. Pytlak, 2017: *Od tłumaczki*. W: M. Ruskow: *Wzniesienie*. Kraków, Wydawnictwo UJ, s. 7.

13 Por. M. Витанова, 2011: *Помогни ми да те възвися*. „Култура”, nr. 35 (2653), s. 3; Цв. Трифонова, 2014: *Късни вариации около романа „Възвишение”*. „Факел.бг”. Dostępne w Internecie: <http://www.fakel.bg/index.php?t=3505> [dostęp: 10.11.2018]; M. Новков, 2012: *Историята/Истории...*, s. 6; 3. Ангелов, 2012: *Възвишената красота...*, s. 7.

14 K. Рикев, 2016: *Романът „Възвишение” в съвременния български литературен контекст*. „Език и литература”, nr 3—4, s. 74—88.

kolejnej narracji o narodowym odrodzeniu (s. 76)¹⁵, broniłem tezy, że poprzez naśladowanie lub raczej przypominanie wzorców z epoki książka wpisuje się w kategorię współczesnej, swoistej literackiej trawestacji całego korpusu bułgarskiej prozy o walkach rewolucjonistów. Z takiej perspektywy Ruskow kieruje przesłania dzieła do swej terażniejszości i współczesnych mu czytelników (s. 77), a dziewiętnastowieczne dekoracje mają na celu zapewnienie odpowiedniego tła — zarazem emocjonalnego i boleśnie rozpoznawalnego — do rozważań nad zawiłymi kwestiami tożsamości zbiorowej w XXI wieku. Innymi słowy, przesłania *Wzniesienia* dotyczą *par excellence* tzw. okresu bułgarskiego przejścia do demokracji (българския Преход) (s. 79—82). Natomiast zarówno język, jak i akcja utworu narzucają pytanie o potencjał rodzimych odbiorców w interpretacji odrodzeniowej tematyki, w świetle współczesnej kultury rozrywkowej (choć zarówno intelektualnej), grającej zasadami „staroświeckości” i różnego rodzaju stylizacji, do których można zaliczyć prozę Umberta Ecco lub telewizyjne seriale kostiumowe (s. 87).

Niezależnie od wyboru strategii interpretatorskich pewnym wydaje się fakt, że w drugim dziesięcioleciu XXI wieku bułgarscy odbiorcy niezbitnie odczuwają nostalgię za tematyką hajductwa i narodowego bohaterstwa, jak również potwierdzają głębokie przywiązanie do językowego demokratyzmu i dziwaczności dziewiętnastowiecznych działaczy kultury. Ponadto celowa wulgaryzacja języka prozatorskiego, jako chwyt rynkowy, z pewnością przyczyniła się do poszerzenia kręgu rodzimych odbiorców tej okazałej książki (ponad 400 stron).

W świetle jednoznacznie pozytywnej recepcji powieści Milena Ruskowa oczywistym jawi się fakt, że próby tłumaczenia utworu na języki obce stanowią ogromne wyzwanie, a opublikowanie przekładu *Wzniesienia* będzie rodziło kolejne pytania, dotyczące walorów najnowszej bułgarskiej literatury i przetłumaczalności jej typowo narodowych realiów. Dlatego wyraziłem przekonanie, że polska wersja powieści w tłumaczeniu Magdaleny Pytlak jest ewenementem przede wszystkim dla promocji współczesnej kultury bułgarskiej za granicą, natomiast jakość tłumaczenia można oceniać dopiero po analizie danych rynkowych i opiniach polskich krytyków¹⁶. Nie ulega wątpliwości

15 Podobne stanowiska wyrażają: М. Новков, 2012: *Историята/Истории...*, s. 7 („[...] patrząc szczerze [...] *Wzniesienie* [...] to nie powieść o Bułgarskim odrodzeniu i powstańczych ruchach”); Б. Пенчев, 2011: *Високо, високо, високо*. „Капитал Light”, nr 47 (*Wzniesienie* pokazuje „jakby odwrotną stronę Odrodzenia. [...] Ruskow rozmieszcza nie tylko autorytety, ale samą koncepcję o „wysokim” i „niskim” jako oddzielne kategorie, o których powinno się opowiadać w odmienny sposób”).

16 K. Рикев, 2017a: *За превода на една книга и преводимостта на много равнища*. „Език и литература”, nr 1—2, s. 269. Dostępne w Internecie: <http://www.ezik-i-literatura.eu/2017/1-2/24-K.Rikev-rec-BG.pdf> [dostęp: 10.11.2018].

jednak, że polska wersja utworu Ruskowa i translatorskie strategie M. Pytlak będą funkcjonować w zupełnie innych warunkach, które automatycznie pozbawiają powieść doniosłości kontekstu narodowego i jej unikalności językowej.

W przygotowywaniu recenzji dla czasopisma „Език и литература” skierowałem konkretne pytania do tłumaczki. Jestem wdzięczny p. M. Pytlak za szczere i szczegółowe odpowiedzi dotyczące historii przekładu *Wzniesienia*. W tym przypadku książką zainteresował się wydawca, ponieważ jako nagrodzona Europejską Nagrodą Literacką, automatycznie znalazła się na liście pozycji sugerowanych do przekładu w ramach Europejskiego Grantu na tłumaczenia literackie. W ten sposób *Wzniesienie* stało się pierwszą książką, której propozycję tłumaczenia otrzymała M. Pytlak. Powszechna praktyka wygląda jednak inaczej: zazwyczaj tłumacze literatury bułgarskiej przesyłają propozycje i fragmenty przekładu do wydawców. Zważywszy na nietypowe okoliczności, tłumaczka stanęła przed nie lada dylematem — znając powieść Ruskowa, była pełna wątpliwości wobec trudnego przedsięwzięcia, jednocześnie wiedziała, że to propozycja „jedna na milion”.

Praca nad przekładem zajęła M. Pytlak prawie dwa lata. Liczne spotkania z autorem podczas procesu translacji zadecydowały o wyborze własnych strategii przekładu i rezygnacji z innych pomysłów. Tłumaczka nie ukrywa, że bułgarskie głosy o nieprzekładalności tej powieści stanowiły dodatkowy impuls do utworzenia jej polskiej wersji.

Głównym problemem w rozważaniach nad obcojęzycznym istnieniem *Wzniesienia* jest kwestia radzenia sobie z archaizacją i stylizacją, które charakteryzują oryginał. Strategia M. Pytlak wymuszona była brakiem polskiego odpowiednika na jakimkolwiek poziomie gry językowej Ruskowa. Należy dodać, że historia języka polskiego zdecydowanie różni się od linii rozwojowej języka bułgarskiego. Ostatecznie strategia tłumaczki została oparta na dwóch filarach. Pierwszy dotyczył rezygnacji z poszukiwań polskiego odpowiednika językowego na poziomie regionu i rejestru, co uzasadnia również starania dotyczące unikania internacjonalizmów. W związku z tym nawet te internacjonalizmy, które pojawiają się w oryginale, tłumaczka zastępowała słowiańskimi odpowiednikami. Drugi z filarów związany był z potrzebą zachowania wrażenia nie tyle obcości kulturowej i językowej, co przynajmniej pewnej stylistycznej gry.

Kolejnym wyzwaniem dla tłumaczy *Wzniesienia* jest sprawa zwulgaryzowanego — aczkolwiek w celach estetycznych — języka. Ponieważ autor osiągał wulgarność poprzez użycie jednego słowa w jego najróżniejszych formach, a polski ekwiwalent tego samego słowa jest jednoznacznie bardziej ordynarny, M. Pytlak wybrała strategię budowania przekładu nie na kon-

kretnym wulgaryzmie, lecz wokół danej metafory. Dlatego w polskim przekładzie pojawił się *pies*, który w zależności od użytego idiomu może brzmieć mniej lub bardziej niecenzuralnie, posiadając przy tym bogaty potencjał stylistyczny.

Za ważny element polskiego wydania powieści uważam krótką przedmowę *Od tłumaczki*¹⁷, która, naśladując styl przedmowy autora (*Od autora*, s. 6), pełni wieloznaczną funkcję. M. Pytlak ujawnia w niej swoje podejście do utworu w roli tłumacza, lecz również literaturoznawcy i krytyka w pełni świadomego odpowiedzialności za adekwatną (i na wszystkich płaszczyznach odmienną od bułgarskiej) recepcję *Wzniesienia* w Polsce¹⁸. Warto również podkreślić, że *Informacja o tekście* w oryginale Ruskowa znajduje się po zacytowanym fragmencie utworu odrodzeniowego filologa Konstantina Fotinowa. W polskim wydaniu kolejność tekstów inicjalnych jest zmieniona: najpierw pojawia się krótki fragment *Od autora*, podniesiony do rangi swoistej przedmowy od samego Ruskowa, następnie zamieszczone są słowa *Od tłumaczki*, a dopiero potem cytaty Fotinowa. Wplatając więc głos tłumaczki w tkanę inicjujących rozdziałów powieści, uwidoczniona zostaje decyzja wydawcy, by podkreślić rolę tłumacza jako pełnoprawnego uczestnika w procesie literackim, który staje się dla czytelników polskich zarówno komentatorem, jak i pewnego rodzaju „neutralizatorem” autentycznego bałkańskiego kontekstu.

Jakie są, według mnie, ważniejsze punkty krótkiej przedmowy M. Pytlak kierowanej do zagranicznych odbiorców powieści? Po pierwsze, *Wzniesienie* wymaga specjalnego komentarza tłumacza jeszcze w częściach wstępnych jako deklaracji swoistej pozycji utworu i jego osadzenia w specyficznych realiach bałkańskich. Po drugie, taki gest jest delikatnym, lecz wyrazistym świadectwem o nie-ekskluzywności Milena Ruskowa jako autora dzieła literackiego przetłumaczonego na obcy język. Przeciwnie: przynajmniej część kompetencji autora powinna zostać „oddana” tłumaczowi w związku z problematyczną ekwiwalencją między oryginałem a przekładem. Wyrażając swoje strategie, ale także obawy dotyczące przekładu, M. Pytlak w sposób rzetelny i odpowiedzialny przyjmuje ryzyko podjętego przedsięwzięcia. Fakt ten świadczy również o zwiększonej uwadze tłumaczki poświęconej adekwatnej recepcji utworu przez Polaków.

Kolejnym atutem przedmowy tłumaczki jest ujawniająca się perspektywa literaturoznawcza. Stanowiska bułgarskich krytyków dotyczą głównie eksperymentalnego języka powieści, natomiast Pytlak kładzie akcent na ludyczność

17 M. Pytlak, 2017: *Od tłumaczki...*, s. 7–8.

18 Рог. К. Рикев, 2017b: *Пролегомени към полския превод на „Възвишение”*. „Език и литература”, nr. 1–2, s. 273–275. Dostępne w Internecie: <http://www.ezik-i-literatura.eu/2017/1-2/25-K.Rikev,M.Pitlak.BG.pdf> [dostęp: 10.11.2018].

fabuły i specyficzną konstrukcję języka Ruskowa. Tłumaczka uzasadnia swój wybór funkcjonalnych ekwiwalentów wymowy, który motywuje chęcią uniknięcia ewentualnej polonizacji dzieła.

Wszystkie elementy w tekście *Od tłumaczki* prowadzą do szerszego pytania o troskę skuteczną, czyli niedosłownej i zawsze funkcjonalnej, recepcji współczesnej bułgarskiej kultury w Polsce. Okazuje się, że w przypadku *Wzniesienia* Milena Ruskowa godne do literackiego „importu” są nie tyle konteksty bułgarskiego sacrum, lecz przeciwnie — elementy egzotycznej zabawy historią z Bałkanami w tle.

Do sformułowania powyższego wniosku skłania też okładka powieści, przedstawiająca działaczy powstania ilindeńskiego z 1903 roku. Dzięki takiej fotografii trudno oprzeć się wrażeniu, że bułgarska rzeczywistość w oczach dzisiejszych Polaków pozostaje w granicach stereotypizacji, według której pomiędzy 1872 a 1903 rokiem na Bałkanach nic znaczącego się nie wydarzyło.

U schyłku 2017 roku odbyła się premiera filmu *Wzniesienie*¹⁹, którego akcja ściśle podąża za powieściową fabułą. M. Ruskow odgrywał w produkcji aktywną rolę scenarzysty wraz z Wiktorem Bożinowem i Neli Dimitrową. W tym samym roku ukazała się jego czwarta powieść — *Czarnokorija* (*Чамкория*, 2017), która zachowuje formuły znane z poprzedniego utworu: ludyczną, zarchaizowaną grę językową bohatera-narratora w nostalgicznych bułgarskich sceneriach.

Literatura

- Buxton C., 2012: *Summit by Milen Ruskov*. Dostępne w Internecie: <http://christopherbuxton.com/index.php/summit-by-milen-ruskov/> [dostęp: 10.11.2018].
- Pytlak M., 2017: *Od tłumaczki*. W: M. Ruskow: *Wzniesienie*. Kraków, Wydawnictwo UJ, s. 7—8.
- Ruskow M., 2017: *Wzniesienie*. M. Pytlak, tłum. Kraków, Wydawnictwo UJ, 416 s.
- Ангелов З., 2012: *Възвишената красота на езика. Мисли по време на четенето на „Възвишение” от Милен Русков, подредени след това*. „Литературен вестник”, nr. 42 (19—31.12), s. 6—7. Dostępne w Internecie: http://www.bsph.org/members/files/pub_pdf_1312.pdf [dostęp: 10.11.2018].
- Аретов Н., 2012: *Нагоре!* Николай Аретов [приватни блог]. Dostępne w Internecie: <http://aretov.queenmab.eu/archives/criticism/86-review/134-height.html> [dostęp: 10.11.2018].

19 *Възвишение (Heights / The Liberators)*. Reż. W. Bożinow. Serpentine Film & TV Production — All Stars In — Bulfilm — Bulgarian National Film Center, 2017.

- Витанова М., 2011: *Помогни ми да те възвися*. „Култура”, нр. 35 (2653), с. 3. Dostępne w Internecie: http://www.kultura.bg/bg/print_article/view/18894 [dostęp: 10.11.2018].
- Влашки М., 2015: *Из „Романология ли? Съвременният български роман между употребата и експеримента”. Контексти на днешния български роман*. „Електронно списание LiterNet”, нр. 5 (186). Dostępne w Internecie: <http://litenet.bg/publish26/mladen-vlashki/romanologia.htm> [dostęp: 10.11.2018].
- Игов С., 2011: *Роман за българското Risorgimento*. „Електронно списание LiterNet”, нр. 10 (143). Dostępne w Internecie: <http://litenet.bg/publish/sigov/milen-ruskov-vyzvishenie.htm>; теж в: „Култура”, 2011 (28.10), нр 36 (2654), с. 8. Dostępne w Internecie: <http://www.kultura.bg/bg/article/view/18937> [dostęp: 10.11.2018].
- Камбуров Д., 2012: *Първолични носталгии. „Възвишение” от Милен Русков и „Физика на тъгата” от Георги Господинов*. „Култура”, нр. 35 (2697). Dostępne w Internecie: <http://www.kultura.bg/bg/article/view/20198> [dostęp: 10.11.2018].
- Новков М., 2012: *Историята/Истории или Възвишение на физиката, успоредно четене*. „Литературен вестник”, нр. 5 (8—14.02), с. 6—7. Dostępne w Internecie: http://www.bsph.org/members/files/pub_pdf_1260.pdf [dostęp: 10.11.2018].
- Пелева И., 2013: *XIX век — днес и на български*. „Електронно списание LiterNet”, нр. 10 (167). Dostępne w Internecie: http://litenet.bg/publish20/i_pelleva/XIX-vek-dnes.htm [dostęp: 10.11.2018].
- Пенчев Б., 2011: *Високо, високо, високо*. „Капитал Light”, нр. 47. Dostępne w Internecie: http://www.capital.bg/light/revju/knigi/2011/11/24/1211306_visoko_visoko_visoko/ [dostęp: 10.11.2018].
- Рикев К., 2016: *Романът „Възвишение” в съвременния български литературен контекст*. „Език и литература”, нр 3—4, с. 74—88.
- Рикев К., 2017а: *За превода на една книга и преводимостта на много равнища*. „Език и литература”, нр. 1—2, с. 269—272. Dostępne w Internecie: <http://www.ezik-i-literatura.eu/2017/1-2/24-K.Rikev-rec-BG.pdf> [dostęp: 10.11.2018].
- Рикев К., 2017б: *Прологомени към полския превод на „Възвишение”*. „Език и литература”, нр. 1—2, с. 273—275. Dostępne w Internecie: <http://www.ezik-i-literatura.eu/2017/1-2/25-K.Rikev,M.PitlakBG.pdf> [dostęp: 10.11.2018].
- Русков М., 2011: *Възвишение*. Пловдив, „Жанет 45”, 408 с.
- Трифоновна Цв., 2014: *Късни вариации около романа „Възвишение”*. „Факел.бг”. Dostępne w Internecie: <http://www.fakel.bg/index.php?t=3505> [dostęp: 10.11.2018].

Камен Риков

Полската версия на *Възвишение* от Милен Русков

РЕЗЮМЕ | Статията коментира появата на третия роман на Милен Русков *Възвишение* (2011) и неговата позитивна критическа рецепция в България. Разположен в декори от XIX век, революционните борби и уникалният език на романа провокират нови дебати върху националната и езикова идентичност на съвременните българи. Същевременно полският превод на романа (*Wzniesienie*, 2017), дело на Магдалена Питлак, поставя нови въпроси, свързани с промоцията на съвременната българска култура зад граница, преводимостта на Русковата творба и преводаческите стратегии за успешен „внос“ на българска литература в днешния полски контекст.

КЛЮЧОВИ ДУМИ | българска литература, Българско възраждане, Милен Русков, Магдалена Питлак, национална изключителност, преводимост на литературния текст

Kamen Rikev

The Polish Version of Milen Ruskov's *Summit*

SUMMARY | The article comments on Milen Ruskov's third novel *Summit* (*The Heights / Възвишение*, 2011) and its critical acclaim in Bulgaria. Published in the same year as Georgi Gospodinov's *Physics of Sorrow* (*Физика на тъгата*), Ruskov's work was almost unanimously lauded as a 21st-century literary phenomenon in Bulgaria. In contrast with Gospodinov's book, it remains deeply rooted in the national historical context and, in addition, seems to be virtually untranslatable. Set in 19th-century milieu, the depicted revolutionary struggles and the novel's unique language have been indicated by critics as the novel's most outstanding features that provoke new debates on the national and linguistic identity of contemporary Bulgarians. At the same time the novel's Polish translation by Magdalena Pytlak (*Wzniesienie*, 2017) poses other questions concerning the promotion of modern Bulgarian culture abroad, the translatability of Ruskov's work and the translator's strategies in terms of successfully "importing" Bulgarian literature into the Polish context. Pytlak's version of *Summit* reveals her role as the translator and, simultaneously, constitutes a competent guide to the artistic world created by Ruskov. These features make the Polish translation of *Summit* a notable event in the recent Polish-Bulgarian cultural dialogue. Its success, however, could only be measured by the book's market value and the future analyses of literary scholars.

KEYWORDS | Bulgarian literature, Bulgarian National Revival, Milen Ruskov, Magdalena Pytlak, national exclusivity, translatability of literary works

KAMEN RIKEV | dr, adiunkt w Zakładzie Białorutenistyki i Bułgarystyki IFS UMCS w Lublinie. Badacz poezji staropolskiej, literatury bułgarskiej XX wieku i kultur bałkańskich. Autor antologii literatury staropolskiej od średniowiecza do oświecenia *Зубър, видра и наун* (2008) oraz *Два зубъра и муза* (2014), tłumacz literatury polskiej.

Bibliografia przekładów literatury polskiej w Bułgarii w 2017 roku

The Bibliography of Translations of Polish Literature in Bulgaria in 2017

Joanna Mleczo

<https://orcid.org/0000-0003-4786-1759>

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
joanna.mleczo@us.edu.pl

Data zgłoszenia: 16.10.2018 r. | Data akceptacji: 11.02.2019 r.

Publikacje książkowe

1. **Bator Joanna:** *Ciemno, prawie noc / T"mno, počti noš.*
Prev. Krum K r u m o v. Sofiâ, Izdatelstvo „Siela”, 2017, 488 s. [proza].
2. **Bieńczyk Marek:** *Tworki / Psihiatrična bolnica Tworki.*
Prev. Desislava N e d i a l k o v a. Sofiâ, Izdatelstvo „Panorama”, 2017, 212 s. [proza].
3. **Dukaj Jacek:** *Lód / Led.*
Prev. Vera D e â n o v a, Vasil V e l č e v. Sofiâ, Izdatelstvo „Ergo”, 2017, 1094 s. [proza].
4. **Kapuściński Ryszard:** *Lapidaria IV—VI / Lapidarii IV—VI.*
Prev. Blagovesta L i n g o r s k a, Milena M i l e v a. Sofiâ, Izdatelstvo „SONM”, 2017, 392 s. [proza].
Lapidarium IV / Lapidarij IV, s. 5—124.
Lapidarium V / Lapidarij V, s. 125—238.
Lapidarium VI / Lapidarij VI, s. 239—386.
5. **Karasek Krzysztof:** *Wiedza radosna / Radostno poznanie.*
Prev. L"čezar S e l â š k i. Sofiâ, Izdatelstvo „Vaân”, 2017, 208 s. [poezja].
Jest ścieśnieniem / E sg"stâvane, s. 7—9.
[Z tomu *Genealogie / Rodoslovie*]
Ballada o życiu i śmierci zbójnika Johannes K. /
Balada za života i sm"rtta na razbojnika Johanes K., s. 127—130.
Łądowanie na planecie Ziemia / Kacane na planetata Zemâ,
s. 144—145.
Pieśń wędrowca / Pesenta na strannika, s. 132—133.
Saga rodzinna / Rodova saga, s. 122—123.
Sen i zwątpienie / S"n i s"nienie, s. 124—125.
Tryptyk prenatalny / Prenatalen triptih, s. 136—137.
1937 / 1937, s. 140—141.
Wiersz rocznicowy / Ūbilejno stihotvorenje, s. 134—135.
Wieża Karaska / Kulata na Karasek, s. 120—121.
Zygota Day / Zigoda dej, s. 138—139.
Życie duchowe zbójnika Karaska /
Duhovniât život na razbojnika Karasek, s. 126—127.
[Z tomu *Moi malarze / Moite hudožnici*]
Apostrofa do świata / Apostrof k"m svetlinata, s. 196—197.
Bacon, próba korkociągu / Bakon, opit za tirbušon, s. 190—191.
Balthus / Baltus, s. 188—189.
Ensor / Ensor, s. 174—175.
Gauguin, czarne słońce / Gogen, černoto sl"nce, s. 166—167.

- Hopper / Hop"r*, s. 186—187.
- List do Paula Cézanne'a / Pismo do Pol Sezan*, s. 156—157.
- Maki / Makove*, s. 162—163.
- Mondrian / Mondrian*, s. 178—179.
- Monet na łódce / Mone na lodkata*, s. 160—161.
- Na modłę Moneta / Po obrazec na Mone*, s. 165—166.
- Nasz brat Vincent / Našiât brat Vincent*, s. 170—171.
- Nude Descending the Stairs (przekład z Duchampaa) /
Nude Descending the Stairs (prevod ot Dûšan)*, s. 180—181.
- Pochwała cebuli / V"shvala na luka*, s. 152—153.
- Punickie nasturcje / Puničeski latinki*, s. 198—199.
- Reprinty / Reprinti*, s. 168—169.
- Soutine: żyły żółci, krew bieli /
Sutin: venite v ž"lti bagri, kr"vta v beli*, s. 184—185.
- Stary król / Stariât car*, s. 176—177.
- Tarasin / Tarašin*, s. 192—193.
- Wróblewski, próba wierności /
Vrublevski, opit za vârnost*, s. 194—195.
- [Z tomu *Wiedza radosna / Radostno poznanie*]
- ****Czas wisi na drzewach / ***Vremeto visi na d"rvetata*, s. 66—67.
- ****Niektóre osoby są wynikiem braku innych... /
***Nâkoi lica sa v rezultata na lipsata na drugi...*, s. 64—65.
- Agent o psiej twarzy / Agent s kučeško lice*, s. 94—95.
- Audiator autera part (Wysłuchaj strony przeciwnej) /
Audiator autera part (Izsluśaj protivnata strana)*, s. 68—69.
- De profundis / De profundis*, s. 28—29.
- Glenn Gould przy fortepianie / Glen Guld na roâla*, s. 44—45.
- Kafka / Kafka*, s. 110—111.
- Klucz do jesieni / Klûč za esenta*, s. 52—53.
- Koliste ruiny morfologii /
Kr"goobraznite ruini na morfologiâta*, s. 90—91.
- List do Pana Kichota, rycerza z Manczy /
Pismo do g-n Kihot, ricariâ ot La Manča*, s. 98—99.
- Łowy / Lov*, s. 70—71.
- Matrix / Matricata*, s. 108—109.
- Monidło rodzinne / Familen časovnik*, s. 22—23.
- Myśli o rozwoju krokusów /
Misli za razvitiето na minzuharite*, s. 92—93.
- Nadajmy sens temu przypadkowi /
Da pridadem smis"l na tozi slučaj*, s. 32—33.

- Na kozetce u psychoanalitika /
Na kušetka u psihoanalitika, s. 76—77.*
- Na rozdrożu / Na kr"stop"t, s. 74—75.*
- Nie wraca się do miejsc, w których było nam dobrze /
Ne možem da se v"rnem v mestata, k"deto ni e bilo dobre,
s. 60—61.*
- Odloty, orbitowania / Otlitaniâ, obikalâniâ, s. 24—25.*
- Ostatnie słowa Grocka / Poslednite dumi na Grok, s. 114—115.*
- Plaża aniołów / Plaž"t na angelite, s. 48—49.*
- Pocałunek transcendentu / Celuvkata na transcendentnoto, s. 96—97.*
- Pochowany w owadziej skórze /
Skrit v kožata na nasekomo, s. 56—57.*
- Pochwała poezji / V"zhvala na poeziâta, s. 103—104.*
- Po takiej wiedzy jakie wybaczenie? /
Sled takova znanie kakvo izvinenie?, s. 84—85.*
- Prawo jazdy na cztery koła (włącznie z łowieckim) /
Šof'orska knižka za četiri kolela (vključitelno s loven bilet),
s. 88—89.*
- Predator / Predator, s. 42—43.*
- Propeler / Propeler, s. 36—37.*
- Rewolucjonista przy kiosku z piwem /
Revolucioner"t do paviliona za bira, s. 14—15.*
- Rozmowa z krytykiem / Razgovor s kritika, s. 54—55.*
- Rozmowa z Ungarettim / Razgovor c Ungareti, s. 102—103.*
- Siatka hippodamejska / Hipodamova mreža, s. 82—83.*
- Skarga czasownika nad upadkiem Rymu /
Žalbata na glagola za upad"ka na Rim, s. 34—35.*
- Stela snów / Zvezdata na s"nišata, s. 40—41.*
- Ten, który miewa sny /
Tozi, kojto e gospodar na s"nišata, s. 112—113.*
- Topią kocięta / Davât kotenca, s. 72—73.*
- Ubi tu Gaius, ibi ego Gaia / Ubi tu Gaius, ibi ego Gaia, s. 58—59.*
- Wiedza radosna / Radostno poznanie, s. 46—47.*
6. **Karpowicz Ignacy:** *Ości / Kosti.*
Prev. Liliâ R a ċ e v a. Sofiâ, Izdatelstvo „Geâ-Libris”, 2017, 348 s. [proza].
7. **Mickiewicz Anna Maria:** *Lato w Seaford / Lâto v Siford.*
Prev. L"čezar S e l â š k i. Sofiâ, Izdatelstvo „Vaân”, 2017, 56 s. [poezja].
Anioł w Londynie / Angel v London, s. 16—17.
Buty / Obuvki, s. 20—21.
Czekolada / Šokolad, s. 46—47.

*Jewtuszenko styczniową porą /
Evtušenko v ànuarskoto vreme*, s. 22—23.
Kamelie / Kamelii, s. 36—37.
*Kolejna wiosna w Alexandra Palace /
Porednata prolet v Aleksandra-palas*, s. 24—25.
Lato w Seaford / Låto v Siford, s. 6—7.
Londyński sen / Londonski s"n, s. 12—13.
Modernistycznie, inaczej / Drugoåçe modernistično, s. 28—29.
Odbite w porcelanie / Otrazeni v porcelana, s. 26—27.
Oxford latem / Oksford prez låto, s. 30—31.
Pompeja dzisiaj / Pompej dnes, s. 32—33.
Po Sokratesie / Sled Sokrat, s. 40—41.
Regent's Park / Ridž"nts park, s. 34—35.
Rozmawiam... / Razgovaråm, s. 10—11.
Szary płaszcz przyjaciela / Sivoto palto na priåtelå, s. 18—19.
To nie oni... / No ne te, s. 42—43.
Trzynastego Grudnia / Trinajseti dekemvri, s. 38—39.
Wiosenne Przebudzenie / Proletno probuždane, s. 50—51.
Zasnucie / Zakrivane, s. 44—45.

8. **Malanowska Kaja: Imigracje / Imigracii.**

Prev. Silviå B o r i s o v a. Sofiå, Izdatelstvo „Vesela Lúckanova”, 2017, 192 s. [proza].

[*Historie, które się wydarzyły / Istorii, koito sa se slučili*]

butterfly / butterfly, s. 7—33.
Emily / Emili, s. 97—110.
poza słowami / zad dumite, s. 34—63.
ślub Lekhi / svatbata na Lejka, s. 64—96.

[*Historie, które wydarzyć się mogły / Istorii, koito sa mogli da se slučat*]

herbata o smaku tektury / čaj s vkus na karton, s. 147—152.
Justyna i łopiany / Ŭstina i repeite, s. 121—122.
post factum / post factum, s. 153—190.
*rozpuszczalność ciał stałych /
raztvorimostta na tv"rdite tela*, s. 111—120.
wakacje z Marytą / låto s Marita, s. 123—146.

9. **Miłosz Czesław: Świadectwo poezji. Sześć wykładów o dotkliwościach naszego wieku / Svidetelstvo za poeziå. Šest lekcii odnosno ned"zite na našiå vek.**

Prev. Bogdan G l i š e v. Sofiå, Izdatelstvo „Riva”, 2017, 168 s. [szkice].

Lekcja biologii / Urok po biologiå, s. 64—87.
O nadziei / Za nadeždata, s. 139—161.

Poeci i rodzina ludzka / Poetite i rod"t čoveški, s. 39—63.

Ruiny i poezja / Ruini i poeziâ, s. 111—138.

Spór z klasycyzmem / Spor s klasicizma, s. 88—110.

Zaczynając od Europy / Započvajki s moâta Evropa, s. 11—38.

10. **Różewicz Tadeusz**: *Nożyk profesora / Nožčeto na profesora*.

Prev. Vera D e â n o v a. Sofiâ, Izdatelstvo za poeziâ „Da”, 2017, 70 s. [poezja].

[Z tomu *Nożyk profesora / Nožčeto na profesora*]

*** *biel się nie smuci / *** belotata ne se nat"žava*, s. 42.

*** *Próbowiałem sobie przypomnieć /*

*** *Opitvah se da si spomnâ*, s. 45.

Beleżki*, s. 23—24.

brama / vrata, s. 28—29.

Cienie / Senki, s. 13—14.

deszcz w Krakowie / d"žd v Krakov, s. 36—40.

Jajko Kolumba / Âjceto na Kolumb, s. 9—12.

Odkrycie nożyka / Otkrivane na nožčeto, s. 15—17.

Ostatni wiek / Posledniât vek, s. 22.

pociągi / Vlakove, s. 5—8.

Pociągi odchodzą dalej / Vlakovete vse taka zaminavat, s. 18—21.

Statek widmo / Korab"t prizrak, s. 30—31.

Świt dzień i noc z czerwoną różą /

Razs"mvane den i noš s červenata roza, s. 25—27.

tajemnica wiersza / tajnata na stihotvorenieto, s. 32—35.

Kamień filozoficzny / filofskiât kam"k, s. 41.

Ostatnia wolność / Posledna svoboda, s. 46.

Zwierciadło / Ogledalo, s. 43—44.

11. **Schulz Bruno**: *Sanatorium pod Klepsydrą / Sanatorium „Klepsidra”*.

Prev. Magdalena A t a n a s o v a. Sofiâ, Izdatelstvo „Akvarius”, 2017, 352 s. [proza].

[Ze zbioru *Sanatorium pod Klepsydrą / Sanatorium „Klepsidra”*]

Dodo / Dodo, s. 226—235.

Druga jesień / Vtora esen, s. 164—169.

Edzio / Edžo, s. 236—244.

Emeryt / Pensòner, s. 245—267.

Genialna epoka / Genialnata epoha, s. 39—54.

Księga / Knigata, s. 21—38.

Martwy sezon / M"rt"v sezon, s. 170—191.

Mój ojciec wstępuje do strażaków /

Baša mi stava požarnikar, s. 154—163.

Noc lipcowa / Ŭska noř, s. 145—153.

Ostatnia ucieczka ojca / Poslednoto bāgstvo na bařa mi, s. 271—280.

Samotnoř / Samota, s. 268—270.

Sanatorium pod Klepsydrā / Sanatorium „Klepsidra”, s. 192—225.

Wiosna / Proletta, s. 55—144.

[*Opowiadania / Razkazi*]

Jesieñ / Esen, s. 281—288.

Kometa / Kometa, s. 300—326.

Ojczyzna / Rodina, s. 327—336.

Republika marzeñ / Republika na mečtite, s. 289—299.

12. **Schulz Bruno**: *Sklepy cynamonowe / Kanelenite magazini*.

Prev. Magdalena A t a n a s o v a. Sofiā, Izdatelstvo „Akvarius”, 2017, 161 s. [proza].

13. **Siwińska-Pacak Jadwiga**: *Żywioły / Stihii*.

Prev. L"čezar S e l ā š k i. Sofiā, Izdatelstvo „Vaān”, 2017, 64 s. [poezja].

A zimata izprati...*, s. 41.

Bez słów / Bez dumii, s. 48.

Bezsennoř / Bezs"nnie, s. 15.

Ból / Bolkata, s. 13.

Dobre e*, s. 40.

Dokosvane*, s. 45.

Dva kopneřa*, s. 32.

Empirycznie / Empirično, s. 21.

Esenen vals*, s. 28—29.

I nebeto se proāsni*, s. 26.

Kosite na Ikar*, s. 50—51.

Ławeczka / Pejka, s. 17.

Moja ojczyzna / Moāta rodina, s. 27.

Nagoř / Gōloma, s. 44.

Obeřanie*, s. 18.

O brzasku / Na razs"mvane, s. 6.

Poezja kobiety dojrzałej / Poeziāta na zrālata řena, s. 16.

Przebudzenie / Probuřdane, s. 5.

Rakita*, s. 33.

Rękawiczka / R"kvici, s. 25.

Rozata*, s. 34—35.

Rzeřba w drewnie / Skulptura ot d"rvo, s. 52—53.

Sekstyna żywiołów / Sekstini za stihiiite, s. 7.

Słowotok / Potok"t na dumite, s. 49.

SOS*, s. 38.

Starost*, s. 39.
Stena*, s. 23.
Stihii*, s. 10.
Sutrin, obed, večer*, s. 46—47.
Teraz / Sega, s. 22.
Umorena ot p"tâ*, s. 43.
Varnenski vât"r*, s. 54.
Velikiât duh na Boga*, s. 36—37.
Widma / Videniâ, s. 20.
Wyczekane tango / Dočakano tango, s. 30—31.
Zaedno*, s. 42.
Žar / Žar, s. 12.
Žniwa / Ž"tva, s. 24.

14. Świrszczyńska Anna: *Radość i cierpienie / Šastliva kato kučeška opaška*.
 Prev. L"čezar S e l â š k i. Sofiâ, Izdatelstvo za poezia „Da”, 2017, 133 s.
 [poezja].

[Z tomu *Budowałam barykadę / Stori h barikada*
Budując barykadę / Strojki barikada, s. 68.
Chciał ocalić syna / Iskaše da spasi sina si, s. 76.
Dwudziestu moich synów / Dvajsetimata moi sinove, s. 74.
Hlapeto*, s. 72.
Jej śmierć ma szesnaście lat /
Nejnata sm"rt e na šestnajset godini, s. 78.
Niemiecki oficer gra Szopena / Nemski oficer sviri Šopen, s. 81.
Nie miał palta / Nâmaše zimno palto..., s. 79.
Oni mieli dwanaście lat / Te bâha na dvanajset godini, s. 71.
Ostatnia kropla powietrza / Poslednata gl"tka v"zduh, s. 75.
Ostatnie polskie powstanie / Poslednoto polsko v"stanie, s. 67.
Papierosnica z brylantami / Tabakerata s brilânti, s. 69.
Strzelac w oczy człowieka / Da strelâš v očite na čoveka, s. 70.
Udało mu się / Uspâ, s. 80.
W schronie czekając na bombę /
V ubežišeto, očkavjki bombardirovkata, s. 77.
Ziemia i niebo / Zemâta i nebeto, s. 82.
Żyje godzinę dłużej / Živee edin čas po-d"lgo, s. 73.
 [Z tomu *Cierpienie i radość / Stradanie i radost*
Baša mi si spomnâše*, s. 94.
Biegam po plaży / Tičam po plaža, s. 109.
Dusza i ciało na plaży / Dušata i tâloto na plaža, s. 108.
Dwie nasze cisze / Našite dve tišini, s. 106.

- Dziękuję ci, losie / Blagodarâ ti, s"dba, s. 120.*
Grabię siano / S"biram seno, s. 111.
Jak Egipcjanin / Kato egiptânin, s. 105.
Ja protestuję / Protestiram, s. 100.
Jutro będą mnie krajać / Utre še me režat, s. 117.
Kiedy kopię ziemniaki / Kogato kopaâ kartofi, s. 112.
Mam jedenaście lat / Az s"m na edinajset godini, s. 97.
Moja matka, panna Stasia / Majka mi, gospoža Staša, s. 95.
Muszę walczyć z aniołem / Trâbva da se borâ s angel, s. 103.
Piorę koszulę / Pera rizata, s. 99.
Plażowe sandały / Plažni sandali, s. 107.
Podarki bez ceny / Podar"ci bez stojnost, s. 104.
Podręczne słońce / Podr"čno sl"nce, s. 110.
Przyjaciel mówi umierając / Priâtelât mi govori, umirajki, s. 116.
Przyszła się pożegnać / Dojde da se sboguva, s. 98.
Rzecz niewysłowiona / Neizrazimo nešo, s. 119.
Samotność / Samota, s. 114.
Spotkanie autorskie / Sreša s avtora, s. 102.
Uratowali mnie / Spasiha me, s. 96.
Z twoimi rękami na szyi / S tvoite r"ce na šiâta mi, s. 113.
Życie / Život"t, s. 101.
- [Z tomu *Czarne słowa / Černi dumi*]
Kołyśanka / Lûlčena pesen, s. 10.
Mówi czarna kobieta / Govori černata žena, s. 11.
Pieśń kobiet o amoniaku / Pesen na ženite za maniakata, s. 8.
Zaślubiłam wilkołaka / Om"žih se za v"rkolak, s. 9.
- [Z tomu *Jestem baba / Az s"m žena*]
Bardzo smutna rozmowa nocą / Mnogo t"žen razgovor v nošta, s. 51.
Bunt / Bunt, s. 34.
Dążenie do środka / Stremež k"m s"rcevinata, s. 59.
Dowiedziała się / Razbra, s. 38.
Dziewictwo / Devstvenost, s. 66.
Ednakva v s"šnostta*, s. 35.
Genialne ciało jogi / Genialno tâlo za joga, s. 65.
Jej brzuch / Nejniât korem, s. 41.
Migocą wnętrzości / Blešukat v"trešnostite, s. 63.
Najmłodsze dzieci anioła / Naj-malkite deca na angela, s. 62.
Największa miłość / Naj-golâmata lûbov, s. 42.
Na kolejowych dworcach / V żelezop"tnite gari, s. 36.
Nieistniejący / Nes"šetvuvašiât, s. 60.

- Odwaga / Smelost*, s. 56.
Ogniotrwały uśmiech / Ogneuporen smâh, s. 57.
Ona nie śpi / Tâ ne spi, s. 43.
Ona się boi / Tâ se strahuva, s. 54.
Otworzę okno / Še otvorâ prozoreca, s. 58.
Patrzę przez oczy zalane łzami / Gledam s pros"lzeni oči, s. 55.
Pierwszy madrygał / P"rvi madrigal, s. 64.
Praczka / Peračka, s. 39.
Selânka*, s. 37.
Siostry z dna / Sestri ot d"noto, s. 33.
Slamka*, s. 52.
Sprężyna / Pružina, s. 53.
Stara kobieta / Starata žena, s. 45.
Sześć kobiet / Šest ženi, s. 46.
Trâbvaše da napravâ tova*, s. 50.
Umarłeś / Umrâ, s. 49.
Umyła podłogę / Izmi poda, s. 40.
Wszystkie chwytty dozwolone / Vsički načinaniâ sa polezni, s. 61.
Zwykły poród / Obiknoveno raždane, s. 44.
 [Z tomu *Liryki zebrane / S"brana lirika*]
Getto: Matka / Evrejsko geto: Majka, s. 6.
Trystan mówi do Izoldy / Tristan govori na Izolda, s. 5.
Wspomnienie / Spomen, s. 7.
 [Z tomu *Szczęśliwa jak psi ogon / Šastliva kato kučeška opaška*]
Biłam głową w ścianę / Udrâh glavata si v stenata, s. 93.
Jestem tępą / T"pa s"m, s. 89.
Moje pięty i Sokrates / Moite peti i Sokrat, s. 84.
Mówię do siebie: ty ścierwo / Kazvam na sebe si: ti, m"ršo, s. 87.
Skąd wziąć złoty aksamit / Otk"de da vzema zlatno kadife?, s. 86.
Stoję na czworakach / Stoâ na četiri kraka, s. 85.
Szczęśliwa jak psi ogon / Šastliva kato kučeška opaška, s. 83.
Zostanę babką klozetową / Še stana čistačka na klozet, s. 88.
Sploniemy / Še izgorim, s. 90.
Zaloty / Uhažvane, s. 92.
Zniesiemy jajko / Še snesem âjce, s. 91.
 [Z tomu *Wiatr / Vât"r*]
Historia / Istorîâ, s. 14—15.
Jestem napełniona miłością / Izp"lnena s"m s lûbov, s. 12.
Kłopoty z duszą w czasie porannej gimnastyki /
Nepriâtности s dušata po vreme na utrinната gimnastika, s. 30.

- Łzy / S"lzi*, s. 16.
Moja córka / Moàta d"šerâ, s. 26.
Moje cierpienie / Moeto stradanie, s. 21.
Nienarodzona / Nerodena, s. 28—29.
Nieuleczalny / Neizlečimiât, s. 17.
Pierwsze spojrzenie / P"rviât pogled, s. 24.
Pies / Kuče, s. 20.
Ruch / Dviženie, s. 27.
Sen / S"n, s. 23.
Siwowłosa Ofelia / Belokosata Ofeliâ, s. 19.
Sviždane*, s. 18.
Szukajęc sensu / T"rsejki smis"l, s. 32.
Śmiech / Smâh, s. 13.
Tanim kosztem / S mal"k razhod, s. 31.
Włosa na poduszce / Kos"m na v"zglavnicata, s. 25.
Vzemi moeto stradanie*, s. 22.
15. **Tkaczyszyn-Dycki Eugeniusz**: *To ciało mogło być moje / Tova tâlo možeše da b"de moe*.
 Prev. Panajot Karag'ozov. Sofiâ, Izdatelska k"ša „Emas”, 2017, 96 s.
 [poezja].
- [Z tomów: *Daleko stąd zostawiłem swoje dawne i niedawne ciało, Imię i znamię, Kochanka Norwida, Młodzieniec o wzorowych obyczajach, Nenia i inne wiersze, Piosenka o zależnościach i uzależnieniach, Przewodnik dla bezdomnych niezależnie od miejsca zamieszkania*] *a ty mnie pokochałeś i oczyściłeś / a ti me obikna i očisti*, s. 27.
- bądźmy szczerzy księgozbiory nie są nam /
 da b"dem čestni knižniti ni sbirki veče ne sa ni [nužni],
 s. 50.*
- daj mi słowa abym kres / daj mi dumi da uspeâ granicata*, s. 13.
Darmocha / Gratisčiâ, s. 90.
Dobranocka / Sboguvane, s. 67.
*10 palców czyli 10 prosiaków schizofrenii /
 10 pr"sta — 10 šizofrenni prasenca*, s. 45.
esen e veče Gospodi a az nâmam dom*, s. 63.
esen e veče Gospodi a nišo ne ostana*, s. 58.
esen e veče Gospodi daleč ottuk*, s. 59.
esen e veče Gospodi daleč ottuk*, s. 61.
esen e veče Gospodi daleč ottuk*, s. 62.
*jesień już Panie a ja nie mam domu /
 esen e veče Gospodi a az nâmam dom*, s. 57.

- miało być z dnia na dzień gorzej /
bi trábvalo ot den na den da stava vse po-zle, s. 38.
 młodzieniec o wzorowych obyczajach /
momčeto s obrazcovite obnoski, s. 69.
 moja przyjaciółka przynosi mi ślimaki /
priâtelkata mi donasâ ohlûvi, s. 43.
 musisz się z tym pogodzić że księgozbiory /
trábva da se primiriš če knižnite sbirki, s. 52.
 nie wiem do dziś dlaczego / i do dnes ne znaâ zašo, s. 40.
 odkąd umarła mu matka w wyniku choroby /
otkacto majka mu počina ot rak, s. 55.
 otide si spokojno i tihó*, s. 72.
 Panie Boże ukrywający twarz w twarzy /
Bože Gospodi krieš liceto si v liceto na [Mariâ], s. 95.
 panie doktorze dlaczego kości moich rąk /
doktore zašo kostite na r"cete, s. 48.
 panie doktorze dlaczego kości moich rąk /
doktore zašo kostite na r"cete, s. 49.
 Pesnička za pridvižvaneto*, s. 84.
 Piosenka dla babci klozetowej / Pesnička za klozetnata čistačka, s. 89.
 Piosenka dla Juszczynskiego / Pesnička za Ŭšinski, s. 87.
 Piosenka o aferach seksualnych / Pesnička za seksualnite aferi, s. 56.
 Piosenka o dawcy i biorcy / Pesnička za davašite i vzymašite, s. 46.
 Piosenka o połyku / Pesnička za pogl"šaneto, s. 78.
 Piosenka pastuszka / Pesnička za ovčarčeto, s. 32.
 po śmierci matki zginęły dwie /
sled sm"rtta na majka mi izčeznaha dve, s. 25.
 po śmierci matki zginęły dwie łyżeczki /
sled sm"rtta na majka mi izčeznaha dve l"žički, s. 24.
 prestruvam se če spâ*, s. 73.
 prowadziłem matkę do miejsca /
pridružavah majka si k"m mâstoto, s. 21.
 przeczytaj nekrolog przedwcześnie zmarłego /
pročeti nekrologa na bezvreme počinaliâ, s. 53.
 przemianowali ulicę generała /
preimenuvaha ulica „General” [Šverčevski], s. 93.
 przychodzą do mnie ludzie / posešavat me hora, s. 16.
 przychodzą do mnie ludzie / posešavat me hora [dori sestrite], s. 30.
 przychodzą do mnie ludzie / posešavat me hora [dori sestrite], s. 31.
 przychodzą do mnie ludzie (Jasiejo) / posešavat me hora (Âšo), s. 18.

- przychodzą do mnie ludzie których / posešavat me hora, koito, s. 17.
 przyjaciel to ktoś kto po latach / priâtel e tozi kojto sled godini, s. 50.
 przyjaciel to ktoś kto przychodzi / priâtel e tozi kojto pristiga, s. 54.
 przyszedłem by ci powiedzieć / dojdoh da ti kaža, s. 26.
 schizofrenia jest jak pies / šizofreniâta e kato pse, s. 47.
 s godinite vse po-trudno se pišat stihove*, s. 92.
 Silva rerum / Silva rerum, s. 34.
 s po-mlad ot tebe ne vližaj v rekata*, s. 80.
 Stworzonka / S"zdanijca, s. 36.
 Szmaty / Parcali, s. 28.
 ślimak który przynosisz do kliniki /
 ohlûv"t kojto donasâš v psihiatriâta, s. 44.
 śpiewaliśmy pieśni o twoich ustach /
 peehme pesni za tvoite ustni, s. 77.
 ta zatova izbiraj moe dâvolče*, s. 60.
 to ciało mogło być moje / tova tâlo možeše da b"de moe, s. 66.
 to nie jest tak że zapominam / ne e vârno če veče zabravâm, s. 33.
 to nieprawda że grzech nie przylega /
 ne e vârno če greh"t ne prilâga, s. 91.
 trâbva da se primiriš i poneseš stoičeski*, s. 70.
 Tumor linguae / Tumor linguae, s. 22.
 vârno e če sled kato napusnah periferiâta*, s. 85.
 wczoraj i dzisiaj piłem pigwówkę /
 včera i dnes pih dûleva rakiâ, s. 82.
 wiele jest wierszy natchnionych /
 ima tolkova vâ"hnoveni stihove, s. 29.
 viždal s"m mnogo krasivi momčeta*, s. 74.
 w lubelskich domach publicznych moich /
 v lûblinskite bardaci na moite, s. 68.
 v moâ mal"k dom se zaseli nevârata*, s. 64.
 vpročem zatova izkrešâ imenata*, s. 42.
 vr"šaneto e nev"zmožno ne ne ne*, s. 20.
 wszystko zaczęło się od twojego powrotu /
 vsičko započna s tvoeto zavr"šane, s. 41.
 wszystko zaczęło się po wyjściu / vsičko započna s izpisvaneto, s. 39.
 wszystko zaś zaczęło się w 1962 roku /
 vsičko započna prez 1962-ra, s. 37.
 w tym domu nigdy nie było / v tozi dom nikoga ne e bilo, s. 23.
 w tym mieście nauczyłem się siusiać /
 v tozi grad se naučių da piškam, s. 88.

- Zaczepka / Zakačka, s. 81.
 zagleżdždam se v mlada nekrasiva*, s. 71.
 zanim ks. Skorodecki uratował /
 predi otec Skorodecki da spasi ot ruinite, s. 15.
 zanim ks. Skorodecki uratował od ruiny /
 predi otec Skorodecki da spasi ot ruinite, s. 14.
 zapamiętałem początek wiersza /
 zapomnih načaloto na edno stihotvorenie, s. 94.
 zatova p"k me v"zbuždžat vodkite*, s. 83.
 zawsze byłem tego zdania / vinagi s"m znael, s. 19.
 z językiem trzeba twardo / s ezika trâbva da se d"rżim strogo, s. 35.
 Złudzenie / Ilūziâ, s. 65.
 z młodszym od siebie nie idź do komnaty /
 s po-mlad ot tebe ne vlizaj v palata, s. 79.
 ženite s koito spodelâh nošite si ne krieha*, s. 86.
 żyjemy tak płytko że nie możemy napisać /
 živeem prekaleno plitko za da napišem, s. 75.
 żyjemy tak płytko że nie możemy napisać /
 živeem prekaleno plitko za da prev"rnem, s. 76.

16. Varga Krzysztof: Trociny / Talaš.

Prev. Milena M i l e v a, Diliâna D e n ĉ e v a. Sofiâ, Izdatelstvo „Paradox”,
 2017, 334 s. [proza].

Publikacje w czasopismach

1. „Literaturen svât” 2017, br. 92.

Landwójczak Anna

Krzyk / Vik.

Prev. Vanâ A n g e l o v a [poezja].

Żuławski Jerzy

Do przyjaciela / Na drugarâ.

Prev. Stoân D r i n o v [proza].

2. „Literaturen svât” 2017, br. 93.

Kamieńska Anna

Arheologiâ*.

Prev. Dimit"r P a n t e l e e v [poezja].

Lebioda Dariusz Tomasz

*** *Ne še zad"ržiš**

*** okean"t ot s"lзите na dvadeseti vek blesteše*

cywilizacja / Civilizaciã

Czarny jedwab / Černa koprina

Miasto w stanie wojny / Grad v s"stoãnie na vojna

Morze Pólnocne / Severno more

Nad jeziorem Erie / Nad ezeroto Eri

Psalm XII / Psalm XII

Stihotvorenie za svetoto momče*

Tatence razkaži mi za sveta*

Žółty oleander / Ž"ltiãt oleand"r.

Prev. Vanã A n g e l o v a [poezja].

Utkin Jerzy

Život*.

Prev. Vanã A n g e l o v a [poezja].

3. „Literaturen svãt” 2017, br. 96.

Handzlik Jerzy

Borim se s"s stari predrazs"d"ci, za da napravim mãsto za novi*

Čistata s"vest s"zdava ugrizeniã samo po iskanie na sobstvenika*

Dali po-lesno se ponasãt grehovete na ateista?*

Dali p"lniãt kaos, obače, e nãkakva sistema*

Dobrite s"veti obiknoveno pomagat na tezi, koito gi davat*

Glupostta ne se patentova, zatova se razprostrãva b"rzo i svobodno
po sveta*

Kogato ã pogledna, ostavam s vpečãtlenie, če čoveškiãt intelekt ima
neogrãničeni... nev"zmožnosti*

Ne spori s ogledaloto*

Nespravedljivo e, če čovek, kojto vedn"ž e s"blãk"l edna žena, trãbva
da ã obliča cãl život*

Nito edin drug ezik ne ti pomaga da razbereš žena si*

Nãkoi otivat, za da v"rvãt, ne za da stignat*

Obiknoveniãt čovek može da izl"že vedn"ž, politicite bezkrajno*

Razvitiето na civilizaciãta napredva s takova tempo, če vseki den nešo
novo ne poznavame*

Smešen e, kojto se opitva da opoznae aforista po aforizmite mu. Te sa
prosto trohi literatura. Aforist"t, kato vseki drug, se opoznava na
halba bira*

Tozi politik ne može da b"de kupen. Toj veče se prodal predi dve
sesii*

Zlatni misli imat obiknoveno bižuterite i ženite*.

Prev. Rozaliã A l e k s a n d r o v a [aforyzmy].

4. „Literaturen svât” 2017, br. 98.

Niedźwiecki-Ravicz Zbigniew

Basnâ za divata roza*

Pogrešen adres*.

Prev. Vanâ A n g e l o v a [poezja].

5. „Literaturen svât” 2017, br. 101.

Hillar Małgorzata

Prošba do macierzanki / Molba k"m mašerkata

Wspomnienie twych rąk / Spomen za tvoite r"ce

Zakochana / Vlúbena.

Prev. L"čezar S e l â š k i [poezja].

Kowalska Grażyna

Dla ciebie / Za teb

Eliksir / Eliksir

Gradini*

Morâška pesen*

Niepokój / Bezpokojstvie

W oczekiwaniu / V očkavane.

Prev. L"čezar S e l â š k i [poezja].

Świrszczyńska Anna

***Niech liczą trupy / ***Neka broât trupove

Jestem napelniona miłością / Izp"lnena s"m s lûbov

M"lčalivo se sražavame*

Obiecał / Obešał

Prawo do zabójstwa / Pravo na ubijstvo

Rozmowa przez drzwi / Razgovor prez vratata

Strzelimy w serce / Da strelâme v s"rceto

Tâ ne iska*

W schronie czekając na bombę /

V ubežišeto, v očkavane na bombi

Zachcianka / Kapriz.

Prev. Georgi A n g e l o v [poezja].

6. „Literaturen vestnik” 2017, br. 6.

Karasek Krzysztof

Agent o psiej twarzy / Agent s kučeško lice

Nie wraca się do tych miejsc, w których było nam dobrze /

Ne možem da se v"rnem v mestata, k"deto ni e bilo dobre

Pochwała poezji / V"zhvala na poeziâta

Topią kocięta / Davât kotenca.

Prev. L"čezar S e l â š k i, s. 11 [poezja].

7. „Literaturen vestnik” 2017, br. 15.

Leśmian Bolesław

Leżę na wznak na łące / Leża po gr"b v livada.

Prev. Wojciech G a ł ą z k a, s. 13 [poezja].

Różewicz Tadeusz

deszcz w Krakowie / d"žd v Krakov.

Prev. Vera D e â n o v a, s. 15 [poezja].

Tuwim Julian

Lokomotywa / Lokomotiv.

Prev. Wojciech G a ł ą z k a, s. 13 [poezja].

8. „Literaturen vestnik” 2017, br. 18.

Słonimski Antoni

Dialog o miłości ojczyzny między Josephem a Stefanem /

Dialog za lûbovta k"m rodinata meždû Džauzef i Stefan.

Prev. Marinela P o r č i n s k a, s. 20 [poezja].

9. „Literaturen vestnik” 2017, br. 33.

Głowacki Janusz

W East Village / Ijst Vilidž.

Prev. Silviâ B o r i s o v a, s. 15 [proza].

10. „Literaturen vestnik” 2017, br. 36.

Tkaczyszyn-Dycki Eugeniusz

daj mi słowa abym kres / daj mi dumi da uspeâ granicata

prowadziłem matkę do miejsca / pridružavah majka k"m mâstoto

Szmaty / Parcali

w tym domu nigdy nie było / v tozi dom nikoga ne e bilo

Zaczepka / Zakačka

z językiem trzeba twardo / s ezika trâbva da se d"ržim strogo.

Prev. Panajot K a r a g ' o z o v, s. 13 [poezja].

11. „Literaturen vestnik” 2017, br. 38.

Schulz Bruno

Księga / Knigata.

Prev. Magdalena A t a n a s o v a, s. 10 [proza].

Mityzacja rzeczywistości / Mitizaciâ na dejstvitelnostta.

Prev. Pavel P l . P e t r o v, s. 23 [esej].

Ptaki / Ptici, s. 11.

Sklepy cynamonowe / Kanelenite magazini.

Prev. Magdalena A t a n a s o v a, s. 10—11 [proza].

JOANNA MLECZKO | dr hab., językoznawca, starszy wykładowca w Zakładzie Sławistyki Kulturoznawczej w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół etnolingwistyki, słowotwórstwa i frazeologii. Najważniejsze publikacje: *Tradycyjny bułgarski obrzęd weselny. Studium etnolingwistyczne* (2018), *Bułgarskie pieśni łazarskie. Próba systematyzacji pieśni obrzędowych* (2002), *Z rozwoju słowotwórstwa nazw osób w bułgarskim języku literackim* (2005), *Bułgarskie frazeologizmy z głównym komponentem somatyzmem wyrażające gniew* (2012).

Przekłady chorwacko-polskie i polsko-chorwackie

Przekłady
Literatur
Słowiańskich

Bibliografia przekładów literatury chorwackiej w Polsce w 2017 roku

The Bibliography of Translations of Croatian Literature in Poland in 2017

Katarzyna Majdzik Papić

 <https://orcid.org/0000-0002-0532-4587>

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
katarzyna.majdzik@us.edu.pl

Data zgłoszenia: 16.02.2019 r. | Data akceptacji: 15.03.2019 r.

Publikacje książkowe

1. **Jergović Miljenko:** *Muszkata, cytryna i kurkuma*¹. *Spojrzenie z Zagrzebia*. Tłum. i wybór Magdalena Petryńska. Kraków, Międzynarodowe Centrum Kultury, 2017, 304 s. [esej].
Adam Zagajewski: Put u Lavov / Adam Zagajewski. Jechać do Lwowa, s. 208—212.
Andrzej Wróblewski: Nebeski šofer i narod strijeljanih talaca / Andrzej Wróblewski. Niebieski szofer i naród rozstrzelanych zakładników, s. 231—236.
Azra: mala škola političkog mišljenja / Azra. Mała szkoła politycznego myślenia, s. 119—121.
Babadag — put na mjesto gdje smo i mi nekad bili / Podróż do miejsca, w którym kiedyś byliśmy wszyscy, s. 261—265.
Czesław Miłosz: Nazad u Vilno / Czesław Miłosz. Z powrotem do Wilna, s. 237—241.
Dan kada je hrvatski jezik imao svoj glas / Dzień, kiedy język chorwacki miał swój głos, s. 26—29.
Djedica Kott / Jan Kott i istota teatra, s. 276—280.
Dugi vikend u Lavovu / Długi weekend we Lwowie, s. 189—207.
Dva sarajevska dana, putopis (drugi dio). San o nevidljivosti / Dwa dni w Sarajewie. Dziennik podróży (część 2). Sen o niewidzialności, s. 92—100.
Dva sarajevska dana, putopis (peti dio). Kancelarijski registrator u cekeru / Dwa dni w Sarajewie. Dziennik podróży (część 4). Skoroszyt w torbie na zakupy, s. 284—291.
Dva sarajevska dana, putopis (prvi dio). Pokraj mene zuje munjeviti Bosanci / Dwa dni w Sarajewie. Dziennik podróży (część 1). Obok mnie z wizgiem śmigają Bośniacy, s. 12—20.

1 Według informacji zawartej w polskim wydaniu (M. Jergović: *Muszkata, cytryna i kurkuma...*, s. 294) »[z]amieszczone w książce teksty pochodzą z dziennika „Jutarnji list”, z książek *Pamti li svijet Oscara Schmidta*, nakłada Ljevak, Zagreb 2010, *Muškat, limun i kurkuma*, EPH Media d.o.o., Zagreb 2011, *Levijeva tkaonica svile*, Fraktura, Zaprešić 2014, z internetowej strony autora. Cztery części eseju *Dwa dni w Sarajewie* publikowane są po raz pierwszy”. Poszczególne części eseju *Dwa dni w Sarajewie* (*Dva sarajevska dana, putopis*) można jednak odnaleźć w Internecie na portalu Radia Sarajevo (www.radiosarajevo.ba) oraz na stronie internetowej autora (www.jergovic.com) i portalu Ivanlovenovic.com.

- Dva sarajevska dana, putopis (treći dio). U svijetu medvjeda i leptirova / Dwa dni w Sarajewie. Dziennik podróży (część 3).
W świecie niedźwiedzi i motyli, s. 176—188.*
- Gustaw Herling-Grudziński: Dnevnik pisan noću /
Gustaw Herling Grudziński. Dziennik, s. 242—250.*
- Hodnik / Korytarz, s. 156—157.*
- Ilija Dimić je otac i sin svih naših avangardnih umjetnika /
Ilija Dimić, ojciec i syn całej naszej awangardy, s. 73—78.*
- Isak Babelj: Radost Odese / Izaak Babel. Radość Odessy, s. 158—162.*
- Ivo Andrić: pohvala ljudskome sramu /
Ivo Andrić. Pochwała ludzkiego wstydu, s. 68—72.*
- Josef Škvorecky — Humor i tenk /
Josef Škvorecký. Humor i czołg, s. 151—155.*
- Josif Brodski: Ginu ljudi / Josif Brodski. Ludzie giną, s. 163—167.*
- Julian Kornhauser, poljski pjesnik Srba i Hrvata /
Julian Kornhauser. Polski poeta Serbów i Chorwatów,
s. 224—228.*
- Kako su ubili Marija Kolonju /
Ivo Andrić. Jak zabili Maria Colognę, s. 101—110.*
- Kakve je Pešta nekad imala kupleraje /
Budapest. Dziennik podróży, s. 136—139.*
- Krleža, Andrić, Kiš... Mrtvi romani /
Krleža, Andrić, Kiš... Martwe opowieści, s. 58—62.*
- László Krasznahorkai: Jezik samoće /
László Krasznahorkai. Język samotności, s. 140—144.*
- Ljudi, ne bojte se, svi ste vi unuci izbjeglica /
Olga Tokarczuk. Nie bójcie się. Wszyscy jesteśmy wnukami
i dziećmi uchodźców, s. 256—260.*
- Meša Selimović — ateist koji se usrdno molio /
Meša Selimović. Ateista, który się żarliwie modlił, s. 111—118.*
- Milena Pavlović Barilli: život i smrt od srca /
Milena Pavlović Barili. Życ i umrzeć na serce, s. 79—84.*
- Miroslav Krleža: Zrcalo drugog /
Miroslav Krleža. Zwierciadło innego, s. 30—34.*
- Mit o Galiciji / Mit Galicji, s. 130—135.*
- Nadežda Mandeljštam: Strah i nada /
Nadzieжда Mandelsztam. Nadzieja w beznadziei, s. 168—172.*
- Naş drugi svjetski rat nije završio, a kad će ne zna se /
Nasza druga wojna światowa się nie skończyła i nie wiadomo,
kiedy się skończy, s. 124—129.*

- Olga Tokarczuk: Dom beguna /*
Olga Tokarczuk. Dom biegunów, s. 251—255.
- Poljski putopis od Ernesta Wilimowskog do Roberta Lewandowskog /*
Polski dziennik podróży od Ernesta Wilimowskiego do Roberta Lewandowskiego, s. 213—218.
- Put na kraj svijeta: Od Zagreba do Petrinje /*
Podróż na koniec świata. Z Zagrzebia do Petrinji, s. 40—43.
- Put u Kunu / Droga do Kuny, s. 49—57.*
- San u Kazimierzu / Sen na Kazimierzu, s. 229—230.*
- Sándor Márai: Daj im snage / Sándor Márai. Daj im siłę, s. 145—150.*
- Stanisław Jerzy Lec: Bog i aforizam /*
Stanisław Jerzy Lec. Bóg i aforyzm, s. 271—275.
- Sv. Ante, gdje ti je danas dom /*
Święty Ante, gdzie jest dziś twój dom, s. 63—67.
- Tadeusz Różewicz: Stare žene /*
Tadeusz Różewicz. Stare kobiety, s. 266—270.
- Thomas Bernhard: Moje nagrade /*
Thomas Bernhard. Moje nagrody, s. 44—48.
- Totalitarni um poznaje se po tome što ga ugrožava i najneznatnija manjina / Umysł totalitarny poznaje się po tym, że czuje się zagrożony nawet przez najmniejszą mniejszość, s. 219—223.*
- Vremena kada su i zahodi nosili potpis Beča /*
Czasy, kiedy nawet nocniki miały wiedeńską sygnaturę, s. 21—25.
- Zagreb ili pogled s bicikla / Zagrzeb, czyli spojrzenie z roweru, s. 35—39.*
- Zašto je Marina Abramović prva umjetnica svijeta /*
Dlaczego Marina Abramović jest pierwszą artystką świata, s. 85—89.
2. **Jergović Miljenko: Psi na jezeru / Psy nad jeziorem.**
 Tłum. Magdalena P e t r y Ń s k a. Wołowiec, Wydawnictwo Czarne, 2017, 245 s. [proza].

Publikacje w czasopismach

1. „Gazeta Wyborcza” 2017, nr 204, dodatek: „Wyborcza na Koniec Lata” (2—3.09.2017).

Ugrešić Dubravka

Europa: zwykły ty, zwykła ja, zwykli my*.

Tłum. Dorota Jovanka Ć i r l i ć, s. 16—17 [esej].

2. „Ha!art” 2017, 60 (4).

Mlakić Josip

Planet Friedman / Planeta Friedman.

Tłum. Aleksandra Wojtaszek, s. 28—33 [proza].

3. „Podgląd: kwartalnik literacki Oddziału Warszawskiego Stowarzyszenia Pisarzy Polskich” 2017, R. 3, nr 2.

Maroević Tonko

Pitanja u povodu plutanja tri marinistička moraliteta Slobodana

Novaka / Pytania z powodu pływania [fragment].

Tłum. Danuta Cirlić-Straszynska, s. 110—111 [esej].

Novak Slobodan

Buđenje uz večernja zvona / Obudzenie przy wieczornych dzwonach.

Tłum. Danuta Cirlić-Straszynska, s. 107—110 [proza].

4. „Wyspa” 2017, nr 4.

Maroević Tonko

Pitanja u povodu plutanja tri marinistička moraliteta Slobodana

Novaka / Pytania z powodu pływania.

Tłum. Danuta Cirlić-Straszynska, s. 35—36 [esej].

Novak Slobodan

Neman / Potwór.

Tłum. Danuta Cirlić-Straszynska, s. 29—34 [proza].

KATARZYNA MAJDIK PAPIĆ | dr nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa, przekładoznawca, adiunkt w Zakładzie Teorii Literatury i Translacji Instytutu Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; absolwentka filologii chorwackiej na Uniwersytecie Śląskim i lingwistyki na Uniwersytecie Jagiellońskim. Publikowała m.in. w czasopismach „Studia o Przekładzie”, „Przekłady Literatur Słowiańskich” i pracach zbiorowych poświęconych literaturze i kulturze chorwackiej. Współredagowała wybór przekładów najnowszego dramatu chorwackiego *Kroatywni*. W jej dorobku znajdują się artykuły poświęcone chorwackiej literaturze kobiecej, przekładowi artystycznemu w ramach języka chorwackiego i polskiego oraz teksty teoretyczne z zakresu przekładoznawstwa i filozofii przekładu. Autorka monografii: *Przekład, czyli na styku dwóch podmiotowości* (Katowice 2015); *Narzędzia analizy przekładu* (współautor: D. Słapek, Toruń 2015). Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół współczesnej literatury chorwackiej i serbskiej — ich historii, poetyki oraz recepcji przekładowej, ponadto zajmuje się teorią i praktyką translatorską oraz filozofią przekładu i przekładoznawstwa.

Bibliografia przekładów literatury polskiej w Chorwacji w 2017 roku

The Bibliography of Translations of Polish Literature in Croatia in 2017

Petra Gverić Katana

 <https://orcid.org/0000-0002-0580-7669>

JUSTUS LIEBIG UNIVERSITY IN GIESSEN
petra.gveric@gmail.com

Data zgłoszenia: 11.02.2019 r. | Data akceptacji: 15.03.2019 r.

Publikacje książkowe

1. **Bandrowski Jerzy:** *Wściekle psy / Bijesni psi*.
Prev. Adrian Cvitanović. Zagreb, DAF, 2017, 363 s. [proza].
2. **Chutnik Sylwia:** *Kieszonkowy atlas kobiet / Džepni atlas žena*.
Prev. Emilio Nuić. Zagreb, Hena com, 2017, 228 s. [proza].
3. **Klicka Barbara:** *Bankiet i skóra / Banket i koža*.
Prev. Đurđica Čilić Škeljo. Zagreb, SKUD „Ivan Goran Kovačić“, 2017, 48 s. [poezja].
4. **Kolbe Maksymilian:** *Pisma / Spisi*.
Prev. Jelena Vuković et al. Zagreb, Hrvatska provincija sv. Jeronima franjevača konventualaca; Veritas, 2017 [proza].
5. **Koneczny Feliks:** *O wielości cywilizacji / Raznolikost civilizacija*.
Prev. Antonio Akmađž. Zagreb, Repressija, 2017, 332 s. [proza].
6. **Pelanowski Augustyn:** *Nie ma już czasu / Nema više vremena!*
Prev. Melita Mesarić et al. Koprivnica, Figulus, 2017, 288 s. [proza].
7. **Piątkowska Irena:** *Piegowate opowiadania / Pjegaste priče*.
Prev. Adam Agić. Zagreb, Srednja Europa, 2017, 95 s. [proza].
8. **Pilch Jerzy:** *Pod mocnym aniołem / K pijanom anđelu*.
Prev. Emilio Nuić. Zagreb, Hena com, 2017, 216 s. [proza].
9. **Stasiuk Andrzej:** *Wschód / Istok*.
Prev. Siniša Kasumović. Zagreb, Fraktura, 2017, 227 s. [proza].
10. **Tyrmand Leopold:** *Cywilizacja komunizmu / Civilizacija komunizma*.
Prev. Adrian Cvitanović. Zagreb, Disput, Hrvatsko filološko društvo, 2017, 314 s. [proza].
11. **Tuwim Julian:** *Pan Maluškiewicz i wieloryb / Gospodin Mališkijević Malicki i kit*.
Prev. Enes Kišević. Zagreb, Ibis grafika, 2017, 16 s. [poezja].
12. **Wojtyła Karol:** *Fenomeni Wojtyłine iznimnosti*.
Priredio i prev. Pero Mioč. Vodice, Z. Vampovac, 2017, 161 s. [poezja].

Publikacje w czasopismach

1. „Dubrovnik” 2017, br. 1.
Wisława Szymborska
Nedolično i vrijedno spomena*.
Prev. Stanislava Nikolić Aras, s. 78.
Nic darowane / Ništa darovano.
Prev. Pero Mioč, s. 78 [poezja].

2. „Hrvatsko slovo” 2017, br. 1142.

Różewicz Tadeusz

Maison de Retraite / Maison de Retraite

W hotelu / U hotelu

Z ust do ust / Od usta do usta.

Prev. Pero Mioć, s. 24 [poezja].

3. „Hrvatsko slovo” 2017, br. 1144.

Różewicz Tadeusz

Drugie poważne ostrzeżenie / Drugo ozbiljno upozorenje

Widziałem go / Vidio sam ga

Zamračenje svjetla*.

Prev. Pero Mioć, s. 24 [poezja].

4. „Hrvatsko slovo” 2017, br. 1147.

Różewicz Tadeusz

Moda / Moda

Recycling / Reciklaža

Totentanz — wierszyk barokowy / Totentanz — barokna pjesmica.

Prev. Pero Mioć, s. 24 [poezja].

5. „Hrvatsko slovo” 2017, br. 1149.

Kornhauser Julian

Dzieci / Djeca

Leđa*

Na imanju na Džusatynkom kordonu*

Špi ciemna dziewczynka / Spava tužna djevojčica

Vražje kolo*

Wyciągnięta ręka / Ispružena ruka.

Prev. Pero Mioć, s. 24 [poezja].

6. „Hrvatsko slovo” 2017, br. 1151.

Lipska Ewa

A mi smo trčali*

Dom spokojnej młodości / Dom spokojne mladosti

Moja siostra / Moja sestra

Stół rodzinny / Obiteljski stol.

Prev. Pero Mioć, s. 24 [poezja].

7. „Hrvatsko slovo” 2017, br. 1153.

Lipska Ewa

Dom dziecka / Dječji dom

My / Mi

O czym myśli dziewczynka na lekcji gramatyki języka polskiego /

O čemu razmišlja djevojčica na satu gramatike poljskog jezika

Zaręczyny / Zaruke.

Prev. Pero M i o ć, s. 24 [poezja].

8. „Hrvatsko slovo” 2017, br. 1157.

Lipska Ewa

Bezpieczeństwo / Sigurnost

Dom spokojnej starości / Dom spokojne starosti

Dzieci / Djeca

Mała dziewczynka podgląda naród / Mala djevojčica uhodi narod

Z listu / Iz pisma.

Prev. Pero M i o ć, s. 24 [poezja].

9. „Hrvatsko slovo” 2017, br. 1163.

Lipska Ewa

Chwila / Trenutak

Događaji*

Jeśli istnieje Bóg / Ako postoji Bog

Ostrzeżenie / Upozorenje

Siedemnaście rudych wiewiórek / Sedamnaest riđih vjeverica

Takie czasy / Takva su vremena

Z listu / Iz pisma (II).

Prev. Pero M i o ć, s. 24 [poezja].

10. „Hrvatsko slovo” 2017, br. 1165.

Kornhauser Julian

Cień / Sjena

Już nic / Više ničega nema

Kamyk i cień / Kamenčić i sjena

Kutija*

Ołówek / Olovka.

Prev. Pero M i o ć, s. 24 [poezja].

11. „Hrvatsko slovo” 2017, br. 1169.

Kornhauser Julian

Bar micwah / Bar Micva

Bat / Bič

Kafka / Kafka

Wiersz o zabiciu doktora Kahany /

Pjesma o ubojstvu doktora Kahane

Żydowska piosenka / Židovska pjesma.

Prev. Pero M i o ć, s. 24 [poezja].

12. „Hrvatsko slovo” 2017, br. 1173.

Kornhauser Julian

Bedemi*

Naród / Narod

Piękno / Ljepota

Ti na nogostupu*

Wierność / Vjernost.

Prev. Pero Mioč, s. 24 [poezja].

13. „Hrvatsko slovo” 2017, br. 1177.

Kornhauser Julian

List do Kazimierza Biculewicza / Pismo Kazimierzu Biculewiczu

Nevojla s postojanjem*

Wieczna przyszłość / Stalna budućnost.

Prev. Pero Mioč, s. 24 [poezja].

14. „Hrvatsko slovo” 2017, br. 1183.

Kornhauser Julian

Dlaczego nas? / Zašto nas?

Szczelina / Pukotina.

Prev. Pero Mioč, s. 24 [poezja].

15. „Sic” 2017, br. 2.

Nowicka Bronka

Firanka / Zavjesa

Łyżeczka / Žličica

Skóra / Koža.

Prev. Đurđica Čilić, s. 1—3 [poezja].

16. „Tema” 2017, br. 1—2—3.

Nowicka Bronka

Poduszka do igiel / Jastučić za igle.

Prev. Đurđica Čilić, s. 121 [poezja].

PETRA GVERIĆ KATANA | mgr filologii chorwackiej oraz filologii polskiej. Lektor języka polskiego (do 2018 roku w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, obecnie na Uniwersytecie Justusa Liebiga w Gießen w Niemczech). Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół glotodydaktyki, przekładoznawstwa, komparatystyki i teatrologii.

Poezija kao prostor intimnog i javnog

Poetry as Intimate and Public Space

Petra Gverić Katana

<https://orcid.org/0000-0002-0580-7669>

JUSTUS LIEBIG UNIVERSITY IN GIESSEN
petra.gveric@gmail.com

Data zgłoszenia: 11.02.2018 r. | Data akceptacji: 10.03.2019 r.

ABSTRACT | The article gives a brief overview of translated Polish literature in Croatia in 2017 and considers the visibility of Polish poetry in a body of literary works translated after 1990, focusing on contemporary phenomena such as poetry in new media and the place it takes in the contemporary reception.

KEYWORDS | Polish poetry, Croatia, translations, new media, reception

Šarena 2017. godina

Kontekstualiziranje prisutnosti poljske književnosti u hrvatskim izdanjima 2017. godine svakako treba započeti dvama iznimno značajnim podacima: propašću najveće nakladničke kuće Algoritam i zatvaranjem lanca knjižara, čime su ugroženi gotovo svi hrvatski nakladnici. S druge strane, izdavačka kriza koja je vrhunac dosegla u proljeće iste godine donijela je i stanovitu katarzu tržišta na kojem glavnu ulogu, nametanjem pravila, više neće igrati veliki izdavači poput Profila i Algoritma. Nova tvrtka *Hoću knjigu* preuzela je tako prostore najvećih hrvatskih knjižara te preuzela i plasirala iznimno kvalitetne naslove prijevodne literature. Unatoč krizi, broj se prijevoda svjetske književnosti tek ponešto smanjio: tijekom 2017. godine u Hrvatskoj su, zahvaljujući potporama Ministarstva kulture i projektima koji su financiranje dobili iz sredstava Europske unije (primjerice, onima odobrenima u sklopu Kreativne Europe), izašli prijevodi nagrađivane francuske autorice Virginie Despentes, norveškog pisca Karla Ovea Knausgård, dobitnika nagrade Booker Johna Banvillea, Richarda Flannagana, Juliana Barnes, Laszla Krasnohorkaija i drugih, te izdanja klasika svjetske književnosti manje poznatih hrvatskoj publici, što pokazuje da se izmakom 2017. i tijekom prve polovice 2018. godine književno tržište relativno stabilizira. Državne su institucije — Ministarstvo kulture i Ministarstvo znanosti — također priteklo u pomoć nakladnicima otkupom knjiga, no nanesena je šteta premašila 30 milijuna kuna. Premda bi prijevoda zasigurno bilo više da nije bilo nesretna spleta okolnosti, poljska je književnost i u 2017. godini doživjela — u odnosu na protekle godine — prosječan i solidan broj izdanja. U monografijama se pojavljuje desetak autora različitih naraštaja, tematski i žanrovski raznorodnih djela. Usporedba s proteklim godinama — od 1990. — nameće zaključak da se pomalo smanjuje broj djela kanonskih autora — koja se ipak redovito pojavljuju u knjižnim prijevodima (premda se književnost Andrzeja Stasiuka, čiji je *Istok* objavljen ove godine, već može ubrojiti među klasike poljske književnosti), a bilježi se i sve manje prijevoda u časopisima u odnosu na prošle godine.

U ovogodišnjem izboru prevoditelja i hrvatskih nakladničkih kuća naći će se ponajviše proza: romani Jerzyja Pilcha (*Pod mocnym aniołem*, hrv. *K pijanom anđelu*) i Sylwije Chutnik (*Kieszonkowy atlas kobiet*, hrv. *Džepni atlas žena*), oba u prijevodu Emilija Nuića, Jerzyja Bandrowskog (*Wściekle psy*, hrv. *Bijesni psi*) u prijevodu Adriana Cvitanovića, putopisna proza Andrzeja Stasiuka (*Wschód*, hrv. *Istok*) u prijevodu Siniše Kasumovića, dvije knjige koje se ponajprije bave povijesnim, sociološkim i političkim pitanjima — *O wielości cywilizacji* (hrv. *Raznolikost civilizacija*) povjesničara Feliksa Konecznog u prijevodu Antonija Ak-

madže te eseji *Cywilizacja komunizmu* (hrv. *Civilizacija komunizma*) Leopolda Tyrmanda, ponovno u prijevodu Adriana Cvitanovića, agilnog prevoditelja s poljskog jezika mlade generacije.

Duhovna literatura zastupljena je prijevodima Augustyna Pelanowskog (*Nie ma już czasu*, hrv. *Nema više vremena*), čija djela već nekoliko godina uzastopce izlaze u izdanjima koprivničke nakladničke kuće Figulus, u prijevodu Melite Mesarić i skupine prevoditelja te Maksimilijana Kolbea (*Pisma*, hrv. *Spisi*) u prijevodu Jelene Vuković et al., u izdanju naklade Veritas.

Dječja književnost zastupljena je prijevodom Juliana Tuwima, čija *Lokomotiva* (polj. *Lokomotywa*) u prijevodu Enesa Kiševića slijedi prijevod prošlogodišnjih *Čuda i čudesa* (polj. *Cuda i dziwy*) koautorstva Kiševića i Jasmina Novljakovića, u izdanju Ibis grafike, te Irene Piątkowske i njezinih *Pjegastih priča* (polj. *Piegowate opowiadania*) u prijevodu vrlo mladoga prevoditelja Adama Agičića, a u izdanju Srednje Europe. Od pjesnika je svjetlo dana u koricama ugledao Karol Wojtyła u zbirci pod naslovom *Fenomeni Wojtyłyne iznimnosti*, u izdanju vodičkog nakladnika Z. Vampovca, prema izboru i u prijevodu Pere Mioča. Od najmlađega naraštaja poljskih pjesnika Đurđica Čilić izabrala je i prevela Barbaru Klicku, rođenu 1981. godine, koja je debitirala 2000. zbirkom *Wrażliwiec*, a 2016. za zbirku *Nice* dobila wroclavsku nagradu za pjesništvo te gdanjsku Nagradu za književnost.

Prijevedi u časopisima obuhvaćaju isključivo prijevode poezije i uglavnom su djelo Pere Mioča, dugogodišnjega suradnika novina *Hrvatsko slovo*, koje su u proteklih dvadesetak godina objavile nevjerojatno velik broj prijevoda poljske poezije. U 2017. izbor je prevoditelja pao na — već poslovično — kanoške poljske pjesnike: Tadeusza Różewicza, Ewu Lipsku te Juliana Kornhausera. U časopisu *Tema* Đurđica Čilić objavila je izbor prijevoda pjesama u prozi poljske redateljice Bronke Nowicke, čija je debitantska zbirka dobila nagradu Nike za 2016. godinu, a autorica je i gostovala na 16. festivalu europske kratke priče.

Šarolik prošlogodišnji izbor odlikuje se tematskom, žanrovskom i poetičkom raznovrsnošću, prevoditeljskim imenima koja zauzimaju sve čvršće pozicije u miljeu tumača s poljskoga jezika, kao i izbivanjem prevoditeljskih imena poput Mladena Martića i Dalibora Blažine. Razlog je neprisutnosti — kad je riječ o Mladenu Martiću — zacijelo bio pothvat nakladničke kuće Fraktura, koja se dosad pokazala kao najredovitiji pratitelj zbivanja na poljskoj književnoj sceni, i koja gotovo svake godine objavi bar jedan naslov iz poljske literature, a riječ je o prijevodu opsežna romana Olge Tokarczuk *Księgi Jakubowe* (hrv. *Knjige Jakubove*), koja je u njegovu prijevodu izašla 2018. godine i predstavljena publici na Festivalu svjetske književnosti, u organizaciji iste izdavačke kuće te uz gostovanje same autorice.

Poezija na margini?

Vidljiva promjena u fokusu prevoditelja i nakladničkih kuća očituje se, kako je spomenuto, u izmjeni objavljenih naslova, gdje u odnosu na protekle godine glavne pozicije ne zauzimaju kanonski autori, već se horizont širi na suvremenije prozne autore. No — što je s poezijom?

Prema istraživanju koje sam provela u bazama podataka kataloga Nacionalne i sveučilišne knjižnice te prema bibliografijama izdanima u sklopu *Przekłady Literatur Słowiańskich*, od ukupno stotinjak monografskih izdanja od 1990. do 2018. godine izašlo je 16 knjiga prijevoda poljske poezije i mnogobrojni prijevodi u časopisima. Među njima se brojem prijevoda ističe slavna četvorka 20. stoljeća: Czesław Miłosz, Tadeusz Różewicz, Zbigniew Herbert i Wisława Szymborska.

Godine 1991. časopis za svjetsku književnost *Književna smotra* donosi velik blok poljske poezije u prijevodu vrsnoga hrvatskog polonista i utemeljitelja katedre za poljski jezik i književnost na zagrebačkom sveučilištu, Zdravka Malića. Izbor je raznolik i sveobuhvatan: od prijevoda *Bogorodice* (polj. *Bogurodzica*), preko Kochanowskog, Mickiewicza i Słowackog, sve do naraštaja takozvanog „bruLiona“ — Marcina Świetlickog, stječe se uvid u poljsko pjesništvo od samih početaka do suvremenosti. Prijevodi poezije Zdravka Malića, uz spomenute, naći će se, trudem njegove supruge Dragice Malić — koja ih je, razasute, katkad i nepotpune, prikupila iz njegove ostavštine — ukoričeni u vjerojatno najvažnijoj zbirci poljske poezije tiskanoj u Hrvatskoj — knjizi *Gost u kući* 2006. godine. O njezinoj iznimnosti govori i sam naslov članka koji je povodom njezina objavljivanja napisala Đurđica Čilić, i sama polonistica i vrsna poznavateljica poljske poezije — *Spektakl poljske poezije*, naglašavajući kako nije riječ o antologiji u užem smislu, izboru onoga ponajboljeg i kronološki dosljednog, nego ponajprije o zbirci iz koje je vidljiv subjektivan pristup i afiniteti samoga prevoditelja. Oko šest stotina pjesama popraćeno je biografijama pjesnika koje je sastavio Dalibor Blažina, profesor na zagrebačkoj polonistici.

Vraćajući se unatrag, među zbirke poezije koje se pojavljuju nakon 1990. godine, čini se da je 1997. godina bila iznimno plodna, naime, te je godine izašla zbirka *Radost pisanja* (polj. *Radość pisanía*) Wisławe Szymborske u prijevodu Zdravka Malića, Wojtyłine *Izabrane pjesme* u prijevodu Pere Mioča te još jedna svojevrsna antologija — *Plejada poljskoga pjesništva*, kojom je Mioč obuhvatio sedam poljskih pjesnika — Gałczyńskog, Herberta, Miłosza, Różewicza, Szymborsku i Wojtyłu.

Slijedi trogodišnja stanka tijekom koje se ne pojavljuje nijedna zbirka poljske poezije, no od 2001. godine svake ili pak svake dvije godine bila je tiskana bar jedna. Slijedio je uknjiženi Różewicz (*Słowo po słowie*, hrv. *Riječ po riječ*,

2001.) i izbor iz Herberta pod naslovom *Svjedok zlovena* (2003.) u prijevodu Pere Mioča, zatim širem krugu čitatelja manje poznata pjesnikinja Danute Kostewicz (*Anatomia chwili*, hrv. *Anatomija trenutka*) te zbirka pjesnika i književnoga kritičara Dariusza Lebiode (*Czaszka Kartezjusza*, hrv. *Kartezijeva lubanja*), obje 2004. godine u prijevodu Jadranke Nemeth-Jajić, profesorice na splitskome sveučilištu, kao i spomenuta već zbirka *Gost u kući* (2006.). Trudom i zalaganjem zagrebačke polonistike 2007. godinu obilježit će zbirka *Moć ukusa*, opsežno izdanje poezije, eseja i drama Zbigniewa Herberta u izboru Đurđice Čilić i Jolante Sychowske Kavedžija, s prijevodima Dalibora Blažine, Filipa Kozine, Agnieszke Cyganik, Dominike Kaniecke, Barbare Kryžan Stanojević, Đurđice Čilić, Ivane Vidović Bolt i Nede Pintarić. Većinu spomenutih imena čine tadašnji profesori i lektori Katedre za poljski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Zagrebu i uistinu najveći ambasadori poljske kulture u Hrvatskoj.

Zahvaljujući prevoditeljici Marini Trumić pojavila se 2009. godine u zagrebačko-sarajevskome izdanju zbirka pjesama Czesława Milosza (hrv. *Drugi prostor, najnovije pjesme*), koja prema dostupnim podacima obuhvaća „uglavnom stihove iz posljednjih zbirki (*To, Drugi prostor, Orfej i Euridika, Posljednje pjesme*), ali i neke pjesme iz ranijih zbirki (*Tri zime, Gdje sunce izlazi i gdje zalazi, Kronike i Sabrane pjesme*)“, te pjesme objavljene posmrtno u književnim časopisima¹. Godine 2011. Pero Mioč preveo je još jedan izbor iz poezije Wisławe Szymborske, pod naslovom *Sretna ljubav*. Klasicima poljske književnosti pridružit će se 2013. godine i zbirka *Żalopojke* (polj. *Treny*) Kochanowskog, u prijevodu polonistice i jezikoslovke, profesorice Nede Pintarić, te zbirka pjesama Adama Zagajewskog *Nevidljiva ruka* (polj. *Niewidzialna ręka*) u prijevodu Đurđice Čilić. Na odličnu prijevodu slavne Tuwimove zbirke *Cuda i dziwy* (hrv. *Čuda i čudes*) treba zahvaliti, pak, suradnji hrvatskoga redatelja i polonofila Jasmina Novljakovića i pjesnika Enesa Kiševića, a zbirka je izašla 2014. godine s ilustracijama Margarete Peršić.

Zanimljivo je, pak, kako se među prijevodima kanona poljske poezije nalaze i mnoge višestruko prevedene pjesme — primjerice, pjesme „velike četvorke“ prevodili su i Zdravko Malić, Đurđica Čilić, Pero Mioč, pa i nekolicina prevoditelja čija se imena već desetak godina ne pojavljuju u bibliografijama, nestajući s prevoditeljske scene. Predstavlja to svojevrsnu „rukavicu“ bačenu u lice proučavateljima prijevoda, nudeći materijal za razmatranje različitih tumačenja iz pera „drugih“ autora.

1 Prema podacima dostupnima u izdanju knjige, u pogovoru Marine Trumić, str. 162–198 i opisu Kataloga Knjižnica grada Zagreba. <https://katalog.kgz.hr/pagesResults/bibliografskiZapis.aspx?currentPage=1&searchById=1&sort=0&spid=1&spv=Drugi+prostor&selectedId=482000544> [pristupljeno: 20.05.2018].

Recepcija je spomenutih izdanja poezije zapravo malena i gotovo neprimjetna. Ozbiljnijih kritičkih i recepcijskih tekstova — uz iznimku onih znanstvenih, najčešće objavljivanih u *Književnoj smotri*, časopisu za svjetsku književnost, čiji je dugogodišnji urednik bio upravo hrvatski polonist Zdravko Malić, a danas njegov nasljednik na Katedri za polonistiku, profesor Dalibor Blažina — gotovo i nema. U časopisima i javnim glasilima tekstovi o poljskoj poeziji najčešće se pojavljuju uz obljetnice rođenja i smrti pjesnika ili — u slučaju Wisławe Szymborske — dodjele Nobelove nagrade, i njihova je recepcija daleko manja od one koju potiču prozna djela — gdje je, primjerice, veliku pozornost izazvalo objavljivanje prijevoda Witolda Gombrowicza, ponajprije zahvaljujući hrvatskom političkom i društvenom kontekstu 2000-ih godina.

Suvremeni, mlađi poljski pjesnici pronalaze svoje mjesto uglavnom u časopisima, među kojima se ističu *Quorum* i *Poezija*. Zahvaljujući SKUD-u „Ivan Goran Kovačić“, manifestaciji Goranovo proljeće i Versopolisu, objavljene su u posljednjih 15 godina dvije zbirke mladih poljskih pjesnikinja — Justyne Bargielske (*Inna róża*, hrv. *Druga ruža*, 2016.) i već spomenute Barbare Klicke (*Bankiet i skóra*, hrv. *Banket i koža*, 2017.) u prijevodu Đurđice Čilić.

Relativna nezainteresiranost izdavača za objavljivanje cjelovitih zbirki suvremene poezije — one koja nije nužno ušla u kanon — nije samo hrvatska stvarnost. Poezija je, čini se, uglavnom bila neisplativa „roba“. Prema prikupljenim podacima, u Hrvatskoj se više tiskaju hrvatski pjesnici, premda u malome broju primjeraka. Svojevršno ignoriranje strane poezije donekle nadoknađuju prijevodi u časopisima, poput *Fantoma slobode*, *Tvrđe*, *Europskog glasnika*, no njihov je doseg relativno malen, a recepcija gotovo zanemariva. Primjerice, jedini hrvatski časopis specijaliziran upravo za pjesničku riječ, jasna imena *Poezija — časopis pjesničke prakse*, koji podupire Hrvatsko društvo pisaca, nakon prvoga broja bio je iznimno dobro primljen u medijima i među ljubiteljima pisane riječi, no do danas nije dostupan u e-izdanju, čime se znatno smanjuje njegov utjecaj. Ipak, koliko je riječ o velikom i hvalevrijednom pothvatu objavljivanja strane i domaće poezije, možda najbolje svjedoči komentar kojim je popraćen prvi broj 2005. godine: kako je riječ o „jednom od najraskošnijih nakladničkih suicida kojemu smo prisustvovali u posljednje vrijeme“². Srećom, časopis je preživio trinaestu godinu izlaza i dosad objavio nekoliko blokova poljske poezije.

Najagilnija u prevodenju suvremenih pjesnika, osobito mlađe generacije, svakako je Đurđica Čilić, polonistica Zagrebačkog sveučilišta. Od 2000-ih godina u časopisima se redovito pojavljuju njezini prijevodi sa svojevrsnim osob-

2 A. Piteša, 2006: *Koliko nam danas znači poezija*. „Jutarnji list“, 5.01. Dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/arhiva/koliko-nam-danas-znaci-poezija/4040850/> [pristupljeno: 20.05.2018].

nim pečatom — raznovrsnim pjesničkim imenima, raznobojnih poetika, među kojima dominiraju pjesnici rođeni nakon 1950. godine. Prevoditeljica svoje izbore uokviruje zanimljivim tematskim okosnicama: *Poljska poezija novoga tisućljeća* u časopisu *Quorum* 2007. donosi izbor devetero poljskih pjesnika, među kojima se javljaju imena Marcina Cecka i Joanny Mueller, takozvanih *neurolingvisti*, pjesničke grupe koja se zalagala za naglašavanje zvukovne i vizualne razine teksta, ali i drugih mladih pjesnika, poput pjesnikinje i prevoditeljice Joanne Wajs, Julije Szychowiak, Adama Zdorowskog, etc., redom nagrađivanih važnijim poljskim pjesničkim nagradama; „Poezija“ 2010. donosi naslov *Riječi kao insekti na svježoj ranici smisla: suvremena poljska poezija*, među kojima se pojavljuju Jacek Dehnel, Mariusz Grzebalski, Monika Mosiewicz, Justyna Radczyńska, Rolando Bianka; pod znakovitim naslovom *Oprosti, morali smo ukinuti raj* 2014. godine u istome časopisu Čilić objavljuje prijevode Tadeusza Dąbrowskog, Wojciecha Kassa, Krzysztofa Kuczkowskog, Jakobe Mansztajna, Artura Nowaczewskog, Mariusza Więceka, a 2013. godine tematski blok zauzet će *Samoubojstvo u poljskoj poeziji*, s podnaslovom *Konop oko moga vrata, šal žudnje*, izbor dvadesetak pjesnika, među kojima treba, osim klasika, spomenuti i dotad slabo u nas prevedene *poetes maudits*, Rafała Wojaczeka i Edwarda Stachuru. Prijevodi studenata polonistike, pod redakcijom Čilić, naći će se, primjerice, i u časopisima „Quorum“ i „Listy“, a 2017. godine u časopisu za književnost, kulturu i književno prevođenje „Sic“ izlazi izbor pjesama u przi *Nahrانيتi kamen* poljske redateljice Bronke Nowicke, ovjenčane nagradom Nike 2016. godine.

Na ulici, na zidu, u mreži

Promicanje poezije u Hrvatskoj ide već petnaestak godina ukorak sa zbivanjima na svjetskoj književnoj sceni. Vraćajući se u javne prostore poput kavana, malih kazališnih scena, na ulice i trgove, tijekom festivalskih zbivanja, obilježavanja dana poezije i pjesničkih obljetnica, poezija zadobiva mjesto koje zapravo nikada nije posve izgubila, tek je ono sada namijenjeno široj publici i dostupnije nego što je bilo, kad su javna čitanja poezije bila prirodna posljedica okupljanja pisaca-boema. Promjena u recepciji poezije u Hrvatskoj se dogodila zahvaljujući, s jedne strane, festivalima koji poeziju promoviraju na javnim mjestima, trudu malih, neprofitnih kulturnih udruga i njihovoj istodobnoj prisutnosti u virtualnome prostoru.

Treba svakako istaknuti projekte poput *Odvalimo se poezijom* Centra za kreativno pisanje, započetog na *Facebook* stranici kao rubrike za poeziju, a koji

je 2018. godine dobio i svoj festival na otoku Braču, zatim *Poezija u dvorištu*, u sklopu kojih se organiziraju čitanja poezije u zagrebačkim kavanama i klubovima, festival *Zagreb, grad poezije* te *Brutal — međunarodni festival suvremene poezije*, koji se nažalost, nakon svoga desetoga izdanja 2016. godine, ugasio iz prozaičnih — financijskih razloga. Ugostio je među ostalima, i poljske pjesnike poput Macieja Roberta, te rezultirao zbornicima u kojima su objavljivani i originali uz prijevode na hrvatski i engleski jezik u izdanju udruge *Brutal* i nakladničke kuće Kigen.

U svojevrsnoj potrazi za metodologijom proučavanja književnosti na internetu i njezine pojavnosti i preoblika, u Poljskoj se, zahvaljujući projektu koji je inicirao časopis „Ha!art“, 2002. godine pojavljuje termin *liternet*. U zborniku tekstova *Liternet — literatura i internet* urednika i autora Piotra Mareckog razmatra se cijeli niz linternetskih pojava: blogova, digitaliziranih *on-line* časopisa, autorskih stranica, interesnih skupina na društvenim mrežama, e-knjiga, hipertekstova, arhiviranja književnosti na internetu, literarnoga života na mreži, tzv. *net-speaka*, etc. Marecki se u uvodnome tekstu knjige bavi postavljanjem problema, odnosno, pitanja koja donosi suvremenost u literaturu i način na koji se ona prikazuje i razvija u modernim medijima, a zbornik otvara i niz perspektiva — od filozofskih, socioloških i psiholoških do književnoteorijskih. Petnaest godina kasnije jasno je vidljiv i svojevrsan transfer poezije u područje virtualnoga prostora, otvaranjem mjesta na kojem joj proza — zbog svoje forme — ne može konkurirati. Pa dok se sve donedavno činilo da je najkraća vrsta poezije haiku, pojavom Instagrama i Twittera pojavila se i kraća — takozvana *fidget-spinner poetry*³, koja je u konzumerističkoj kulturi (gdje prosječni čitatelj na internetu fokusirano čita članke ne dulje od 8 sekunda — prema najnovijem istraživanju iz 2018. u odnosu na 12 sekunda iz istraživanja 2010.⁴) svakako forma prilagođena vremenu. Najpoznatiji je slučaj poetese Rupi Kaur, čija je zbirka upravo zahvaljujući Instagramu doživjela drugo tiskano izdanje⁵ i prodana u tri milijuna primjeraka, te prevedena na tridesetak jezika, podgrijala linternetske rasprave — među ostalima, i o tome jesu li društvene mreže *tih* *ubojice* poezije. „Poezija se skvrčila da stane u kvadratiće na Instagramu“, kažu kritičari, smatrajući da je ova verzija stvarnosne poezije — banalna. No broj instapjesnika i instapoezije raste. Prema studiji iz 2017. godine, *Survey of Public*

3 Engl. *fidget spinner* — zvrk, igračka za djecu. Termin je navodno — pogrdno — prvi upotrijebio Thom Young, koji se na svojoj Instagram stranici narugao parodirajući instapoeziju, smatrajući njezinu popularnost proizvodom konzumerističke kulture — manjka koncentracije i kritičkog mišljenja.

4 *How People Read Content Online — Statistics and Trends*, 2018. Dostupno na: <https://www.go-gulf.ae/blog/how-people-read-content-online/> [pristupljeno: 30.11.2018].

5 R. Kaur, 2015: *Milk and Honey*. Kansas City, Missouri, Andrew McMeal Publishing.

Participation in the Arts, u SAD-u se broj čitatelja poezije u skupini ispitanika od 18 do 24 godine starosti udvostručio: s 8.2% 2012. na 17.5% u 2017.⁶

I dok je na anglofonskoj poetskoj literarnoj sceni, čini se, živo, Hrvatska se trudi ne zaostajati. Facebook stranice Olje Savičević Ivančević, Darije Žilić, Dorte Jagić, Lare Mitraković — da nabrojimo samo neka važnija i mlađa imena — također svojim sljedbenicima na društvenim mrežama nude stihove. Autori su se prilagodili suvremenim načinima komunikacije s čitateljem. No što je s prijevodima?

Istražujući internetski prostor u potrazi za prijevodima poljske poezije, nalazimo je na mjestima gdje je zapravo — ne bismo očekivali. Na stranicama rock-grupe *Pips*, *Chips* i *Videoclips* tako će se, uz Malićeve prijevode pjesama Wisławe Szymborske, Macieja Roberta (u prijevodu Đurđice Čilić) i Tadeusza Różewicza (u prijevodu Pere Mioča), naći i biografske bilješke o svakome autoru. Miljenko Jergović, hrvatski prozaist i polonofil, na svojoj će stranici — blogu, u rubrikama *subotnja matineja* i *ajfelov toranj*, objaviti srpske prijevode Zbigniewa Herberta (Petra Vujičića), ali i niz bilježaka o Poljskoj i njezinim autorima: Szymborskoj, Różewiczu i Zagajewskom. Jergovićev je paratekst uvijek isprepleten senzibilnim i kritičkim promišljanjima pojedinih tema i preokupacija poljskih pjesnika, kao i njihovih životopisa, donoseći osobnu vizuru autobiografskim bilješkama: sjećanjima na prva čitanja poljskih autora, njihova utjecaja na stvaranje vlastita svjetonazora. Jergovićevi su tekstovi svojevrсни intimistički dnevnik čitanja, uvod i putokaz čitateljima poljskih autora, književnost inspirirana književnošću, dakle, suvremena ekfrazna.

Društvene su mreže, pak, također preuzele jedan dio poljskoga prijevodnoga „kolača“. Među njima je, primjerice „Društvo živih pjesnika“, na čijoj se Facebook stranici od poljskih mogu pronaći Wisława Szymborska i Zbigniew Herbert.

Na Facebook stranici polonistice Đurđice Čilić, već spomenute vrsne poznavateljice poljskoga pjesništva i prevoditeljice, unatrag nekoliko godina mogu se čitati njezini prijevodi poljskih pjesnika, uglavnom oni već objavljeni u monografijama i časopisima. Izbor je promišljen i šarolik, te će se ondje naći Barbara Klicka, Julia Hartmann, Wisława Szymborska, Marcin Świetlicki, Stanisław Barańczak, Tadeusz Różewicz, Adam Zagajewski, i mnogi, mnogi drugi. Epitext kojima su popraćeni prijevodi s jedne je strane informativan — premrežen crticama o poljskoj kulturi; o slikarima, glumcima, redateljima, skladateljima, pjevačima i znanstvenicima, ne samo pjesnicima, a s druge literaran: pružajući uvide u vlastitu autobiografiju, anegdote vezane uz susrete s Poljskom, autorica

6 J. Heer, 2018: *Poetry is back. Does social media deserve credit?* „The New Republic“. Dostupno na: <https://newrepublic.com/minutes/148812/poetry-back-social-media-deserve-credit> [pristupljeno: 30.12.2018].

otvara prostor prepoznavanja čitateljima, umještajući stihove u kontekst sjećanja na ljude i gradove, na iskustva ljubavi, izbjeglištva, selidbe, životnih uspona i padova. Prijevodi tako katkad funkcioniraju kao ilustracija, moćan okidač za kratke lirske priče, na čijem je kraju uvijek efektno umještena poenta. Međutim, autorica se ne ograničava na riječ: česti su i njezini prijevodi tzv. *poezje śpiewane*, stihova u izvedbi poljskih pjevača, kantautora, šansonjera, popraćeni videospotovima, poput, primjerice, prijevoda *Ja nie odchodzę kiedy trzeba* Agnieszke Osieckie u izvedbi Ewe Błaszczyk, ili su popraćeni fotografijama autora. Mogućnosti multimedije autorica tako iskorištava za stvaranje mjesta koje zado-biva karakteristike književnoga salona: čitatelji podno njezinih priča i prijevoda gledaju, slušaju i komuniciraju dijeleći vlastite priče, asocijacije, stihove i naslove.

Tako virtualni prostor, u kojem se susreću tekst, prijevod i komentar, autor, posrednik i primatelj, u svojevrsnu trianglu supostojanja, funkcionira kao istodobno mjesto svetog i profanog, intimnog i javnog, a čitatelj postaje recenzent i kritičar, autor epiteksta, a katkad i pisac, razotkrivajući sebe kroz vlastiti doživljaj poezije. S papira i tihog čitanja u osami stih se preselio na mjesto na kojem je moguća živa, instantna i neprekinuta interakcija, što recepciju pokazuje na djelu, onako kako to dosad nije bilo moguće.

Uzimajući kao polazište upravo rasprave o društvenim mrežama, Tom Standage, autor studije *Writing on the Wall — The First 2000 Years*, analizirao je načine razmjene informacija o književnosti — i ne samo o njoj — u stoljećima od Rimljana do danas. Iznoseći u poglavlju *Poetry in motion: social media for self-expression and self-promotion* zanimljive činjenice o načinu recepcije pjesničkih zbirki u doba Tudora i kasnije, kako na dvoru, tako i među učenicima i njihovim mentorima i mecenama, navodeći književnike Sir Thomasa Wyatta, Johna Donnea i Sir Waltera Raleigha kao primjere onih čiji su radovi kolali gotovo isključivo u rukopisima, Standage utvrđuje kako tiskanje poezije, uostalom, nije bila nužnost. Ona, naime, i nije bila namijenjena širim krugovima nego eliti. Pisanje po koricama knjiga, razmjenjivanje — ljubavnih i političkih — poruka na marginama koje su se referirale na pjesnički tekst, upućenost autora na čitatelja kojega je često poznao, podizanje vlastita ugleda i samopromocija kruženjem rukopisa, argumentira Standage, funkcioniralo je baš kao i današnji način razmjene preko društvenih mreža⁷. Elitistički karakter poezije danas je vidljiv u broju prodanih primjeraka tiskanih zbirki, no već spomenuti podaci američke agencije o čitanosti poezije upućuju na moguću promjenu trenda u smjeru popularizacije; možda ne nužno klasika svjetske poezije, no svakako suvremena poetskog stvaralaštva koje se adaptira društvenom trenutku i potre-

7 T. Standage, 2013: *Writing on the Wall — Social Media — The First 2,000 Years*. New York, Bloomsbury, str. 77.

bama suvremena čitateljstva, i čija recepcija, pak, djeluje kao negdašnje pisanje na marginama rukopisa — ali u mnogo širem krugu i sa sve većim društvenim utjecajem.

Raspravama o internetu kao ubojici poezije, stoga, svakako prilažemo protuargument o njegovu potencijalu za dijeljenje pisane riječi, koji će se u Hrvatskoj zasigurno ostvariti u sljedećim desetljećima, osobito kad je riječ o prijevodima koji se često nemaju prilike pojaviti na papiru. Doprinos novih medija u promicanju slabije zastupljenih, takozvanih malih književnosti, i poezije koja često ostaje na periferiji mogao bi biti velik upravo u njezinu pomicanju s margine.

Aneks

Bibliografija monografija poljskoga pjesništva u Hrvatskoj 1990. — 2018.

- Szyborska Wisława: *Radość pisanja / Radost pisanja*. Prev. Zdravko Malić. Zagreb, Nova stvarnost, 1997.
- Wojtyła Karol: *Poezje wybrane / Izabrane pjesme*. Prev. Pero Mioč. Zagreb, Ceres, 1997.
- Plejada poljskih pjesnika XX st.* Izbor, prev. Pero Mioč. Split, Književni krug, 1997.
- Różewicz Tadeusz: *Słowo po słowie / Riječ po riječ. Novi izbor pjesama*. Prev. Pero Mioč. Rijeka, Društvo hrvatskih književnika, 2001.
- Herbert Zbigniew: *Svjedok zlovena*. Prev. Pero Mioč. Rijeka, Društvo hrvatskih književnika, 2003.
- Kostewicz Danuta: *Anatomia chwili / Anatomija trenutka*. Prev. Jadranka Nemeth-Jajić. Split, Redak, 2004.
- Lebioda Dariusz Tomasz: *Czaszka Kartezjusza / Kartezijeva lubanja. Izabrane pjesme 1980.—2000*. Prev. Jadranka Nemeth-Jajić. Split, Redak, 2004.
- Gost u kući. Prijevodi i prepjevi iz poljskoga pjesništva*. Prev. Zdravko Malić. Zagreb, ArTresor naklada, 2006.
- Herbert Zbigniew: *Moć ukusa: izbor iz djela*. Prir. Đurđica Čilić Škeljo i Jolanta Sychowska Kavedžija. Prev. Dalibor Blažina et al. Zagreb, Disput i Hrvatsko filološko društvo, 2009 [poezja, proza, dramati].
- Miłosz Czesław: *Drugi prostor: najnovije pjesme*. Prev. Marina Trumić. Zagreb — Sarajevo, Naklada ZORO, 2009.
- Szyborska Wisława: *Sretna ljubav*. Prev. Pero Mioč. Dubrovnik, Matica hrvatska — Ogranak, 2011.

- Kochanowski Jan: *Treny / Żalopojke*. Prev. Neda Pintarić. Rijeka, Maveda, 2013.
- Zagajewski Adam: *Niewidzialna ręka / Nevidljiva ruka*. Prev. Đurđica Čilić Škeljo. Zagreb, Meandarmedia, 2013 [poezja].
- Tuwim Julian: *Cuda i dziwy / Čuda i čudesa*. Prev. Jasmin Novljaković, Enes Kišević. Zagreb, Ibis grafika, 2014.
- Bargielska Justyna: *Inna róża / Druga ruža*. Prev. Đurđica Čilić Škeljo. Zagreb, SKUD Ivan Goran Kovačić, 2016.
- Klicka Barbara: *Bankiet i skóra / Banket i koža*. Prev. Đurđica Čilić Škeljo. Zagreb, SKUD Ivan Goran Kovačić, 2017.

Izbor iz literature

- Heer J., 2018: *Poetry is back. Does social media deserve credit?* „The New Republic“. Dostupno na: <https://newrepublic.com/minutes/148812/poetry-back-social-media-deserve-credit> [pristupljeno: 30.12.2018].
- How People Read Content Online — Statistics and Trends*. Dostupno na: <https://www.go-gulf.ae/blog/how-people-read-content-online/> [pristupljeno: 30.11.2018].
- Kaprańska L., 2018: *Liternet i literauci — sieć jako przestrzeń literatury*. „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy“, nr. 2 (27), s. 153—163.
- Kaur R., 2015: *Milk and Honey*. Kansas City, Missouri, Andrew McMeal Publishing.
- Kilian E., 2017: *Perfokarta — subkultura skupiająca twórców poezji cybernetycznej*. „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy“, nr 24, s. 219—231.
- Marecki P., 2002: *Liternet: literatura i internet*. Kraków, Rabid.
- Pisarski M., 2009: *Pułapki metodologiczne badań nad literaturą cyfrową*. W: J.S. Żurek, A. Dziak, red.: *E-Polonistyka*. Lublin, Wydawnictwo KUL. Dostupno na: <https://www.kul.pl/files/154/e-polonistyka.pdf> [pristupljeno: 20.05.2018].
- Piteša A., 2006: *Koliko nam danas znači poezija*. „Jutarnji list“, 5.01. Dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/arhiva/koliko-nam-danas-znaci-poezija/4040850/> [pristupljeno: 20.05.2018].
- Schaefer H., 2015: *Poetry in Transmedial Perspective: Rethinking Intermedial Literary Studies in the Digital Age*. „Acta Univ. Sapientiae, Film And Media Studies“, 10, s. 169—182. Dostupno na: <https://www.degruyter.com/downloadpdf/j/ausfm.2015.10.issue-1/ausfm-2015-0033/ausfm-2015-0033.pdf> [pristupljeno: 20.05.2018].

- Smith R., 2012: *On Modern Poetry. From Theory to Total Criticism*. Oxford, Bloomsbury.
- Standage T., 2013: *Writing on the Wall. Social Media — the First 2,000 Years*. New York, Bloomsbury.
- Smoleń-Sidyk M., 2013: *Sposoby wizualizacji poezji w Internecie*. „Kultura i Historia“, nr 24. Dostupno na: <https://www.kulturaihistoria.umcs.lublin.pl/archives/5007> [pristupljeno: 30.12.2018].
- Stein K.: *Poetry's Afterlife: Verse in the Digital Age*. Dostupno na: <https://quod.lib.umich.edu/d/dcbooks/8300965.0001.001/1:4/--poetry-s-afterlife-verse-in-the-digital-age?g=dculture;rgn=div1;view=fulltext;xc=1> [pristupljeno: 10.05.2018].

Izabrane mrežne stranice

- <https://www.jergovic.com/> [pristupljeno: 15.05.2018].
- <http://www.pipschipsvideoclips.com/en/> [pristupljeno: 10.05.2018].
- <https://www.facebook.com/dju.pcvc> [pristupljeno: 20.06.2018].
- <https://www.facebook.com/Odvalimo-SE-Poezijom-518892704937587/> [pristupljeno: 25.04.2018].
- <https://www.facebook.com/Dru%C5%A1tvo-%C5%BEivih-Pjesnika-181350902074136/> [pristupljeno: 16.06.2018].

Petra Gverić Katana

Poetry as Intimate and Public Space

SUMMARY | Text presents an overview of the Polish literature translated in Croatia in 2017, its latest editions in comparison with the selection of translations during the recent years, with particular reference to the translations of Polish poetry and its reception in the target culture. The research shows a growing tendency of poetry being published in the new media / virtual space, and the increasing influence of Linternat. In the article we tried to answer to the following questions: What is the position of Polish poetry translations in Croatian virtual space, who are its translators and mediators, how does the reception of Polish literature operate in cyberspace?

KEYWORDS | Polish poetry, Croatia, translations, new media, reception

Petra Gverić Katana

Poezja jako przestrzeń osobista i publiczna

STRESZCZENIE | W komentarzu do bibliografii literatury polskiej, publikowanej w Chorwacji w roku 2017, przedstawiono przegląd najnowszych wydań, porównując wybór tłumaczeń tegorocznych z wyborami z ostatnich lat, ze szczególnym uwzględnieniem przekładów poezji polskiej oraz jej odbioru. Przeprowadzone badania wskazują, iż w Chorwacji wpływ tzw. Liternetu rośnie, a tendencja publikowania poezji w nowych mediach jest coraz bardziej widoczna. Pod rozważę wzięto następujące pytania: jaką pozycję poezja polska zajmuje w chorwackiej przestrzeni wirtualnej, kim są jej tłumacze oraz mediatorzy w nowych mediach i w jaki sposób funkcjonuje odbiór w cyberprzestrzeni kultury docelowej.

SŁOWA KLUCZOWE | poezja polska, Chorwacja, przekład, nowe media, recepcja

PETRA GVERIĆ KATANA | mgr filologii chorwackiej oraz filologii polskiej. Lektor języka polskiego (do 2018 roku w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, obecnie na Uniwersytecie Justusa Liebiga w Gießen w Niemczech). Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół glotodydaktyki, przekładoznawstwa, komparatystyki i teatrologii.

Przekłady czesko-polskie i polsko-czeskie

Przekłady
Literatur
Słowiańskich

Bibliografia przekładów literatury czeskiej w Polsce w 2017 roku

The Bibliography of Translations of Czech Literature in Poland in 2017

Jakob Altmann

<https://orcid.org/0000-0001-7547-6036>

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
kuba.alt@interia.pl

Data zgłoszenia: 15.09.2018 r. | Data akceptacji: 17.11.2018 r.

Publikacje książkowe

1. **Aksamitna scena: trzy czeskie sztuki o transformacji.**
Tłum. Teresa D u b i c k a, Anna G ł ó w c z y ń s k a, Aleksandra J a n e -
c z e k, Matylda K o b i a ł k a, Aleksandra M e n s f e l, Krzysztof M o r -
g i e l. Poznań, Instytut Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu im. Adama
Mickiewicza, Prochowice, Wydawnictwo Pro, 2017, 341 s. [dramat].
Kraus Jan
Nahniličko / Jajko na półmiętko.
Urban Miloš
Nože a růže aneb topless party / Noże i róże albo topless party.
Viewegh Michal
Růže pro Markétu aneb Večírky revolucionářů /
Róże dla Małgorzaty albo przyjęcia rewolucjonistów.
2. **Bajaja Antonín: Na krásné modré Dřevnici / Nad piękną, modrą Dřevnicą.**
Tłum. Dorota D o b r e w. Wrocław, Książkowe Klimaty, 2017, 556 s.
[proza].
3. **Boček Evžen: Deník kastelána / Dziennik kasztelana.**
Tłum. Mirosław Ś m i g i e l s k i. Wołów, Stara Szkoła, 2017, 220 s. [proza].
4. **Bolavá Anna: Do tmy / W ciemność.**
Tłum. Agata W r ó b e l. Wrocław, Książkowe Klimaty, 2017, 301 s.
[proza].
5. **Boučková Tereza: Rok kohouta / Rok koguta.**
Tłum. Olga C z e r n i k o w. Wrocław, Afera, 2017, 368 s. [proza].
6. **Březinová Ivona: Kluk a pes / Chłopiec i pies.**
Tłum. Maria M a r j a ń s k a - C z e r n i k. Warszawa,
 Prószyński i S-ka — Prószyński Media, 2017, 58 s. [proza].
7. **Čapek Karel: Továrna na absolutno / Fabryka absolutu.**
Tłum. Paweł H u l k a - L a s k o w s k i. Warszawa,
 Fundacja Nowoczesna Polska, 2017, 72 s. [ebook; proza].
8. **Denemarková Radka: Příspěvek k dějinám radosti / przyczynek do historii
radości.**
Tłum. Olga C z e r n i k o w. Wrocław, Amaltea, 2017, 347 s. [proza].
9. **Fischl Viktor: Pražské procházky / Praskie przechadzki.**
Tłum. Katarzyna B o r u ń - J a g o d z i ń s k a. Kraków, Miniatura, 2017,
 64 s. [poezja].
10. **Hašek Jaroslav: Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války / Przygody
dobrego wojaka Szwejka podczas wojny światowej.**
Tłum. Paweł H u l k a - L a s k o w s k i. Warszawa, Biblioteka Akustyczna,
 2017, 29 godz. 17 min [audiobook; proza].

11. **Hašek Jaroslav:** *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války / Przygody dobrego wojaka Szwejka podczas wojny światowej.*
Tłum. Antoni K r o h [trzeci przekład]. Wrocław, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 2017, 843 s. [proza].
12. **Hašek Jaroslav:** *Šťastný domov a jiné humoresky / Szczęśliwe gniazdko i inne humoreski.*
Tłum. Stefan D ę b s k i. Wydanie 2. Kraków, Wydawnictwo Vis-à-vis Etiuda, 2017, 271 s. [proza].
13. **Hořava Matěj:** *Pálenka. Prózy z Banátu / Palinka. Prózy z Banatu.*
Tłum. Anna R a d w a n-Ž b i k o w s k a. Wrocław, Książkowe Klimaty, 2017, 188 s. [proza].
14. **Kopecká Věra:** *Slova na vodě / Promyk slova.*
Tłum. Antoni M a t u s z k i e w i c z. Broumov, Wydawnictwo Věra Kopecká, 2017, 130 s. [poezja].
15. **Kopecká Věra, Matuszkiewicz Antoni:** *Ozvěny v Sovích Horách / Echa z Gór Sowich; Pod Wielką Sową / Pod Velkou Sovou* [wydanie dwujęzyczne].
Tłum. Antoni M a t u s z k i e w i c z, Věra K o p e c k á. Dzierżoniów, „Edytor” Drukarnia Wydawnictwo, 2017, 92 s. [poezja].
16. **Pavel Ota:** *Pohár od Pánaboha. Pohádka o Raškovi / Puchar od Pana Boga.*
Tłum. Mirosław Ś m i g i e l s k i. Wołów, Stara Szkoła, 2017, 190 s. [proza].
17. **Pech Miroslav:** *Cobainovi žáci / Uczniowie Cobaina.*
Tłum. Mirosław Ś m i g i e l s k i. Wołów, Stara Szkoła, 2017, 198 s. [proza].
18. **Procházková Iva:** *Dívky nalehko / Roznegliżowanie.*
Tłum. Julia R ó z e w i c z. Wrocław, Afera, 2017, 416 s. [proza].
19. **Reiner Martin:** *Jeden z milionu / Jeden na milion.*
Tłum. Mirosław Ś m i g i e l s k i. Wołów, Stara Szkoła, 2017, 158 s. [proza].
20. **Svěrák Zdeněk:** *Jak vyžrát na motýly a další příhody / Nowe ucieszki Cieszka.*
Tłum. Dorota D o b r e w. Warszawa, Wydawnictwo Dwie Siostry, 2017, 138 s. [proza].
21. **Šabach Petr:** *Občanský průkaz / Dowód osobisty.*
Tłum. Julia R ó z e w i c z. Wrocław, Afera, 2017, 211 s. [proza].
22. **Škvorecký Josef:** *Příběh inženýra lidských duší / Przypadki inżyniera ludzkich dusz: entertainment ze starymi tematami życia, kobiet, losu, marzeń, klasy robotniczej, tajniaków, miłości i śmierci.*
Tłum. Andrzej S. J a g o d z i ń s k i. Wydanie 2 uzupełnione. Warszawa, Dowody na Istnienie, 2017, 733 s. [proza].

23. **Tranoscius Georgius [Třanovský Jiří]:** *Cithara sanctorum / Pieśni duchowe: z kancjonału „Cithara sanctorum”*.
Tłum. Zbigniew M a c h e j. Cieszyn,
Oficyna Efemeryczna: Offsetdruk i Media, 2017, 223 s. [poezja].
24. **Viewegh Michal:** *Bio manžel / Ekomąż*.
Tłum. Mirosław Ś m i g i e l s k i. Wołów, Stara Szkoła, 2017, 208 s.
[proza].

Publikacje w czasopismach

1. „Ha!art” 2017, nr 4.
Kotleta František
Spad / Opad.
Tłum. Andrzej S p y r a, s. 35—40 [proza].
2. „Helikopter” 2017, nr 10.
Bondy Egon (Fišer Zbyněk)
*** (Psal jsem svou knihu o Buddhovi celé dopoledne) /
*** (Cale popołudnie pisałem swoją księgę o Buddzie)
*** (Konec konců koukám) / *** (W końcu dostrzegam)
Mír mír mír / Pokój światowy
Spofa Blues / Spofa Blues
Zácpa / Zatwardzenie.
Tłum. Łukasz T w a r d o w s k i [poezja].
- Hložek Ondřej**
Coma Vigile*
Johannsibrunn*
Na razie*
Opava / Opava
Slezská Kalvárie / Kalwaria Śląska
W czasie porywów*.
Tłum. Katarzyna C u p a ł a [poezja].
3. „Helikopter” 2017, nr 11.
Zbořil Jonáš
*** (čtvrtek odpoledne nad břevnovem) /
*** (Czwartek po południu nad břevnovem)
*** (Jak to vypadá když jíš) / *** (Jak wyglądasz kiedy jesz)
Čekat / Czeakać
Ční / Sterczą
Hadr / Szmata
Kontinent / Kontyent

*Nebyl tu nikdo kdo by si všiml /
Nie było tu nikogo kto zwróciłby uwagę
Rodiče / Rodzice
Sami / Sami.*

Tłum. Zofia Bałdyga [poezja].

4. „Inter-. Literatura — Krytyka — Kultura” 2017, nr 2.

Lazarová Zuzana

*Hra na vyloučeného třetího / Gra w wyłączony środek
Kámen ke kameni / Kamień do kamienia
Poslední zhasíná / Gasi ostatni
Zkamenělé slunce / Skamieniałe słońce
Zmizet / Zniknąć.*

Tłum. Zofia Bałdyga, s. 28—35 [poezja].

5. „Kino” 2017, nr 4.

Bednařík Pavel

Instynkt aktora*.

Tłum. Magdalena Żuraw-Peč, Pavel Peč, s. 10—13
[esej].

6. „Kontent” 2017, nr 1.

Škrob Jan

Dublin / Dublin.

Tłum. Magdalena Brodacka.

Já jako vlajkonoš / Ja jako transparentny.

Tłum. Marta Składanek.

[Z tomu: *Pod dlažbou*]

Pequawket / Pequawket

Svatá krev / Święta krew.

Tłum. Justyna Suma, s. 85—94 [poezja].

7. „Kontent” 2017, nr 2.

Doležal Miloš

Ezechiel v kopřivách I. / Ezechiel w pokrzywach (I)

Ezechiel v kopřivách II. / Ezechiel w pokrzywach (II).

Tłum. Andrzej Babuchowski.

Kraków wiosną 2017*

Tankista / Czołgista.

Tłum. Magdalena Brodacka, s. 112—118 [poezja].

8. „Kontent” 2017, nr 4 [wydanie dwujęzyczne].

Orlová Jana

***(*Můj milenec mě provdá*) / ***(*Mój kochanek mnie wyda*)

***(*Není spokojený*) / ***(*Nie jest spełniony*)

***(*Tráví volný čas na erotickém chatu*) /
 ***(*Spędza czas wolny na czacie erotycznym*)
 ***(*V osm rano*) / ***(*O ósmej rano*)
 ***(*Vždycky když se opije*) / ***(*Zawsze kiedy się upije*).
 Tłum. Zofia B a ł d y g a, s. 101—111 [poezja].

9. „Literatura na Świecie” 2017, nr 7/8.

Škvorecký Josef

Mirákl / Cud [fragment powieści].
 Tłum. Andrzej S. J a g o d z i ń s k i, s. 231—302.
Samožerbuch / Autosztambuch [fragment powieści].
 Tłum. Jan S t a c h o w s k i, s. 303—333.
Red Music / Red Music.
 Tłum. Elżbieta L e d e r e r, s. 336—353.
Franz Kafka, jazz a jiné marginálie /
Franz Kafka, wypisy antysemitické i jiné marginalia.
 Tłum. Jacek B r z e z i ń s k i, s. 354—373 [proza].

10. „Odra” 2017, nr 2.

Trojak Bogdan

Gutský Daidalos / Dedal z Gutów.
 Tłum. Michał T a b a c z y ń s k i, s. 55—58 [poezja].

11. „Opowiadania” 2017, nr 5.

Šindelka Marek

Luk / Łuk [opowiadanie z książki: *Zůstaňte s nami /*
Zostańcie z nami].
 Tłum. Anna W a n i k, s. 199—212 [proza].

12. „Podgląd” 2017, nr 3.

Fischl Viktor

[Ze zbioru *Dům u tří houslí*]
Bertramka / Bertramka
Na hrob Františka Halase / Nad grobem Frantiszka Halasa
Socha svatého Jiří / Posąg świętego Jerzego.
 Tłum. Katarzyna B o r u ń - J a g o d z i ń s k a,
 s. 190—192 [poezja].

13. „Podgląd” 2017, nr 4.

Opasek Jan Anastáz

Holandská krajina / Holenderski pejzaż.
 Katarzyna B o r u ń - J a g o d z i ń s k a, s. 203 [poezja].

14. „Pro Libris” 2017, nr 1/4.

Kopecká Věra

Čtvrtý rozměr / Czwarty wymiar

Rozchod / Rozstanie

Strom / Cień

Vlny / Fale.

Tłum. Władysław Klępk a, s. 62—64 [poezja].

15. „Wyspa” 2017, nr 4.

Paterová Natálie

***(*Bolest se ti uhníždila*) / ***(*Ból zagnieżdził ci się*)

***(*Naše ložnice*) / ***(*Nasza sypialnia*)

***(*Nikdo ti neřekne že*) / ***(*Nikt ci nie powie*)

***(*Potkám ve vlaku*) / ***(*W pociągu*)

***(*Představuji si tvou smrt*) / ***(*Wyobrażam sobie*)

Jarní romance / Romans wiosenny

Jonášovi / Dla Jonáša

Pátek 4/9 / Piątek 4/9

Tato báseň není o nás / Ten wiersz nie jest o nas.

Tłum. Olga Słowi k, s. 50—56 [poezja].

JAKOB ALTMANN | mgr, doktorant w Zakładzie Teorii Literatury i Translacji w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Absolwent bohemistyki i hispanistyki na Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej. Jako rodowity Niemiec bada niemiecką literaturę drugiej połowy XX wieku ze szczególnym uwzględnieniem literatury niemieckiej noblistki Herty Müller oraz jej polskich i czeskich przekładów, z tego zakresu otrzymał grant w konkursie PRELUDIUM 15. Jego zainteresowania naukowe skupiają się na zagadnieniach językoznawczych, widzianych w kontekście kulturowym. Jest autorem kilku artykułów obejmujących tematy przekładoznawcze i językoznawcze. Publikował m.in. w czasopismach „Przekłady Literatur Słowiańskich” i „Zora” oraz w jednym z tomów serii wydawniczej „Studia o Przekładzie”. Wygłosił referat na kilku konferencjach krajowych i zagranicznych.

Bibliografia przekładów literatury polskiej w Czechach w 2017 roku

The Bibliography of Translations of Polish Literature in the Czech Republic in 2017

Jakob Altmann

<https://orcid.org/0000-0001-7547-6036>

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
kuba.alt@interia.pl

Data zgłoszenia: 15.09.2018 r. | Data akceptacji: 17.11.2018 r.

Publikacje książkowe

1. **Bednarek Justyna:** *Niesamowite przygody dziesięciu skarpetek (czterech prawych a sześciu lewych) / Neobyčejná dobrodružství deseti ponožek (čtyř pravých a šesti levých).*
Přel. Michala B e n e š o v á. Brno, Host, 2017, 158 s. [proza].
2. **Boni Katarzyna:** *Ganbare! Warsztaty umierania / Ganbare! Workshopy smrti.*
Přel. Michael A l e x a. Žilina, Absynt, 2017, 290 s. [reportaż].
3. **Brandstaetter Roman:** *Przypadki mojego życia / Příhody mého života.*
Přel. Jaroslav Š u b r t. Praha, Karmelitánské nakladatelství, 2017, 293 s. [proza; poezja].
4. **Cieślak Aleksandra:** *Książka do zrobienia / Dodělej si knihu.*
Přel. Lucie Z a k o p a l o v á. Praha, Baobab, 2017, 262 s. [proza].
5. **Cherezińska Elżbieta:** *Gra w kości / Hra o kosti.*
Přel. Anna P l a s o v á. Praha, Argo, 2017, 380 s. [proza].
6. **Czyż Lidia:** *Bohaterowie wiary / Hrdinové víry.*
Přel. Michaela Š r a m l o v á. Praha, Návrat domů s.r.o., 2017, 246 s. [proza].
7. **Ćwiek Jakub:** *Kłamca 2,5: Machinomachia / Lhář. Kniha dvaapůlta, Machinomania.*
Přel. Robert P i l c h. Praha, Stanislav Juhaňák — Triton, 2017, 173 s. [proza].
8. **Golak Julian:** *Wspomnienia o ludziach, którzy już odeszli... / Vzpomínky na lidi kteří již odešli... [tekst równoległy].*
Přel. Joanna G o l a k C i n c i o. Nowa Ruda, Wrocław, Ośrodek Kultury i Sztuki, 2017, 327 s. [esej].
9. **Górecki Wojciech:** *Toast za przodków / Přípitek předkům.*
Přel. Michala B e n e š o v á, Barbora G r e g o r o v á. Praha, Dokořán; Jaroslava Jiskrová-Máj, 2017, 368 s. [reportáž].
10. **Hartwig Julia:** *Apollinaire / Apollinaire: život umělecké Paříže.*
Přel. Vendulka Z a p l e t a l o v á. Praha, Garamond, 2017, 399 s. [proza].
11. **Janko Anna:** *Mała zagłada / Pamatujesz, mami?: Příběh jedné vyhlazené vesnice.*
Přel. Petruška Š u s t r o v á. Polanka nad Odrou, Občanské sdružení PANT, 2017, 178 s. [proza].
12. **Kasdepke Grzegorz:** *A ja nie chcę być księżniczką / Nechci být princezna.*
Přel. Tereza K o c h o v á. Brno, CPress, 2017, 31 s. [proza].
13. **Kasdepke Grzegorz:** *Detektyw Pozytywka / Detektiv Šikula.*
Přel. Miroslav K u m r. Brno, CPress, 2017, 73 s. [proza].

14. **Kapuściński Ryszard:** *Szachinszach / Šáhinsáh.*
Přel. Dušan P r o v a z n í k, Helena S t a c h o v á. Žilina, Absynt, 2017,
163 s. [reportáž].
15. **Kossak Zofia:** *Przymierze / Úmluva: příběh o Abrahámovi.*
Přel. Anetta B a l a j k o v á. Praha, Paulínky, 2017, 463 s. [proza].
16. **Kozarzewski Jerzy:** *Jodłowa jemiola / Jedlové jmelí*
[vydanie dwujęzyczne; wybór z: *Późne żniwo, Życiorys na dni się nawleka*].
Přel. František V š e t i č k a. Siedlce, Wydawnictwo IKR(i)BL, 2017, 109 s.
[poezja].
17. **Krajewska Marzena Ewa:** *Lusterko wsteczne / Zpětné zrcátko.*
Přel. Josef M l e j n e k. Praha, Dauphin, 2017, 93 s. [poezja].
18. **Kucharska Nikola:** *Podróż dookoła świata / Cesta kolem světa.*
Přel. Daniela Ř e z n í č k o v á. Říčany u Prahy, Junior, 2017, 28 s. [proza].
19. **Leśniewska-Pasionek Krystyna:** *To samo źródło / Sám pramen*
[wydanie dwujęzyczne].
Přel. Věra K o p e c k á. Broumov, Věra Kopecká, 2017, 75 s. [poezja].
20. **Mateusz Dawid:** *Stacja wieży ciśnień / Stanice vodárenské věže.*
Přel. Alexej S e v r u k. Praha, Spolek přátel Psiho vína z.s., 2017, 37 s.
[poezja].
21. **Matuszkiewicz Antoni:** *Wiersze o ziemi i niebie / Básně o zemi a nebi.*
Přel. Věra K o p e c k á. Kłodzko, Kłodzkie Towarzystwo Oświatowe /
Nowa Ruda, Usługi Poligraficzne Bogdan Kokot vel Kokociński, 2017,
112 s. [poezja].
22. **Mrozek Sławomir:** *Ci, co mnie niosą / Ti, co mě nesou*
[zbiór opowiadań].
Přel. Helena S t a c h o v á. Praha, Fra, 2017, 306 s. [proza].
Ci, co mnie niosą / Ti, co mě nesou
Goniec cesarski / Císařský posel
Małpa i generał / Opice a generál
Moje ukochane Beznózki / Mé milované Beznožky
Moniza Clavier / Moniza Clavierová
Ostatnie słowo / Poslední slovo
Pomsta*
Přednáška*
Rutina*
Szach / Šachy
We młynie, we młynie, mój dobry panie / Pode mlejnem, nade mlejnem.
23. **Nowaczyński Adolf:** *Car samozwaniec / Car samozvanec.*
Přel. Ladislav S l í v a. Ostrava, Národní divadlo moravskoslezské, 2017,
111 s. [dramat].

24. **Puzyńska Katarzyna:** *Motylek / Motyl.*
Přel. Michael A l e x a. Praha, XYZ, 2017, 523 s. [proza].
25. **Samojlik Tomasz:** *Bartnik Ignat i skarb puszczy / Včelař Ignát a poklad pralesa.*
Přel. Jan J i ř í k. Praha, Centrala, 2017, 111 s. [proza w formie komiksu].
26. **Sapkowski Andrzej:** *Wiedźmin. Tom 6. Wieża jaskółki / Zaklínač. VI., Věž vlaštovky: čtvrtý román o Geraltovi a Ciri.*
Přel. Stanislav K o m á r e k. Petřvald, Leonardo, 2017, 388 s. [proza].
27. **Sapkowski Andrzej:** *Wiedźmin. Tom 6. Wieża jaskółki / Zaklínač. VI., Věž vlaštovky: čtvrtý román o Geraltovi a Ciri.*
Přel. Stanislav K o m á r e k. Praha, Tympanum s.r.o., 2017, 2 płyty (17 godz., 19 min) [audiobook; proza].
28. **Sapkowski Andrzej:** *Wiedźmin. Tom 7. Pani Jeziora / Zaklínač. VII. — Paní jezera.*
Přel. Stanislav K o m á r e k. Praha, Tympanum s.r.o., 2017, 2 płyty (21 godz., 8 min) [audiobook; proza].
29. **Sapkowski Andrzej:** *Wiedźmin. Tom 7. Pani Jeziora / Zaklínač. VII. — Paní jezera: pátý román o Geraltovi a Ciri.*
Přel. Stanislav K o m á r e k. Petřvald, Leonardo, 2017, 472 s. [proza].
30. **Springer Filip:** *Miedzianka / Medzianka: příběh zániku.*
Přel. Martin V e s e l k a. Žilina, Absynt, 2017, 266 s. [reportáž].
31. **Stachula Magda:** *Idealna / Mazací tramwaj.*
Přel. Michael A l e x a. Brno, CPress, 2017, 288 s. [proza].
32. **Stasiuk Andrzej:** *Wschód / Východ.*
Přel. Jiří Č e r v e n k a. Zlín, Kniha Zlín, 2017, 222 s. [proza].
33. **Sulima-Suryń Andrzej:** *Oto droga twego imienia / Toto je cesta tvého jména* [wydanie dwujęzyczne].
Přel. David Z e l i n k a. Praha, Malvern, 2017, 423 s. [poezja].
[Z tomu *Posłaniec Słowa / Posel slova*]
***(*I będą chmury...*) / ***(*A budou mraky...*)
***(*Ja z tej strony szyby...*) / ***(*Já na této straně okna...*)
***(*Jestem zółwciem*) / ***(*Jsem želva...*)
***(*Kiedy latam...*) / ***(*Když létám...*)
***(*Księżyc...*) / ***(*Měsíc je ještě v půli...*)
***(*Miłość krąży...*) / ***(*Láska krouží jako vlk...*)
***(*Muszę ci zaufać*) / ***(*Musím ti začít věřit...*)
***(*O, jakże jestem...*) / ***(*Ó, jak jsem ti vděčný...*)
***(*Obudziłem się...*) / ***(*Probudil jsem se časně zrána...*)
***(*Oto chwila...*) / ***(*Toto je chvíle pro tebe...*)
***(*Poranek...*) / ***(*Ráno...*)

***(*Ptáček lecí*) / ***(*Pták letící hudbou...*)

***(*Siedzę na brzegu...*) / ***(*Sedím na břehu...*)

***(*Świetny poranek...*) / ***(*Nádherné ráno...*)

***(*Szare siwe...*) / ***(*Obyčejné šedé vlče...*)

Alleluja / Aleluja

Alpinista / Alpinista

Dar / Dar

Drawa / Drává

Hosanna Poranna / Hosana zrána

Jesień / Podzim

Między świtem i światłem / Mezi svítáním a světlem

Mistrz nigdy nie śpi / Mistr nikdy nespí

Moje wołanie / Mé volání

Morbidezza / Morbidezza

Na przyjście / Na uvítanou

Nie bój się / Neboj se

O zmierzchu / Za soumraku

Rozmaity / Rozmanitý

Ten / Ten

Tuczenie Anioła / Vykrmování anděla

Widzenie III. / Vidění III.

Wiosna / Jaro

[Z tomu *Światło / Světlo*]

***(*Bądź wyzłocony...*) / ***(*Buď pozlacen...*)

***(*Miasta widzialne i niewidzialne...*) /

***(*města viditelná a neviditelná...*)

***(*Patrz uważnie...*) / ***(*dívej se pozorně...*)

***(*Płomień pieści polana...*) / ***(*Plamen laská polena...*)

***(*Powiniennem pisać...*) / ***(*Měl bych psát...*)

***(*Widziałem go...*) / ***(*Viděl jsem ho...*)

***(*Wspinałem się po muzyce...*) / ***(*šplhal jsem po hudbě...*)

Alegoria / Alegorie

Coś / Něco

Dar / Dar

Diana / Diana

Do poety / Básníkovi

Drogi / Cesty

Dziś / Dnes

Haiku przezroczyste / Haiku průsvitné

Imię / Jméno

Jesień / Podzim
Lato / Léto
Listy i liście / Dopisy a listy
Martwa natura z pretensjami / Zátíši s výčitkami
Miłość / Láska
Moje ciało / Moje tělo
Nawylot / Naskrz
O! / Ó!
Obraz / Obraz
Oto tajemnica wiary / Tajemství víry
Pistis Sophia / Pistis Sofia
Poezja / Poezie
Polskie pola / Polská pole
Ranek / Ráno
Samadhi / Samádhi
Serce i smok / Srdce a Drak
Śmierć / Smrt
Takość / Takovost
Wezwanie / Výzva
Widzenie / Vidění
Wieczorem w domu / Večer doma
Zapomniałem / Zapomněl jsem
 [Z tomu Więc dołóż do ognia trochę miłości i ciszy /
A tak přilož trochu lásky a ticha do ohně]
 ***(*Cała poezja...*) / ***(*Veškerá poezie...*)
 ***(*Historia tego świata...*) / ***(*Dějiny tohoto světa...*)
 ***(*Milczę i czekam...*) / ***(*Mlčím a čekám...*)
 ***(*Miliony wierszy...*) / ***(*Milióny básní...*)
 ***(*Nadchodzi południe...*) / ***(*Blíží se poledne...*)
 ***(*Nie liczcie...*) / ***(*Nepočítejte mé omyly...*)
 ***(*Pytanie, którego...*) / ***(*Otázka, která nepadla...*)
 ***(*Smakuj słowa...*) / ***(*Okoušej slova...*)
 ***(*To ludzie tworzą kopie...*) / ***(*To lidé tvoří...*)
 ***(*Twój spokój...*) / ***(*Tvůj klid...*)
A ty serce świeć / A ty srdce, sviť
Hölderlin / Hölderlin
Pejzaż bałtycki / Baltská krajina
Pora naga / Nahé období
Pożegnanie / Rozloučení
Przyjaciołom / Přátelům

Rozmowa / Rozhovor
 Warkocze Ziemi / Copy Země
 Wiersz dla Ciebie / Báseň pro Tebe

[Niewydane wiersze]

***(*I niech to będzie podróż...*) / ***(*Ať je to výprava...*)
 ***(*jak cicho i swobodnie...*) / ***(*Jak tiše a volně...*)
 ***(*Kogo boli świat?...*) / ***(*Koho bolí svět?...*)
 ***(*Pył nad zbożem...*) / ***(*Prach nad obilím...*)
 ***(*Sekunda — zwierciadło...*) / ***(*Vteřina — zrcadlo...*)
 ***(*Świat sekunda...*) / ***(*Svět vteřina...*)
 ***(*To pragnienie...*) / ***(*Ta touha...*)
 Modlitwa Alberta / Albertova modlitba

[Teksty i wiersze z kasety pt. *Rozmaity a ograniczony*]

***(*85 rok...*) / ***(*Rok 85...*)
 ***(*Alegorie mimo że niemożliwe...*) /
     ***(*Alegorie jsou sice nemožné...*)
 ***(*Bodajże 88 rok...*) / ***(*Rok asi 88...*)
 ***(*Boże napij się ze mną...*) / ***(*Bože, vypij...*)
 ***(*By w ornamentach pytania zagubić...*) /
     ***(*Aby se otázky ztratily...*)
 ***(*Ja w melodii dnia...*) / ***(*Já v melodii dne...*)
 ***(*Jednia wygodnia...*) / ***(*Naprostá svůdnost...*)
 ***(*Jesteśmy...*) / ***(*Jsme...*)
 ***(*Mistrz...*) / ***(*Mistr...*)
 ***(*Niewyczerpane ściska za gardło...*) /
     ***(*Nevyčerpateľné tě drží pod krkem...*)
 ***(*Pełne żalu...*) / ***(*Plné plachty smutku...*)
 ***(*Pociąg przyjechał...*) / ***(*Přijel vlak...*)
 ***(*Poemat przenikliwie heroiczny...*) /
     ***(*Pronikavě heroická báseň...*)
 ***(*Promień księżyca...*) / ***(*Paprsek měsíčního světla...*)
 ***(*Świecisz — jak potrafisz...*) / ***(*Záříš — jak můžeš...*)
 ***(*Ta muzyka pieści planety...*) / ***(*Ta hudba hladí planety...*)
 ***(*Teraz sięgam do dziennika...*) / ***(*Sahám po deníku...*)
 ***(*To był koniec...*) / ***(*Byl konec...*)
 ***(*Tropiłem dzika...*) / ***(*Stopoval jsem divočáka...*)
 ***(*Wątpliwości na pożarcie...*) / ***(*Pochybnosti k sežráním...*)
 ***(*Zmęczenie 11.10.88...*) / ***(*Únava 11. 10. 1988...*)

28. 1. / 28. 1.

Lewitacja / Levitace

*Magia — koledze z miasta / Magie — věnováno příteli z města
Przed snem / *** (Před usnutím).*

34. **Surmiak-Domańska Katarzyna:** *Ku-klux-klan / Ku-klux-klan: tady bydlí laska.*
Přel. Jarmila H o r á k o v á. Žilina, Absynt, 2017, 293 s. [reportáž].
35. **Surosz Mariusz:** *Ach, te Czeszki / Ach, ty Češky.*
Přel. Anna P l a s o v á. Praha, Mladá fronta, 2017, 303 s. [proza].
36. **Szczerek Ziemowit:** *Przyjdzie Mordor i nas zje, czyli, Tajna historia Słowian / Přijde Mordor a sežere nás, aneb, Tajná historie Slovanů.*
Přel. Michal L e b d u š k a. Brno, Větrné mlýny, 2017, 235 s. [reportáž].
37. **Sztyma Marianna:** *Pustka / Prázdnota.*
Přel. Jan J i ř í k. Praha, Centrala, 2017, 31 s. [proza].
38. **Ślączka-Poskrobko Edyta:** *Opowieści Magdusi / Příběhy malé Magdy.*
Přel. Alena M r á z o v á. Krzyżanowice, Oficyna HALEGG; Bohumín, Bohumínský spolek Maryška, 2017, 88 s. [proza].
39. **Tochman Wojciech:** *Jakbyś kamień jadła / Jako bys jedla kámen*
[vydanie dwujęzyczne].
Přel. Lenka K u h a r D a ň h e l o v á. Žilina, Absynt, 2017, 117 s. [reportáž].
40. **Tokarczuk Olga:** *Prowadź swój pług przez kości umarłych / Svůj vůz i pluh veď přes kosti mrtvých.*
Přel. Petr V i d l á k. Wydanie 2. Brno, Host, 2017, 240 s. [proza].
41. **Tom Urszula:** *Tajemnica tętna / Tajemství tepu* [tekst równoległy].
Přel. František V š e t i č k a. Siedlce, Wydawnictwo IKR(i)BL, 2017, 87 s. [poezja].
42. **Tuwim Julian:** *Lokomotywa = The locomotive = Lokomotiva = Parovoz*
[tekst równoległy w języku polskim, angielskim, czeskim, rosyjskim].
Přel. Jacek B a l u c h. Kraków, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 2017, 24 s. [poezja].
43. **Twardoch Szczepan:** *Morfina / Morfium.*
Přel. Michael A l e x a. Brno, Host, 2017, 525 s. [proza].
44. **Valko Tanya:** *Arabska córka / Arabská dcera.*
Přel. Barbora G r e g o r o v á. Wydanie 2. Praha, Euromedia Group a.s., 2017, 339 s. [proza].
45. **Valko Tanya:** *Arabska žena / Arabská žena.*
Přel. Barbora G r e g o r o v á. Wydanie 3. Praha, Ikar / Euromedia Group a.s., 2017, 486 s. [proza].
46. **Wechterowicz Przemysław:** *Proszę mnie przytulić / Obejmi mě, prosím.*
Přel. Michael A l e x a. Brno, Host, 2017, 36 s. [proza w formie komiksu].

47. **Wiśniewska Anna:** *Miš okruszek i pociągi / Medvídek jede vlakem.*
Přel. Lucie Z a k o p a l o v á. Praha, Slovart spol. s r.o., 2017, 16 s. [proza].
48. **Wiśniewska Anna:** *Wiosna misia Okruszka / Medvídek a jaro.*
Přel. Lucie Z a k o p a l o v á. Praha, Slovart spol. s r.o., 2017, 16 s. [proza].
49. **Wiśniewska Anna:** *Miš Okruszek i strážacy / Medvídek u hasičů.*
Přel. Marie I l j a š e n k o. Praha, Slovart spol. s r.o., 2017, 16 s. [proza].
50. **Wiśniewska Anna:** *Biblioteczka przedszkolaka. Wycieczka na wieś / Předškoláci na výletě.*
Přel. Marie I l j a š e n k o. Praha, Slovart spol. s r.o., 2017, 16 s. [proza].
51. **Witkiewicz Stanisław Ignacy:** *Nikotyna, alkohol, kokaina, peyotl, morfina, eter + appendix / Narkotika.*
Přel. Ondřej K r o c h m a l n ý. Praha, Rubato, 2017, 191 s. [esej].
52. **Zawadka Katarzyna:** *Głodny Jaś i żarłoczna Małgosia / Hladový Jeníček a nenasytná Mařenka.*
Přel. Jan J i ř í k. Praha, Centrala very book matters, 2017, 20 s. [proza w formie komiksu].

Publikacje w czasopismach

1. „A2” 2017, č. 19.

Dzido Marta

Kobiety Solidarności / Ženy Solidarity — Polské nezávislé odbory z ženské perspektivy.

Přel. Lucie Z a k o p a l o v á [esej].

Papuzanka Zośka

Szkoda / Škoda.

Přel. Michala B e n e š o v á [proza].

2. „Plav” 2017, č. 11.

Mansztajn Jakobe

Stała próba bloga /

Trvalý pokus o blog (vybrané zápisky z cest vlakem).

Přel. Jan J e n i š t a, s. 42—44 [proza].

3. „Protimluv” 2017, č. 1/2.

Baczewski Marek K.E.

Projekt Orfeusz / Projekt Orfeus.

Přel. Jan F a b e r, s. 50—55 [poezja].

Barańczak Stanisław

Chirurgiczna precyzja / Chirurgická přesnost.

Přel. Michael A l e x a, s. 56—59 [poezja].

Bieńczyk Marek*Geometria Anny Szprynger / Anniny čárky.*

Přel. Soňa F i l i p o v á, s. 20—21.

Poświatowska Halina***(*Zawsze kiedy chcę żyć...*) /*Živote, neodcházej ještě* [wybór wierszy].

Přel. Petr L i g o c k ý, s. 60—63 [poezja].

4. „Protimluv” 2017, č. 3.

Machej Zbigniew*Písňě pro čas apokalipsy**.

Přel. Michael A l e x a, s. 46—49 [poezja].

5. „Protimluv” 2017, č. 4.

Orliński Marcin*Lista błędów / Seznam chyb se prodlužuje.*

Přel. Jan F a b e r, s. 67—70 [poezja].

6. „Souvislosti” 2017, č. 2.

Podsiadło Jacek*„Zbyteček slov si broukám pod vousy”**.

Přel. Michael A l e x a [poezja].

7. „Souvislosti” 2017, č. 4.

Lipska Ewa*Kropky do očí / Kapky do očí.*

Přel. Michael A l e x a [poezja].

8. „Tvar” 2017, č. 14.

Melecki Maciej, Kielar Marzanna Bogumiła, Koehler Krzysztof,**Bonowicz Wojciech***Kopání světla: (současná polská poezie)* [wybór wierszy].Přel. Michael A l e x a, Jan F a b e r, Jaroslav Š u b r t,
Jiří Č e r v e n k a, s. 6—8 [poezja].**Murek Weronika***Siwy koń w plamy kare / Šedivý kůň s vranými skvrnami.*

Přel. Martin V e s e l k a, s. 10—11 [proza].

Nowicka Bronka*Nakarmić kamień / Nakrmit kámen.*

Přel. Helena S t a c h o v á, s. 11—12 [proza].

Springer Filip*Wanna z kolumnadą. Reportaże o polskiej przestrzeni /**Vana s balustrádou. Reportáže o polském prostoru.*

Přel. Martin V e s e l k a, s. 13 [reportáž].

Świetlicki Marcin

[Z tomu *Jeden / Jedna*]

Hycel, komornik albo akwizytor / Pohodný, exekutor, akvizitor

Jeden dwa / Jedna dvě

Nowe życie / Nový život

O. / O.

Wyższa matematyka / Vyšší matematika

Prél. Michael A l e x a [poezja].

Tkaczyszyn-Dycki Eugeniusz

[Z tomiku *Piosenka o zależnościach i uzależnieniach /*

Píseň o závislostech a návycích]

Piosenka dla Juszyńskiego / Píseň pro Juszyńského

XXXII.

XXXIII.

XXXIV.

XXXV.

Prél. Michael A l e x a [poezja].

JAKOB ALTMANN | mgr, doktorant w Zakładzie Teorii Literatury i Translacji w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Absolwent bohemistyki i hispanistyki na Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej. Jako rodowity Niemiec bada niemiecką literaturę drugiej połowy XX wieku ze szczególnym uwzględnieniem literatury niemieckiej noblistki Herty Müller oraz jej polskich i czeskich przekładów, z tego zakresu otrzymał grant w konkursie PRELUDIUM 15. Jego zainteresowania naukowe skupiają się na zagadnieniach językoznawczych, widzianych w kontekście kulturowym. Jest autorem kilku artykułów obejmujących tematy przekładoznawcze i językoznawcze. Publikował m.in. w czasopismach „Przekłady Literatur Słowiańskich” i „Zora” oraz w jednym z tomów serii wydawniczej „Studia o Przekładzie”. Wygłosił referaty na kilku konferencjach krajowych i zagranicznych.

O przekładach literatury polskiej w Czechach i czeskiej w Polsce Komentarz do bibliografii przekładów w 2016 i 2017 roku

Commentary on the Bibliography of Translations
of Czech Literature in Poland and Polish Literature
in the Czech Republic in 2016 and 2017

Jakob Altmann

<https://orcid.org/0000-0001-7547-6036>

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
kuba.alt@interia.pl

Data zgłoszenia: 15.09.2018 r. | Data akceptacji: 12.11.2018 r.

ABSTRACT | Presented article is a recapitulation of visible tendencies in both Polish and Czech publishing markets with regard to publications of literary translations of Czech literature in Poland and Polish literature in the Czech Republic in 2016 and 2017. It presents the most important literary translations in each language pair, pointing out leading publishers and the most active translators in this area. Finally, the author outlines general paths along which the Polish literature translations in the Czech Republic and vice versa develop.

KEYWORDS | Czech literature in Poland, Polish literature in the Czech Republic, translations, translators

Niniejszy wywód, będący swoistą kontynuacją opracowań z lat ubiegłych, ma na celu wskazanie niektórych czynników wpływających pośrednio i bezpośrednio na ukazanie się tłumaczeń utworów literatury polskiej w Czechach i czeskiej w Polsce. Przegląd ten będzie dotyczył tekstów opublikowanych w 2016 oraz 2017 roku i zestawionych odpowiednio w bibliografiach przekładów między tymi literaturami. Dokonano w nich podziału na następujące kategorie: poezja, proza, dramat i reportaż. Komentarz ten pozwoli ocenić potencjał czytelniczy literatury polskiej i czeskiej w Czechach i w Polsce, z uwzględnieniem jego rozwoju w porównaniu do lat ubiegłych.

Gdy przyjrzymy się tym zestawieniom, zwraca uwagę każdorazowo dysproporcja między liczbą tłumaczeń książkowych a czasopiśmienniczych, przy czym tych drugich jest znacznie mniej. Nie może to zaskakiwać, zważywszy na nieporównywalnie większą zauważalność ukazania się przekładu książki niż opublikowania drobnego przekładu w czasopiśmie, co zdają się dostrzegać także wydawcy. Istotny w tym kontekście jest między innymi dobór tłumaczonych autorów. W przypadku tych najbardziej znanych najczęściej publikowane są przekłady książkowe, natomiast teksty debiutujących w przekładzie poetów często ukazują się w ramach publikacji czasopiśmienniczych.

Zauważalny trend ostatnich dwóch lat to ciągle wzrastająca liczba przekładów literatury polskiej w Czechach, przy czym rok ubiegły stanowi pewnego rodzaju apogeum w tym względzie. Należy sobie więc zadać pytanie, czy ciągle aktualne jest stwierdzenie, że „zainteresowanie literaturą polską w Czechach wykaz[uje] znacznie gorsze statystyki”¹. Gdy spojrzemy kilka albo nawet kilkanaście lat wstecz, zdanie to oczywiście jest uzasadnione. W odniesieniu do dwóch poprzednich lat należy je jednak zrewidować. Podczas gdy rok 2016 przyniósł porównywalną liczbę tłumaczeń obu literatur, w 2017 roku przekładów literatury polskiej w Czechach było znacznie więcej niż czeskiej w Polsce.

Ustosunkowując się do sytuacji przekładów obu literatur, należy jednak uwzględnić także charakter poszczególnych publikacji, a co za tym idzie ich znaczenie dla danego rynku czytelniczego. Więcej waży bowiem jakość książek i artykułów czasopiśmienniczych niż ich ilość. Istotny jest również charakter tłumaczonych utworów: po obu stronach są to takie gatunki, jak dramat, reportaż, powieść historyczna, literatura zaangażowana, groteskowa, fantastyczna, biograficzna, kryminalna czy kobieca. Do najważniejszych utworów ostatnich dwóch lat można zaliczyć zwłaszcza „polski” debiut młodej autorki Anny Bolavej — powieść psychologiczną *Do tmy*, za którą otrzymała najważniejszą

---

1 I. Mroczek, 2016: *Komentarz do bibliografii przekładów literatury czeskiej w Polsce i literatury polskiej w Czechach w 2015 roku*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 7, cz. 2, s. 84.

czeską nagrodę literacką Magnesia Litera. Z literatury polskiej, która ukazała się w ostatnich dwóch latach w języku czeskim, szczególny rozgłos zyskało wydanie czeskiego przekładu *Ksiąg Jakubowych (Knihy Jakubovy)* Olgi Tokarczuk. Mniejsze znaczenie należy natomiast przypisać publikacjom z literatury dziecięcej. W polskim wydaniu cieszy się ona szczególną popularnością wśród czeskich czytelników, o czym świadczy niemal tuzin opublikowanych w dwóch ostatnich latach książek dla dzieci, których autorami są m.in. Marcin Mortka czy Grzegorz Kasdepke.

Zarówno polska, jak i czeska beletrystyka cieszy się odpowiednio w Czechach i w Polsce niesłabnącym zainteresowaniem, i to głównie za sprawą kilku wydawnictw popularyzujących literatury obu krajów ościennych, których relacje literackie nadal wynikają głównie z własnego wyboru, „z własnej dojrzałości do recepcji określonych wartości strony drugiej”². Spośród oficyn po polskiej stronie granicy należy wymienić głównie: Książkowe Klimaty, Wydawnictwo Afera (obydwa z siedzibą we Wrocławiu) oraz założone stosunkowo niedawno, w 2014 roku, Wydawnictwo Stara Szkoła. Są to oficyny, które wręcz preferują literaturę czeską, czyniąc ją jednym ze swoich podstawowych produktów. Jednocześnie są to jednak wydawnictwa niszowe, które zawdzięczają swoją egzystencję głównie zapalowi kilku bohemistów, a tłumaczenia finansowane są najczęściej z budżetu czeskiego Ministerstwa Kultury, co w jednym z wywiadów potwierdza również założycielka wydawnictwa Afera Julia Różewicz³.

Nakładem Książkowych Klimatów, wydawnictwa ukierunkowanego na literatury mniejsze Europy Środkowej, Wschodniej i Południowo-Wschodniej, ukazały się książki takich czeskich autorów, jak: Michal Ajvaz, Jaroslav Rudiš, Josef Škvorecký czy wspomniana już A. Bolavá, natomiast w Aferze opublikowano teksty Ivy Procházkovej, Petry Soukupovej, Pavla Šruta czy Petra Šabacha. Przywołana wcześniej autorka komentarza do bibliografii sprzed dwóch lat Izabela Mroczek⁴ pisała, że w 2016 roku miał się ukazać przekład jednej z najambitniejszych powieści czeskich ostatnich lat, a mianowicie *Podróż na południe (Cesta na jih)* autorstwa M. Ajvaza. Konstrukcja powieści opiera się — jak zazwyczaj u tego autora — na opowiadaniu w opowiadaniu oraz na stopniowym nakładaniu się poziomów rzeczywistości, co można odczytać jako metaforę naszego świata. Jako że w *Podróży na południe* język może wyrażać rzeczywistość lub sam być rzeczywistością, tłumacz stoi przed niezwykle trudnym

2 K. Kardyní-Pelikanová, 2009: *Na marginesie postkolonialnych odczytań w relacjach polskiej i czeskiej literatury*. „Porównania”, nr 6, s. 108.

3 M. Burnecka, 2016: *W kapiach przez życie*. Portal „Wroclife”. Dostępne w Internecie: <https://wroclife.pl/nasze-miasto/kariera-biznes/w-kapiach-przez-zycie/> [dostęp: 10.09.2018].

4 I. Mroczek, 2016: *Komentarz do bibliografii...*, s. 85.

wyzwaniem⁵. Translacji tej powieści podjął się pisarz, badacz i tłumacz literatury czeskiej (i wielu innych) Leszek Engelking, który już wcześniej zwrócił na siebie uwagę publiczności literackiej przekładami dzieł znanych czeskich autorów, m.in. Daniela Hodrovej czy Jáchyma Topola⁶. Spośród nich na szczególną uwagę zasługuje tłumaczenie sześciu powieści J. Topola (ukazały się one w przeciągu kilkunastu lat, wszystkie w XXI wieku) oraz obszerne opracowanie twórczości tego autora *Nowe mity. Twórczość Jáchyma Topola*.

Również książkę *Národní třída (Aleja Narodowa)* autora młodego pokolenia J. Rudiša można śmiało zaliczyć do kategorii twórczości ambitnej, do literatury zaangażowanej. Rozważane są w niej kwestie kapitalizmu, komunizmu, miłości i wolności, a więc tematy bliskie polskiemu czytelnikowi, z którymi w przekładzie zmagają się młoda tłumaczka i dramaturg Katarzyna Dudzic-Grabińska.

Trzecia najważniejsza publikacja Książkowych Klimatów z 2016 roku to *Scherzo capriccioso. Wesola fantazja na temat Dvořáka (Scherzo capriccioso: Veselý sen o Dvořákovi)* autorstwa J. Škvoreckiego. Jest to próba dotarcia do okoliczności skomponowania przez wybitnego czeskiego kompozytora jego najważniejszego dzieła, czyli 9. symfonii zatytułowanej *Z nowego świata*. Antonín Dvořák jest bliski J. Škvoreckiemu ze względu na artystyczną osobowość, dlatego odbiegająca od dotychczasowej twórczości autora powieść nie dziwi. Dla polskiego czytelnika jest ona interesująca ze względu na temat historyczny, wnoszący — dzięki przekładowi dokonany przez znanego i cenionego tłumacza literatury czeskiej i słowackiej Andrzeja Jagodzińskiego — różnorodność do polskiego obrazu literatury czeskiej.

W Książkowych Klimatach ukazała się w 2016 roku ponadto powieść o tematyce historycznej *Zaginiony (Nezvěstný)* autorstwa Egona Hostovskiego, pisarza zmarłego w latach 70. minionego wieku. Około 40 lat po pierwodruku (rok 1951) doczekała się swojej reedycji, jak również tłumaczenia. Akcja dzieła, która rozgrywa się w roku 1948, tuż po socjalistycznym przewrocie w Pradze, skupiona jest na postaci Erika Brunnera, żydowskiego intelektualisty, co z pewnością związane jest z pochodzeniem samego autora *Zaginionego*. Powieść również przełożył współpracujący z Książkowymi Klimatami A. Jagodziński. Zupełnie inny charakter ma *Historia światła (Dějiny světla)* Jana Němca. Jest to powieść o życiu fotografa Františka Drtikola. Jej przekładu podjęła się rozpoczynająca karierę Katarzyna Bańka, absolwentka Kulturoznawczych Studiów

5 Cytat samego autora pochodzący z notki o nim: <http://www.czechlit.cz/cz/autor/michal-ajvaz-cz/> [dostęp: 10.08.2018] (tłum. własne — J.A.).

6 Warto wspomnieć, że jest on rówieśnikiem jednego z najbardziej cenionych współczesnych polskich autorów, Andrzeja Stasiuka, którego J. Topol bardzo ceni i któremu jakoby zadedykował posłowie do przekładu najbardziej znanej powieści A. Stasiuka *Jak zostałem pisarzem*. Posłowie to zatytułował *Supermarket bohaterów radzieckich*.

Slawistycznych w Warszawie. Czynnikiem decydującym o wyborze powieści było z pewnością doświadczenie tłumaczki jako fotografa.

Również w ubiegłym roku Książkowe Klimaty postanowiły wydać kilka godnych uwagi książek. Jest to w pierwszej kolejności przywołana już nagrodzona powieść psychologiczna *Do tmy (W ciemność)*, napisana przez należącą do młodego pokolenia autorkę Bohumilę Adamovą, używającą pseudonimu artystycznego — Anna Bolavá. Jej dyskretna, a zarazem niepokojąca książka traktuje o zbieraczce ziół pochodzącej z południa Czech. Styl A. Bolavej jest oszczędny, cechują go krótkie zdania, co z kolei przywołuje na myśl powieść kryminalną. Tłumaczenia podjęła się w tym przypadku debiutująca tą powieścią Agata Wróbel, zwyciężczyni konkursu tłumaczeniowego im. Susanny Roth w 2016 roku, w ramach którego należało przetłumaczyć fragment książki czeskiej autorki.

W 2017 roku na łamach Książkowych Klimatów ukazał się również zbiór opowiadań *Palinka. Prozy z Banatu (Pálenka. Prózy z Banátu)*, napisany jakoby przez męskiego odpowiednika A. Bolavej, tj. Matěja Hořavę. Urodził się on zaledwie rok wcześniej niż wspomniana autorka (w 1980 roku) i otrzymał — jako odkrycie roku 2015 — nagrodę Magnesia Litera. Książka M. Hořavy nosi również znamiona powieści psychologicznej (opowiadania koncentrują się na „rozpacz[y] człowieka uwiecznionego w czyścú, w przedśionku, w którym wspomnienia przeszłego życia są bardziej namacalne od dnia dzisiejszego”⁷). Pokazuje nam to wyraźnie zamiłowanie tego wydawnictwa do prezentowania punktów widzenia młodego pokolenia pisarzy pochodzących z albo/i piszących o Europie Środkowej, Wschodniej i Południowo-Wschodniej (Banat). Tematyką opowiadań M. Hořavy są wspomnienia zawsze tego samego człowieka — bezimiennego głównego bohatera i jednocześnie narratora, który jest nauczycielem pracującym w gminie Waitzenried, czyli w rumuńskim wielokulturowym Banacie, gdzie w XIX wieku czescy emigranci założyli swoją osadę. Jest to nawiązanie do faktu historycznego, że w XIX wieku wielu mieszkańców z czeskich ziem wyemigrowało z różnych powodów (wiązało się to z polityką monarchii austro-węgierskiej i dotyczyło również innych krajów; motywacją była np. możliwość nabycia ziemi uprawnej za kilkakrotnie niższą cenę niż w kraju⁸) do południowowschodniej granicy austriackiego imperium⁹. Dla

7 Por. O. Drewnowska, 2017: „*Palinka. Prozy z Banatu*” Matěj Hořava — recenzja. Dostępne w Internecie: <http://okiemwielkiejsiostry.blogspot.com/2017/06/palinka-prozy-z-banatu-matej-horava.html> [dostęp: 10.09.2018].

8 Por. M. Pavlásek, 2013: *Clopadia český zvaná Klopotín. Zapomenutá moravská kolonizace Banátu v multilokálním etnografickém bádání*. „Český lid”, vol. 100 (2), s. 153.

9 Por. na przykład: Z.R. Nešpor, 1999: *Banátští Češi jako potomci tolerančních sektářů*. *Religio*. „Revue pro religionistiku”, vol. 7 (2), s. 129—143.

znakomitej, debiutującej¹⁰ tłumaczki, Anny Radwan-Żbikowskiej, szczególnie wyzwanie musiała stanowić mnogość dialektyzmów (z „czeszczyzną banacką” na czele¹¹), rozsianych po całym tekście i obecnych w ciągłej „samomowie” (termin „samomluva” został wprowadzony przez samego autora). Utrudniają one bowiem formalną ekwiwalencję, która jest istotna szczególnie wtedy, kiedy jakiś aspekt formalny jest jedną z dominant utworu literackiego. Tematyka Banatu jako materiał literacki rozślawiona została już wcześniej, i to głównie za sprawą niemieckiej noblistki Herty Müller, która we wsi Nitzkydorf w regionie Banatu Temeszwarskiego spędziła swoje dzieciństwo. Opisywała je jako pełne brudu, przemocy, alkoholu, niemoralności i beznadziejności¹².

Nakładem wydawnictwa Afera ukazują się dzieła czeskich autorów mniej lub bardziej obecnych w świadomości literackiej Polaków, takich jak I. Procházková, P. Soukupová, P. Šrut czy P. Šabach. Pierwsza wymieniona twórczyni szczególnie znana jest jako autorka książek dla dzieci oraz scenarzystka. Z zamiłowania do teatru pochodzi — być może — również tytuł *Mężczyzna na dnie* (*Vraždy v kruhu: Muž na dně*). Jest to bowiem jej pierwszy kryminał, będący równocześnie wstępem do serialu telewizyjnego *Zabójstwa w kręgu* (*Vraždy v kruhu*). Powieść ta została dobrze przyjęta przez krytykę literacką zarówno w Czechach¹³, jak i w Polsce. Bywa zgodnie przedstawiana jako powieść kryminalna dorównująca swoim poziomem literackim najlepszym współczesnym szwedzkim kryminałom. Co ciekawe, z powieścią tą związane jest również powstanie serii Czeskie Krymi, w ramach której mają zostać zaprezentowane „najciekawsze współczesne powieści kryminalne zza południowej granicy”¹⁴. Wydawnictwo Afera przedstawia więc polskiemu czytelnikowi również konkretny gatunek literatury czeskiej, kryminał. Rok później, czyli w 2017 roku, zgodnie z zapowiedzią Afera wydała następną powieść kryminalną I. Procházkovej, zatytułowaną *Rozneglizowanie*

10 Według Wojciecha Stanisławskiego, autora artykułu zatytułowanego *Cień o najdrobniejszych palcach* nt. tejże książki. Dostępne w Internecie: <https://wpolityce.pl/kultura/354195-cien-o-najdrobniejszych-palcach> [dostęp: 25.08.2018].

11 M.S. Raková, 2017: *Asymetrie stylové příznakovosti výrazových prostředků v českém a bulharském překlade uměleckého textu*. Dysertacja. Brno, Masarykova univerzita, Filozofická Fakulta, s. 116.

12 H.W. Pahlke, 2010: *Herta-Müller-Ausstellung zeigte Autorin wie sie sich selbst gerne sieht*. „Buchentdeckungen — Einige Gedanken zu Literatur und Philosophie”. Dostępne w Internecie: <http://www.buchentdeckungen.de/blog/2010/11/27/herta-mueller-ausstellung-zeigte-autorin-wie-sie-sich-selbst-gerne-sieht/> [dostęp: 3.09.2018].

13 Por. K. Kubičková, 2014: *Major stvořený pro Trojana je dobrý jako skandinávští detektivové*. Idnes.cz, recenzja. Dostępne w Internecie: http://kultura.zpravy.idnes.cz/vrazd-v-kruhu-maji-knizni-predlohu-dtr-/literatura.aspx?c=A141121_172532_lite_ratura_ob [dostęp: 15.08.2018].

14 O książce Ivy Procházkovej *Mężczyzna na dnie* ze strony wydawnictwa: <http://wydawnictwoafera.pl/ksiazki/mezczyzna-na-dnie.html> [dostęp: 15.08.2018].

(*Dívky nalehko*). Jest to kolejne spotkanie czytelników z komendantem Holiną z praskiego wydziału zabójstw. *Rozneglizowanie* stanowi powrót do prawdziwego kryminału, który potrafi zaciekawić czytelnika siłą dedukcji i metodycznym śledztwem. Przekonuje ponadto autentycznością swoich bohaterów „z krwi i kości”¹⁵. Ciekawym dla polskiego czytelnika elementem obcości jest środowisko społeczności wietnamskiej w Czechach, w samym środku stolicy, w którym powieść ta jest osadzona (znajduje to potwierdzenie w jednej z recenzji¹⁶). Poruszana jest w ten sposób także problematyka zakorzenienia w obcym, często nieprzyjaznym środowisku.

Tłumaczenia powieści *Mężczyzna na dnie* i *Rozneglizowanie* podjęła się sama założycielka wydawnictwa, J. Różewicz, wnuczka wybitnego twórcy Tadeusza Różewicza, nagrodzona w 2014 roku Nagrodą „Literatury na Świecie” za przekład powieści Petry Hůlovej *Plastikové M3 czyli czeska pornografia (Umělohmotný třípokoj)*. Odpowiada ona za większość przekładów literatury czeskiej w tym wydawnictwie. Jeden z recenzentów docenił, że w *Mężczyźnie na dnie* przyczyniła się ona w znacznym stopniu do „[s]tworz[enia] klimat[u] powieści” poprzez „język i wrażenie, jakie wywiera na czytelniku”¹⁷. Podkreśla więc istotną rolę tłumacza przy tworzeniu świata przedstawionego, choć jest on na ogół „odpowiedzialny za kształt językowy, w jakim się [ta] rzeczywistość pojawia”, a „autorowi przypisuje [się] trud stworzenia fikcyjnej rzeczywistości”¹⁸. W 2016 roku J. Różewicz przetłumaczyła także powieść *Pod sněhem* (Pod sněhem) napisaną przez P. Soukupovą, autorkę, której początki literackie związane są, podobnie jak u I. Procházkovej, ze scenografią. Recenzenci opisują ją jako „specjalistkę od krojenia rodziny”, co pasuje zwłaszcza do powieści *Pod sněhem*, gdzie podczas jazdy samochodem bohaterowie rozliczają się ze swoim dzieciństwem i przeszłością¹⁹. Tłumaczka i w tym przypadku musiała się wykazać całym swoim kunsztem, gdyż „powieść Soukupovej jest w jakiś sposób werystyczna i wyrażona bezkompromisowym współczesnym językiem, ale kryją

15 Por. R. Spitzer, 2017: *Recenzja książki Ivy Procházkovej „Dívky nalehko”*. Dostępne w Internecie: <https://www.centrum-detektivky.cz/vse/divky-nalehko-iva-prochazkova> [dostęp: 20.08.2018].

16 Por. M. Matyszczak, 2017: *Wyższy poziom kryminału — Iva Procházková, Rozneglizowane*. Dostępne w Internecie: <https://www.kawiarenkakryminalna.pl/recenzje/874-wyzszy-poziom-kryminału-iva-prochazkova-rozneglizowane> [dostęp: 15.09.2018].

17 Por. recenzję książki Ivy Procházkovej *Mężczyzna na dnie*: <http://www.rzeczgustu.com.pl/recenzje/ksiazki/mezczyzna-na-dnie> [dostęp: 15.08.2018].

18 Por. A. Legeżyńska, 1997: *Tłumacz jako drugi autor — dziś*. W: A. Nowicka-Jeżowa, D. Knyśz-Tomaszewska, red.: *Przekład literacki. Teoria — historia — współczesność*. Warszawa, PWN, s. 42.

19 Informacja ze strony wydawnictwa: <http://wydawnictwoafera.pl/ksiazki/pod-sniegiem.html> [dostęp: 15.08.2018].

się w niej też metafory i symbole, które tworzą w umyśle czytelnika na długo zapadające w pamięć obrazy”²⁰.

Trzeci z wymienionych autorów to P. Šrut, twórca popularnej serii o tzw. Niedoparkach (*Lichožrouti*). W ubiegłym roku ukazała się ostatnia jak dotąd książka z tej serii, zatytułowana *Niedoparki na zawsze (Lichožrouti navždy)*. Przekładu wszystkich trzech tomów dokonała również J. Różewicz. Jest ona najlepszym przykładem tłumaczki będącej jednocześnie ambasadorką i popularyzatorką literatury, z której tłumaczy. Jako właścicielka wydawnictwa odpowiedzialna jest bowiem za podejmowanie wszelkich inicjatyw wydawniczych, jak choćby w przypadku Czeskiego Krymi.

Ostatnim wydawnictwem, którego przekłady literatury czeskiej będą tu omawiane, to założona cztery lata temu Stara Szkoła. Nakładem tej oficyny ukazały się w 2016 roku trzy książki i rok później pięć. Jedna z nich to będąca kontynuacją serii o szlacheckiej rodzinie Kostków *Arystokratka w ukropie (Arystokratka ve varu)* Evžena Bočka, autora najzabawniejszej książki roku 2012 (zgodnie z przeznaczeniem Nagrody Miloslava Švandrlíka) *Ostatnia arystokratka (Poslední arystokratka)*. Rok 2017 przyniósł kolejną odsłonę opowieści o rodzinie Kostków, mianowicie *Dziennik kasztelana (Deník kastelána)*. Co ciekawe, książka ta, wydana pod pseudonimem Jan Bittner, została przełożona już w roku 2008 i ma zgoła odmienny charakter niż pozostałe części serii. Podczas gdy pozostałe powieści traktujące o rodzinie Kostków są przede wszystkim kwintesencją czeskiego humoru, *Dziennik kasztelana* wywołuje raczej śmiech przez łzy.

Druga pozycja opublikowana w 2016 roku przez Starą Szkołę to z kolei „mistyczny porno-gastro thriller z XIX-wiecznej Pragi” (zgodnie z opisem wydawców) *Młyn do mumii (Mlýn na mumie)* autorstwa P. Stančíka. Według jednej z recenzji to „rozerotyzowana mieszanka groteski, farsy, kryminału, komedii i thrillera”, przez co w Polsce, w odróżnieniu od Czech (gdzie w 2015 roku otrzymała nagrodę Magnesia Litera), nie miałyby raczej szans na ceniową nagrodę literacką²¹. Trzeci przekład z literatury czeskiej wydany w 2016 roku przez Starą Szkołę to *Świnki morskie (Morčata)* autorstwa wybitnego współczesnego pisarza Ludvíka Vaculíka, który niedawno zmarł (w 2015 roku). Jest to ważna pozycja książkowa na polskim rynku wydawniczym, gdyż mamy do czynienia z autorem, który uchodził za symbol walki z radziecką polityką kulturową oraz nielegalną i niekonstytucyjną, w jego przekonaniu, cenzurą²². *Świnki morskie* są

20 K. Nos-Cybelius, 2016: *Petra Soukupová — „Pod śniegiem” [recenzja premierowa]*. Dostępne w Internecie: <http://czepiamsieksiazek.pl/?p=2532> [dostęp: 15.08.2018].

21 *Recenzja powieści Petra Stančíka „Młyn do mumii”*. Dostępne w Internecie: <http://www.owczaksiazka.pl/2017/01/petr-stancik-myn-do-mumii.html> [dostęp: 16.09.2018].

22 Słynne jest w tym kontekście wystąpienie Vaculíka w ramach IV zjazdu Związku Czechosłowackich Pisarzy, który odbywał się w Pradze w dniach 27–29 lipca 1967 roku.

zarazem debiutem literackim L. Vaculíka w Polsce, co w oczach wielu krytyków literackich jest wręcz powodem do wstydu²³. Według czeskiego *Słownika literatury czeskiej* jest to krótka „powieść modelowa o absurdalności, wyobcowaniu i przyczynach ludzkiej agresywności”²⁴, do której może człowieka doprowadzić presja społeczna.

Sprawcą pierwszego przekładu książki L. Vaculíka na język polski jest Mirosław Śmigiełski, który odpowiada za wszystkie przekłady z języka czeskiego opublikowane w ubiegłych latach w Starej Szkole. Jest to bohemia młodego pokolenia, który — podobnie jak J. Różewicz — założył wydawnictwo specjalizujące się w rozpowszechnianiu czeskiej literatury, a dokładniej prozy, w Polsce. Jednym z powodów, dla których do tej pory polskie wydawnictwa nie sięgnęły po książki L. Vaculíka, jest z pewnością specyficzna, trudna do tłumaczenia czeszczyzna, charakteryzująca się nietradycyjnym szykiem słów, morawizmami i użyciem dialektu²⁵. Według krytyka Romana Kandy L. Vaculík należy do grona niewielu wielkich autorów, mających swój własny styl, co wobec „większości współczesnej produkcji literackiej nie jest banalnym stwierdzeniem, lecz jedną z najcenniejszych wartości”²⁶.

Poza wymienionymi należy jeszcze wspomnieć o przynajmniej dwóch publikacjach książkowych: po pierwsze, o trzeciej powieści mało znanego poety i prozaika czeskiego Marka Tomana *Straszna nowina o okrutnym mordzie Szymona Abelesa* (*Veliká novina o hrozném mordu Šimona Abelese*), przełożonej przez Andrzeja Babuchowskiego, oraz o filozoficzno-beletrystycznej książce Viktora Fischla *Pieśń koguta* (*Kuropění*), przetłumaczonej przez Krzysztofa Rejmera. Co warto zaznaczyć, obaj autorzy są żydowskiego pochodzenia, a to znajduje również odbicie w ich twórczości. Przekłady tych powieści ukazały się odpowiednio: w najstarszym polskim powojennym wydawnictwie o profilu literacko-humanistycznym Czytelnik i w wydawnictwie o profilu religijnym WAM.

Por. J. Lehár, A. Stich, J. Janáčková, J. Holý, red., 2008: *Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny, s. 834.

23 Por. M. Fuzowski, 2011: *Recenzja powieści Ludvíka Vaculíka „Świnki morskie”*. „Newsweek” 9.08. Dostępne w Internecie: <http://www.newsweek.pl/kultura/ksiazka/swinki-morskie,35907,1,1.html> [dostęp: 20.09.2018].

24 M. Zelinský, 1994: *VACULÍK, Ludvík: Morčata*. W: *Slovník české prózy*. Dostępne w Internecie: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1592> [dostęp: 20.09.2018].

25 Por. T. Slavíková, 2010: *Soubor fejetonů určených pro internetový server s mateřskou tematikou*. Brno, Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, s. 13 [praca licencjacka].

26 R. Kanda, 2015: *Ludvík Vaculík uváděl jazyk do znění*. „Deník Referendum”, 8.06 [dziennik internetowy]. Dostępne w Internecie: <http://denikreferendum.cz/clanek/20558-ludvik-vaculik-uvadel-jazyk-do-zneni> [dostęp: 20.08.2018].

Na tle tłumaczeń pozycji książkowych zestawienie przekładów prozy i poezji czeskiej publikowanych w czasopiśmie wypada na ogół znacznie skromniej. W latach ubiegłych czeskie teksty w przekładzie na język polski ukazały się głównie w periodykach, takich jak „Fraza”, „Podgląd” i „Wyspa”. Publikowana jest przeważnie poezja, choć pojawiają się także teksty eseistyczne. Poruszająca problemy szeroko rozumianej kultury powszechnej „Fraza” postanowiła w 2016 roku wydać zbiór „zabawnie poetyckich historii i bajek o zwierzętach wszelkiego rodzaju, w których charakterach odzwierciedlają się również słabości współczesnych ludzi”²⁷ pt. *Pomysły miłośnika zwierząt* Jaroslava Bočka, znanego dramaturga i filmoznawcy, oraz wybór wierszy Jiříego Červenki przetłumaczonych przez Karola Maliszewskiego. W roku 2017 na uwagę zasługuje przede wszystkim jeden z numerów „Literatury na Świecie”, gdyż dużą jego część stanowiły fragmenty kilku powieści świetnie znanego w Polsce J. Škvoreckiego.

W 2016 i 2017 roku polską literaturę w Czechach reprezentowało wielu czołowych autorów współczesnych, jak i kilku, którzy pisali głównie w XX wieku. Wśród nich należy wymienić: O. Tokarczuk, Zygmunta Miłoszewskiego, Sławomira Mrożka, Andrzeja Sapkowskiego, Mariusza Szczygła, L. Engelkinga, Stanisława Ignacego Witkiewicza i Ryszarda Kapuścińskiego. Po czeskiej stronie granicy wydawaniem przekładów polskich publikacji książkowych zajmują się m.in. Host — jedno z największych wydawnictw popularyzujących literaturę polską w Czechach, z którym związane jest również czasopismo o tej samej nazwie, oraz Dokořán — oficyna specjalizująca się w literaturze popularnonaukowej i fachowej, sięgająca również po wysokiej jakości beletrystykę i poezję²⁸. W roku 2017 przekłady niezwykle popularnego w Czechach polskiego reportażu ukazały się natomiast w dużej mierze w słowackim wydawnictwie Absynt. W odróżnieniu od omawianych wcześniej polskich wydawnictw największe wydawnictwa czeskie, a więc Host i Dokořán, mają odmienny charakter, nie specjalizują się bowiem w publikowaniu literatury z jednego regionu czy kraju — na ich łamach ukazują się przekłady z wielu języków. Sprawia to, że — pomimo swojego niszowego charakteru — polskie wydawnictwa przyciągają większą uwagę czytelników i w efekcie uzyskują większe wsparcie finansowe na swoje przedsięwzięcia.

Za najważniejszą publikację ostatnich dwóch lat może z pewnością uchodzić wydanie czeskiego przekładu *Ksiąg Jakubowych* O. Tokarczuk, dwa lata po ukazaniu się oryginału w Polsce. Owa potężna (bo prawie tysięczstronicowa) powieść historyczna, nagrodzona w 2015 roku najważniejszą polską nagrodą literacką Nike, pozwala czeskiemu czytelnikowi dociec, czym wyróżniała się

27 Oficjalny opis wydawcy oryginału *Nápady milovníka zvířat* (tłum. własne — J.A.).

28 Opis ze strony internetowej wydawnictwa Dokořán: <https://www.dokoran.cz/?p=onas> [dostęp: 20.08.2018].

dawna wieloetniczna Polska, choć jej zawiałość tematyczna jedynie w niewielkim stopniu przyczyni się do lepszego rozumienia „sąsiada”. Przekładu tego wielkiego dzieła podjął się tłumacz i znawca literatury polskiej Petr Vidlák. W wywiadzie udzielonym czasopismu „Host”, zatytułowanym *Obtížnost překládu spočívá v míře souznění s autorem* (*Trudność przekładu polega na znalezieniu odpowiedniego stopnia harmonii z autorem*), wypowiada się on na temat samej autorki, stanu i historii literackich stosunków polsko-czeskich, a także przekładu między tymi językami. Przyznaje między innymi, że największą przeszkodę stanowi, paradoksalnie, bliskość obu języków, przez którą tłumacz jest skłonny do upodobnienia swojego tekstu do oryginału pod względem językowym. Jedną z oznak tej przeszkody może być interferencja z polskiego szyku wyrazów²⁹.

Jak widać, czytelnicy w Czechach upodobali sobie O. Tokarczuk, dlatego w ubiegłym roku ukazała się tam kolejna jej książka, zatytułowana *Prowadź swój pług przez kości umarłych* (*Svůj vůz i pluh veď přes kosti mrtvých*), opisywana jako „thriller moralny”. Czesi zostają więc zapoznani z różnorodnością twórczości autorki — tym razem filozoficzno-moralna głębia spotyka się z lekkim gatunkiem powieści kryminalno-thrillerowej. W ten sposób mogą sobie wyrobić bardziej złożone zdanie na temat jej utworów. Przekładu tej dającej do myślenia książki, której akcja rozgrywa się blisko granicy polsko-czeskiej, w Kotlinie Kłodzkiej, dokonał także P. Vidlák.

Ważnym wydarzeniem literackim 2017 roku z punktu widzenia polskiej literatury w czeskim przekładzie jest aż pięć translacji opublikowanych w słowackim wydawnictwie Absynt, którego założeniem programowym jest wydawanie reportaży literackich, także dla czeskich czytelników, w ramach serii Prokletí reportéři — między innymi były to reportaże klasyków tego gatunku: Ryszarda Kapuścińskiego (*Szachinszach*; cz. *Šáhinšáh*) czy Katarzyny Boni (*Ganbare! Warsztaty umierania*; cz. *Ganbare! Workshopy smrti*). Gatunek reportażu, jak wiadomo, cieszy się ogromną popularnością w Polsce, co również dostrzegają tłumacze, literaturoznawcy i wydawnictwa publikujące w języku czeskim. Odzwierciedleniem tego szerokiego zainteresowania jest opublikowana w roku 2016 monografia zatytułowana *Fenomén: Polská literární reportáž*, gdzie przedstawiono tradycje polskiego reportażu literackiego i powody jego sukcesu, którego gatunek ten nie odniósł na czeskiej scenie literackiej. Wyjątkowość polskiego reportażu według autorów wspomnianej monografii polega na tym, że nie szuka sensacji, a opowiada pozornie zwykłe historie³⁰.

29 Por. H. Řehulková, 2016: *Obtížnost překládu spočívá v míře souznění s autorem*. [Wywiad z tłumaczem Petrem Vidlákiem]. „Host”, nr 5, s. 3.

30 M. Benešová et al., eds., 2016: *Fenomén: Polská literární reportáž*. Praga, Karolinum Press, s. 7.

Przykładem przetłumaczonego reportażu literackiego z ostatnich lat jest także *Zabójca z miasta moreli: Reportaże z Turcji (Vrah z města meruněk — Příběhy z Turecka)* autorstwa Witolda Szablowskiego, reportażysty związanego z „Gazetą Wyborczą”. Na opublikowanie przekładu tego tematycznie niezwykle aktualnego reportażu, dokonanego przez Barborę Gregorová, zdecydowało się wydawnictwo Dokořán — drugie pod względem liczby publikacji książkowych polskich tekstów. Zaslugą teje oficyny jest także wydanie książki *Projekt: prawda (Projekt: pravda)* Mariusza Szczygła, ważnej ze względu na wkład tego autora w pogłębianie stosunków polsko-czeskich. Tym razem reportażysta zaproponował czytelnikowi jednak nieco mniej przystępną formę, gdyż książka ta jest swoistym kolażem łączącym w sobie „miniatury Mariusza Szczygła z własnego i cudzego życia oraz powieść z 1959 roku *Portret z pamięci* zapomnianego dziś pisarza Stanisława Stanucha”³¹. Kolaż ten, składający się z trzech części, charakteryzuje się wysokim stopniem gry między autorem a światem przedstawionym. „Nie tylko reporter przeszukuje świat w poszukiwaniu zdań-kluczy. Czasem świat sam zgłasza się do reportera, na przykład pod postacią starszej kobiety”³². Przekładu tego niezwykle wymagającego utworu podjęła się zasłużona i bardzo doświadczona tłumaczka Helena Stachová, towarzysząca M. Szczygłowi przez całą jego karierę pisarską.

Z kolei wydawnictwo Host regularnie publikuje kolejne części trylogii kryminalnej autorstwa Zygmunta Miłoszewskiego, z prokuratorem Teodorem Szackim w roli głównej. W 2016 roku przełożony przez Terezę Pogodovą został *Gniew (Hněv)*. Jak pokazują lata ubiegłe, czescy czytelnicy upodobali sobie twórczość tego wybitnego powieściopisarza, znanego na skalę europejską. Świadczą o tym opublikowana w roku 2015 powieść *Nezaplatitelný (Bezcenný)*, a rok wcześniej *Zrnko pravdy (Ziarno prawdy)*. Rok 2017 już nie przyniósł kolejnego przekładu książek Miłoszewskiego, na opublikowane niedawno *Jak zawsze* czeskim czytelnikom pozostało więc jeszcze poczekać.

Jak wspomniano, polska literatura dziecięca cieszy się w Czechach dużym zainteresowaniem. Świadczą o tym liczne przekłady dzieł tego gatunku w ostatnich latach. Rok 2016 przyniósł tłumaczenia aż trzech kolejnych części przygód *Tappiego*, głównej postaci książek dla dzieci napisanych przez M. Mortkę. Pracą tłumaczeniową podzielili się w tym przypadku znany głównie z tłumaczenia poezji Michael Alexa oraz autorka i tłumaczka B. Gregorová. Również w 2017 roku nie zabrakło przekładów polskiej literatury dziecięcej, jak choćby książki autorstwa Justyny Bednarek czy dwóch publikacji G. Kasdepkę, jednego z najbardziej cenionych współczesnych autorów literatury dziecięcej.

31 Por. stronę internetową Instytutu Reportażu: <http://instytutr.pl/pl/dowody-na-istnienie-wydawnictwo/katalog/m-szczygiel-projekt-prawda/> [dostęp: 29.08.2018].

32 Ibidem.

Spośród publikacji książkowych należy wspomnieć jeszcze o co najmniej trzech tytułach. Pierwszym z nich jest tomik wierszy *Muzeum dětství a jiné básně* (*Muzeum dzieciństwa*) autorstwa L. Engelkinga, który jest dobrze znany również jako tłumacz. Zbiór ten tworzą teksty odwołujące się do dzieciństwa autora w mieście rodzinnym Bytom na Górnym Śląsku. Do nadania tomikowi właśnie tej nazwy skłoniło autora prawdziwe Muzeum Dzieciństwa w Edynburgu. Praca nad przekładem tego dzieła była dla Václava Buriana, nieżyjącego już poety, publicyisty i polonisty, z pewnością niezwykle wymagająca ze względu na obcojęzyczne i dialektalne fragmenty³³.

Z drugim tytułem związany jest wspomniany już M. Alexa, który w ubiegłych latach przetłumaczył najwięcej polskich tekstów opublikowanych w książkach lub czasopismach. Chodzi o bestsellerową powieść kryminalną zatytułowaną *Pochlaniacz* Katarzyny Bondy zwanej „królową kryminału”³⁴. Prawdopodobnie ze względu na małą produktywność i nieidiomatyczność nazw wykonawców czynności w języku czeskim tłumacz zdecydował się na tytuł *Dívka o půlnoci*, co jest odwołaniem do świata przedstawionego w powieści, w którym występuje piosenkarz i autor przeboju *Dziewczyzna z północy*.

Trzeci tytuł stanowi niemałe zaskoczenie: prawie 40 lat po ukazaniu się oryginału *Vatšlav* Sławomira Mrożka doczekał się swojej adaptacji i przekładu na język czeski, a dokonał go pochodzący z Ostrawy krytyk teatralny, dramaturg i tłumacz Ladislav Slíva. Zainteresowanie Mrożkiem nie ustało również w 2017 roku, kiedy opublikowany został zbiór jedenastu opowiadań *Ti, co mě nesou* (*Ci, co mnie niosą*) — tytułem tym opatrzone jest również jedno z opowiadań Mrożka. Wbrew oczekiwaniom nie przynosi on jednak wiele nowego czeskiemu czytelnikowi, jedynie odkrywa dlań dotąd nieznaną linię w twórczości Mrożka³⁵. Za przekład w tym przypadku odpowiada H. Stachová.

Porównując okoliczności ukazywania się przekładów publikacji książkowych w obu krajach, należy zwrócić uwagę na dwa czynniki. Podczas gdy w Polsce mamy do czynienia z dwoma wydawnictwami specjalizującymi się niemal wyłącznie w literaturze czeskiej (*Afera* i *Stara Szkoła*), w Czechach brakuje

33 Por. J. Macháček, 2016: *Leszek Engelking: Muzeum dětství a jiné básně*. Dostępne w Internecie: <http://protimluv.net/leszek-engelking-muzeum-detstvi-a-jine-basne/> [dostęp: 11.09.2018].

34 Taką peryfrazę autorce nadał dziennikarz „Newsweeka” Jacek Tomczuk, zob. J. Tomczuk, 2016: *Katarzyna Bondy. Królowa kryminalów i dziewczyna z Hajnówki*. „Newsweek”, 28.09. Dostępne w Internecie: <http://www.newsweek.pl/kultura/katarzyna-bonda-kim-jest-krolowa-kryminalow-z-hajnowki-artykuly,397806,1.html> [dostęp: 11.09.2018].

35 T. Dohňanský, 2017: *Mrožek, Sławomir. Ti, co mě nesou*. Dostępne w Internecie: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/39079/mrozek-sawomir-ti-co-me-nesou> [dostęp: 15.09.2018].

oficyny, która stawiałaby tylko na literaturę polską, co utrudnia to w znacznym stopniu jej rozpowszechnianie i popularyzowanie. Przeciwdziałać temu próbuje na przykład Instytut Polski w Pradze, który z roku na rok aktualizuje „Výběr z knižních novinek”, czyli „Książkowe nowości”. W Polsce natomiast nie dość, że istnieją wydawnictwa publikujące wyłącznie literaturę czeską, to jeszcze w promowanie kultury i literatury czeskiej włączają się takie instytucje jak Czeskie Centrum w Warszawie. Kondycja rynków wydawniczych w obu krajach wpływa na sytuację tłumaczy: czeskie wydawnictwa publikujące polską literaturę, w odróżnieniu od polskich oficyn, nie utrzymują stałej współpracy z konkretnymi tłumaczami, co odbija się na rozpoznawalności i autorów, i tłumaczy.

Jeśli chodzi o rok ubiegły, w Czechach ukazały się jeszcze przynajmniej dwie książki, których wydanie nie mogło pozostać bez reakcji na czeskim rynku czytelnicy. Ze względu na sławę autora jest to w pierwszej kolejności książka ekscentrycznego S.I. Witkiewicza *Nikotyna, alkohol, kokaina, peyotl, morfina, eter + appendix*, przetłumaczona na język czeski skrótowo jako *Narkotika* przez Ondřeja Krochmalnego. Mamy tu do czynienia z niezwykle ważną pozycją ze względu na swój wymiar moralno-społeczny, ukryty na przykład w części *Niemyte dusze*, będącej jakoby (pesymistyczną) „mapą drogową po duszach Polaków”³⁶, która ukazuje czeskiemu czytelnikowi literackie podejście do mentalności Polaków. Ze względu na swoją niezwykłą jak na poezję obszerność na uwagę zasługuje również dwujęzycznie skomponowana książka zmarłego przed dwudziestu laty Andrzeja Sulimy-Suryna *Oto droga twego imienia (Toto je cesta tvého jména)* w przekładzie dokonany przez Davida Zelinkę. Sama forma wydawania wierszy w wersji dwujęzycznej stanowi część koncepcji przekładowej i jest również celem samym w sobie. W książce pomieszczono wiersze z trzech tomików tego znakomitego, choć mało znanego za życia poety: *Posłaniec Słowa*, *Światło* i *Więc dołóż do ognia trochę miłości i ciszy*.

Liczbę i jakość przekładów literatury polskiej prezentowanej w czeskich czasopiśmie można uznać za podobną, przy czym najważniejsze tytuły zajmujące się tą dziedziną to „A2”, „Dějiny a současnost”, „Listy”, „Souvislosti” i „Tvar”. Znajdziemy w nich przede wszystkim teksty liryczne, choć pojawiają się w nich także teksty prozaiczne, w tym reportaże. Ich autorami są tacy autorzy jak Adam Zagajewski, Bronka Nowicka i Kazimierz Brakoniecki, Stanisław Barańczak czy Ewa Lipska.

36 P. Mikołajczyk: „*Nikotyna, alkohol, kokaina, peyotl, morfina, eter + niemyte dusze*”, Stanisław Ignacy Witkiewicz — recenzja książki. Dostępne w Internecie: <https://okonakulture.pl/2016/05/25/3992,nikotyna-alkohol-kokaina-peyotl-morfina-eter-appendix-niemyte-dusze-stanislaw-ignacy-witkiewicz-recenzja-ksiazki/> [dostęp: 20.09.2018].

„A2” to niezależny krytyczny dwutygodnik kulturalny w najszerszym tego słowa znaczeniu, a więc śledzący również aktualne wydarzenia społeczne i polityczne. Na uwagę zasługuje zwłaszcza ukazanie się w 2016 roku na jego łamach debiutu młodej poetki B. Nowickiej *Nakarmić kamień*, za który w tym samym roku autorka odebrała prestiżową nagrodę literacką Nike. Tłumaczenia większości publikacji, jak również książki zawierającej czterdzieści cztery małe poematy prozą młodej poetki, we wszystkich czasopismach literackich podjął się M. Alexa. Dotyczy to również czterech publikacji A. Zagajewskiego, w których czeski czytelnik może znaleźć jego cztery wymiary artystyczne: poetycki (*Spróbuj opiewać okaleczony świat*), eseistyczny (*Męczennicy i komediancy czyli co zrobiła poezja w XX wieku*), prozatorski i ten związany z pokoleniem Nowej Fali. Jego teksty ukazały się na łamach czasopisma literacko-kulturalnego „Souvislosti”, w numerze poświęconym amerykańsko-brytyjskiemu poecie T.S. Eliotowi i właśnie A. Zagajewskiemu, co można uznać za duże wyróżnienie. Godne uwagi jest ponadto ukazanie się czterech wierszy K. Brakonieckiego, w których istotną rolę odgrywa jego pochodzenie warmińsko-mazurskie, w związku z czym został w 2009 roku nagrodzony Literacką Nagrodą Warmii i Mazur. Są to wiersze zatytułowane *Borussia*, *Głosy*, *Zuzanna B.* oraz *Wigilia*, które zostały przetłumaczone — za wyjątkiem *Borussii* (wiersz ten został przetłumaczony przez Michała Špíne) — również przez M. Alexę. W ubiegłym roku najaktywniejsze, jeśli chodzi o publikowanie polskiej poezji w czeskim wydaniu, były czasopisma „Protimluv” i „Tvar”. Na łamach tego pierwszego ukazały się wiersze kilku znakomitych polskich poetów, takich jak Marek Bieńczyk, S. Barańczak, Halina Poświatowska czy Marcin Orliński, przy czym jedynie ten ostatni należy do młodego pokolenia. Może to wskazywać na pewne obawy związane z przekładami tekstów poetów mniej znanych czy sprawdzonych. „Tvar” z kolei wydał w jednym numerze opowiadanie (*Siwy koń w plamy kare* Weroniki Murek), reportaż (*Wanna z kolumnadą. Reportaże o polskiej przestrzeni* Filipa Springera) oraz wybór wierszy wielu autorów.

Reasumując, zwraca uwagę wysoki poziom oraz wielość gatunków tłumaczonych tekstów, co z kolei idzie w parze z czasem potrzebnym na realizację przekładów. Ze względu na niewielkie wsparcie, jakie otrzymują projekty związane z tłumaczeniem literatur mniejszych, w tym literatury polskiej w Czechach i literatury czeskiej w Polsce, trudno oczekiwać większej liczby tłumaczeń. Najważniejsze na rynku wydawniczym wydają się przedsięwzięcia takie, jak zakładanie wydawnictw specjalizujących się w literaturze sąsiedniego kraju, co realizowane jest niestety tylko w Polsce (*Afera* i *Stara Szkoła* albo chociaż w dużym stopniu *Książkowe Klimaty*). Wymienione oficyny próbują pokazywać nie tylko „czeskość” literatury czeskiej, lecz także jej uniwersalne wartości literackie.

Na podstawie dokonanego przeglądu przekładów czeskich tekstów ukazujących się w 2016 i 2017 roku w Polsce i polskich tekstów opublikowanych w tym samym czasie w Czechach można wyciągnąć kilka wniosków. Po pierwsze, polscy czytelnicy, tłumacze i wydawnictwa wykazują większe zainteresowanie czeską prozą, a poezja schodzi na dalszy plan, podczas gdy w Czechach teksty liryczne publikowane w książkach i czasopismach stanowią większość (np. wiersze L. Engelkinga, Piotra Pazińskiego, Renaty Putzlacher, Jerzego Kozarzewskiego, Antoniego Matuszkiewicza czy Urszuli Tom wydane w formie książkowej, oraz wiersze Tadeusza Dąbrowskiego, B. Nowickiej, A. Zagajewskiego z ostatnich dwudziestu lat, K. Brakonieckiego, S. Barańczaka czy E. Lipskiej wydane w czasopismach). Po drugie, w obu krajach wydawnictwa oraz tłumacze, a w konsekwencji również czytelnicy, sięgają równie chętnie po tematy historyczne (*Księgi Jakubowe* O. Tokarczuk, *Aleja Narodowa* J. Rudiša), literaturę zaangażowaną (np. *Mała zagłada* Anny Janko, *Morfina* Szczepana Twardocha, *Nikotyna, alkohol, kokaina, peyotl, morfina, eter + appendix* S.I. Witkiewicza, *Ja, Olga Hepnarová* Romana Cílka, *Zaginiony* E. Hostovskiego czy *Świnki morskie* L. Vaculíka), jak również kryminał (*Do tmy* A. Bolavej, *Pochłaniacz* K. Boni, seria *Vraždy v kruhu* I. Procházkovej). Autorzy, których przekłady ukazują się w obu krajach, należą do różnych pokoleń. Są to autorzy młodego pokolenia, a więc urodzeni po roku 1970, ale także tworzący już w tym czasie oraz urodzeni jeszcze w pierwszej połowie XX wieku. Wyróżnia ich to, że ich twórczość zarówno w kraju swojego pochodzenia, jak i wśród czytelników sekundarnych cieszy się dużą popularnością. Istotnym atutem polskiego rynku czeskich przekładów literackich jest ścisła współpraca tłumaczy z konkretnymi wydawnictwami. W wielu przypadkach są nawet ich właścicielami, co przyczynia się do większej rozpoznawalności zarówno tłumaczy, jak i autorów.

Literatura

- Benešová M. et al., eds., 2016: *Fenomén: Polská literární reportáž*. Praga, Karolinum Press.
- Kardyní-Pelikanová K., 2009: *Na marginesie postkolonialnych odczytań w relacjach polskiej i czeskiej literatury*. „Porównania”, nr 6.
- Legeżyńska A., 1997: *Tłumacz jako drugi autor — dziś*. W: A. Nowicka-Jeżowa, D. Knysz-Tomaszewska, red.: *Przekład literacki. Teoria — historia — współczesność*. Warszawa, PWN.
- Lehár J., Stich A., Janáčková J., Holý J., red., 2008: *Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny.

- Mroczek I., 2016: *Komentarz do bibliografii przekładów literatury czeskiej w Polsce i literatury polskiej w Czechach w 2015 roku*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 7, cz. 2, s. 83—90.
- Nešpor Z.R., 1999: *Banátští Češi jako potomci tolerančních sektářů*. *Religio*. „Revue pro religionistiku”, vol. 7 (2), s. 129—143.
- Pavlásek M., 2013: *Clopodia česky zvaná Klopotín*. *Zapomenutá moravská kolonizace Banátu v multilokálním etnografickém bádání*. „Český lid”, vol. 100 (2), s. 149—172.
- Rakova M.S., 2017: *Asymetrie stylové příznakovosti výrazových prostředků v českém a bulharském překladu uměleckého textu*. Dysertacja. Brno, Masarykova univerzita, Filozofická Fakulta.
- Řehulková H., 2016: *Obtížnost překladu spočívá v míře souznění s autorem*. [Wywiad z tłumaczem Petrem Vidlákiem]. „Host”, nr 5.
- Slavíková T., 2010: *Soubor fejetonů určených pro internetový server s mateřskou tematikou*. Brno, Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. [Praca licencjacka].

Źródła internetowe

- Burnecka M., 2016: *W kapiach przez życie*. Portal „Wroclife”. Dostępne w Internecie: <https://wroclife.pl/nasze-miasto/kariera-biznes/w-kapiach-przez-zycie/> [dostęp: 10.09.2018].
- Dohňanský T., 2017: *Mrožek, Sławomir. Ti, co mě nesou*. Dostępne w Internecie: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/39079/mrozek-sawomir-ti-co-me-nesou> [dostęp: 15.09.2018].
- Drewnowska O., 2017: „Palinka. Prozy z Banatu” Matěj Hořava — recenzja. Dostępne w Internecie: <http://okiemwielkiejsiostry.blogspot.com/2017/06/palinka-prozy-z-banatu-matej-horava.html> [dostęp: 10.09.2018].
- Fuzowski M., 2011: *Recenzja powieści Ludvíka Vaculíka „Świnki morskie”*. „Newsweek”, 9.08. Dostępne w Internecie: <http://www.newsweek.pl/kultura/książka/swinki-morskie,35907,1,1.html> [dostęp: 20.09.2018].
- Kanda R., 2015: *Ludvík Vaculík uváděl jazyk do znění*. „Deník Referendum”, 8.06 [dziennik internetowy]. Dostępne w Internecie: <http://denikreferendum.cz/clanek/20558-ludvik-vaculik-uvadel-jazyk-do-zneni> [dostęp: 20.08.2018].
- Kubičková K., 2014: *Major stvořený pro Trojana je dobrý jako skandinávští detektivové*. *Idnes.cz*, recenzja. Dostępne w Internecie: http://kultura.zpravy.idnes.cz/vrazd-v-kruhu-maji-knizni-predlohu-dtr-/literatura.aspx?c=A141121_172532_literatura_ob [dostęp: 15.08.2018].

- Michal Ajvaz [notka o autorze]. Dostępne w Internecie: <http://www.czechlit.cz/cz/autor/michal-ajvaz-cz/> [dostęp: 10.08.2018].
- Mikołajczyk P., 2016: „*Nikotyna, alkohol, kokaina, peyotl, morfina, eter + appendix + niemyte dusze*”, Stanisław Ignacy Witkiewicz — recenzja książki. Dostępne w Internecie: <https://okonakulture.pl/2016/05/25/3992,nikotyna-alkohol-kokaina-peyotl-morfina-eter-appendix-niemyte-dusze-stanislaw-ignacy-witkiewicz-recenzja-ksiazki/> [dostęp: 20.09.2018].
- Macháček J., 2016: *Leszek Engelking: Muzeum dětství a jiné básně*. Dostępne w Internecie: <http://protimluv.net/leszek-engelking-muzeum-detstvi-a-jine-basne/> [dostęp: 11.09.2018].
- Matyszczak M., 2017: *Wyższy poziom kryminału — Iva Procházková, Rozneglizowane*. Dostępne w Internecie: <https://www.kawiarenkakryminalna.pl/recenzje/874-wyzszy-poziom-kryminalu-iva-prochazkova-rozneglizowane> [dostęp: 15.09.2018].
- Nos-Cybelius K., 2016: *Petra Soukupová — „Pod śniegiem” [recenzja premirowa]*. Dostępne w Internecie: <http://czepiamsieksiazek.pl/?p=2532> [dostęp: 15.08.2018].
- [O książce Ivy Procházkovej *Mężczyzna na dnie*]. Dostępne w Internecie: <http://wydawnictwoafera.pl/ksiazki/mezczynna-na-dnie.html> [dostęp: 15.08.2018].
- [O powieści Petry Soukupovej *Pod śniegiem*]. Dostępne w Internecie: <http://wydawnictwoafera.pl/ksiazki/pod-sniegiem.html> [dostęp: 15.08.2018].
- Pahlke H.W., 2010: *Herta-Müller-Ausstellung zeigte Autorin wie sie sich selbst gerne sieht. „Buchentdeckungen — Einige Gedanken zu Literatur und Philosophie”*. Dostępne w Internecie: <http://www.buchentdeckungen.de/blog/2010/11/27/herta-mueller-austellung-zeigte-autorin-wie-sie-sich-selbst-gerne-sieht/> [dostęp: 3.09.2018].
- Recenzja książki Ivy Procházkovej „*Mężczyzna na dnie*”. Dostępne w Internecie: <http://www.rzeczgustu.com.pl/recenzje/ksiazki/mezczynna-na-dnie> [dostęp: 15.08.2018].
- Recenzja powieści Petra Stančíka „*Młyn do mumii*”. Dostępne w Internecie: <http://www.owcazksiazka.pl/2017/01/petr-stancik-myn-do-mumii.html> [dostęp: 16.09.2018].
- Spitzer R., 2017: *Recenzja książki Ivy Procházkovej „Dívky nalehko”*. Dostępne w Internecie: <https://www.centrum-detektivky.cz/vse/divky-nalehko-iva-prochazkova> [dostęp: 20.08.2018].
- Stanisławski W., 2017: *Cień o najdrobniejszych palcach*. Wpolityce.pl, recenzja. Dostępne w Internecie: <https://wpolityce.pl/kultura/354195-cien-o-najdrobniejszych-palcach> [dostęp: 25.08.2018].
- Strona internetowa Instytutu Reportażu: <http://instytutr.pl/pl/dowody-na-istnienie-wydawnictwo/katalog/m-szczygiel-projekt-prawda/> [dostęp: 29.08.2018].

Strona internetowa wydawnictwa Dokořán: <https://www.dokoran.cz/?p=onas> [dostęp: 20.08.2018].

Tomczuk J., 2016: *Katarzyna Bonda. Królowa kryminalów i dziewczyna z Hajnowki*. „Newsweek”, 28.09. Dostępne w Internecie: <http://www.newsweek.pl/kultura/katarzyna-bonda-kim-jest-krolowa-kryminalow-z-hajnowki-,artykuly,397806,1.htm> [dostęp: 11.09.2018].

Zelinský M., 1994: *VACULÍK, Ludvík: Morčata*. W: *Slovník české prózy*. Dostęne w Internecie: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1592> [dostęp: 20.09.2018].

Jakob Altmann

Komentáře k bibliografii překladů české literatury v Polsku a polské literatury v České republice v letech 2016 a 2017

RESUMÉ | Tento komentář k bibliografii překladů české literatury v Polsku a polské literatury v České republice v letech 2016 a 2017 je rekapitulací pohybů na polském a českém vydavatelském trhu, spojených s publikací překladů české literatury v Polsku a polské literatury v České republice v letech 2016 a 2017. V rámci tohoto vývodu byly prezentovány nejdůležitější literární překlady v každém z jazykových párů. V této souvislosti se uvedla nejvýznamnější nakladatelství a neaktivnější překladatele vzhledem k míře jejich přispívání ke zlepšování polsko-českých literárně-kulturních vztahů. Nakonec čtenářova pozornost byla věnována obecnému vývoji a situaci překladů české literatury v Polsku a polské literatury v České republice.

KLÍČOVÁ SLOVA | překlady české literatury v Polsku, překlady polské literatury v České republice, překladatelé české literatury v Polsku, překladatelé polské literatury v České republice

Jakob Altmann

Commentary on the Bibliography of Translations of Czech Literature in Poland and Polish Literature in the Czech Republic in 2016 and 2017

SUMMARY | The *Commentary on the Bibliography of Literary Translations of Czech Literature in Poland and Polish Literature in Czech Republic in 2016 and 2017* is a recapitulation of events on the Polish and Czech publishing market, with regard to publications of literary translations of Czech literature in Poland and Polish literature in the Czech Republic in 2016 and 2017. This commentary presents the most important literary translations in each language pair, pointing out the most important publishers and the most active translators in view of the degree of their contribution to the improvement of Polish-Czech literary and cultural relations. Finally, the reader's attention is drawn to the general development of translations of Polish literature in the Czech Republic and Czech literature in Poland.

KEYWORDS | translations of Czech literature in Poland, translations of Polish literature in the Czech Republic, translators of Czech literature in Poland, translators of Polish literature in the Czech Republic

JAKOB ALTMANN | mgr, doktorant w Zakładzie Teorii Literatury i Translacji w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Absolwent bohemistyki i hispanistyki na Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej. Jako rodowity Niemiec bada niemiecką literaturę drugiej połowy XX wieku ze szczególnym uwzględnieniem literatury niemieckiej noblistki Herty Müller oraz jej polskich i czeskich przekładów, z tego zakresu otrzymał grant w konkursie PRELUDIUM 15. Jego zainteresowania naukowe skupiają się na zagadnieniach językoznawczych, widzianych w kontekście kulturowym. Jest autorem kilku artykułów obejmujących tematy przekładoznawcze i językoznawcze. Publikował m.in. w czasopismach „Przekłady Literatur Słowiańskich” i „Zora” oraz w jednym z tomów serii wydawniczej „Studia o Przekładzie”. Wygłosił referaty na kilku konferencjach krajowych i zagranicznych.

Przekłady macedońsko-polskie i polsko-macedońskie

Przekłady
Literatur
Słowiańskich

Bibliografia przekładów literatury macedońskiej w Polsce w 2017 roku

The Bibliography of Translations of Macedonian Literature in Poland in 2017

Elena Micevska Zmejkoska

<https://orcid.org/0000-0002-3174-0074>

JAGIELLONIAN UNIVERSITY IN KRAKÓW
elenamicevska@hotmail.com

Data zgłoszenia: 20.08.2018 r. | Data akceptacji: 15.03.2019 r.

Publikacje w czasopismach

1. „Wyspa” 2017, nr 4 (44).

Dimkovska Lidija

Sloboda / Wolność.

Tłum. Danuta Cirić-Straszyńska, s. 20 [poezja].

Ilievski Vladimir

[Z tomu *Brzinata në ubiva / Szybkość nas zabija*]

Poetski Vietnam / Poetycki Wietnam

[Z tomu *Lični podatoci / Dane osobowe*]

Drag prijatele / Drogi przyjacielu

Bar kod / Kod kreskowy

[Z tomu *Nokna erotska programa / Nocny program erotyczny*]

Betoven na kafeto / Beethoven kawy

[Z tomu *Nema isti utra / Nie ma takich samych poranków*]

Menelaj izvikuva / Okrzyki Menelaosa.

Tłum. Maria i Zdravko Stamatocsy, s. 16—19 [poezja].

Tasevski-Eternijan Jovica

[Z tomu *Ishod / Wynik*]

Napliv. Dvigatel / Napływ. Motor napędowy

Posledniot obid (iskušenje) / Ostatnia próba (pokuszenie)

Prelest (omaj) / Błogość (odurzenie)

Raspetie (početok na prekrasnite stradanja) /

Ukrzyżowanie (początek pięknego cierpienia)

Sleden čekor / Następny krok.

Tłum. Maria i Zdravko Stamatocsy, s. 12—14 [poezja].

ELENA MICEVSKA ZMEJKOSKA | pochodzi z Macedonii, w Polsce pracuje od ponad 7 lat jako lektor języka macedońskiego (do 2018 roku w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, obecnie w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie). Studia macedonistyczne ukończyła w Macedonii, a studia z języka polskiego na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Interesuje się językiem polskim i literaturą polską. Po studiach na Uniwersytecie Śląskim intensywnie działa w obszarze tłumaczenia literatury polskiej na język macedoński i odwrotnie.

Bibliografia przekładów literatury polskiej w Macedonii w 2017 roku

The Bibliography of Translations of Polish Literature in Macedonia in 2017

Lidija Tanuševska

<https://orcid.org/0000-0001-5465-960X>

SS. CYRIL AND METHODIUS UNIVERSITY IN SKOPJE
lidkapol@yahoo.com

Data zgłoszenia: 16.10.2018 r. | Data akceptacji: 18.12.2018 r.

Publikacje książkowe

1. **Dąbrowska Krystyna:** *Wiersze / Stihovi*.
Prev. Zvonko D i m o s k i. Struga, Struški večeri na poezijata, 2017, 60 s. [poezja].
2. **Dąbrowska Krystyna:** *Wiersze / Stihovi*.
Prev. Zvonko D i m o s k i. W: *Koj e koj. Poezija od pet kontinenti*.
Red. Slave Gjorgjo D i m o s k i. Struga, Struški večeri na poezijata, 2017, s. 262—273 [poezja].
3. **Jędrzejewska-Wróbel Roksana:** *Humory Hipolita Kabla / Raspoloženijata na Hipolit Kolbas*.
Prev. Filip D i m e v s k i. Skopje, Begemot, 2017, s. 40 [proza].
4. **Kapuściński Ryszard:** *Jeszcze dzień życia / Ušte eden den život*.
Prev. Lidija T a n u š e v s k a. Skopje, Begemot, 2017, 135 s. [proza].
5. **Karpowicz Ignacy:** *Sonka / Sonja*.
Prev. Filip D i m e v s k i. Skopje, Begemot, 2017, 163 s. [proza].
6. **Krynicki Ryszard:** *Wiersze / Stihovi*.
Prev. Zvonko D i m o s k i. W: *Koj e koj. Poezija od pet kontinenti*.
Red. Slave Gjorgjo Dimoski. Struga, Struški večeri na poezijata, 2017, s. 274—281 [poezja].
7. **Maleszka Andrzej:** *Magiczne drzewo. Czerwone krzesło / Magično drvo. Crvenoto stolče*.
Prev. Zvonko D i m o s k i. Skopje, Libi, 2017, 288 s. [proza].
8. **Mrozek Sławomir:** *Słoń / Slon*.
Prev. Filip D i m e v s k i. Skopje, Begemot, 2017, 206 s. [proza].
9. **Parys Magdalena:** *Magik / Magioničar*.
Prev. Milica M i r k u l o v s k a. Skopje, Antolog, 2017, 499 s. [proza].
10. **Reymont Władysław:** *Bunt / Bunt*.
Prev. Zvonko D i m o s k i. Bitola, Vostok, 2017, 241 s. [proza].
11. **Żeromski Stefan:** *Ludzie bezdomni / Bezdomnici*.
Prev. Ilija T r a j k o v s k i. Skopje, Martina, 2017, 329 s. [proza].

LIDIJA TANUŠEVSKA | prof. dr hab., pracuje w Katedrze Sławistyki na Wydziale Filologicznym im. Blaže Koneskiego Uniwersytetu Świętych Cyryla i Metodego w Skopje w Macedonii; prowadzi zajęcia z literatury polskiej, praktyki przekładu z języka polskiego na macedoński i przekładoznawstwa. Jej zainteresowania badawcze obejmują głównie zagadnienia przekładoznawstwa, ale również językoznawstwa porównawczego i literaturoznawstwa. Jest wybitnym tłumaczem literatury polskiej na język macedoński. Została wyróżniona nagrodami translatorskimi, m.in. Nagrodą im. Ryszarda Kapuścińskiego za przekład

Imperium na nowy język (2015). W 2017 roku wydała monografię *Przyczynek do gramatyki konfrontatywnej języka macedońskiego i języka polskiego*. Przełożyła książki: *Bieguni*, *Prawiek i inne czasy* oraz *E.E. Olgi Tokarczuk*, a także opowiadania i nowele C.K. Norwida, B. Schulza, S. Grabińskiego i in.

Jak twórczość mistrza polskiego reportażu stała się „peryferyjną”?

O recepcji *Jeszcze dzień życia*

R. Kapuścińskiego w kulturze macedońskiej

How Did the Work of the Master of Polish Reportage Became “Outlying”? About the Reception of *Another Day of Life* by R. Kapuściński in Macedonian Culture

Lidija Tanuševska

 <https://orcid.org/0000-0001-5465-960X>

SS. CYRIL AND METHODIUS UNIVERSITY IN SKOPJE
lidkapol@yahoo.com

Data zgłoszenia: 4.10.2018 r. | Data akceptacji: 17.12.2018 r.

ABSTRACT | This article is about the reception of Kapuściński's book *Another Day of Life* which was translated and published in Macedonia in 2017. This text explains the reasons of the delayed translation of Kapuściński's book and the social environment surrounding its reception, as well as the reception of the reportage as a literary genre in Macedonia. Those are part of the reasons why this literary master has passed by almost unnoticed in this culture and his works are pushed aside from the main literary streams. The article also deals with translating problems concerning the alienation/otherness and the way foreign realities are transferred from Polish to Macedonian language.

KEY WORDS | reception, reportage, Kapuściński, realities, translation

Historia recepcji twórczości „maga reportażu”, Ryszarda Kapuścińskiego, w Macedonii zaczyna się mniej więcej w momencie przyznania w 2015 roku nowo ustalonej przez Fundację im. Ryszarda Kapuścińskiego Nagrody im. Ryszarda Kapuścińskiego za przekład na nowy język opublikowanemu w 2014 roku tłumaczeniu *Imperium*¹, którego dokonała Lidija Tanuševska. Niedawno, pod koniec 2017 roku, wydano przekład kolejnego utworu autora — *Jeszcze dzień życia*². Warto więc zaznaczyć, że do 2014 roku Ryszard Kapuściński nie był w ogóle tłumaczony w tym środowisku. Należałoby spojrzeć wstecz na rozwój literatury macedońskiej, żeby wyjaśnić, dlaczego dorobek polskiego autora został tak późno przetłumaczony i wydany w Macedonii. Biorąc pod uwagę fakt, że standardowy język macedoński ukształtował się dopiero po drugiej wojnie światowej, można powiedzieć, że prawdziwa działalność tłumaczeniowa, a tym samym możliwość przekładania polskiej twórczości literackiej, zaistniała właśnie wtedy. Z tego powodu nie przetłumaczono do dziś całego kanonu literatury polskiej. W 2013 roku, ze względu na wzrost aktywności tłumaczeniowej w tym sektorze, przeprowadziłam badania, które wykazały, że w ciągu pięciu poprzedzających lat przełożono w Macedonii dwadzieścia pięć polskich utworów literackich. Dla porównania, na przestrzeni dwóch wcześniejszych dekad, od 1988 do 2008 roku, ukazało się łącznie dwadzieścia pięć przekładów³. Tendencja ta zauważalna jest do chwili obecnej, co wiąże się, oczywiście, z dotacjami zagranicznymi dla wydawnictw i tłumaczy, przyznawanymi głównie przez Instytut Książki, ale również Unię Europejską. Dzięki tej szerszej perspektywie możemy dostrzec przyczyny, dla których *Imperium* Kapuścińskiego zostało przetłumaczone na macedoński dopiero w 2014 roku. Musimy też pamiętać, iż w byłej Jugosławii Kapuścińskiego nie tłumaczono. W 1987 roku został co prawda przełożony i wydany *Szachinszach*, lecz od razu zniknął z półek księgarskich, ponieważ szach Pahlawi był dobrym przyjacielem prezydenta Tity, a rząd nie chciał zepsuć więzi przyjacielskich łączących oba kraje i po cichu wycofał nakład. Jedynym potwierdzeniem tej historii i dowodem na istnienie samego przekładu jest wypowiedź tłumaczki książki Ljubicy Rosić⁴.

1 P. Капушкински, 2014: *Империјата*. Л. Танушевска, прев. Скопје, Бегемот, 349 s.

2 P. Капушкински, 2017: *Уште еден ден живот*. Л. Танушевска, прев. Скопје, Бегемот, 137 s.

3 Zob. Л. Танушевска, 2017: *Јазичната норма во книжевноот превод од полски на македонски јазик*. W: Г. Цветановски, ред.: *Македонистиката меѓу традицијата и современите предизвици. Зборник на трудови од Меѓународната научна конференција одржана на 21 и 22 ноември 2013 година во Скопје*. Скопје, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков”, s. 529—536.

4 L. Rosić przytoczyła tę anegdotę w czasie konferencji „Kapuściński — rzeczywistość, fikcja i legenda”, zorganizowanej 28 października 2017 roku w Belgradzie przez Wydział Filologiczny miejscowego uniwersytetu, we współpracy z belgradzką Ambasadą RP.

W faktach tych można doszukać się usprawiedliwienia, dlaczego Kapuściński tak późno zaistniał na rynku książki w Macedonii i tym samym stał się peryferyjny. To spowodowało, że jest autorem mało znanym. Należy również podkreślić, że reportaż to gatunek literacki, który w Macedonii nie cieszy się taką popularnością jak w Polsce. Do niedawna był w ogóle nieznany, ponieważ nie tylko czytelnicy, ale też krytycy literaccy i literaturoznawcy nadal wahają się między terminami: „powieść”, „esej”, „proza niefikcyjna”, „proza dokumentalna” itp. Ponadto, reportaż (w oczach macedońskiego odbiorcy) uchodzi za utwór wyłącznie dziennikarski, w którym nie warto szukać wartości literackich, choć znawcy tej twórczości wiedzą, że tak nie jest. Czytelnikom w Macedonii gatunek ten kojarzy się z zapiskami podróżniczymi Ewliji Czelebego — tureckiego podróżnika, który w XVII wieku zwiedzał Bałkany, kraje zakaukaskie, Bliski Wschód itp., i którego twórczość uznaje się za cenne źródło historiograficzne. Można więc powiedzieć, że w świadomości zbiorowej Macedończyków reportaż jest nadal lekceważony pod względem literackim, ponieważ zawiera tylko suche fakty, brakuje w nim narracji, ma charakter informujący. Owszem, napisano ostatnio kilka biografii i tzw. książek historycznych, ale generalnie autorzy macedońscy nie sięgają po ten gatunek, żeby wyrazić swoje umiejętności pisarskie. Dopiero niedawno zaczęto też tłumaczyć utwory polskich reporterów. Kiedy w 2014 roku ukazał się macedoński przekład *Imperium* Kapuścińskiego, szybko uznany został za rewelację, zarówno przez literaturoznawców, jak i całą rzeszę czytelników, którzy poznali coś nowego, świeżego w świecie literackim. Oprócz tego, *Imperium* spotkało się z doskonałym odbiorem czytelników, ponieważ pojawiło się w czasie walki społeczeństwa macedońskiego z dyktaturą rządu. W momencie, kiedy ludzie poszukiwali utożsamienia się z sytuacją im podobną, niektórzy odnajdywali ją w dziele Kapuścińskiego.

Biorąc pod uwagę kolejny utwór autora pt. *Jeszcze dzień życia*, trudno powiedzieć, że książka ta nawiązuje do teraźniejszej sytuacji politycznej, wyraża jednak uniwersalne prawdy dotyczące dzisiejszego świata, które nadal mają wielką wagę i wpisują się doskonale w kontekst bieżących wydarzeń (uchodźcy, wojny). Dodatkowo, Kapuściński posiada już w Macedonii swoich zwolenników, więc wszyscy, którzy czytali *Imperium*, sięgną z pewnością również po *Jeszcze dzień życia*. Tu jednak pojawia się inny problem, największy i stosunkowo nowy wróg tłumaczy — Internet. W Macedonii wszyscy są dwujęzyczni, szczególnie młodsze pokolenie czyta bez trudu po angielsku, a książki Kapuścińskiego można znaleźć w sieci i pobrać za darmo. Oczywiście i niestety macedońskie prawo nie uznaje takiego czynu za przestępstwo. Nowym trendem w Macedonii jest też audiobook w rodzimym języku — książka w formie audialnej wchodzi na rynek w tym roku, więc jeszcze nie bardzo wiadomo, jaki będzie ostatecznie jej

odbiór. Z takiej perspektywy można powiedzieć, że przekłady Kapuścińskiego na język macedoński są opóźnione.

Jeszcze dzień życia można klasyfikować jako literaturę peryferyjną ze względu na poruszony w niej temat Afryki. Kapuściński był pierwszym, który do polskiej literatury wprowadził nowe przestrzenie, kultury i cywilizacje, nie traktując ich, jak dotąd, tylko marginalnie. Opowiadając o nich, czerpiąc z rozmów z Afrykańczykami i osobistych doświadczeń miejsc, przekraczał krąg wiedzy Europejczyków. Jednocześnie utwór ten znajduje się w pozycji centralnej, jeśli wziąć pod uwagę przynależność do problematyki teorii i literatury postkolonialnej, która obecnie staje się nie tylko modną, ale również niezwykle zróżnicowaną i interdyscyplinarną dziedziną badań naukowych. Jeżeli przyjmiemy dominujące w wielu badaniach założenie, że postkolonializm w teorii i historii literatury wiąże się z próbą przełamania dyskursywnej dominacji kolonizatorów nad kolonizowanymi, z próbą zaprzestania pisania przez kolonizatorów narracji historycznych, możemy stwierdzić, iż afrykańska twórczość Kapuścińskiego wpisuje się doskonale w ów nurt⁵. *Jeszcze dzień życia* to dobry przykład przekroczenia narracji w celu jej legitymowania, ponieważ pisany jest z perspektywy świadka, uczestnika, obserwatora. Główny temat stanowi wprawdzie wojna, jednak nie dominują w utworze sceny frontowe, lecz osobiste nastawienie autora na bycie z ludźmi, na doświadczanie z nimi ich świata. Jak pisze sam autor: „obraz wojny jest nieprzekazywalny”, więc dlatego przedstawia on perspektywę cywila, realia codziennego bytowania, utrwalania najprostszych czynności, jak na przykład sprawdzanie, czy jest woda w kranie. Nowość w pisarstwie Kapuścińskiego stanowi także opisywanie historii za pośrednictwem obrazów-metafor. Do klasyki takiego przedstawiania historii wejdzie na pewno scena exodusu portugalskich kolonizatorów z Luandy. Czytelnika może dziwić rozpisywanie się o budowie skrzyń: „Wszyscy byli zajęci budowaniem skrzyń. Zwieziono góry desek i dykty. Skoczyły ceny młotków i gwoździ. Skrzynie były głównym tematem rozmów — jak je budować i czym najlepiej wzmocnić”⁶. Ale Kapuścińskiemu nie o drewniane skrzynie chodzi — detal ten posłuży mu do długiego wywodu o ucieczce portugalskich kolonistów z Angoli, którzy panowali tam przez pięć stuleci. Bez tysięcy niepotrzebnych liczb i faktów, gdzie obserwacja jest pretekstem do szerszej intelektualnej refleksji, jak powie Mariusz Szczygieł. „Wszak — skrzynie to rodzaj nowego domu-tratwy, wyrażający stan bycia pomiędzy dawnym i nowym porządkiem

5 M. Horodecka, 2010: *Zbieranie głosów. Sztuka opowiadania Ryszarda Kapuścińskiego*. Gdańsk, Słowo/obraz/terytoria, s. 87.

6 R. Kapuściński, 2008: *Jeszcze dzień życia*. Warszawa, Biblioteka Gazety Wyborczej, s. 19–20.

świata. Stąd już blisko do pisania o nich jako symbolu umierającego miasta, końca pewnej epoki⁷.

Wszystko to, jak i przyznana w 2015 roku nagroda, o której wspomniano wcześniej, świadczy o tym, że przekłady Kapuścińskiego na język macedoński nie są jednak spóźnionym przedsięwzięciem. Widoczna jest tendencja, żeby Kapuścińskiego dopiero poznawać, i żeby był jeszcze bardziej znany na świecie, o czym świadczy też ukazanie się w 2018 roku nakręconego na podstawie książki polskiego reportażysty filmu *Another Day of Life*, w reżyserii Raula de la Fuente i Damiana Nenowa, nagrodzonego na Biografilm Festival w Bolonii (Międzynarodowy festiwal poświęcony nowym tendencjom w filmach dokumentalnych i w świecie fikcji). W tym kontekście można powiedzieć, że przekład tego utworu na macedoński parę miesięcy wcześniej jest bardzo aktualny. Znane w terminologii przekładoznawczej stwierdzenie, że przekład przedłuża życie oryginału, w przypadku tłumaczeń dzieł Kapuścińskiego zyskuje jeszcze większe potwierdzenie, pisał on bowiem o konkretnych krajach, o konkretnych wydarzeniach, ale nie tylko. Wiadomo, że odnosił się na przykład do mechanizmów władzy. Niestety, te systemy, przeciwko którym walczone w jego czasach, zataczają koło i dzisiaj bardzo często odradzają się w krajach, w których uważano, że demokracja wygrała. Wydaje się, że na demokracji nie kończy się ewolucja świata. Dlatego Kapuściński może nadal być popularny i aktualny — wszystkie jego doświadczenia i refleksje wywodzą się z ery walczącej z kolonializmem, imperializmem, walki o demokrację, w której niby wszystko szczęśliwie się skończyło. W swoich utworach rozwiązywał on i dekodował tajemnice takiej władzy, ale widzimy, że wszystko to po osiągnięciu demokracji znowu do nas powraca. Przeglądamy się w obrazach sprzed prawie pół wieku, które opisywał polski reportażysta. Czy ludzie rzeczywiście są zależni od dyktatury, czy mają potrzebę być uległymi? Kapuściński często powoływał się na Karla Junga, który powiedział: „Człowiek przyzwyczaja się do wszystkiego, jeżeli tylko osiągnie właściwy stopień uległości”. W obecnej erze digitalizacji media bez trudu podporządkowują sobie człowieka, który łatwo osiąga ten właściwy stopień uległości i staje się ofiarą dyktatury. Obserwacje autora *Imperium*, bez tysięcy niepotrzebnych liczb i faktów, są pretekstem do szerszej intelektualnej refleksji. Jego refleksje są ponadczasowe, są ważne również dziś i dotyczą licznych stanów oraz sytuacji, z którymi spotykamy się we współczesnym świecie. Dlatego tak łatwo jest się utożsamić z jego utworami. Choć opisywana akcja może się toczyć w latach siedemdziesiątych XX wieku i w Angoli, nie traci ona na aktualności. Zilustruję to, przywołując przemyślenia o przyszłości ludzkości zawarte w tekście *Jeszcze dzień życia*:

7 M. Horodecka, 2010: *Zbieranie głosów. Sztuka opowiadania Ryszarda Kapuścińskiego...*, s. 100.

Połowa ludzkości będzie miała skośne oczy. Połowa ludzkości nie będzie rozumiała, co mówi druga połowa ludzkości. Czas udoskonalić sposób porozumiewania się na migi, czas rozpocząć nauczanie języka migowego. Biała rasa wejdzie w fazę szczątkową. Zaledwie trzynastie procent mieszkańców ziemi będzie miało białą skórę. Zaledwie dwa procent będzie miało naturalne włosy blond. [...] Co lepiej — myśleć czy nie myśleć o przyszłości? Szok przyszłości: zmartwienie społeczeństw postindustrialnych, luksus. Dla innych kłopot dnia powszedniego — co zdobyć dziś do jedzenia. (*Jeszcze dzień życia*, s. 77)

Proroczo brzmią słowa Kapuścińskiego sprzed ponad czterdziestu lat. Choć trudno dzisiaj znaleźć dane procentowe określające liczebność ludzi danej rasy — co wiąże się z obawą oskarżenia o rasizm — niektóre źródła podają jednak, że biała rasa stanowi 12,6 procent ludzkości. Współczesny świat naprawdę istnieje rozdarty między luksusem a chlebem powszednim. Prawdą jest też, że wystarczą już tylko migi, emotikony, skrót i podobne kliki w komputerze, smartfonie, których używa się więcej niż słów.

Istotą misji Kapuścińskiego była sztuka rozumienia i interpretacji, czyli zgłębianie, poznawanie i swoiste promowanie Inności — a konkretnie ludzi, kultur, światów, z którymi w innych okolicznościach nie mogliśmy się spotkać⁸. Przekład nie jest jedynie zamianą jednego języka na drugi, ale też objaśnianiem, interpretowaniem, mozolnym dochodzeniem do zrozumienia, które odbywa się pomiędzy światami językowymi, geograficznymi, politycznymi, społecznymi, generacyjnymi. Relacja Ja — Inny w rzeczywistości jest poszukiwaniem własnego Ja w Innym, a przekład właśnie to skomplikowana procedura przeniesienia cudzego świata do świata własnego. Tak więc ciekawym zagadnieniem translatorskim okazało się tłumaczenie, tj. przekazanie w przekładzie stanu kraju opisanego w reportażu *Jeszcze dzień życia*. Jednym z głównych wyzwań reżyserów wspomnianego wcześniej filmu również było przywoływanie sensu używanego przez Kapuścińskiego wyrażenia *confusão* — „stan absolutnej dezorientacji”, którym prześlągnięta jest cała książka. Autor zmierzał do rozumienia i opisu innej kultury wyłącznie za pomocą kategorii, które ta kultura sama ukształtowała. Wykorzystał wyrażenie, którym opisuje się ówczesną sytuację w Angoli, mianowicie słowo: *confusao* w języku portugalskim, którego polskim, ale też macedońskim, odpowiednikiem jest *konfuzja*. Jednak sam Kapuściński uznawał, że *konfuzja* nie oddaje pełnego znaczenia *confusao*, które tak opisał w swojej książce:

8 D. Kuprel, 2009: *Współczesny Hermes. W: Podróże z Ryszardem Kapuścińskim. Cz. 2: Opowieści czternastu tłumaczy*. Kraków, Znak, s. 64–65.

Confusao to słowo-klucz, słowo-synteza, słowo-wszystko. W Angoli ma ono swój specyficzny sens i jest właściwie nieprzetłumaczalne. [...] confusao oznacza zamieszanie, bałagan, stan anarchii i nieładu. Confusao to taka sytuacja, którą wywołali ludzie, ale w jej przebiegu utracili nad nią kontrolę i panowanie, sami stając się ofiarami confusao. (*Jeszcze dzień życia*, s. 86—87)

Skoro sam autor skonstatował, że słowo to jest nieprzetłumaczalne i ma inny sens niż odpowiednik *konfuzji*, nie należy go tłumaczyć. W przypadku przywołanego wcześniej książkowego tłumaczenia tekstu Kapuścińskiego na język macedoński nieprzekładalność tego słowa rodziła problemy związane z jego zapisem. Za niestosowne uważa się zostawianie **łacinki** i cyrylicy w jednym tekście, poza tym, problematyczna jest specyficzna wymowa tego słowa, która nie pokrywa się z zapisem graficznym. Ponieważ słowo powtarza się kilkakrotnie w jednym paragrafie, postanowiono w przekładzie zostawić je w oryginalnej pisowni — dotyczyło to pierwszego wystąpienia, a także paru innych miejsc — podtrzymując tym samym wrażenie obcości, natomiast w pozostałych miejscach przetranskrybowano je z zachowaniem poprawnej wymowy. Tak to wygląda w przekładzie:

Запрашан за ситуацијата одговара кусо:

— **Confusao.**

Confusao е зборот-клуч, зборот-синтеза, зборот-сешто. Во Ангола тој има своја специфична смисла и е тукуречи непреводлив. [...] **Конфузаун** е таква ситуација, која ја предизвикале луѓе, и самите станувајќи жртви на **конфузаун**. Има некаков фатализам во тоа **конфузаун**. [...] **Confusao** може да ги обзема нашите мисли и тогаш другите ќе велат дека тој човек во главата има **конфузија**. (*Уште еден ден живот*, s. 105—106)

Wystąpienia obu wersji są prawie równoległe, jakby czytelnik miał nauczyć się tego specyficznego słowa drogą powtarzania go, raz nawet pojawia się jego odpowiednik *konfuzja* — w miejscu, gdzie stanowi wykładnik związku frazeologicznego *ma konfuzję w głowie*, który jest kalką w tym kontekście.

Za pomocą podobnych kategorii Kapuściński opisuje stan bezradności, kiedy ważne wydarzenie nie może się przebić na powierzchnię życia, kiedy coś wisi w powietrzu, a my czekamy na wyrok losu z otepiałymi, pozbawionymi wyrazu twarzami, bez siły, nazywając to „odczuciem duszności”. Tak samo jak *confusao*, powtarza się w tekście wyrażenie *duszno*⁹. Macedońskim odpowiednikiem

9 Por. R. Kapuściński, 2008: *Jeszcze dzień życia...*, s. 78.

w przekładzie jest *задушливо*¹⁰. W tym przypadku jednak nie ma komplikacji w pisowni, ponieważ taki stan duszności jest bardziej znany w kulturze przekładu, ale też w kulturze oryginału.

Podobne problemy z zapisem w tłumaczeniu pojawiają się przy opisie scen frontowych, a szczególnie posterunków. Jeżeli posterunkowi są ludźmi z jednej frakcji, pozdrawiają się słowem *camarada* („towarzysz, kolega”), a jeżeli z innej frakcji — wyrażeniem *irmao* („bracie”). Podróżny musi odgadnąć, kim są posterunkowi i jakim słowem ich pozdrowić, bo od tego zależy, czy będzie żył. Słowa te powtarzają się w całym tekście, a sam autor zachowuje ich autentyczną pisownię. W macedońskim przekładzie słowa te podano w autentycznej pisowni tylko w akapicie, w którym Kapuściński wyjaśnia ich znaczenie, natomiast w reszcie tekstu zostały przetranskrybowane według fonetycznych zasad pisowni macedońskiej — *камарада*. Innym podobnym przykładem jest nazwa *comandante*. Choć w przypadku nazewnictwa wojskowego przekładoznawcy rozważają zmiany na odpowiednią nazwę funkcjonującą w kulturze przyjmującej — w tym przypadku i polskie *komendant*, i macedońskie (*командант*) są dosyć zbliżone do portugalskiej wymowy, zatem i w oryginale, i w tłumaczeniu utrzymano inność tekstu przez zachowanie oryginalnej pisowni w polskim tekście i transkrypcję macedońską w przekładzie.

W reportażu tym problemem translatorskim są realia, to znaczy: realia, które wskazują na obcość względem polskości, choć sam autor w tekście bardzo dobrze je tłumaczy, ale też aluzje do realiów polskich, które są obce dla macedońskiego odbiorcy. Podobnie jak tłumacze przekładów Kapuścińskiego na inne języki, tłumacz przekładu na język macedoński potyka się o przydrożne drzewa i potrawy specyficzne dla afrykańskiego kontynentu. Jerzy Sławomirski¹¹ zatytułował jeden rozdział w swoim opowiadaniu: *W cieniu kipersola*. *Kipersol*, czyli „kapuściane drzewo”, jest wspólną nazwą dla kilku gatunków drzew o kształcie kapusty, rosnących w Afryce, Nowej Zelandii, Australii itp. W języku macedońskim zarejestrowano termin *зелкасто дрво*, oznaczający „kapuściane drzewo” — wiadomo, w Internecie przetłumaczone z jakiegoś innego języka, najprawdopodobniej z angielskiego. Choć w tłumaczeniach nazw botanicznych w literaturze pięknej dopuszczalna jest pewna swoboda i zamienianie nazw właściwych na podobne, często eufoniczne, u Kapuścińskiego, szczególnie dotyczy to przywołanego przykładu, nie można lekceważyć faktografii. Dodatkowym czynnikiem przemawiającym przeciw takiemu

10 Por. P. Капушкински, 2017: *Уште еден ден живот...*, s. 94—95.

11 J. Sławomirski, 2009: *Przetłumaczyć na ginący język*. W: *Podróże z Ryszardem Kapuścińskim*. Cz. 2: *Opowieści czternastu tłumaczy...*, s. 73—87.

postępowaniu jest sąsiedztwo tego słowa: „miasto drzemiące w cieniu akacji i palm i kipersoli” (*Jeszcze dzień życia*, 2009, s. 42), więc nie dało się zamienić go na palmy, które są najbardziej podobne pod względem kształtu. Natomiast, jeśli chodzi o słowo *maniok* (roślina uprawna, której bulwy korzeniowej używa się do robienia chleba), w przekładzie na macedoński użyto nazwy *manuoka* („tapioka”), która jest prawdopodobnie synonimem gatunku *manihot esculenta*, i która wydaje się bardziej znana w kulturze przekładu, choć także wprowadza poczucie obcości. *Maniok* zastosowano w tekście oryginału dla porównania kultury opisywanej i własnej (polskiej) i uwypuklenia obcości tej pierwszej:

Też mamy morze i góry. Mamy lasy, ale drzewa są inne, na przykład u nas nie rośnie ani jeden baobab. Kawa też nie rośnie. [...] Nie jemy manioku, u nas nie znają manioku. [...] Bydło mamy takie samo jak u was. Krowy i kozy, kóz mało. A wyście nie widzieli konia? [...] u nas dużo koni. (*Jeszcze dzień życia*, s. 41)

Macedoński przekład oddaje tę samą inność z jednej strony, a z drugiej bliskość do kultury polskiej, mianowicie europejskiej:

И ние, исто, имаме море и планини. Имаме шуми, но дрвјата се поинакви, на пример, кај нас не расне ниту еден баобаб. Кафе исто така не расне. [...] Не јадеме тапиока, кај нас не знаат што е тоа тапиока. [...] Добиток имаме исто како вашиот. Крави и кози, кози малку. А вие коњ не сте виделе? [...] кај нас има многу коњи. (*Уште еден ден живот*, s. 48—49)

Uważa się, że *Jeszcze dzień życia* to najbardziej poetycki utwór Kapuścińskiego. Opowiadanie relacjonujące, urywane zdania, koncentracja na przytaczaniu faktów, a nie ich narracyjnej obróbce, ewokują pośpiech, napięcie, a może wręcz — sytuację reportera w Afryce: ciągle w biegu, od zdarzenia do zdarzenia, od relacji do relacji¹². Poetyka brulionu i poetyka depeszowania jest wpisana w narrację reportażu *Jeszcze dzień życia*. Kapuściński świadomie stylizuje pewne partie opowiadania na fragmenty telegramu, splatając historię i indywidualną biografię, a koniec książki, zamieniony w depeszę, przypomina wiersz — coraz krótsza fraza jest jak powolne zamieranie opowieści. Szczególnie poetyckość wymaga od tłumacza specjalnej uwagi, jeśli chodzi o wybór słów i sposób kompozycji tekstu, tak, żeby przekład miał taki sam efekt jak oryginał.

12 M. Horodecka, 2010: *Zbieranie głosów. Sztuka opowiadania Ryszarda Kapuścińskiego...*, s. 108.

Literatura

- Horodecka M., 2010: *Zbieranie głosów. Sztuka opowiadania Ryszarda Kapuścińskiego*. Gdańsk, Słowo/obraz/terytoria.
- Kapuściński R., 2008: *Jeszcze dzień życia*. Warszawa, Biblioteka Gazety Wyborczej.
- Kuprel D., 2009: *Współczesny Hermes*. W: *Podróże z Ryszardem Kapuścińskim*. Cz. 2: *Opowieści czternastu tłumaczy*. Kraków, Znak, s. 59—71.
- Sławomirski J., 2009: *Przetłumaczyć na ginący język*. W: *Podróże z Ryszardem Kapuścińskim*. Cz. 2: *Opowieści czternastu tłumaczy*. Kraków, Znak, s. 73—87.
- Капушкински Р., 2014: *Империята*. Л. Танушевска, прев. Скопје, Беремот.
- Капушкински Р., 2017: *Уште еден ден живот*. Л. Танушевска, прев. Скопје, Беремот.
- Танушевска Л., 2017: *Јазичната норма во книжевниот превод од полски на македонски јазик*. W: Г. Цветановски, ред.: *Македонистиката меѓу традицијата и современите предизвици*. Зборник на трудови од Меѓународната научна конференција одржана на 21 и 22 ноември 2013 година во Скопје. Скопје, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков”, s. 529—536.

Lidija Tanuševska

Како стана „периферно“ творештвото на мајсторот на полската репортажа?: за рецепцијата на „уште еден ден живот“ од р. Капушкински во македонската култура

РЕЗИМЕ | Оваа статија е за рецепцијата на книгата „Уште еден ден живот“ од Капушкински, која беше преведена и објавена во Македонија во 2017 г. Текстот ги објаснува причините за задоцнетото преведување на делата на Капушкински и општественото опкружување во кое се појавува книгата, како и за рецепцијата на репортажата како литературен вид во Македонија. Ова се дел од причините зошто овој литературен маг поминал речиси незабележан во оваа култура а неговите дела се турнати на маргините од главните литературни текови. Статијата, исто така, се осврнува и на преведувачките проблеми кои се однесуваат на туѓоста/другоста и на начинот на кој туѓите реалии се пренесуваат од полски на македонски јазик.

КЛУЧНИ ЗБОРОВИ | рецепција, репортажа, Капушкински, реалии, превод.

Lidija Tanuševska

**How Did the Work of the Master of Polish Reportage Became “Outlying”?
About the Reception of *Another Day of Life* by R. Kapuściński
in Macedonian Culture**

133

SUMMARY | This article deals with the reflection on Kapuściński's book *Another Day of Life* and its first translation into Macedonian in 2017. Firstly, the text highlights the influence and the connection of the book's topic with the social surrounding and political moments in the country of the translation. A significant part of Kapuściński's oeuvre is not only about the war, but also about I vs Otherness, about transferring the foreign world to the one's own world. Therefore, many of the translation problems addressed in the article have to do with the comparison of the foreign culture with the culture of the author or the translator. There are illustrative elaboration of some of those problematic words, such as: confusion, stuffy, comrade, cabbage tree, manioc, etc. The article also mentions the poetry of Kapuściński's *Another Day of Life*, which calls for special attention from the translator in terms of choosing words and composition, so the translation could have the same effect on the reader as the original.

KEYWORDS | reception, reportage, Kapuściński, realities, translation

LIDIJA TANUŠEVSKA | prof. dr hab., pracuje w Katedrze Sławistyki na Wydziale Filologicznym im. Blaže Koneskiego Uniwersytetu Świętych Cyryla i Metodego w Skopje w Macedonii; prowadzi zajęcia z literatury polskiej, praktyki przekładu z języka polskiego na macedoński i przekładoznawstwa. Jej zainteresowania badawcze obejmują głównie zagadnienia przekładoznawstwa, ale również językoznawstwa porównawczego i literaturoznawstwa. Jest wybitnym tłumaczem literatury polskiej na język macedoński. Została wyróżniona nagrodami translatorskimi, m.in. Nagrodą im. Ryszarda Kapuścińskiego za przekład *Imperium* na nowy język (2015). W 2017 roku wydała monografię *Przyczynek do gramatyki konfrontatywnej języka macedońskiego i języka polskiego*. Przełożyła książki: *Bieguni, Prawiek i inne czasy* oraz *E.E. Olgi Tokarczuk*, a także opowiadania i nowele Cypriana Kamila Norwida, Brunona Schulza, Stefana Grabińskiego i in.

Przekłady serbsko-polskie i polsko-serbskie

Przekłady
Literatur
Słowiańskich

Bibliografia przekładów literatury serbskiej w Polsce w 2017 roku

The Bibliography of Translations of Serbian Literature in Poland in 2017

Estera Sobalkowska

<https://orcid.org/0000-0002-1979-0909>

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
estasoba@gmail.com

Data zgłoszenia: 18.09.2018 r. | Data akceptacji: 15.03.2019 r.

Publikacje książkowe

1. **Velikić Dragan: Islednik / Śladami.**
Tłum. Aleksandra Wi e l e m b o r e k. Sejny, Fundacja Pogranicze:
Ośrodek „Pogranicze — Sztuk, Kultur, Narodów”, 2017, 236 s. [proza].

Publikacje w czasopismach

1. „Dialog” 2017, nr 12.
Srdić Stojan
Moje dete / Moje dziecko.
Tłum. Dorota Jovanka Ć i r l i ć, s. 147—174 [dramat].
2. „Poezja Dzisiaj” 2017, nr 124/125.
Kovačević Dušan
Kumovi. Komediya svakodnevnne tragedije /
Kumowie: (komedia codziennej tragedii).
Tłum. Grzegorz Wa l c z a k, s. 141—161 [dramat].
3. „Pogląd: kwartalnik literacki Oddziału Warszawskiego Stowarzyszenia
Pisarzy Polskich” 2017, nr 2.
Kovačević Dušan
Kumovi. Komediya svakodnevnne tragedije /
Kumowie: (komedia codziennej tragedii).
Tłum. Grzegorz Wa l c z a k, s. 137—173 [dramat].
4. „Pogląd: kwartalnik literacki Oddziału Warszawskiego Stowarzyszenia
Pisarzy Polskich” 2017, nr 3.
Orlić Milan
Blago je govorio Haron / Charon mówił łagodnie
Čuvari vatre / Strażnik ognia
O nowym początku*
O próżności*
Tamni cvet / Ciemny kwiat.
Tłum. Grzegorz Ł a t u s z y ń s k i, s. 215—219 [poezja].
5. „Tekstualia: palimpsesty literackie, artystyczne, naukowe” 2017, nr 1.
Karanović Vojislav
Nevreme / Niepogoda
Plomień*
Pytanie*
Złudzenie*.
Tłum. Miłosz Wa l i g ó r s k i, s. 161—162 [poezja].

Ristović Ana*Lot w zaludniony kraj***Smoking/No smoking / Smoking/No smoking**Wiersz wiosenny***Zwroty*.*

Tłum. Miłosz Wa li g ó r s k i, s. 157—160 [poezja].

6. „Wyspa” 2017, nr 4.

David Filip*Dom pamięci i zapomnienia / Kuća sećanja i zaborava.*

Tłum. Danuta C ir li ć - S t r a s z y ń s k a, s. 24—28

[fragmenty; proza].

ESTERA SOBALKOWSKA | mgr, doktorantka w Zakładzie Teorii Literatury i Translacji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Absolwentka studiów licencjackich z roszoznawstwa, politologii oraz kulturoznawstwa. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół literatury serbskiej i przekładu, a także wokół kultury Bałkanów oraz związków serbsko-rosyjskich. Jest autorką m.in. bibliografii literatury polskiej w Serbii za lata 2014—2016 oraz komentarza do bibliografii za rok 2015.

Bibliografia przekładów literatury polskiej w Serbii w 2017 roku

The Bibliography of Translations of Polish Literature in Serbia in 2017

Estera Sobalkowska

<https://orcid.org/0000-0002-1979-0909>

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
estasoba@gmail.com

Data zgłoszenia: 19.12.2018 r. | Data akceptacji: 3.03.2019 r.

Publikacje książkowe

1. **Augustyniak Anna:** *Bez Ciebie / Bez tebe.*
Prev. Rade Tanašević. Kraljevo,
Narodna Biblioteka „Stefan Prvovenčani”, 2017, 45 s. [poezja].
2. **Dymowski Eligiusz:** *Po drugiej stronie słowa / S druge strane reči (pesme).*
Prev. Olga Laić Krowicka. Požega, Svitak — izdavačka radionica
Književnog društva „Razvigor”, 2017, 70 s. [poezja].
3. **Głowacki Janusz:** *Fortynbras się upił / Fortinbras se napio.*
Prev. Zoran Đerić. Novi Sad, Srpsko narodno pozorište, 2017, 16 s.¹
4. **Gombrowicz Witold:** *Kosmos / Kosmos.*
Prev. Biserka Rajčić. Novi Sad, Prometej, 2017, 229 s. [proza].
5. **Herling-Grudziński Gustaw:** *O cemu je pisao Franc Kafka*².
Prev. Biserka Rajčić. Vršac, Književna opština, 2017, 106 s. [proza].
6. **Krupska Beata:** *Sceny z życia smoków / Slike iz života zmajeva.*
Prev. Anđela Jočić. Beograd, Propolis Books, 2017, 66 s.
[literatura dla dzieci].
7. **Lebda Małgorzata:** *Matecznik / Jezik zemlje.*
Prev. Biserka Rajčić. Beograd, Treći trg, 2017, 117 s. [poezja].
8. **Lem Stanisław:** *Głos pana / Glas gospodara.*
Prev. Petar Vujičić. Novi Sad, Solaris, 2017, 245 s. [proza].
9. **Lem Stanisław:** *Niezwyciężony / Nepobediwi.*
Prev. Petar Vujičić. Tekst čita: Predrag Mihailović. Beograd,
IP Albatros plus, 2017 [zapis na CD]³ [proza].
10. **Murek Weronika:** *Uprawa roślin południowych metodą Miczurina / Uzgoj
južnog bilja Mičurinovom metodom.*
Prev. Mila Gavrilović. Beograd, Štrik, 2017, 158 s. [proza].
11. **Sapkowski Andrzej:** *Chrzest ognia / Vatreno krštenje.*
Prev. Milica Markić. Beograd, Čarobna knjiga, 2017, 366 s. [proza].
12. **Sapkowski Andrzej:** *Narrenturm / Husitska trilogija. Deo 1, Kula ludaka.*
Prev. Zorana Perić. Beograd, Čarobna knjiga, 2017, 603 s. [proza].
13. **Sapkowski Andrzej:** *Sezon burz / Sezona oluja.*
Prev. Zorana Lutovać. Izd. 3. Beograd, Čarobna knjiga, 2017, 334 s.
[proza].

1 Zapis dzieła w formie katalogowej przygotowanej przez Svetislava Jovanova z ilustracjami Aleksandra Ramadanovicia.

2 Zbiór dzieł G. Herlinga-Grudzińskiego, na który składają się: *Godzina cieni, Dziennik pisany nocą: 1971—1998; 1989—1996; 1997—2000.*

3 Zapis na CD według wersji drukowanej w 2016 roku w tłum. Petara Vujičića. Płyta składa się z 23 części.

14. **Sienkiewicz Henryk:** *Hanja / Hania*.
Prev. Kristina Gavrilovski. Beograd, 3D+, 2017, 159 s. [proza].
15. **Sienkiewicz Henryk:** *Janko muzikant i gruce priče*.
Prev. Snežana Đukanović. Beograd, Agnosta, 2017, 119 s. [proza].
16. **Sienkiewicz Henryk:** *Quo Vadis? / Quo vadis?*.
Prev. Lazar R. Knežević. Sremski Karlovci, Kairos, 2017, 497 s.
[proza].
17. **Sienkiewicz Henryk:** *W pustyni i w puszczy / Kroz pustinju i prašumu*.
Prev. Svetlana Aždajević Protić. Beograd, JRJ, 2017, 391 s.
[proza].
18. **Sonnenberg Ewa:** *Imperija suze*.
Prev. Biserka Rajčić. 2 dopunjeno izd. Beograd, Treći trg, 2017, 148 s.
[poezja].
19. **Szczygielski Marcin:** *Czarownica piętro niżej / Čarobnica sa sprata niže*.
Prev. Anđela Jočić. Beograd, Propolis Books, 2017, 305 s. [proza].
20. **Szyborska Wisława:** *Pochwała złego o sobie mniemanie / Pohvala lošeg mišljenja o sebi: izabrane pesme*.
Prev. Biserka Rajčić, Petar Vujičić. Banja Luka, Kuća poezje, 2017,
269 s. [poezja].
21. **Terakowska Dorota:** *Lustro Pana Grymsa / Ogledalo gospodina Grimsa*.
Prev. Anđela Jočić. Beograd, Propolis Books, 2017, 206 s. [proza].
22. **Tokarczuk Olga:** *Księgi Jakubowe albo Wielka podróż przez siedem granic, pięć języków i trzy duże religie, nie licząc tych małych / Knjige Jakovljeve iliti Dugo putovanje preko sedam granica, pet jezika i tri velike religije, ne računajući one male, o čemu pripovedaju počivši, a što je autorka nadopunila metodom konjektуре, iz mnogovrsnih knjiga crpene, pride potkrepljene imaginacijom, najvećim prirodnim darom čevkovim*.
Prev. Milica Markić. Beograd, Paideia: Službeni glasnik, 2017, 762 s.
[proza].
23. **Witkiewicz Stanisław Ignacy:** *Nienasycenie / Nezasitost*.
Prev. Biserka Rajčić. Beograd, Službeni glasnik, 2017, 599 s.
[proza].

Publikacje w czasopismach

1. „Koraci” 2017, sv. 7/9.

Herling-Grudziński Gustaw

Godzina cieni. Eseje / Strašni sud (Kami, Kafka) [fragmenty].

Izb. i prev. Biserka Rajčić, s. 73—85 [proza].

2. „Polja: miesięcznik za umetnost i kulturu” 2017, br. 503.

Varga Krzysztof

W kraju Morloków / U zemlji Morloka.

Prev. Milica M a r k i ć, s. 168—173 [felieton].

ESTERA SOBALKOWSKA | mgr, doktorantka w Zakładzie Teorii Literatury i Translacji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Absolwentka studiów licencjackich z roszoznawstwa, politologii oraz kulturoznawstwa. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół literatury serbskiej i przekładu, a także wokół kultury Bałkanów oraz związków serbsko-rosyjskich. Jest autorką m.in. bibliografii literatury polskiej w Serbii za lata 2014—2016 oraz komentarza do bibliografii za rok 2015.

Przegląd antologii serbskiej poezji współczesnej wydanych w Polsce po 1990 roku

An Overview of the Anthologies of Serbian Contemporary Poetry in Poland after 1990

Estera Sobalkowska

 <https://orcid.org/0000-0002-1979-0909>

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
estasoba@gmail.com

Data zgłoszenia: 10.12.2018 r. | Data akceptacji: 3.03.2019 r.

ABSTRACT | This text deals with the anthologies of Serbian contemporary and newest poetry, which appeared in Poland in the last twenty-eight years. Four publications by four different authors and translators present the wealth of Serbian poetry composed by several generations of poets. Each of the anthologies presents a different image of Serbian poetry, thus showing its great diversity. Thanks to these publications, many names appeared in Poland for the first, yet not the last, time — as shown in the subsequent *Bibliographies* printed in the “Translation of Slavic Literatures”.

KEYWORDS | modern poetry, translation, anthology, Serbian literature, publications

Sytuacja serbskiej poezji w Polsce po 1990 roku

Przegląd antologii serbskiej poezji współczesnej wydanych w Polsce po 1990 roku należałoby rozpocząć od nakreślenia ogólnej sytuacji serbskiej poezji w Polsce w tym okresie. Publikacji książkowych prezentujących twórczość serbskich poetów po 1990 roku pojawiło się w Polsce niewiele. W 1990 roku ukazał się — nakładem Związku Literatów Polskich — tomik Momira i Mariji Lazić *Między dotykiem a spełnieniem* w przekładzie Łucji Danilewskiej. Przekład powstał jednak przed 1989 rokiem, został jedynie wydany z opóźnieniem. Najprawdopodobniej także kolejna publikacja, również w przekładzie Ł. Danilewskiej, *Trzy generacje. Wiersze*, prezentująca utwory między innymi Desanki Maksimović, Vesny Parun oraz Dary Sekulić, wydana w 1992 roku została przygotowana/przetłumaczona jeszcze w czasach PRL-u. W 1995 roku opublikowano tomik poezji Stevana Tonticia *Sarajewski rękopis / Sarajevski rukopis* w przekładzie Juliana Kornhausera i Danuty Cirić-Straszyńskiej. W międzyczasie na łamach czasopism pojawiały się pojedyncze wiersze, między innymi Vasko Popy („Dekada Literacka” 1991, nr 22 oraz „Literatura” 1991, nr 8/9), Miodraga Pavlovicia („FA-art” 1990, nr 3), Desanki Maksimović („Metafora” 1993, nr 8—10 oraz „W Drodze” 1993, nr 7), Stevana Raičkovicia („Dekada Literacka” 1994, nr 14/15 oraz „Kwartalnik Artystyczny” 1994, nr 3), Stevana Tonticia („Ex Libris” 1994, nr 51 oraz „Literatura na Świecie” 1994, nr ½), a więc poetów znanych już na polskim rynku wydawniczym. Na kolejną publikację książkową serbskiej poezji trzeba było czekać do 2004 roku — wtedy to ukazał się *Srpsko-polski most poezije / Serbsko-polski most poezji*¹ (zbiór zostanie omówiony w dalszej części rozważań). W latach 90. XX wieku w Polsce ukazały się dzieła pisarzy znanych już polskiemu czytelnikowi. Poezji publikowano mniej niż dotychczas, co było wynikiem ogólnie panującej wówczas tendencji, związanej z mniejszym zainteresowaniem literaturą serbską w Polsce — zarówno wśród wydawców, jak i czytelników. Najczęściej publikowano przekłady przygotowane jeszcze w czasach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, które ze względu na zbliżającą się transformację ustrojową nie mogły być wydane wcześniej² — w pierwszych latach po przełomie politycznym rynek wydawniczy został sprywatyzowany i poddany działaniom wolnego rynku. Wyznawano zasadę, że oddziaływanie na sektor kultury powinno być jak najmniejsze. Według ówczesnej minister kultury —

1 Zob. M. Filipek, K. Majdzik, 2012: *Bibliografia przekładów literatury serbskiej w Polsce w latach 1990—2006*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 1, cz. 3, s. 259—283.

2 O zastoju w publikowaniu poezji pisała m.in. Alina Świeściak w swojej książce *Lekcje nieobecności: szkice o najnowszej poezji polskiej (2001—2010)* z 2010 roku, która ukazała się nakładem Instytutu Mikołowskiego.

Izabelli Cywińskiej — o kulturze powinno decydować aktualne zainteresowanie społeczne:

Po pierwsze, chodziło o odejście od narzucania czegokolwiek komukolwiek, o zlikwidowanie fasadowości socjalistycznej, mocno obecnej w polskim życiu kulturalnym, oraz o stworzenie przekonania, że kto zamawia melodię, ten płaci skrzypkowi, czyli że kultura musi korespondować ze zdrowymi zasadami rynku³.

Po 2007 roku można mówić o nieznacznym wzroście zainteresowania serbską poezją — co roku pojawiają się przynajmniej dwie publikacje książkowe i kilka (w niektórych latach nawet kilkanaście) wierszy w czasopismach zapowiadających wydanie danego tomiku. W 2007 roku opublikowano w Polsce dwie antologie, w 2008 — dwutomową antologię Grzegorza Łatuszyńskiego, której to sam był redaktorem i tłumaczem, oraz tomik poezji Vesny Denčić; w roku 2009 — również dwie publikacje; w 2010 — jedną; w latach 2011—2013 — po cztery każdego roku⁴; w 2014 roku — trzy⁵, z czego jedna to tomik poezji Charlesa Simicia, poety serbskiego pochodzenia tworzącego w języku angielskim⁶, a w 2015 roku — dwie antologie. Warto podkreślić fakt, że zaczęli się pojawiać nowi poeci i nowi tłumacze, nieznani lub mniej znani do tej pory w Polsce. Po transformacji ustrojowej powstały nowe wydawnictwa, które same decydowały o tym, co się ukaże, co warto opublikować. Zmienił się także sposób finansowania kultury (wedle zasad wolnego rynku), w którym to wydawnictwa same zaczęły pozyskiwać środki na prowadzenie działalności.

W przekładach serbskiej poezji można zauważyć pewną tendencję, mianowicie — coraz częściej wśród tłumaczonych twórców pojawiają się poeci młodego pokolenia, tj. urodzeni po 1960 roku. Początków tego zjawiska należy szukać w 2004 roku, kiedy to opublikowano efekty współpracy polsko-serbskiej: antologię *Srpsko-poljski most poezije / Serbsko-polski most poezji*. Przy tym

3 A. Wąsowska-Pawlik, 2013: *Polityka kulturalna Polski 1989—2012*. W: J. Hausner, A. Karwińska, J. Purchala, red.: *Kultura a rozwój*. Warszawa, Narodowe Centrum Kultury, s. 113.

4 Zob. M. Drachal, E. Sobalkowska, 2014: *Bibliografia przekładów literatury serbskiej w Polsce w latach 2007—2012*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 2, cz. 4, s. 260—310; M. Filipek, 2013: *Bibliografia przekładów literatury serbskiej w Polsce w 2013 roku*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 5, cz. 2, s. 131—140.

5 Zob. K. Majdzik, 2014: *Bibliografia przekładów literatury serbskiej w Polsce w 2014 roku*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 6, cz. 2, s. 123—125.

6 Charles Simić urodził się w Belgradzie, w wieku 16 lat wyjechał z rodziną do Stanów Zjednoczonych i większość swoich dzieł napisał w języku angielskim (w 1990 otrzymał Nagrodę Pulitzera). Jest również uznanym tłumaczem serbskiej poezji, m.in. Vasko Popy. Zob. A. Vasić, 1997: *Bibliografija Vaska Pope. Knjiga 1 — pesnikova dela*. Novi Sad, s. XVII; R. Popović, 1998: *Vasko Popa, mit i magija. Životopis*. Vršac, s. 127—128.

dwujęzycznym projekcie pracowali zarówno polscy, jak i serbscy pisarze, a za całość odpowiadali Agnieszka Łasek i Aleksandar Šaranac. Twórczość serbską w publikacji reprezentują: Dragan Bošković, Zoran Đerić, Nenad Janović, Ana Ristović, Aleksandar Šaranac, a więc najmłodsze ówczesne pokolenie poetów (jak już wspomniano, w większości urodzonych po 1960 roku), które dziś można określić mianem poetów w wieku średnim. Jest to pierwsza antologia poezji serbskiej, jaka ukazała się po 1990 roku. Wcześniej zostały wydane w 1983 roku i prezentowały starą oraz nową (ówczesnie) poezję: *Dar słowa ze starej literatury serbskiej* pod redakcją Aleksandra E. Naumowa (poezja stanowiła jedynie część zawartości zbioru) oraz *Tragarze zdań. Antologia młodej poezji serbskiej* w przekładzie Juliana Kornhausera⁷. Zbiór J. Kornhausera jest pierwszym, w którym zaprezentowano polskiemu czytelnikowi ówczesnie (naj)młodszą serbską poezję (przez samego tłumacza określoną mianem „młodej”) — czyli tworzoną przez poetów urodzonych w latach 1940—1950, debiutujących w latach 1960—1970, kiedy w całej Jugosławii (i nie tylko) zachodziły zmiany społeczne i obyczajowe. Zastój w publikowaniu poezji dotyczył nie tylko antologii, lecz przede wszystkim tomików. Zmiana ustroju, sposobu finansowania kultury i wolny rynek sprawiły, że prace nad przekładami poetyckimi zostały wstrzymane na rzecz prozy, która dominuje na rynku wydawniczym przez ostatnie trzydzieści lat. Jak już wspomniano, jest to ogólne zjawisko w świecie literatury, która w znacznym stopniu straciła na znaczeniu.

Kolejnym przedsięwzięciem było ukazanie się w 2007 roku pierwszej antologii współczesnej poezji serbskiej w przekładzie Agnieszki Żuchowskiej-Arendt pt. *Wojna i MP3. Antologia młodszej poezji serbskiej*. Znalazły się w niej utwory 21 różnych młodych poetów, takich jak: Uroš Kotlajić, Natalija Marković, Jasna Milićev, Dragana Mladenović, Igor Petrović, Olgica Rajić, Vladimir Stojnić, Miloš Živanović. Rok później opublikowano obszerne dzieło Grzegorza Łatuszyńskiego — dwutomową antologię poezji serbskiej XX wieku *Wszystkie chwile są tu i nic być nie przestaje* (część pierwsza: *W cieniu wojen i totalizmów* oraz część druga: *Z pokolenia na pokolenie*), w której znalazły się przekłady wierszy ponad 150 poetów. W 2015 roku pojawiły się dwie kolejne antologie: Miłosza Waligórskiego (*Serce i krew. Antologia nowej liryki serbskiej*) i Grzegorza Walczaka („*Nigdzie nie ma piękniejszego nieba*”. *Antologia współczesnej poezji serbskiej*), czyli dwóch tłumaczy, którzy obok G. Łatuszyńskiego należą do najaktywniejszych propagatorów serbskiej literatury w Polsce.

7 Zob. *Serbica. Wortal serbsko-polskich kontaktów kulturalnych*. Dostępne w Internecie: <http://www.serbica.us.edu.pl/language/pl/> [dostęp: 22.12.2018].

Antologie polskiej poezji w Serbii po 1990 roku

Przeoglądając *Bibliografie przekładów literatury serbskiej w Polsce* z poprzednich lat publikowane na łamach „Przekładów Literatur Słowiańskich”, widać wyraźnie, że polskiej poezji w Serbii jest więcej niż serbskiej w Polsce (jest to stała tendencja, utrzymująca się niemal od samego początku). Warto podkreślić jednak fakt, iż w ostatnich latach nie powstało w Serbii wiele opracowań czy antologii polskiej literatury (co oczywiście wiązałoby się z ogólnie mniejszym zainteresowaniem poezją). W 1991 roku pojawił się zbiór Momčilo Jokicia pt. *Pet vekova poljske poezije: antologija (Pięć wieków polskiej poezji — antologia)*⁸ wraz z dziesięciostronicowym opracowaniem na temat polskiej poezji. Wiele lat później, w 2012 roku, Grzegorz Łatuszyński z pomocą Zorana Đericia przygotował antologię *Živimo rečima: antologija savremene poljske poezije (Żyjemy słowami: antologia polskiej poezji współczesnej* [tłumaczenie tytułu — E.S.]), do której sam wybrał poetów oraz ich utwory i przetłumaczył je. Z. Đerić przełożył natomiast z języka polskiego esej Wojciecha Kaliszewskiego pt. *Energia słów. Szkic do portretu polskiej poezji współczesnej*⁹ (*Energija reči: skica za portret savremene poljske poezije*) oraz notki o autorach. Warto w tym miejscu podkreślić, że G. Łatuszyński należy do wąskiego grona tłumaczy, którzy zajmują się promowaniem zarówno serbskiej literatury w Polsce, jak i polskiej w Serbii — przetłumaczył wiersze ponad 130 polskich poetów na język serbski i chorwacki, stając się tym samym największym propagatorem polskiej literatury w Serbii, ale także serbskiej w Polsce¹⁰.

Rok później ukazała się praca Biserki Rajčić pt. *Rečnik mlade poljske poezije: antologija poezije poljskih pesnika rođenih 1960—1990 godine (Słownik młodej poezji polskiej: antologia poezji polskich poetów urodzonych w latach 1960—1990* [tłumaczenie tytułu — E.S.]) wraz z opracowaniem *Poljska poezija u vreme tranzicije (Polska poezja w okresie transformacji* [tłumaczenie tytułu — E.S.]). Warto wspomnieć także o słowiańskim zbiorze, który ukazał się w Serbii dzięki pracy Z. Đericia — pokusił się on o zebranie i przetłumaczenie najwybitniejszych dzieł przedstawicieli literatur słowiańskich: *Slovenska*

8 Wszystkie tytuły oryginalne, które nie mają odpowiednika w języku polskim (nie ukazały się w Polsce), zostały przetłumaczone na potrzeby niniejszego tekstu przez autorkę.

9 W Polsce esej W. Kaliszewskiego ukazał się w numerze 4 (24) czasopisma „Wyspa” w 2012 roku.

10 Zob. G. Łatuszyński, 2008: *Wszystkie chwile są tu i nic być nie przestaje. Antologia poezji serbskiej XX wieku*. [T.] 1 [W cieniu wojen i totalizmów]. Warszawa, Oficyna Wydawnicza Agawa.

čitanka: ogledi i prevodi iz slovenskih književnosti XX veka (Słowiańska czytanka: przeglądy i przekłady z literatur słowiańskich XX wieku [tłumaczenie tytułu — E.S.]). Polska twórczość w tym obszernym dziele została przedstawiona poprzez utwory między innymi S.I. Witkacego, B. Schulza, W. Gombrowicza, C. Miłosza, T. Różewicza, Z. Herberta, W. Szymborskiej, J. Górzeńskiego, A. Zagajewskiego, S. Barańczaka, M. Świetlickiego i innych. Oprócz przekładów polskich tekstów w tomie znalazły się także tłumaczenia literatury rosyjskiej, białoruskiej, bułgarskiej oraz czeskiej, przy czym to polska twórczość jest najliczniej reprezentowana.

Należy podkreślić, że to właśnie poezja, zarówno polska w Serbii, jak i serbska w Polsce, charakteryzuje się największą różnorodnością w powstających przekładach. Wśród tłumaczonych prozaików przeważają doskonale znane już czytelnikom nazwiska B. Schulza, H. Sienkiewicza, A. Sapkowskiego, S. Lema, W. Gombrowicza, G. Herlinga-Grudzińskiego — których teksty mają często nawet dwa lub trzy wydania¹¹. Pojawiają się także nowości wydawnicze (jak chociażby twórczość Szczepana Twardocha w Serbii czy Davida Filipa w Polsce), jednakże są one zdecydowanie w mniejszości. To przede wszystkim przekłady poezji charakteryzuje obecność nowych artystów, a tym samym także tłumaczy, niezbyt dobrze do tej pory znanych na polskim (odnośnie serbskim) rynku wydawniczym, a którzy stopniowo zdobywają popularność. Należałoby w tym miejscu wspomnieć o przekładach dramatu, który co prawda nie dominuje, ale staje się coraz bardziej obecny. W czasach PRL-u, w 1988 roku ukazała się *Antologia współczesnego dramatu jugosłowiańskiego* pod redakcją Ognjena Lakićevicia (Wydawnictwo Łódzkie) w wysokim jak na tamte czasy nakładzie 2000 egzemplarzy. Na następne antologie dramatu trzeba było czekać aż do 2011 roku, kiedy to wydano *Postpolityczność. Antologia nowego dramatu serbskiego*. Wyboru utworów dokonał Goran Injac, a przetłumaczyli je: Gordana Đurđev-Mačkiewicz, Łukasz Wieczorek, Dorota Jovanka Ćirlić, Goran Injac, Joanna Wichowska. Łącznie w zbiorze znalazły się teksty sześciu różnych serbskich twórców. Drugą antologią z 2011 roku jest dwutomowe dzieło *Serbska ruletka: dramat serbski po 1995 roku: wybór tekstów* pod redakcją Agnieszki Cielesty, Dominiki Zwierzchowskiej i Leszka Małczaka. Można zatem stwierdzić, że po transformacji ustrojowej w Polsce dramat stał się bardziej obecny na rynku wydawniczym. Nie przeważa nad prozą i poezją, ma jednak stałą pozycję.

11 Zob. E. Sobalkowska, 2015: *Bibliografia przekładów literatury polskiej w Serbii w 2015 roku*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 7, cz. 2, s. 111—113.

Przekłady współczesnej poezji serbskiej na język polski

Współczesna poezja serbska zaczyna się po II wojnie światowej, kiedy to pojawiają się wiersze poetów urodzonych (najczęściej) w międzywojniu (są też oczywiście i tacy artyści jak Miloš Crnjanski — debiutujący jeszcze przed I wojną światową), którzy w swojej twórczości poruszają problematykę doświadczeń wojennych. Serbscy literaturoznawcy wyróżniają także młodszą poezję serbską (*młada srpska poezija*), nową poezję (*nova srpska poezija*) oraz najnowszą (*najnovija srpska poezija*) — określenie jej granic i cezur nie jest łatwe. Dla Gojko Božovicia nowa serbska poezja to poezja, która powstawała i była publikowana w latach 90. XX wieku. Zauważa on jednak, że każda kolejna następująca generacja zasługuje na miano nowej poezji, a poprzednia staje się zaś częścią szerszego nurtu poezji współczesnej¹². Analizując jednak antologie, które ukazały się w Serbii, można od razu zauważyć, że współczesna poezja datowana jest mniej więcej od 1950 roku do roku około 2007. Po roku 2010 nie ukazała się w Serbii żadna antologia rodzimej poezji. W polskich zbiorach serbskiej poezji współczesność reprezentują pisarze publikujący po II wojnie światowej, do poezji najnowszej zaliczają się natomiast poeci urodzeni po 1940 roku (najczęściej po 1950), nieobarczeni wojennym doświadczeniem, odwołujący się w swojej twórczości do zjawisk nowych, poruszający współczesne im problemy, niepróbujący rozliczać się z przeszłością. Jak to już przedstawiono, w ciągu ostatnich kilkunastu lat w Polsce zaczęto prezentować ich twórczość czytelnikom. Jest to kilka generacji, które bardzo się od siebie różnią, przekazują inne treści, odwołują się do różnych wartości, mają inne doświadczenia, a przede wszystkim opisują inną współczesność.

Omówienie przekładów najnowszej poezji serbskiej zacząć by należało nie chronologicznie (od tych, które ukazały się w Polsce jako pierwsze), lecz od dzieła najobszerniejszego — dwutomowej antologii Grzegorza Łatuszyńskiego, ponieważ jest ono wyznacznikiem współczesnej poezji, w tym także tej najnowszej. Jak już wspomniano, pierwszy tom — *W cieniu wojen i totalizmów* — poświęcono poetom debiutującym po I wojnie światowej oraz tym, którzy w jakimś stopniu mieli związek (choćby w dzieciństwie) z II wojną światową. Znaleźli się w nim tacy przedstawiciele, jak: M. Crnjanski, S. Vinaver, M. Nastasijević, A. Vučo, D. Maksimović, D. Matić, M. Dedinac, M. Ristić, O. Davičo, M. Mladenović, V. Popa, B. Radičević, I. Lalić oraz wielu innych wybitnych poetów

12 Zob. G. Božović, [online]: *Nova srpska poezija: između tišine i ruba*. „Sarajevske sveske”, br. 15/16. Dostępne w Internecie: <http://www.sveske.ba/en/content/nova-srpska-poezijaizmedu-tisine-i-ruba> [dostęp: 17.11.2018].

XX wieku. Antologię otwiera M. Crnjanski (ur. w 1893 roku), a zamyka ją Mile Breneselović (ur. w 1944 roku). Tom drugi, bardziej interesujący w kontekście niniejszego tekstu — *Z pokolenia na pokolenie* (podtytuł: *Panorama nowej poezji*) — to obraz twórczości 80 poetów urodzonych po II wojnie światowej, którzy nie doświadczyli rewolucji społecznej, a obyczajowej. G. Łatuszyński określa ten przekrój generacji: od „dzieci kwiatów” do „dzieci wojny” — wszyscy zdążyli zadebiutować jeszcze w XX wieku¹³. Nie bez znaczenia jest podtytuł tomu: *Panorama nowej poezji*, ponieważ G. Łatuszyński w ten sposób przedstawia właśnie swoją definicję tej nowej poezji. Nie oddziela on jednak wyraźnie tych generacji od siebie, nie grupuje poetów ze względu na tematykę, którą się zajmują, nie wyznacza także punktów zwrotnych czy przełomowych. Antologię otwiera Pero Zubac (ur. 30 maja 1945 roku) i jego poemat pt. *Mostarskie deszcze / Mostarske kiše* opublikowany w 1963 roku — był to debiut poety. Po P. Zubacu zaprezentowani zostają kolejni artyści, chronologicznie według daty urodzenia. Co ważne, wszyscy debiutowali po roku 1960 (najwcześniej właśnie P. Zubac — w 1963 roku). Jako punkt zwrotny można by wskazać rok 1968, kiedy w całej Jugosławii (i nie tylko) miały miejsce demonstracje studenckie. Wydarzenia czerwcowe przypadają na okres studiów wielu serbskich pisarzy, część z nich zaangażowana była w działalność opozycyjną lub po prostu obserwowała zmiany, do jakich dochodziło, o jakie młodzież walczyła¹⁴. Rozgorczenie społeczne wzrastało, młodzi ludzie czuli się oszukani, chcieli nowej rzeczywistości, pragnęli głębokich zmian¹⁵. Zaczęła powstawać poezja osadzona silnie we współczesności, krytyczna, bazująca na wnikliwej obserwacji, racjonalna. Jednym z najwybitniejszych przedstawicieli tego nurtu jest między innymi Rajko Petrov Nogo¹⁶, który zadebiutował w 1967 roku tomikiem poezji *Zimomora* i otrzymał za niego jedno z ważniejszych serbskich wyróżnień — Brankova nagrada¹⁷ (w 1968 roku). Jego poezja osadzona jest w codzienności, która dla artysty jest punktem wyjścia do rozważań nad sensem ludzkiego życia. G. Łatuszyński umieszcza go w swej antologii zaraz po P. Zubacu, zaznaczając tym samym, że jest on, jego zdaniem, artystą otwierającym nową serbską poe-

13 Zob. G. Łatuszyński, 2008: *Wszystkie chwile są tu...*, [t.] 1, s. 9.

14 Zob. *Jun — lipanj 1968: dokumenti*, 1971. „Praxis. Filozofski časopis”. Zagreb, Hrvatsko filozofsko društvo.

15 Zob. I. Mladinović, 2008: *1968: poslednji veliki san*. Beograd.

16 Zob. G. Łatuszyński, 2008: *Wszystkie chwile są tu...*, [t.] 2 [*Z pokolenia na pokolenie*]. Warszawa, Oficyna Wydawnicza Agawa, s. 482.

17 Brankova nagrada — to poetycka nagroda literacka na cześć wybitnego serbskiego poety doby romantyzmu Branko Radičevića. Przyznawana jest za debiutancki tomik poezji poetom do lat 30. (sam B. Radičević zmarł w wieku 29 lat i 3 miesięcy). Zob. <http://www.maticasrpska.org.rs/uruchena-brankova-nagrada-matitse-srpske-2/> [dostęp: 10.01.2019].

zję. W całym zbiorze przeważają jednak pisarze debiutujący w latach 70. i 80. minionego stulecia, jak np. Duško Novaković, Srba Ignjatović, Stevan Tontić, Radmila Lazić, Nina Živančević, Vojislav Karanović, Milan Orlić i wielu innych. Ich poezja polskiemu czytelnikowi jest częściowo znana, ponieważ pojedyncze wiersze ukazywały się na łamach polskiej prasy lub we wcześniejszych (ale także późniejszych) antologiach i zbiorach¹⁸. G. Łatuszyński pokusił się także o zaprezentowanie tej generacji poetów, którą G. Božović określił mianem nowej serbskiej poezji, a mianowicie pokolenie debiutujące w latach 90. i na początku XXI wieku. Zauważa on, że jest to poezja bardzo intymna i osobista — czasem aż za bardzo osobista, przez co może być mało zrozumiała dla potencjalnych czytelników, których, zdaniem G. Božovicia, jest coraz mniej. Nastąpił odwrót od poezji, a artyści zwracają się ku prozie, za pomocą której są w stanie lepiej się komunikować:

Kao što to može da bude jako loše i po poeziju i po same teme društva koje je, kao i većina savremenih društava, od poezije odustalo, to za poeziju može da bude i dobro ukoliko u svemu tome prepozna i efekat rasterećenja od suvišnih obaveza da se govori u ime drugog, pre svega, u ime kolektivnih očekivanja i velikih naracija. Poezija je prepuštena samoj sebi, retkim preostalim čitaocima i sve usamljenijim medijima njenog javnog prisustva. U toj tišini nastaju važne stvari, postoji samo opasnost da one ostanu neprimećene¹⁹.

To młode pokolenie serbskiej poezji u G. Łatuszyńskiego reprezentują między innymi Nenad Milošević, Saša Jelenković, Ana Ristović, Saša Radojčić, Ivan Lalović, Dejan Bogojević, Tomislav Marković, Nenad Jovanović, Ivana Velimirac oraz Ana Dumović. Większość z nich może się pochwalić bogatą karierą artystyczną, prestiżowymi nagrodami i międzynarodowymi stypendiami²⁰. Nadal obecni są na serbskiej scenie poetyckiej. Warto zwrócić także uwagę, że część z tych nazwisk pojawiła się także w antologii pt. *Serce i krew* przygotowanej przez Miłosza Waligórskiego w 2015 roku.

Niejako na marginesie należałoby wspomnieć również o pracy G. Łatuszyńskiego z 2015 roku — *O serbskiej poezji XX wieku i współczesnej*. Nie jest to antologia, lecz próba popularnonaukowego opracowania twórczości siedmiu najwybitniejszych i najciekawszych, zdaniem autora, serbskich poetów ubiegłego wieku. W tym wyróżnionym przez tłumacza gronie znalazli się M. Crnjanški, D. Maksimović, V. Popa, S. Raičković, A. Puslojić, J. Zivlak oraz N. Vujčić.

18 Zob. M. Filipek, K. Majdzik, 2012: *Bibliografia przekładów literatury serbskiej...*, s. 259—283.

19 G. Božović, [online]: *Nova srpska poezija...*

20 Zob. G. Łatuszyński, 2008: *Wszystkie chwile są tu...*, [t.] 2.

Każdemu z nich G. Łatuszyński poświęca kilka stron, na których stara się przedstawić najważniejsze wyznaczniki ich poezji, uzupełniając każde z opracowań notą biograficzną danego poety. Praca ta nie wprowadza nowych nazwisk, a opisuje jedynie działalność tych artystów, którzy są dobrze znani polskiemu czytelnikowi (uwzględniając odbiór i zasięg serbskiej poezji w Polsce).

Serbska poezja najnowsza

Pierwszą antologią najnowszej/młodszej poezji serbskiej w Polsce jest publikacja Agnieszki Żuchowskiej-Arendt *Wojna i MP3. Antologia nowszej poezji serbskiej* z 2007 roku. Tłumaczkę często określa się mianem „tłumaczki najmłodszej poezji serbskiej” — poza antologią przełożyła wiele tomików poezji młodych serbskich artystów, chociaż, jak sama podkreśla, zajmuje się całym jugosłowiańskim kręgiem literackim²¹. W swej antologii zawarła po kilka wierszy 21 poetów urodzonych głównie w latach 70. i 80. minionego wieku, a zatem debiutujących w latach 90. i na przełomie wieków. Obok antologii M. Waligórskiego jest to zbiór najmłodszej (najbardziej współczesnej) poezji serbskiej dla polskiego czytelnika. Symboliczny tytuł może być traktowany jako minimalistyczna charakterystyka poezji dotkniętej wojną w rozpadającej się Jugosławii oraz bombardowaniem Serbii w 1999 roku przez siły NATO z jednej strony, a postępowym cywilizacyjnym — z drugiej.

Metaforyczny jest także tytuł tomiku zaproponowany przez M. Waligórskiego — *Serce i krew*. W posłowniu swej antologii podkreśla, że cechą charakterystyczną najnowszej serbskiej poezji jest przede wszystkim głęboka intymność i indywidualizm, a zaangażowanie w sprawy polityczne i społeczne najczęściej wyraża się poprzez milczenie. Serce może być rozumiane jako głęboka miłość i przywiązanie do ojczyzny, a krew odnosić się do ofiary poniesionej w walce o wolność. Jednakże w wierszach przez niego tłumaczonych czytelnik nie znajdzie odniesień do wojny, bombardowania czy problemu z Kosowem. Problemy polityczne są przemilczane, jednakże ojczyzna jest zawsze „u krwi” („we krwi”), jako jedna z ważniejszych wartości, o które należy dbać. G. Božović tak opisuje tę przemianę:

Dok čitamo mnoge savremene pesnike, pa čak i neke od najboljih među njima, možemo zapaziti jednu vrstu hermetične intimizacije pesničkog jezika u njihovi-

21 Zob. Wywiad z poetką i tłumaczem poezji Agnieszką Żuchowską-Arendt. Dostępne w Internecie: <http://modowo.pl/pl/static/wywiad-z-poetka-i-tlumaczem-poezji-agnieszka-zuchowska-arendt> [dostęp: 20.11.2018].

ma stihovima. U njihovim metaforama progovaraju intimni, sasvim intimni uvidi i fascinacije, teško dokučivi ako ne znamo te pesnike i njihovu svakodnevicu, posredovani tako da je odmah vidljivo da računaju na vrlo sveden prostor i na vrlo ograničen broj čitalaca. Tu se, dakle, odigrava, na naše oči, jedna strukturalna promena u samoj prirodi savremene srpske poezije i biće veoma zanimljivo pratiti dalji razvoj događaja u ovom pravcu²².

Antologia przedstawia 37 wierszy 15 artystów reprezentujących kilka generacji. Najmłodsza poetka — Maja Solar — urodziła się w 1980 roku, w 2008 za tomik poezji *Makulalalalalatura* otrzymała Brankową nagrodę. Najstarsi zaś artyści: Marija Midžović oraz Dragan Jovanović Danilov urodzili się w 1960 roku. Ponadto w zbiorze można znaleźć także wiersze Any Ristović, Orbana Risticia, Petara Matovicia, Tomislava Markovicia czy Dejana Ilicia. Zarówno Miłosz Waligórski, jak i Jarosław Wach (autor opracowania) nie tworzą żadnej cezury ani nie wyznaczają granicy oddzielającej generacji poetów. Zaznaczają jedynie, że wśród przedstawicieli tej najnowszej poezji można wydzielić artystów młodszych i starszych, ale nie ze względu na wiek, lecz sposób wyrazu i reakcji na rzeczywistość. Zdaniem J. Wach, starszych charakteryzuje ironia (często i autoironia) oraz melancholia, a młodszych nadekspresyjna, gwałtowna złość, smutek i rozczarowanie. To, co cechuje natomiast wszystkich przedstawicieli tej najnowszej poezji, to duże przywiązanie do słowa i dbałość o środki wyrazu: „Niekiedy wręcz zdumiewa ich ciągle żywa wiara w moc poetyckiego słowa mimo wiedzy o powszechnej dewaluacji jego znaczenia”²³. Jest to ta sama tendencja, o której w swoim eseju pisze G. Božović, zauważając, że współcześni poeci kierują swoją twórczość do czytelnika bardzo świadomego, znającego poezję i samego artystę.

Warto podkreślić, iż jest to antologia bardzo młodej poezji, zarówno dla polskiego, jak i serbskiego odbiorcy. Wiersze między innymi A. Ristović, P. Matovicia czy O. Risticia ukazują się regularnie na łamach czasopism²⁴ w Polsce w ostatnich kilku latach, a ich przekładami zajmują się różni młodzi tłumacze, tacy jak: M. Maszkiewicz, J. Michta, A. Łasek czy A. Żuchowska-Arendt, którzy szukają poezji bardziej aktualnej, im bliższej, a tym samym i najnowszej.

W tym samym roku ukazała się także antologia przygotowana i przetłumaczona przez Grzegorza Walczaka „*Nigdzie nie ma piękniejszego nieba*”. Antologia

22 G. Božović, [online]: *Nova srpska poezija...*

23 M. Waligórski, 2015: *Serce i krew. Antologia nowej liryki serbskiej w przekładach Miłosza Waligórskiego*. J. Wach, oprac. Lublin, Wschodnia Fundacja Kultury Akcent.

24 Wiersze ukazują się m.in. w takich czasopismach, jak: „Fraza: pismo literacko-społeczne”, „Podgląd: kwartalnik literacki Oddziału Warszawskiego Stowarzyszenia Pisarzy Polskich”, „Wyspa”, „Ha!art”, „Akcent”, „Rita Baum”.

współczesnej poezji serbskiej. Jest ona dużo obszerniejsza od tej przygotowanej przez M. Waligórskiego — zawiera wiersze 30 poetów, reprezentujących kilka pokoleń. Jak podkreśla sam autor we wstępie:

W proponowanym przeze mnie wyborze poezji serbskiej obok już nieżyjących historycznych postaci, wielkich twórców literatury serbskiej — Miloša Crnjanskiego i Desanki Maksimović — wprowadzonych tu jako swoiste, symboliczne punkty odniesienia, do których nawiązują współcześni, oraz uznanych współczesnych autorów, znaleźli się też poeci mniej znani szerszej publiczności, którzy wydali mi się interesujący²⁵.

Cały zbiór otwierają wiersze M. Crnjanskiego i D. Maksimović, którzy reprezentują najstarsze pokolenie. Nie zostali oni wprowadzeni wyłącznie jako swego rodzaju cezura czasowa, ale przede wszystkim jako kanon, wskazując czytelnikowi tematykę tej poezji. Już sam tytuł zbioru („*Nigdzie nie ma piękniejszego nieba*”) sugeruje czytelnikowi, jakiej tematyki wierszy może oczekiwać. G. Walczak wybrał bowiem takie utwory, które wskazują na głębokie zakorzenienie w historii, tradycji narodowej oraz kulturze, ukazane z bardzo intymnej, indywidualnej perspektywy. W tekstach tych pobrzmiewa smutek, rozczarowanie, rozżalenie — coś, co charakteryzuje nowszą poezję serbską. Antologia ta różni się jednak nie tylko tematycznie (w *Sercu i krwi* nie było wielu politycznych i historycznych odwołań) od tej przygotowanej przez M. Waligórskiego — znaleźli się w niej bowiem artyści starsi (abstrahując od M. Crnjanskiego i D. Maksimović) — najmłodszy z nich, Vladan Stamenković, urodził się w 1968 roku i jest określany przez G. Walczaka mianem poety młodego pokolenia, których J. Wach z kolei nazwał starszymi przedstawicielami najnowszej poezji serbskiej. Większość pisarzy urodziła się w latach 40., a ich debiut przypada na okres wspomnianych wcześniej demonstracji studenckich oraz przemian społecznych w 1968 roku. Utwory części z nich pojawiły się już w antologii przygotowanej przez G. Łatuszyńskiego w 2008 roku, zbiory te różnią się jednak doбором wierszy — każdy z redaktorów wybrał po kilka innych wierszy z rozmaitej twórczości tychże pisarzy, pokazując tym samym bogactwo i różnorodność serbskiej poezji.

25 G. Walczak, 2015: „*Nigdzie nie ma piękniejszego nieba*”. *Antologia współczesnej poezji serbskiej*. G. Walczak, oprac. i przeł. Warszawa, Wydawnictwo Książkowe IBiS.

Podsumowanie

Współczesna poezja serbska z roku na rok jest coraz bardziej obecna na polskim rynku wydawniczym. Czytelnicy mają możliwość zapoznać się nie tylko z uznanymi już twórcami, którzy ugruntowali swoją pozycję w Serbii wiele lat temu, lecz także zgłębić literaturę nowszą oraz najnowszą, poznać trendy dominujące w serbskiej literaturze wraz z problemami, z którymi musi się zmagać dany naród. Zastanawia jednak brak jakichkolwiek opracowań krytycznych i recenzji, które mogłyby przybliżyć czytelnikowi recepcję tych zbiorów. Najczęściej sami tłumacze wypowiadają się o swoich pracach, udzielają wywiadów, promują kolejne wydania. Wiersze pojawiają się głównie w niszowych czasopismach, a ich opracowania — w Internecie albo w ogóle. Wraz ze zmianą ustroju nastąpiła także zmiana w recepcji poezji — recenzji tomików jest znacznie mniej, rzadziej pojawiają się w pracach naukowych. Mniejsze zainteresowanie samą liryką ma przełożenie na zmniejszenie jej recepcji, czyniąc z przekładów poezji serbskiej zjawisko niszowe na rynku wydawniczym.

W ostatnich dziesięciu latach pojawiły się w Polsce cztery antologie zawierające łącznie kilkaset wierszy — większość z nich publikowana była po raz pierwszy, odkrywając tym samym nowe oblicze serbskiej literatury. Każde pokolenie i generacja stara się wypracować swój własny, indywidualny system, język, środki wyrazu oraz tematykę. W przypadku poezji nowej/młodszej trudno postawić jednoznaczne cezury, wskazać, kto do danej grupy czy kręgu przynależy. Nie oznacza to jednak, że między pokoleniami nie ma różnic — przeciwnie: każde z nich ma za sobą inne doświadczenia historyczne, społeczne i obyczajowe. Młodsze pokolenie czuje potrzebę buntu, walki, energicznego manifestowania swoich racji, podczas gdy starsi zwracają się w kierunku melancholii, ironii, tęsknoty i rozczarowania. Zdarza się, że mówią o tym samym, jednak w zupełnie inny sposób — najlepiej widać to w antologii G. Walczaka „*Nigdzie nie ma piękniejszego nieba*”, chociaż u niego przekrój pokoleniowy nie jest tak duży jak np. w zbiorze G. Łatuszyńskiego, który z kolei nie wybierał i nie układał wierszy tematycznie. Poezja serbska cały czas się rozwija, a na scenę wkraczają nowi pisarze i nowe generacje, coraz mniej obarczone wydarzeniami lat 90., poruszające współczesne im problemy XXI wieku.

Literatura

- Božović G., [online]: *Nova srpska poezija: između tišine i ruba*. „Sarajevske sveske”, br. 15/16. Dostępne w Internecie: <http://www.sveske.ba/en/content/nova-srpska-poezijaizmeđu-tisine-i-ruba> [dostęp: 17.11.2018].
- Drachal M., Sobalkowska E., 2014: *Bibliografia przekładów literatury serbskiej w Polsce w latach 2007—2012*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 2, cz. 4, s. 260—310.
- Filipek M., 2013: *Bibliografia przekładów literatury serbskiej w Polsce w 2013 roku*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 5, cz. 2, s. 131—140.
- Filipek M., Majdzik K., 2012: *Bibliografia przekładów literatury serbskiej w Polsce w latach 1990—2006*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 1, cz. 3, s. 259—283.
- Jun — lipanj 1968: *dokumenti*, 1971. „Praxis. Filozofski časopis”, 148. Zagreb, Hrvatsko filozofsko društvo.
- Łatuszyński G., 2008: *Wszystkie chwile są tu i nic być nie przestaje. Antologia poezji serbskiej XX wieku*. [T.] 1 [W cieniu wojen i totalizmów]. [T.] 2 [Z pokolenia na pokolenie]. Warszawa, Oficyna Wydawnicza Agawa.
- Łatuszyński G., 2015: *O serbskiej poezji XX wieku i współczesnej*. Warszawa, Oficyna Wydawnicza Agawa.
- Majdzik K., 2014: *Bibliografia przekładów literatury serbskiej w Polsce w 2014 roku*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 6, cz. 2, s. 123—125.
- Mladinović I., 2008: *1968: poslednji veliki san*. Beograd.
- Popović R., 1998: *Vasko Popa, mit i magija. Životopis*. Vršac.
- Serbica. *Wortal serbsko-polskich kontaktów kulturalnych*, [online]. Dostępne w Internecie: <http://www.serbica.us.edu.pl/language/pl/> [dostęp: 22.12.2018].
- Sobalkowska E., 2015: *Bibliografia przekładów literatury polskiej w Serbii w 2015 roku*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 7, cz. 2.
- Vasić A., 1997: *Bibliografija Vaska Pope. Knjiga 1 — pesnikova dela*. Novi Sad.
- Walczak G., 2015: „Nigdzie nie ma piękniejszego nieba”. *Antologia współczesnej poezji serbskiej*. G. Walczak, oprac. i przeł. Warszawa, Wydawnictwo Książkowe IBiS.
- Waligórski M., 2015: *Serce i krew. Antologia nowej liryki serbskiej w przekładach Miłosza Waligórskiego*. J. Wach, oprac. Lublin, Wschodnia Fundacja Kultury Akcent.
- Wąsowska-Pawlik A., 2013: *Polityka kulturalna Polski 1989—2012*. W: J. Hausner, A. Karwińska, J. Purchala, red.: *Kultura a rozwój*. Warszawa, Narodowe Centrum Kultury, s. 107—125.
- Żuchowska-Arendt A., 2007: *Wojna i MP3. Antologia młodszej poezji serbskiej*. A. Żuchowska-Arendt, przeł. Kraków, Wydawnictwo Miniatura.

Wywiad z poetką i tłumaczem poezji Agnieszką Żuchowską-Arendt, [online]. Dostępne w Internecie: <http://modowo.pl/pl/static/wywiad-z-poetka-i-tlumaczem-poezji-agnieszka-zuchowska-arendt> [dostęp: 20.11.2018].

Естера Собалковска

Преглед антологија савремене и модерне српске поезије у Пољској након 1990. године

РЕЗИМЕ | Овај текст се бави антологијама савремене и најновије српске поезије, која се појавила у Пољској након 1990. године. Четири публикације четири различита аутора и преводилаца представиле су богатство српске поезије коју изводе неколико генерација песника. Свака од антологија презентирала је другачију слику српске поезије, показујући своју велику разноликост. Захваљујући овим публикацијама, у Пољској први пут су се појавила многа имена — како је приказано у наредним библиографијама штампаним у часопису “Преводи словенских књижевности”.

КЉУЧНЕ РЕЧИ | савремена поезија, превод, антологија, српска књижевност, публикације

Estera Sobalkowska

An Overview of the Anthologies of Serbian Contemporary and Modern Poetry in Poland after 1990

SUMMARY | This text deals with the anthologies of Serbian contemporary and newest poetry, which appeared in Poland in the last twenty-eight years. Four publications by four different authors and translators present the wealth of Serbian poetry composed by several generations of poets. Each of the anthologies presents a different image of Serbian poetry, thus showing its great diversity. Thanks to these publications, many names appeared in Poland for the first, yet not the last, time — as shown in the subsequent *Bibliographies* printed in the “Translation of Slavic Literatures”.

KEYWORDS | modern poetry, translation, anthology, Serbian literature, publications

ESTERA SOBALKOWSKA | mgr, doktorantka w Zakładzie Teorii Literatury i Translacji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Absolwentka studiów licencjackich z roszoznawstwa, politologii oraz kulturoznawstwa. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół literatury serbskiej i przekładu, a także wokół kultury Bałkanów oraz związków serbsko-rosyjskich. Jest autorką m.in. bibliografii literatury polskiej w Serbii za lata 2014—2016 oraz komentarza do bibliografii za rok 2015.

Przekłady słowacko-polskie i polsko-słowackie

Przekłady
Literatur
Słowiańskich

Bibliografia przekładów literatury słowackiej w Polsce w 2017 roku

The Bibliography of Translations of Slovak Literature in Poland in 2017

Marta Buczek

<https://orcid.org/0000-0001-9623-2460>

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
marta.buczek@us.edu.pl

Data zgłoszenia: 16.02.2019 r. | Data akceptacji: 15.03.2019 r.

Publikacje książkowe

1. **Půček Ján:** *Uchom ihly (pletky) / Przez ucho igielne (sploty)*.
Tłum. Weronika G o g o l a. Wrocław, Książkowe Klimaty, 2017, 336 s.
[proza].
2. **Vadas Marek:** *Liečiteľ / Uzdrawiciel*.
Tłum. Małgorzata D a m b e k. Wrocław, Książkowe Klimaty, 2017, 156 s.
[proza].

Publikacje w czasopiśmie

1. Abilion. Prezentacje, 5 lipca 2017, źródło internetowe:
<https://abilion.eu/prezentacje/wiersze-z-tomiku-poetyckiego-radovana-brenkusa-snienie-z-bestia.html>.

Brenkus Radovan

[Ze zbioru *Snívanie s netvorom*, 2015 / *Śnienie z bestią*, 2016]
Oko blůzniace spod ľadovca / Oko majaczące spod lodowca
Vídať známe tváre v cudzích / Widać znane twarze obcych
V predposlednom obraze / W przedostatnim obrazie
Z jamy zarostenej machom / Z jamy zarośniętej mchem
Z rozkoše sme vyhnali otrávený sen /
Z rozkoszy wygnaliśmy zatrute śnienie.
 Tłum. Marta P e l i n k o [poezja].

2. „Dialog” 2017, nr 7—8 (728—729).

Klimaček Viliam

Divná doba, divná láska, divné životy / Dziwne czasy, dziwna miłość,
dziwne żywoty.
 Tłum. Andrzej S. J a g o d z i ń s k i [dramat].

3. „Literatura na Świecie” 2017, nr 7—8 (552—553).

Balko Peter

Vtedy v Lošonci / Wtedy w Loszoncu.
 Tłum. Miłosz W a l i g ó r s k i, s. 149—193 [proza].

Dušek Dušan

[Ze zbioru *Kufor na sny*, 2012 / *Walizka na marzenia*]
Pes / Pies, s. 107—108
Poklad v nohaviciach / Skarb w spodniach, s. 102—104
Sandále / Sandały, s. 104—107
Vianoce / Boże Narodzenie, s. 101—102
Výhoda / Pożytek, s. 108—109.
 Tłum. Krzysztof R e j m e r [proza].

Topografia / Topografia, s. 130—132.

Tłum. Andrzej S. Jagodziński [proza].

Zberateľ / Kolekcjoner, s. 109—112.

Tłum. Krzysztof Rejmer [proza].

[Ze zbioru *Náprstok*, 2005 / *Naparstek*]

Piesok / Piasek, s. 113—129.

Tłum. Krzysztof Rejmer [proza].

Johanides Ján

Inzeráty pre večnosť / Ogłoszenie dla wieczności.

Tłum. Izabela Zajac, s. 63—95 [proza].

Kovalyk Uršula

Krasnojazdkyňa / Woltyżerka.

Tłum. Krzysztof Rejmer, s. 199—228 [proza].

4. „Poezja Dzisiaj” 2017, nr 121—122.

Milčák Peter

Miejsce***

Sila***, s. 36 [poezja].

5. „Poezja Dzisiaj” 2017, nr 124—125.

Milčák Peter

Viktor, Karol a namorníček / Wiktor, Karol i marynarzyk** [poezja].

6. „Wers” [magazyn literacki] 2017, nr 4 (112).

Brenkus Radovan

Gdy się wie dlaczego musi być niebo*

Tłum. Marta Pelinko, s. 14 [poezja].

7. „Wers” [magazyn literacki] 2017, nr 8 (116).

Brenkus Radovan

Śnienie z bestią [fragmenty poematu]

***(*Gdy się wie, dlaczego musi być niebo...*)*

***(*Zaraz gdy mu do oczu wciśnie się przepaść...*)*

Tłum. Marta Pelinko, s. 13 [poezja].

MARTA BUCZEK | dr, literaturoznawca, słowacystka, starszy wykładowca w Zakładzie Teorii Literatury i Translacji Instytutu Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Prowadzi badania z zakresu translacji w obrębie literatur zachodniosłowiańskich w perspektywie teoretycznej, historycznoliterackiej i historycznokulturowej. Zajmuje się przekładem i recepcją literatury słowackiej w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem literatury XX wieku oraz literatury najnowszej. Jest autorką książki pt.: *O polskich przekładach prozy Vincenza Šikuli* (2010) i ponad dwudziestu artykułów naukowych koncentrujących się wokół badań nad przekładem, recepcji literatury polskiej w Słowacji i słowackiej

w Polsce, kulturowych uwarunkowań przekładu, specyfiki przekładu w granicach języków bliskopokrewnych, roli przekładu w badaniach komparatystycznych.

Bibliografia przekładów literatury polskiej w Słowacji w 2017 roku

The Bibliography of Translations of Polish Literature in Slovakia in 2017

Zuzana Obertová

<https://orcid.org/0000-0002-5766-4081>

COMENIUS UNIVERSITY IN BRATISLAVA
zuzana.pojezdalova@gmail.com

Data zgłoszenia: 10.09.2018 r. | Data akceptacji: 29.10.2018 r.

Publikacje książkowe

1. **Borowski Tadeusz:** *Pożegnanie z Marią / Nech sa páči do plynu.*
Prel. Jozef G e r b ó c, Jozef M a r u š i a k. Bratislava, Artforum, 2017, 188 s. [proza].
2. **Chmielewska Iwona:** *Dwoje ludzi / Dvaja ľudia.*
Prel. Ľubomír F e l d e k. Prešov, OZ Slniečkovo, 2017, 32 s. [poezja].
3. **Czechowicz Józef:** *Ballada z tamtej strony / Balada z tamtej strany.*
Prel. Juraj A n d r i č í k. Bratislava, Drewo a srd, Vlna, 2017, 119 s. [poezja].
4. **Czeska-Mączyńska Maria:** *Rycerz Chrystusowy / Kristov rytier.*
Prel. Števo S c h u l t z. Trnava, Spolok sv. Vojtecha, 2017, 191 s. [proza].
5. **Dołęga-Mostowicz Tadeusz:** *Znachor / Mastičkár.*
Prel. Oľga H r d l i č k o v á. Bratislava, Citadella Publishing, 2017, 252 s. [proza].
6. **Górecki Wojciech:** *Planeta Kaukaz / Planéta Kaukaz.*
Prel. Alexander H o r á k. Krásno nad Kysucou, Absynt, 2017, 240 s. [reportaż].
7. **Hugo-Bader Jacek:** *Dzienniki kołymskie / Kolymské denníky.*
Prel. Patrik O r i e š e k. Krásno nad Kysucou, Absynt, 2017, 352 s. [reportaż].
8. **Kapuściński Ryszard:** *Cesarz / Cisár.*
Prel. Patrik O r i e š e k. Žilina, Absynt, 2017, 152 s. [reportaż].
9. **Kurtyka Wojciech:** *Chiński maharadża / Čínsky maharadža.*
Prel. Sylvia G a l a j d a. [B.m.w.], MediaBusiness.sk, 2017, 96 s. [proza].
10. **Moczarski Kazimierz:** *Rozmowy z katem / Rozhovory s katom.*
Prel. Milica N o v á k o v á. Krásno nad Kysucou, Absynt, 2017, 448 s. [reportaż].
11. **Murek Weronika:** *Uprawa roślin południowych metodą Miczurina / Pestovanie teplomilných rastlín podľa Mičurina.*
Prel. Patrik O r i e š e k. Bratislava, OZ Brak, 2017, 128 s. [proza].
12. **Nurowska Maria:** *Imię twoje... / Tvoje meno ťa predchádza.*
Prel. Ivana S c h é r o v á. Bratislava, Vydavateľstvo spolku slovenských spisovateľov, 2017, 168 s. [proza].
13. **Przybyszewski Stanisław:** *Krzyk / Krik.*
Prel. Tomáš H o r v á t h. Bratislava, Európa, 2017, 128 s. [proza].
14. **Sapkowski Andrzej:** *Wiedźmin. Tom 5: Chrząst ognia / Zaklínač V: Krst ohňom.*
Prel. Karol C h m e l. Praha, Nakladatelstvo Plus v Albatros Media, 2017, 344 s. [proza].

15. **Sapkowski Andrzej:** *Wiedźmin*. Tom 6: *Wieża jaskółki / Zaklínač VI: Veža lastovičky*.
Prel. Karol Chmela. Praha, Nakladatelstvo Plus v Albatros Media, 2017, 448 s. [proza].
16. **Sapkowski Andrzej:** *Wiedźmin*. Tom 7: *Pani Jeziora / Zaklínač VII: Pani jazera*.
Prel. Karol Chmela. Praha, Nakladatelstvo Plus v Albatros Media, 2017, 576 s. [proza].
17. **Stasiuk Andrzej:** *Wschód / Východ*.
Prel. Tomáš Horváth. Bratislava, Slovart, 2017, 216 s. [proza].
18. **Szabłowski Witold:** *Tańczące niedźwiedzie / Tancujúce medvede*.
Prel. Karol Chmela. Krásno nad Kysucou, Absynt, 2017, 232 s. [reportaż].
19. **Szabłowski Witold:** *Zabójca z miasta moreli / Vrah z mesta marhúl*.
Prel. Juraj Koudela. Krásno nad Kysucou, Absynt, 2017, 260 s. [reportaż].
20. **Szpilman Władysław:** *Pianista / Pianista*.
Prel. Alexander Horák. Bratislava, Premedia, 2017, 240 s. [proza].
21. **Świdarska-Pelinko Marta:** *Tam gdzie tkają skrzypce / Tam, kde plačú husle*.
Prel. Radovan Brenku. Košice, Pectus, 2017, 336 s. [proza].
22. **Tochman Wojciech:** *Eli, Eli / Eli, Eli*.
Prel. Slavomír Bachura. Žilina, Absynt, 2017, 144 s. [reportaż].
23. **Wotowski Stanisław Antoni:** *Upiorny dom / Dom prízrakov*.
Prel. Tomáš Horváth. Bratislava, Európa, 2017, 160 s. [proza].

Publikacje w czasopismach

1. „Literárny týždenník” 2017, nr 43—44.
Iwaszkiewicz Jarosław
Borsuk / Jazvec.
Prel. Ivan Jankani, s. 18 [proza].
2. „Revue svetovej literatúry” 2017, nr 2.
Dymińska Dominika
Mięso / Mäso [fragment powieści].
Prel. Kristína Karabová, s. 69—76 [proza].
- Dzido Marta**
Dwie litery / Tri písmená.
Prel. Patrik Orišek, s. 66—68 [proza].

Grzegorzewska Wioletta[Opowiadania ze zbioru *Gugule*]*Filumenistka / Filumenistka*, s. 32—34*Myszka / Myska*, s. 30—32*Wieczornica proporczyków / Večierok s vlajočkami*, s. 27—29*Zielone Świątki / Zelené sviatky*, s. 29—30.

Prel. Kristína Karabová [proza].

Karpowicz Ignacy*Sońka / Sonka* [fragment powieści].

Prel. Patrik Orišek, s. 5—11 [proza].

Keff Bożena*Utwór o Matce i Ojczyźnie / Skladba o Matke a Vlasti*
[fragment utworu].

Prel. Kristína Karabová, s. 82—87 [proza].

Konstrat Bartosz[Wiersze z tomu *Samochody i krew*]*Contes Barbares / Contes Barbares*, s. 98—99*Dogasov úl**, s. 96—97*Liturgia**, s. 99*Piski / Piskot*, s. 95*Prach, prášok**, s. 99*Sędziowie / Sudcovia*, s. 96*Skratka**, s. 97—98*Správa**, s. 97.

Prel. Patrik Orišek [poezja].

Macierzyński Piotr[Wiersze z tomu *Kwik*]*doma sa bolo treba správať**, s. 78*keď sa vracal opitý rád má**, s. 79*otec mal čierny pás v deptaní**, s. 78—79*Predstavujem si aké by to bolo krásne**, s. 77*rodičia museli často chodiť do školy**, s. 77*Škola písania básní**, s. 80—81*Varšava**, s. 80.

Prel. Patrik Orišek [poezja].

Murek Weronika

[Opowiadanie ze zbioru *Uprawa roślin południowych metodą Miczurina*]

Organizacja snu w przedszkolu /

Organizovanie spánku v materskej škole.

Prel. Patrik O r i e š e k, s. 35—41 [proza].

Nowicka Bronka

[Wiersze z tomu *Nakarmić kamień*]

Hrebeň*, s. 92

Kameň*, s. 93

Krabička*, s. 93—94

Lyžička*, s. 92—93

Mydlo*, s. 94

Pančuchy*, s. 92.

Prel. Patrik O r i e š e k [poezja].

Orsz-Wolf Julia

Wars Wojny / Vojny — Wars [fragment powieści].

Prel. Kristína K a r a b o v á, s. 100—109 [proza].

Pułka Tomasz

[Wiersze z tomu *Zespół szkół*]

72-FN-BH / 72-FN-BH, s. 112—113

Anekdota o filme*, s. 114

Dlaczego klasycy / Prečo klasici, s. 110

Ibuprofén*, s. 112

Luk*, s. 111—112

Margarín*, s. 110

Mean*, s. 113—114

Ruiny ruin / Rozvaliny rozvalín, s. 113

Samsung / Samsung, s. 114

Solec Zdrój / Solec zdroj, s. 113

Tik tak*, s. 114

Trututu błyszczą trąbka / Tramtarará leskne sa trúbka, s. 113

Úbohá rekvizita tvojej predstavivosti*, s. 110—111.

Prel. Patrik O r i e š e k [poezja].

Pustkowiak Patrycja

Nocne zwierzęta / Nočné zvieratá [fragment powieści].

Prel. Patrik O r i e š e k, s. 12—16 [proza].

Sadulski Bartosz

[Wiersze z tomu *Tarapaty*]

6. jún*, s. 88

báseň*, s. 88
heavy metal*, s. 88—89
koniec s koncom*, s. 89
o utekaní*, s. 89
prázdny priestor*, s. 90
ravensberger 1500*, s. 89
spoiler*, s. 91
tá izba*, s. 88
zúrivý máj*, s. 91
zviaera v stratosfére*, s. 89—90.

Prel. Patrik O r i e š e k [poezja].

Shuty Sławomir

[Opowiadania ze zbioru *Cukier w normie*]

Jak Mirek został abstynentem /
Ako sa Mirek stal abstinentom, s. 47—48
Komunia / Prvé sväté prijímanie, s. 45—47
O Wandzie, co Niemca nie chciała /
O Wande, ktorá nechcela Nemca, s. 42—44
Podwójnie filtrowane / Dvojité filtrovanie, s. 44—45.

Prel. Patrik O r i e š e k [proza].

Szczerek Ziemowit

Pec Verejná: Bezpoľštie*.

Prel. Patrik O r i e š e k, s. 57—65 [proza].

Wilk Paulina

[Fragment powieści *Znaki szczególne*]
Požyczone szczęście / Požičané šťastie.

Prel. Kristína K a r a b o v á, s. 49—56 [proza].

Witkowski Michał

Margot / Margot [fragment powieści].

Prel. Patrik O r i e š e k, s. 17—26 [proza].

3. „Romboid” 2017, nr 5—6.

Bargielska Justyna

Žona chomika / Žena škrečka, s. 53—54

Gren Roman

Krik*, s. 55—56
Nikto ma neľúbi*, s. 57—58

Liskowacki Artur Daniel

Języki obce / Cudzie jazyky, s. 59—60
Zima / Zima, s. 61.

Prel. Zuzana C o m p e l o v á [proza].

4. „Slovenské pohľady” 2017, nr 2.

Świdarska-Pelinko Marta

Tam gdzie tkają skrzypce / Tam, kde plačú husle

[fragment powieści].

Prel. Radovan B r e n k u s, s. 98—107 [proza].

5. „Vlna” 2017, nr 73.

Machej Zbigniew

Dunaj v Bratislave* [fragment powieści].

Prel. Karol C h m e l, s. 79—90 [proza].

ZUZANA OBERTO VÁ | dr, polonistka, adiunkt w Katedrze Filologii Słowiańskich na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie. Bada polsko-słowackie stosunki literackie, XX-wieczną literaturę polską oraz jej przekłady na język słowacki. Jej zainteresowania naukowe skupiają się głównie wokół zagadnień recepcji literatury polskiej na Słowacji.

Nadrabianie zaległości? O słowackich przekładach literatury polskiej (nie tylko) w 2017 roku

Catching up on Backlogs? About the Slovak Translations of the Polish Literature (not only) in 2017

Zuzana Obertová

 <https://orcid.org/0000-0002-5766-4081>

COMENIUS UNIVERSITY IN BRATISLAVA
zuzana.pojezdalova@gmail.com

Data zgłoszenia: 10.09.2018 r. | Data akceptacji: 29.10.2018 r.

ABSTRACT | The author of this paper characterizes the Polish literature translated into the Slovak language over the last few years with particular focus on the year 2017. Three genres have been translated the most: literary reportage, detective novel, and fantasy literature. What is underscored is the function of these translations in the receiving (Slovak) culture and literature, as well as the reception of the translations by scholars and readers.

KEYWORDS | Polish literature in Slovak translation, literary reportage, Absynt, detective novel, fantasy literature, Andrzej Sapkowski, Józef Czechowicz, Tadeusz Borowski, Weronika Murek

Przekład literacki pełni w literaturze i kulturze docelowej różne funkcje. Badając dzieje przekładu literackiego na Słowacji, Katarína Bednárová wyróżniła ich aż dziewięć: informacyjną, substytucyjną, kreatywną, samodzielną, użyteczną, komplementarną, społeczno-kulturową, rozwojową oraz retardacyjną¹. W historii przekładów polsko-słowackich zastosowanie mają najczęściej dwie z nich: informacyjna i komplementarna, oraz trzecia, dodatkowa: reprezentatywna². Podział ten mniej lub bardziej sprawdził się także w ciągu ostatnich kilku lat, a zwłaszcza w 2017 roku, kiedy bibliografia przekładów literatury polskiej na Słowacji była szczególnie bogata. Funkcję reprezentatywną, czyli przedstawiającą kanon wartości literatury polskiej, pełnią przekłady starszych pozycji J. Czechowicza, T. Borowskiego i W. Szpilmana. Funkcja komplementarna w rozumieniu Bogumiły Suwary lub substytucyjna w ujęciu Kataríny Bednárovej polega na uzupełnieniu całkowicie nieobecnych lub rzadkich w literaturze rodzimej tematów, środków wyrazu, gatunków itp. Pod tym względem znamienne są przekłady polskiej szkoły reportażu. Funkcja informacyjna nie ma bezpośredniego wpływu na rozwój literatury rodzimej, ale ma świadczyć o rozwoju myśli i literatury za granicą. Do tej kategorii można by zaliczyć wszystkie pozostałe przekłady, wyróżnić należy jednak przekład Weroniki Murek oraz wydanie „polskiego numeru” czasopisma „Revue svetovej literatúry”, przedstawiającego młode pokolenie twórców i nowe tendencje w literaturze polskiej. Zadaniem niniejszego artykułu jest zbadanie recepcji polskiej literatury wydanej na Słowacji przede wszystkim w 2017 roku, jednakże w przypadku gatunków ukazujących się regularnie od kilku lat uwzględnione zostały także starsze pozycje.

Pod względem ilości rynek przekładów polsko-słowackich został w ostatnich latach zdominowany przez zupełnie odmienne gatunki literackie. Ich wspólną cechą jest popularność wśród szerokiego grona czytelników oraz fakt, że odmawia im się przynależności do tzw. literatury wysokiej. Pierwsze dwa gatunki — powieść kryminalna oraz literatura *fantasy* — określane bywają mianem literatury popularnej, rozrywkowej i masowej, kolejny zaś — reportaż literacki — stoi na pograniczu beletrystyki i literatury faktu czy też stylu artystycznego i publicystycznego. Konsekwentnie wydawane w języku słowackim kryminały, tomy sagi o wiedźminie A. Sapkowskiego oraz dzieła polskiej szkoły reportażu w ciągu ostatnich kilku lat pełnią w kulturze docelowej odmienne funkcje i prawdopodobnie trafiają do różnych odbiorców.

1 K. Kenížová-Bednárová, 1994: *Miesto a funkcia prekladu v kultúre národa. Metodologické poznámky k dejinám prekladu*. W: K. Kenížová-Bednárová, red.: *K otázkam teórie a dejín prekladu na Slovensku II*. Bratislava, Veda, s. 9–10.

2 B. Suwara, 2003: *O preklade bez prekladu*. Bratislava, Veda, s. 116.

W latach 2015—2018 czeskie wydawnictwo Plus v Albatros Media wydało wszystkie tomy sagi o wiedźminie A. Sapkowskiego w języku słowackim. Przekład słowacki ukazał się bardzo późno w stosunku do oryginału, gdyż pierwsze opowiadania o wiedźminie Geralcie A. Sapkowski opublikował w 1986 roku. W ciągu 20 lat przygody tego bohatera zdobyły rozgłos niemal na całym świecie; na podstawie książek powstał film, serial, trzy gry komputerowe, jedna planszowa i jedna karciana. Sagę przetłumaczono na co najmniej 20 języków³. Dla słowackiego czytelnika ważne jest wydanie w języku czeskim, które po raz pierwszy ukazało się w 1992 roku jako zbiór opowiadań, a także publikowane od 1995 roku przez ostrawskie wydawnictwo Leonardo tłumaczenia wszystkich kolejnych tomów sagi o wiedźminie, które ukazywały się rok po ich polskiej premierze w wydawnictwie SuperNowa. Utwory A. Sapkowskiego odniosły w Czechach wielki sukces, o czym świadczy wznowione wydanie wszystkich tomów serii w latach 2011—2012. Dzięki temu przedsięwzięciu udało się zachować pewną ciągłość, gdyż w 2014 roku, czyli rok po oryginale, ukazał się przekład ostatniego tomu zatytułowany *Bouřková sezóna*.

Rozważania na temat czeskich przekładów są bardzo istotne, ponieważ większość słowackiego społeczeństwa nadal zna, przynajmniej biernie, język czeski. Wykorzystują to wydawnictwa sprzedające czeskie przekłady również na Słowacji, poszerzając w ten sposób rynek zbytu o jedną trzecią potencjalnych odbiorców⁴. Dotyczy to nie tylko książek, lecz także wspomnianych gier komputerowych lub planszowych i filmów. Wszystkie wydania *Wiedźmina* oraz jego różnych adaptacji od lat są dystrybuowane i dostępne na Słowacji w języku czeskim. Można by zatem sądzić, że czeski *Zaklínač* jest w świadomości Słowaków trwale zadomowiony i nie ma potrzeby wydawania przekładu słowackiego. Mimo to w latach 2015—2018 ukazały się wszystkie tomy sagi o wiedźminie w tłumaczeniu Karola Chmela⁵.

3 Por. *Przekłady na języki obce*. Dostępne w Internecie: <http://www.andrzej.sapkowski.pl/tlumaczenia.html> [dostęp: 28.08.2018].

4 Z tego powodu słowaccy czytelnicy często mają dostęp najpierw do czeskiego przekładu, a dopiero później do słowackiego. Prowadzi to do porównywania obu tłumaczeń, a nierzadko czytelnicy stwierdzają, że właśnie czeskie jest lepsze lub bardziej im się podoba. Jak zaznacza P. Birčák, takie porównania często pomijają stosunek przekładów do oryginału, a zatem chodzi raczej o subiektywne opinie. Twierdzi, że największe wrażenie sprawia na nas pierwsza lektura książki, co działa na niekorzyść słowackich przekładów. Poza tym należy się zgodzić z P. Birčákem, że język czeski to mimo wszystko dla Słowaków język obcy, przez co bardziej niezwykły i interesujący, bo choć bliski, to jednak reprezentujący inną tożsamość kulturową. P. Birčák, 2017: *Preklady radšej české*. „Revue svetovej literatúry”, nr 2, s. 140—142.

5 W tłumaczeniu K. Chmela ukazała się wcześniej tzw. trylogia husycka A. Sapkowskiego, czyli seria książek *Narrenturm* (*Veža bláznov*, 2003), *Boży bojownicy* (*Boží bojovníci*,

Należy się zatem zastanowić, jaki był ich odbiór przez czytelników lub szerszą publiczność.

Na łamach czasopism literackich próżno szukać recenzji *Zakłínača*. W wywiadzie dla serwisu *Medzi knihami* wspomina o nim Juraj Malíček, docent Uniwersytetu Konstantyna Filozofa w Nitrze, zajmujący się badaniem popkultury⁶. Porównuje on formę *Wiedźmina* — zbiór opowiadań z dodanymi fragmentami — z *Conanem Barbarzyńcą* R.E. Howarda, moralne dylematy Geralta zaś z rozterkami głównego bohatera powieści F. Forsytha *Psy wojny*. Poza tym J. Malíček podaje ogólną charakterystykę wartości, które osobiście docenia w *Wiedźminie* A. Sapkowskiego, przede wszystkim opracowanie odwiecznego motywu walki dobra i zła:

Sapkowski vytvoril zo Zakłínača veľké, epické fantasy o individualizme, o vzťahu dobra a zla v metafyzickej rovine a potom aj v tej fyzickej. O nemožnosti držať sa bokom. O nemožnosti neutrality. [...] Príbehy dobra so zlom sa nám zdajú strašne jednoduché, až primitívne, banálne. Ale fantasy tomu jednoducho neverí a znova a znova to vyťahuje⁷.

Walka dobra i zła nierozłącznie wiąże się z bajkami, baśniami i podaniami ludowymi, do których A. Sapkowski świadomie nawiązuje⁸. Badacz podkreśla twórcze podejście pisarza do tradycyjnego gatunku baśni, a także do utrwalonego przebiegu pewnych zdarzeń:

2005), *Lux perpetua* (*Svetlo večné*, 2007), wszystkie opublikowane w wydawnictwie Slovart. Saga o wiedźminie ukazała się jednak nakładem czeskiego wydawnictwa Plus w Albatros Media, wydającego książki w języku czeskim i słowackim, a zatem działającego na rynkach obu państw. Por. <https://www.albatrosmedia.sk/> [dostęp: 28.08.2018].

6 Por. profil naukowy J. Malíčka na stronie uniwersytetu: <http://www.uluk.ff.ukf.sk/index.php/20-pracovnici/95-doc-mgr-juraj-malicek-phd> [dostęp: 28.08.2018].

7 „Sapkowski stworzył z *Wiedźmina* wielkie, epickie *fantasy* traktujące o indywidualizmie, o relacji między dobrem i złem w ujęciu metafizycznym, ale także na płaszczyźnie fizycznej. O tym, że nie da się stać z boku. Że neutralność jest niemożliwa. [...] Historie dobra i zła wydają nam się strasznie proste, a nawet prymitywne i banalne. Ale nie są takie dla *fantasy*, która nieustannie do tych wątków powraca” (tłum. — Z.O.). J. Kováčik, [online]: *Rozprávanie s Jurajom Malíčkom o sci-fi a fantasy knihách IV*. Dostępne w Internecie: <https://medziknihami.dennikn.sk/clanky/rozpravanje-s-jurajom-malickom-o-sci-fi-a-fantasy-knihach-iv/> [dostęp: 28.08.2018].

8 Ten temat został kilkakrotnie opracowany zarówno przez naukowców, jak i przez fanów — recenzentów, por.: M. Roszczynialska, 2003: *Nowa baśń*. „Strzyga” Romana Zmorskiego i „Wiedźmin” Andrzeja Sapkowskiego. „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Historicolitteraria”, nr 3, s. 257—266; *Baśniowy Wiedźmin*. Dostępne w Internecie: <https://www.fantastyka.pl/publicystyka/pokaz/863> [dostęp: 28.08.2018]; *Czas zmierzyć się z legendą*. Dostępne w Internecie: <http://przywiczornejherbacie.blogspot.com/2011/09/czas-zmierzyz-sie-z-legenda.html> [dostęp: 28.08.2018].

Postupom času ti dôjde, že vlastne čítaš rozprávky [...]. Poznáme napríklad príbeh o malej morskej víle. Poznáme ho ako Andersenovu rozprávku. A Sapkowski vo svojej poviedke rekonštruje príbeh, ktorý sa stal rozprávkou. Rozpráva ho omnoho pravdepodobnejšie, ako ho poznáme z rozprávky. [...] Vznikla z toho neuveriteľná poviedka⁹.

J. Malíček opowiada o *Wiedźminie* w sposób popularyzatorski, jednakże wśród rozważań poświęconych literaturze *fantasy* trudno znaleźć wypowiedzi o bardziej naukowym charakterze. Badaczom recepcji prozy A. Sapkowskiego wśród czytelników na Słowacji pozostaje tylko możliwość odniesienia się do reakcji internautów. Spójne teksty w postaci blogów zostały poświęcone tylko pierwszym dwóm tomom serii — trzy z nich *Ostatniemu życzeniu* oraz trzy *Mieczowi przeznaczenia*. Wszystkie recenzje są nadmiernie pozytywne, ich autorzy zdecydowanie zachęcają do lektury, doceniają intrygującą fabułę, podkreślają naturalnie brzmiące dialogi i poczucie humoru pisarza, wyrażają sympatię wobec głównego bohatera. Oceny drugiej części skupiają się przede wszystkim na opisie fabuły, nawiązując do wydarzeń z poprzedniego tomu¹⁰. Poza podstawowymi informacjami na temat głównych wątków i akcji blogi przedstawiające pierwszy tom zawierają również ciekawe uwagi o obawach przed lekturą. Na przykład blogerka Lucka od dawna miała zamiar przeczytać czeskie tłumaczenie, ale zanim się do niego zabrała, niespodziewanie ukazał się przekład słowacki. Czytelników zapewnia: „V prvom okamihu som sa bála slovenského prekladu, ale ten ma našťastie nesklamal. V knihe som nenašla nič, čo by ma nejako veľmi iritovalo”¹¹.

9 „Z czasem zdajesz sobie sprawę, że właściwie czytasz baśnie [...]. Historię o malej syrence znamy na przykład jako baśń Andersena. A Sapkowski w swoim opowiadaniu rekonstruuje historię, która stała się baśnią. Jego opowieść o wiele bardziej jest prawdopodobna niż to, co znamy z baśni. [...] Powstało z tego niesamowite opowiadanie” (tłum. — Z.O.). J. Kováčik, [online]: *Rozprávanie s Jurajom Malíčkom...*

10 Por. *Meč osudu (Recenzia)*. Dostępne w Internecie: <http://elliesbookverse.blogspot.com/2016/05/mec-osudu-recenzia.html> [dostęp: 28.08.2018]; *A. Sapkowski: Zaklínač — Meč Osudu (recenzia)*. Dostępne w Internecie: <http://gwynbleidd.blog.pravda.sk/2016/08/29/a-sapkowski-zaklinac-mec-osudu-recenzia/> [dostęp: 28.08.2018]; *Andrzej Sapkowski — Zaklínač II: Meč osudu*. Dostępne w Internecie: <https://inferio.sk/andrzej-sapkowski-zaklinac-ii-mec-osudu/> [dostęp: 28.08.2018].

11 „W pierwszej chwili obawiałam się słowackiego przekładu, ale na szczęście mnie nie rozczarował. Nie znalazłam w książce nic, co by mnie jakoś bardzo drażniło” (tłum. — Z.O.). *Recenzia knihy Zaklínač (1) — Posledné želanie (Andrzej Sapkowski)*. Dostępne w Internecie: <http://mojcarovnyzivot.blogspot.com/2016/01/recenzia-knihy-zaklinac-1-posledne.html> [dostęp: 28.08.2018].

Michal Hostovecký z kolei napisał:

Značka Zaklínač je tak trochu zvláštna, pretože ju preslávili najmä videohry inšpirované poviedkami poľského spisovateľa. [...] Priznám sa, že sám som mal predsudky voči zbierke poľských fantasy poviedok, ale keďže som si hru Zaklínač 3: Divoký hon zamiloval, okamžite som si prvú knihu v sérii kúpil v čerstvom slovenskom vydaní¹².

Informacja ta sugeruje, że część słowackich odbiorców miała kontakt tylko z gramami komputerowymi, a nawet nieznaną jej był pierwowzór książkowy. Gra komputerowa jest jednak dostępna tylko w języku czeskim, co wyjaśnia uwagę na końcu bloga: „Slovenský preklad nie je zlý, ale chvíľu mi trvalo, kým som si uvedomil, že trubadúr Blyškač je v skutočnosti Marigold”¹³. Blyškač (a nie Blyškač, jak podaje bloger) to słowackie tłumaczenie imienia Jaskier, a Marigold to tłumaczenie czeskie. Jesteśmy świadkami ciekawego przypadku zakłócenia komunikacji przez niezrozumienie słowackiego tłumaczenia, do jakiego doszło nie z powodu nieprawidłowego przekładu imienia bohatera z języka polskiego na język słowacki, lecz z języka polskiego na język czeski, ponieważ w świadomości wielu słowackich odbiorców *Wiedźmina* (niezależnie od medium — książki czy gry) imię poety utrwaliło się w wersji czeskiej — Marigold. Wśród niektórych czytelników słowackich Blyškač powoduje niezadowolenie¹⁴, zamieszanie z Marigoldem i Blyškačem oraz Triss Ranuncul i Triss Merigold¹⁵

12 „Marka *Wiedźmin* jest trochę nietypowa, ponieważ rozslawiła ją głównie gra komputerowa inspirowana opowiadaniem polskiego pisarza. [...] Przyznaję, że sam miałem uprzedzenia wobec zbioru polskich opowiadań *fantasy*, ale ponieważ bardzo polubiłem grę *Wiedźmin 3: Dzikie gon*, natychmiast kupiłem pierwszą książkę z serii w świeżym słowackim wydaniu” (tłum. — Z.O.). M. Hostovecký, 2017: *Andrzej Sapkowski: Zaklínač I: Posledné želanie*. Dostępne w Internecie: <https://inferio.sk/andrzej-sapkowski-zaklinac-posledne-zelanie/> [dostęp: 28.08.2018].

13 „Słowacki przekład nie jest zły, ale zajęło mi trochę czasu, zanim się zorientowałem, że trubadur Blyškač to właśnie Marigold” (tłum. — Z.O.). M. Hostovecký, 2017 [online]: *Andrzej Sapkowski...*

14 Na przykład na stronach WWW księgarni internetowej Martinus można w części recenzji znaleźć taką reakcję: „Mój názor je, že by nebola hanba dať rovnaké mená ako ich má český preklad”. „Moim zdaniem nie wstyd byłoby zostawić takie same imiona jak w przekładzie czeskim” (tłum. — Z.O.). Por. <https://www.martinus.sk/?ultem=215464#reviews> [dostęp: 28.08.2018].

15 Wyjaśnienie czeskiego przekładu podaje P. Szałašny: „W czeskiej wersji zamiast Triss Merigold znajdziemy Triss Ranuncul, z kolei zamiast Jaskra spotkamy Marigolda. Skąd ta (drastyczna) zmiana? Wbrew pierwszemu wrażeniu nie jest to błąd tłumacza. Kwiat jaskier to po czesku trudne słowo: *pryskyřník*, autor zmienił więc imię barda na nazwę innej rośliny — Marigold, co w języku angielskim oznacza ‘nagietek lekarski’. Z kolei Triss Merigold otrzymała jako drugi człon swojego nazwiska właśnie pierwotne imię poety, gdyż po łacinie ów kwiat określaną jest wyrazem *ranunculus*. Zabieg ten był

pojawia się w dyskusjach stosunkowo często i powoduje całkowite odrzucenie wersji słowackiej *a priori*.

Warto jednak zwrócić uwagę na mnóstwo pozytywnych komentarzy internautów, dotyczących praktycznie każdego tomu sagi o wiedźminie. Są one dowodem na to, że mimo dostępności czeskiego przekładu zawsze znajdują się czytelnicy, którzy sięgną po tłumaczenie w języku słowackim — nawet jeśli czytali wcześniej wersję czeską¹⁶, nie wspominając o tych, którzy sagi wcześniej w ogóle nie znali lub nie czytali (jak na przykład młodsze pokolenie czytelników). Pod tym względem należy docenić staranie wydawnictwa Plus v Albatros Media, a także determinację tłumacza do podjęcia tak ogromnego wysiłku, jakim niewątpliwie jest przetłumaczenie ośmiu tomów w ciągu trzech lat. Nie wyklucza to oczywiście potrzeby dogłębnej analizy przekładu, której na razie brakuje, by móc stworzyć pełny obraz recepcji *Wiedźmina* na Słowacji¹⁷.

Wielką popularnością wśród czytelników cieszy się również krańcowo odmienny gatunek literacki, stojący na pograniczu publicystyki i beletrystyki, oparty na faktach, ale opowiedzianych tak, by zaintrygować czytelnika i w pełni go zaangażować — reportaż literacki. Uprawianie tego gatunku na Słowacji nie ma takiej tradycji jak w Polsce. Podczas gdy w Polsce ukonstytuowała się

umotywowany chęcią uniknięcia występowania w tekście dwóch postaci, z których jedna nosi miano Marigold, a druga Merigold, co mogłoby być kłopotliwe dla czytelnika”. P. Szałaśny, 2015: *Fenomen „Wiedźmina” w Republice Czeskiej*. W: R. Dudziński, A. Flamma, K. Kowalczyk, J. Płoszaj, red.: *Wiedźmin — bohater masowej wyobraźni*. Wrocław, Stowarzyszenie Badaczy Popkultury i Edukacji Popkulturowej „Trickster”, s. 133.

- 16 Przykładowo na stronie WWW księgarni Martinus czytamy: „Kniha v slovenčine sa číta krásne. Mal som česť s českou verzou a slovenská mi pride oveľa prírodzenejšia. [...] Jednoducho netreba váhať a kupovať v slovenčine”. „Po słowacku książkę czyta się wspaniale. Czytałem czeską wersję i słowacka wydaje mi się o wiele bardziej naturalna. [...] Nie ma się nad czym zastanawiać, trzeba kupować słowacką” (tłum. — Z.O.). Por. <https://www.martinus.sk/?ultem=215464#reviews> [dostęp: 28.08.2018].
- 17 O tym, że analiza przekładu sagi o wiedźminie jest zarówno ciekawa, jak i konieczna, świadczą między innymi te reakcje internautów: „Text je totiž tak krásne preložený, že mám pocit, že čítam skôr povesti z okolia Trenčína než Polské fantasy, preklad plný pajtášov a odroňov má dušu a nieje citiť žiadna sterilita”. „Tekst jest bowiem tak pięknie przetłumaczony, że mam wrażenie, że czytam raczej podania z okolic Trenčyna niż polskie *fantasy*, preklad pełen takich wyrazów, jak *pajtáš*, *odroň*, ma duszę, nie ma się wrażenia, że jest sterylny” oraz „Na slovenský preklad som sa veľmi tešila a som rada, že vyšiel. Až na pár drobných chybičiek (napr.: Eskel je muž, nie žena, Yenniferina vôňa je orgován a egreš, nie agát atď.) sa podľa mňa vydaril”. „Bardzo cieszyłam się na słowacki przekład i jestem zadowolona, że się ukazał. Mimo paru drobnych błędów (np. Eskel to mężczyzna, a nie kobieta, zapach Yennifer to bez i agrest, nie akacja itp.) jest, moim zdaniem, udany” (tłum. — Z.O.). Por. <https://www.martinus.sk/?ultem=215464#reviews> [dostęp: 28.08.2018].

szoła reportażu, na Słowacji można wspomnieć tylko o pojedynczych autorach (np. dawniej L. Mňačko, a współcześnie A. Bán). Od kilku lat te białe plamy w słowackiej literaturze zapewniają przekłady utworów zagranicznych, a przede wszystkim reportaży polskich. W 2015 roku powstało bowiem wydawnictwo Absynt, które skupia się na wydawaniu literatury reportażowej. Zdaniem jego założycieli — Polaka Filipa Ostrowskiego i Słowaka polskiego pochodzenia Juraja Koudeli — najprościej było rozpocząć działalność od polskich reportaży z powodów organizacyjnych, a także ze względu na wysoki poziom i długoletnią tradycję polskiej szkoły reportażu¹⁸. Stworzono zatem edycję *Prekliati reportéri*, w której dotychczas ukazało się 38 pozycji, z czego 16 książek autorów polskich¹⁹.

Publikacje te spotkały się z bardzo pozytywnym odbiorem ze strony czytelników oraz recenzentów. Należy podkreślić, że wpływ na to miał również przemyślany i udany marketing. Poza nowoczesną szatą graficzną całej serii dotychczas udało się wydawcom zorganizować także spotkania czytelników z każdym z żyjących autorów, których książki ukazały się w Absyncie. Spotkania i dyskusje odbywają się w kilku miejscowościach (zazwyczaj w księgarniach), a wydawnictwo współpracuje także z ogólnosłowackim radiem Rádio FM, które transmituje wywiady z pisarzami²⁰. Poza tym fragmenty reportaży są dostępne na portalach internetowych: *Medzi knihami* i *Mono*²¹. Każdy może więc prze-

18 S. Majerová, 2016: *Slovákom zachutili knihy horké a ostré ako absint (rozhovor)*. Dostępne w Internecie: <https://www.aktuality.sk/clanok/336158/rozhovor-knihy-ostre-a-horke-ako-absint-slovakom-zachutili/> [dostęp: 28.08.2018].

19 P. Smoleński: *Oči zasypané pieskom* (2015), *Šče nevmerla i ne vmre* (2015); W. Tochman: *Akoby si kameň jedla* (2015), *Eli, Eli* (2017); L. Ostałowska: *Cigán je Cigán* (2015); R. Kapuściński: *Impérium* (2016), *Eben* (2016), *Šachinšach* (2016), *Cisár* (2017); A. Kuźniak: *Papusa* (2016); W. Jagielski: *Noční pútnici* (2016); J. Hugo-Bader: *Kolymské denníky* (2017); W. Szablowski: *Vrah z mesta marhúl* (2017), *Tancujúce medvede* (2017); W. Górecki: *Planéta Kaukaz* (2017); A. Domosławski: *Vylúčení* (2018). Por. *Prekliati reportéri*. Dostępne w Internecie: <https://www.absynt.sk/prekliati-reporteri> [dostęp: 28.08.2018].

20 Por. *Pena dní_FM s Arturom Domosławskim*. Dostępne w Internecie: https://fm.rtvs.sk/relacie/pena-dni_fm/167932/pena-dni_fm-s-arturom-domoslawskim [dostęp: 28.08.2018]; *Pena dní_FM s vydavateľstvom Absynt*. Dostępne w Internecie: https://fm.rtvs.sk/relacie/pena-dni_fm/128104/pena-dni_fm-s-vydavatelstvom-absynt [dostęp: 28.08.2018].

21 Por. *Ryszard Kapuściński: Impérium*. Dostępne w Internecie: <https://medziknihami.dennikn.sk/clanky/ryszard-kapucinski-imperium/> [dostęp: 28.08.2018]; *W.L. Tochman — Akoby si kameň jedla*. Dostępne w Internecie: <https://medziknihami.dennikn.sk/clanky/wl-tochman-akoby-si-kamen-jedla/> [dostęp: 28.08.2018]; *Prekliati reportéri: Papusa, cigánka, ktorá vedela zarábať*. Dostępne w Internecie: <https://mono.sk/papusa-ciganka-ktora-vedela-zarabat/> [dostęp: 28.08.2018]; *Prekliati reportéri: V sibírskom Kuvajte, v ruskom Impériu. Bez diamantov, ciest a tepla*. Dostępne w Internecie: <https://mono.sk/prekliati-reporteri-v-sibirskom-kuvajte-v-ruskom-imperiu-bez-diamantov-ciest-a-tepla/>

czytać fragment książki za darmo i na tej podstawie zdecydować o zakupie i przeczytaniu całości.

Obserwujemy zatem efekt synergiczny, wyjątkową sytuację, kiedy wypełnianie białych plam w literaturze docelowej łączy się z zapełnianiem luki rynkowej. Przekłady reportaży znajdują zarówno czytelników, jak i recenzentów, którzy albo bezpośrednio stwierdzają, że literatury tego typu brakowało dotychczas na Słowacji, albo podkreślają rolę nowego wydawcy²². Można stwierdzić, że podobnie jak w Polsce, „popularność reportażu literackiego jest w dużej mierze odpowiedzią na zmieniające się oczekiwania czytelników, łączących swe zainteresowania bieżącymi wydarzeniami z nastawieniem na spotkanie z zajmującym, precyzyjnie skonstruowanym tekstem”²³.

sk/prekliati-reporteri-v-sibirskom-kuvajte-v-ruskom-imperiu-bez-diamantov-ciest-a-tepla/ [dostęp: 28.08.2018]; *Prekliati reportéri: Akoby si kameň jedla*. Dostępne w Internecie: <https://mono.sk/prekliati-reporteri-akoby-si-kamen-jedla/> [dostęp: 28.08.2018].

- 22 Por. wstęp do krótkiego wywiadu z P. Smoleńskim w *Knižnej revue*: „V slovenskom preklade práve vychádza jeho kniha *Oči zasypané pieskom* (Absynt), ktorá je prvým titulom z edície *Prekliati reportéri*. V nej bude vydavateľstvo prinášať publikácie nielen od autorov známej „polskej reportážnej školy”, ale aj z iných krajín sveta”. „Właśnie ukazuje się w słowackim przekładzie jego książka *Oczy zasypane piaskiem* (Absynt), która jest pierwszą pozycją edycji *Prekliati reportéri*. Wydawnictwo będzie w niej publikować nie tylko pozycje autorów znanej polskiej szkoły reportażu, lecz także z innych krajów świata” (tłum. — Z.O.). *Dlhá cesta reportéra*. Dostępne w Internecie: <http://www.litcentrum.sk/rozhovory/dlha-cesta-reportera> [dostęp: 28.08.2018].

Por. recenzję *Akoby si kameň jedla* W. Tochmana: „Pri pohľade na pulty kníhkupectiev však zostávame nemilo prekvapení. Reportáž je u nás, z nevysvetliteľných dôvodov, živoriacou populouškou. Vydavateľstvo Absynt bolo pre mňa doposiaľ neznáme. Koniec koncov vzniklo iba nedávno. Za svoj cieľ si stanovilo prinášať svetovú reportážnu literatúru a fotografiu, a tak zaplátať diery v ponuke kníhkupectiev. Zámery a ciele, aké si stanovili, kladú dôraz na hodnotu”. „Patrząc na regały księgarń, jesteśmy niemile zaskoczeni. U nas reportaż to z jakichś niewytłumaczalnych powodów ledwie żywy kopciuszek. Wydawnictwa Absynt wcześniej nie znałam. Powstało zresztą niedawno. Za cel postawiło sobie wydawanie literatury i fotografii reportażowej, by w ten sposób uzupełniać luki w ofercie księgarń. Realizując swoje zamiary i cele, wydawcy kładą nacisk na wartość [publikowanych pozycji — Z.O.]” (tłum. — Z.O.). J. Teťáková, 2015: *Akoby si kameň jedla*. Dostępne w Internecie: <http://www.citaj.to/index.php/recenzie/recenzie-knih/item/2730-akoby-si-kamen-jedla> [dostęp: 28.08.2018].

Por. recenzję *Cigán je Cigán* L. Ostałowskiej: „Ďalšia z publikácií mladého, a verím, že životaschopného vydavateľstva Absynt napĺňa myšlienku prinášať nášmu čitateľovi zaujímavé, hodnotné a nešedné reportáže”. „Kolejny tytuł młodego — mam nadzieję, że żywotnego — wydawnictwa Absynt stanowi ucieleśnienie idei udostępniania naszemu czytelnikowi ciekawych, wartościowych i nietuzinkowych reportaży”. J. Teťáková, 2015: *Cigán je Cigán*. Dostępne w Internecie: <http://www.citaj.to/index.php/recenzie/recenzie-knih/item/2900-cigan-je-cigan> [dostęp: 28.08.2018].

- 23 E. Żyrek-Horodyska, 2017: *Reportaż literacki wobec literatury. Korzenie i teorie*. „Pamiętnik Literacki”, R. 108, nr 4, s. 131.

Jednakże daje się zauważyć, że tradycyjne słowackie czasopisma literackie nie podejmują tematu reportażu literackiego. Poza miesięcznikiem „Knižná revue” nie znajdziemy żadnych recenzji polskich lub innych zbiorów reportaży wydawnictwa Absynt. Być może gatunek ten musi najpierw zadomowić się w przestrzeni literackiej i zdobyć na tyle szerokie grono czytelników, żeby jako zjawisko zwrócić na siebie uwagę także naukowców oraz krytyków literackich. Teoria i stan badań nad reportażem literackim nie są na Słowacji zbyt zaawansowane z oczywistych względów — braku tradycji, braku odpowiednich pozycji książkowych. Z tego powodu, chcąc określić odbiór polskich reportaży na Słowacji, należy skorzystać z nierównych jakościowo, bo najczęściej pisanych przez zwykłych czytelników, recenzji internetowych.

Ogólnie recenzje te są bardzo pozytywne. Niektórzy autorzy zwracają uwagę czytelników na różnicę w odczytaniu reportażu i beletrystyki, co także wskazuje na to, że reportaże są w kulturze słowackiej czymś nowym i nieco niezwykłym²⁴. W wielu recenzjach powtarza się zdanie, że książki te skłaniają czytelników do refleksji, nie są proste w odbiorze, wymagają krytycznego myślenia, nie pozostawiają miejsca na bierność, tak naprawdę nie da się ich czytać, pozostając obojętnym wobec otaczającego nas świata i jego spraw²⁵. Chyba najtrafniej

24 Por. „*Oči zasypané pieskom* nie sú knihou pre všetkých. Odporúčala by som ju tým, ktorí si chcú rozšírovať svoje obzory a neradi zakrývajú oči pred realitou. Je aj pre tých, ktorí sa chcú dozvedieť viac než len to, čím ich krmia v učebniciach dejpisu a v médiách. Ide o trochu zložitejšie čítanie, ktoré obohatí úplne inak ako bežná beletria”. „*Oczy zasypane piaskiem* to książka nie dla każdego. Polecałabym ją tym, którzy chcą poszerzać swoje horyzonty i niechętnie zamykają oczy na rzeczywistość. Jest również dla tych, którzy chcą się dowiedzieć więcej niż to, czym karmią ich podręczniki historii i media. Chodzi o trochę bardziej skomplikowaną lekturę, która wzbogaca [czytelnika — Z.O.] zupełnie inaczej niż zwykła beletrystyka” (tłum. — Z.O.). M. Hatňanková, 2015: *Oči zasypané pieskom*. Dostępne w Internecie: <http://www.citaj.to/index.php/recenzie/recenzie-knih/item/2864-oci-zasypane-pieskom> [dostęp: 28.08.2018]. „Tak zložitá téma a tak aktuálna. Tolko smutných a tragických osudov. Ťažké čítanie, žiadna odpočinková literatúra. Napriek tomu, knihu odporúčam”. „Tak skomplikovaný i tak aktualný temat. Tyle smutných i tragicznych losów. Trudná lektúra, to nie žiadna literatúra relaxačná. Mimo to knižku polecam” (tłum. — Z.O.). *Vylúčení (Artur Domosławski)*. Dostępne w Internecie: <https://drominickacita.sk/2018/06/11/vyluceni-artur-domoslawski/> [dostęp: 28.08.2018].

25 „[...] kto sa nebráni rozmyšľaniu, môže získať nový pohľad na problematiku migrácie, chudoby a násilia medzi tými menej šťastnými”. „Kto nie stroni od myślenia, może zyskać nowe spojrzenie na problematykę migracji, biedy i przemocy wśród tych, którzy mają mniej szczęścia” (tłum. — Z.O.). *Vylúčení (Artur Domosławski)*. Dostępne w Internecie: <https://drominickacita.sk/2018/06/11/vyluceni-artur-domoslawski/> [dostęp: 28.08.2018]. „*Noční pútnici* je kniha náročná. Vyzáduje si sústreďenie a ochotu zmeriť sa s tým, že mnohým veciam neporozumieme. Predstaví vám totiž svet, s ktorým sme sa, našťastie, nemuseli stretnúť”. „*Nocni wędrowcy* to trudná knižka. Wymaga skupienia i gotowości do pogodzenia się z faktem, że wielu spraw nie zro-

zakończył swoją recenzję Róbert Moskvič, pisząc o *Wykluczonych* Artura Domosławskiego. Tymi słowami można w skrócie określić wszystkie wydane do tej pory w wydawnictwie Absynt reportaże polskie (i nie tylko):

Kniha *Vylúčení* obsahuje celú plejádu srdcervúcich svedectiev, hodnotných analýz a inšpiratívnych úvah. Je prešpikovaná citáciami a odkazmi na iné publikácie, ktoré podrobne rozpitvávajú opisované fenomény. Domosławski v nej formuluje viac zamyslení a otázok, než ponúka odpovedí a kategorických záverov. *Vylúčení* sú preto dielom určeným tomu, kto sa nebojí byť vyrušený z každodennej rutiny. Tomu, kto nemá strach siahnuť si do svedomia a necíti úzkosť z predstavy, že bude nútený premýšľať. Každodenná konfrontácia s realitou tohto sveta zbaveného dodatočných príkras a pozlátok vie byť totiž mimoriadne emotívna²⁶.

Pewną kontynuację można obserwować w wydawaniu innego niż *fantasy* gatunku literatury popularnej — powieści kryminalnej. W ciągu ostatniego dziesięciolecia ukazało się na Słowacji 11 kryminałów polskich autorów, większość

zumiecie. Przedstawia wam bowiem świat, z którym nie musieliśmy się, na szczęście, zetknąć” (tłum. — Z.O.). J. Tetáková, 2016: *Noční pútnici*. Dostępne w Internecie: <http://www.citaj.to/index.php/recenzie/recenzie-knih/item/4104-nocni-putnici> [dostęp: 28.08.2018]; „*Impérium* od Ryszarda Kapuścińskiego odporúčam čitateľom, ktorých zaujíma dianie za hranicami našej vlastnej krajiny. Tým, ktorí chcú vedieť viac o mocnosti, v područí ktorej sme my sami existovali desiatky rokov”. „*Imperium* Ryszarda Kapuścińskiego polecam čyateľnikom, ktorých interesuje, čo sa dzieje za hranicami nášzego własnego kraju. Tym, ktorí chcú dowiedzieć się więcej o mocarstwie, którego jarzmo sami dzwigaliśmy przez dziesięciolecia” (tłum. — Z.O.). Z. Švecová, 2016: *Impérium*. Dostępne w Internecie: <http://www.citaj.to/index.php/recenzie/recenzie-knih/item/3830-imperium> [dostęp: 28.08.2018]. „Tenkú stostranovú knihu síce zhltnete na posedenie, no zanechá vo vás trvalejšiu ozvenu a reflexiu nedávnych udalostí”. „Cienkú stustranicovú knižku poľkniete wprawdzie za jedným posiedzeniem, ale zostawi w was trwały ślad i obraz niedawnych wydarzeń” (tłum. — Z.O.). L. Rusnáková, 2015: *Akoby si kameň jedla — Wojciech L. Tochman*. Dostępne w Internecie: <http://www.litcentrum.sk/recenzie/akoby-si-kamen-jedla-wojciech-l-tochman> [dostęp: 28.08.2018].

26 „Książka *Wykluczeni* zawiera cały wachlarz przejmujących świadectw, przenikliwych analiz oraz inspirujących refleksji. Jest naszpikowana cytatai i odwołaniami do innych publikacji, szczegółowo analizującymi opisywane zjawiska. Domosławski formuluje w niej więcej pytań niż odpowiedzi i kategorycznych wniosków. Stąd *Wykluczeni* są lekturą dla tych, którzy nie boją się wyłamać z rutyny codzienności. Dla tych, którzy nie obawiają się zajrzeć we własne sumienie i nie odczuwają lęku na myśl, że zostaną zmuszeni do wysiłku umysłowego. Codzienna konfrontacja z rzeczywistością tego świata, pozbawionego dodatkowych ozdób i pozłoty, może być bowiem nadzwyczaj emocjonująca” (tłum. — Z.O.). R. Moskvič, 2018: *Bytosti vzdorujúce kopancom*. Dostępne w Internecie: <https://dennikn.sk/1183006/bytosti-vzdorujuce-kopancom/> [dostęp: 28.08.2018].

z nich w tłumaczeniu Tomáša Horvátha²⁷. Podobnie jak literatura *fantasy*, powieści kryminalne rzadko zwracają uwagę literaturoznawców i krytyków, są jednak popularne wśród czytelników. Porównują oni swoje wrażenia z lektury z przeczytanymi wcześniej książkami, a ponieważ w przypadku kryminału mamy do czynienia z gatunkiem opartym na określonych regułach i powtarzających się schematach²⁸, recenzenci skupiają uwagę na tym, co nowe, inaczej opracowane, oryginalne. W przypadku powieści Zygmunta Miłoszewskiego, które na Słowacji mają najlepszy odbiór, w recenzjach bardzo często jest mowa o nietypowym i niespodziewanym rozwiązaniu akcji, niemożliwości odgadnięcia prawdziwego sprawcy przestępstwa, o budowaniu napięcia. Główny bohater, prokurator Szacki, wydaje się czytelnikom rzeczywistą postacią, jego zachowania, problemy w życiu prywatnym, a przede wszystkim sposób mówienia udało się Z. Miłoszewskiemu przedstawić tak, że sprawiają wrażenie niezmiernie autentycznych. Recenzenci zauważają, że trylogia Z. Miłoszewskiego to nie tylko historie kryminalne, lecz — z racji aluzji do problemów współczesnych — także krytyczne spojrzenie na polskie lub raczej środkowoeuropejskie społeczeństwo²⁹.

27 Powieści M. Krajewskiego: *Smrt v Breslau* (2007), *Koniec sveta v Breslau* (2008), *Prízraky v Breslau* (2009), *Pevnosť Breslau* (2010), *Cháronove čísla* (2015), tłum. T. Horváth; powieści Z. Miłoszewskiego: *Zrnko pravdy* (2014), tłum. T. Horváth, *Zapletení* (2014), *Hnev* (2015), tłum. A. Horák; powieść A. Błazejowskiego *Červený šašo* (2015) oraz S.A. Wotowskiego *Dom prízrakov* (2017), tłum. T. Horváth.

28 Próby zdefiniowania kompozycji oraz reguł „dobrej” powieści kryminalnej podjął się np. R.A. Knox w słynnym wstępie do zbioru *The best detective stories of the year 1928* (1929) lub R.A. Freeman w eseju *The Art of the Detective Story* (1941), na Słowacji literaturoznawca T. Žilka (2011) wyróżnił 5 typów detektywów jako głównych bohaterów powieści kryminalnej (*Vademecum poetiky*, Nitra, Univerzita Konštantína Filozofa, s. 95—96).

29 Por. J. Červenák, 2014: *Asi takto som sa tváril pri rozuzlení Zapletených...* Dostępne w Internecie: <https://www.facebook.com/Cervenak.Juraj/photos/a.10151524389338376/10152834890503376/?type=1&theater> [dostęp: 28.08.2018]; J. Kuric, 2014: *Zapletení — detektívka veľkého kalibru*. Dostępne w Internecie: <https://jozefkuric.blog.sme.sk/c/371192/zapleteni-detektivka-velkeho-kalibru.html> [dostęp: 28.08.2018]; J. Kuric, 2014: *Zrnko pravdy — polská detektívka o legende a krvi*. Dostępne w Internecie: <https://jozefkuric.blog.sme.sk/c/359612/zrnko-pravdy-polska-detektivka-o-legende-o-krvi.html?ref=tit/> [dostęp: 28.08.2018]; J. Kuric, 2015: *Po pánovi Tragáčikovi si ma získal aj prokurátor Szacki*. Dostępne w Internecie: <https://dennikn.sk/blog/186622/po-panovi-tragacikovi-si-ma-ziskal-aj-prokurator-szacki/> [dostęp: 28.08.2018]; M. Ferko, 2014: *Zrnko pravdy — Zygmunt Miłoszewski*. Dostępne w Internecie: <http://www.litcentrum.sk/recenzie/zrnko-pravdy-zygmunt-miloszewski> [dostęp: 28.08.2018]; M. Ferko, 2015: *Zapletení — Zygmunt Miłoszewski*. Dostępne w Internecie: <http://www.litcentrum.sk/recenzie/zapleteni-zygmunt-miloszewski> [dostęp: 28.08.2018]; S. Marec, 2014: *V prvej linii boja za lepšie Slovensko*. Dostępne w Internecie: <https://samuelmarec.blog.sme.sk/c/363817/v-prvej-linii-boja-za-lepsie-slovensko.html> [dostęp: 28.08.2018]; M. Debnár, 2014: *Kniha týždňa: Temný prípad*. Dostępne w Internecie: <https://kultura.pravda.sk/kniha/clanok/333191-kniha-tyzdna-temny-pripad/> [dostęp: 28.08.2018];

Inne polskie powieści kryminalne nie spotkały się na Słowacji z takim odzewem. Na tle pozostałych utworów tego gatunku wyróżniają się jednak swoją historycznością — w utworach Marka Krajewskiego jest to historyczność stylizowana, w dziełach Aleksandra Błażejowskiego i Stanisława Antoniego Wotowskiego rzeczowywista. M. Krajewski sytuuje bowiem swoje kryminały albo w przedwojennym Wrocławiu — Breslau, albo w międzywojennym Lwowie; dobrze zna topografię obu miast, prowadzi czytelnika przez konkretne miejsca i ulice³⁰. Natomiast autentyczne międzywojenne powieści kryminalne dwóch pozostałych wymienionych polskich autorów to niezwykle świadectwo ewolucji gatunku oraz próba odnalezienia się we współczesności na tle całego szeregu młodszych pisarzy, nowszych utworów i tendencji³¹.

Przypomnienie starszych epok literackich, odświeżenie ekspresjonistycznego wyrazu artystycznego i jego konfrontację z obecnymi dzisiaj w kulturze tendencjami stanowi przykład *Krzyku* Stanisława Przybyszewskiego. Powieść ekspresjonistyczna z 1917 roku została przetłumaczona przez T. Horvátha, który, opierając się na dotychczasowych polskich badaniach literaturoznawczych³², napisał do niej posłowie, a raczej studium przedstawiające zarówno twórczość S. Przybyszewskiego i jej znaczenie w literaturze europejskiej, jak i interpretację samej powieści. Studium to jest cenną pomocą w interpretacji powstałego przed ponad stu laty utworu, zwłaszcza że *Krzyk* stanowi w pewnym sensie zwieńczenie dorobku S. Przybyszewskiego, a *Confiteor*, w odróżnieniu od większości pozostałych książek autora, przetrwał próbę czasu³³.

L. Jaško, 2015: *Slováci by nemali čítať severské krimi. Ale polské*. Dostępne w Internecie: <https://kultura.sme.sk/c/7924921/slovaci-by-nemali-citat-severske-krimi-ale-polske.html> [dostęp: 28.08.2018].

- 30 Tak można wnioskować na podstawie recenzji. Por. E. Melichárková, 2008: *Smrt v Breslau — Marek Krajewski*. Dostępne w Internecie: <http://www.litcentrum.sk/recenzie/smrt-v-breslau-marek-krajewski> [dostęp: 28.08.2018]; M. Gulasová, 2018: *Cháronove čísla*. Dostępne w Internecie: <http://www.citaj.to/index.php/recenzie/krimi/item/4845-charonove-cisla> [dostęp: 28.08.2018].
- 31 Recenzenci odruchowo zwracają uwagę na datę powstania oryginału i uprzedzają, że do lektury należy podchodzić z pewnym dystansem, albo podkreślają, iż utwór jest mimo swojego „wieku” stosunkowo nowoczesny, pozbawiony maniery. Por. *Recenzia: Stanislav A. Wotowski — Dom prízrakov (Europa, 2017)*. Dostępne w Internecie: <http://bookowskiblog.blogspot.com/2018/05/recenzia-stanislav-wotowski-dom.html> [dostęp: 28.08.2018]; Z. Palčeková, 2017: *Dobrá dobová detektívka* [recenzia]. Dostępne w Internecie: <https://www.martinus.sk/?uItem=264433#reviews> [dostęp: 28.08.2018]. Należy dodać, że powieść S.A. Wotowskiego została na Słowacji określona jako kryminał z elementami horroru i okultyzmu.
- 32 Por. T. Horváth, 2017: *Stanislav Przybyszewski*. W: S. Przybyszewski: *Krik*. Bratislava, Európa, s. 105—126.
- 33 G. Matuszek uważa *Krzyk* za jedną z najlepszych powieści S. Przybyszewskiego, stwierdzając jednocześnie, że została w nim zafalszowana *idée fixe* autora, iż artysta to boski

Z translatorskiego punktu widzenia należy omówić również tytuł powieści. Gabriela Matuszek zauważyła, że ówcześni krytycy literaccy rzadko kiedy dostrzegali rolę, jaką odgrywa tytuł w powieściach S. Przybyszewskiego³⁴. Wydaje się, że ani tłumacz, ani wydawca nie uwzględnili znaczenia tytułu, jego bezpośredniego nawiązania do słynnego obrazu Edvarda Muncha, do którego aluzją jest zresztą okładka słowackiego wydania³⁵. W języku słowackim jako tytuł tego obrazu utrwalił się bowiem *Výkrik*, a nie *Krik*. Oczywiście jest to drobniaczek, jednak w interpretacji decydujące są czasami właśnie tego typu niuanse. Nawet w kluczowym fragmencie powieści pojawia się właśnie przekład „výkrik”³⁶, a jako jednorazowe, ale tym bardziej przerażające „wykrzyknięcie” rozumiane jest też w następującej recenzji:

Literatúra sa prelína s maliarstvom a hudbou, myslenie je preniknuté blúznením, realita snom, vonkajší svet je ozvenou tých najvnútornejších procesov. Názov románu možno vziať na celú jeho podstatu: je to ostrý, expresívny, protestný výkrik, v ktorom sa miešajú farby zúfalstva, provokácie, angažovanosti a nekonformizmu³⁷.

---

demiurg stwarzający nowe światy: „Nowoczesny artysta nie jest w stanie stworzyć epifanijnego pejzażu [...]. Sztuka, która pragnie oddać demoniczne, transgresyjne i ekstazyjne doświadczenie bytu, musi łączyć się — jak zdaje się sugerować Przybyszewski — z (samo)unicestwieniem”. G. Matuszek, 2011: *Demony u Przybyszewskiego, czyli o szatanie wczesnej nowoczesności*. „Stan Rzeczy”, 1/1, s. 125—126. Dostępne w Internecie: <http://www.stanrzeczy.edu.pl/wp-content/uploads/2013/05/SR1-117-130.pdf> [dostęp: 28.08.2018].

34 G. Matuszek, 1985: *Jak czytano powieści „wielkiego demoralizatora”*. „Pamiętnik Literacki”, nr 76/2, s. 37 (35—48).

35 Podkreślić należy, że tłumacz jest świadomy związku pomiędzy obrazem i powieścią, gdyż w posłowniu pisze: „Trebá tu ešte upozorniť na jednu intermediálnu súvislosť z oblasti dejín umenia. Titul *Krik* môže dnes viacerým pripomenúť skôr slávny obraz Eduarda Muncha než Przybyszewského román. Rovnomenný titul nie je žiadna náhoda — Munch bol dobrým priateľom v tých časoch v Nemecku slávneho »geniálneho Poliaka« a »satanistu« Stanisława Przybyszewského”. „Należy jeszcze zwrócić uwagę na pewien interdyscyplinarny aspekt związany z historią sztuki. Tytuł *Krzyk* może dzisiaj wielu czytelnikom kojarzyć się raczej z obrazem Eduarda Muncha niż z powieścią Przybyszewskiego. Takie samo brzmienie tytułu nie jest dziełem przypadku — Munch był dobrym przyjacielem słynnego wówczas w Niemczech »geniálnego Polaka« i »satanisty« Stanisława Przybyszewskiego” (tłum. — Z.O.). T. Horváth, 2017: *Stanisław Przybyszewski...*, s. 125. Tym bardziej niezrozumiałe jest to rozwiązanie translatorskie.

36 „Odrázu začul príšerný výkrik. Nie! Nezačul — uvidel ho [...]”. S. Przybyszewski, 2017: *Krik...*, s. 11.

37 „Literatura przeplata się z malarstwem i muzyką, myśl przenikają majaki, rzeczywistość, sen, świat zewnętrzny jest echem najbardziej wewnętrznych procesów. Tytuł powieści odnosi się do jej istoty: to ostrzy, ekspresywny krzyk protestu, w którym mieszają się kolory rozpacz, prowokacji, zaangażowania i nonkonformizmu” (tłum. —

W 2017 roku ukazało się kilka książek, które są odrębnymi, całkowicie różnymi od pozostałych elementami w mozaice przekładów literatury polskiej na Słowacji. Do tych pozycji należy jedyny zbiór polskiej poezji wydany w języku słowackim w tym roku — wybór wierszy Józefa Czechowicza pt. *Balada z tamtej strony*. Autorem przekładu jest Juraj Andričik, który przełożył wiersze J. Czechowicza już wcześniej, ale wydane zostały dopiero po jego śmierci dzięki starannej pracy edytorskiej syna, również tłumacza — Mariána Andričika. Tomik miał swoją promocję w ramach festiwalu literackiego Novotvar³⁸. Liryka J. Czechowicza prezentowana jest jako poezja katastroficzna, poezja zmierzchu³⁹ i wydaje się aktualna wobec ponurych perspektyw dzisiejszego społeczeństwa. Właśnie aktualność tych utworów oraz ich mroczność podkreśla M. Andričik w rozmowie w rozgłośni Rádio Devín. Poza tym jest on przekonany, że wybór ten wypełnia białe plamy w znajomości polskiej poezji. Wspomina też odczucia towarzyszące ojcu podczas tłumaczenia poezji J. Czechowicza:

Keď sa otec pustil do prekladu Czechowicza, veľmi sa s tým trápil. Hovoril, že je to veľmi ťažký preklad, napriek tomu, že Czechowicz nepoužíval klasické básnické formy, ktoré by si vyžadovali osobitý prístup, ale jeho poézia je neobyčajne obrazne bohatá, zmyslovo bohatá. Zbigniew Machaj hovorí o veľmi silnej hudobnosti, ktorá ju prestupuje, a bolo treba sa usilovať toto všetko v preklade nejakým spôsobom udržať⁴⁰.

Wyjątkową pozycję wśród przekładów literatury polskiej na Słowacji w 2017 roku zajmuje książka Weroniki Murek *Uprawa roślin południowych metodą Miczurina*, która tuż po wydaniu w 2015 roku odniosła sukces jako „debiut bez słabych punktów”⁴¹, jakiego „na polskim rynku wydawniczym nie

Z.O.). Stanisław Przybyszewski: *Krik*. Dostępne w Internecie: <https://dalfar.wordpress.com/2017/12/03/stanislaw-przybyszewski-krik/> [dostęp: 28.08.2018].

38 Por. *Novotvar 2017*. Dostępne w Internecie: <https://www.vlna.sk/novotvar-2017/> [dostęp: 28.08.2018].

39 Por. *Józef Czechowicz — Balada z tamtej strony*. Dostępne w Internecie: <https://www.vlna.sk/jozef-czechowicz-balada-z-tamtej-strany/> [dostęp: 28.08.2018].

40 „Kiedy ojciec wziął się do tłumaczenia Czechowicza, bardzo się z tym mozolił. Mówił, że to bardzo trudny przekład, ponieważ — mimo że Czechowicz nie używał klasycznych form poetyckich, wymagających specyficznego podejścia — jego poezja jest niezwykle bogata w obrazy, zmysłowa. Zbigniew Machaj mówi o niej, że jest bardzo wyraźnie nasycona muzycznością, i trzeba było dokładać starań, by w jakiś sposób zachować to wszystko w przekładzie” (tłum. — Z.O.). *Balada z tamtej strony*. Dostępne w Internecie: <https://devin.rtvs.sk/clanky/literatura/158540/balada-z-tamtej-strany> [dostęp: 28.08.2018].

41 D. Nowacki, 2015: *Debiut bez słabych punktów: „Uprawa roślin południowych metodą Miczurina”* [recenzja]. Dostępne w Internecie: http://wyborcza.pl/1,75410,17579234,Debiut_bez_slabych_punktow_Uprawa_roslin_poludniowych.html?disableRedirects=true [dostęp: 28.08.2018].

było od lat”⁴², ponieważ „łączy to, co realistyczne i surrealne, satyryczną obserwację z fantastyką. [...] Murek jest mistrzynią kontrastowania nadzwyczajnych, często rodem z horroru, okoliczności i banalnych, automatycznych reakcji”⁴³. W języku słowackim książka została wydana pod tytułem *Pestovanie teplomilných rastlín podľa Mičurina*. Zaprezentowano ją na festiwalu literackim BRaK, którego motywem przewodnim był w roku 2017 „świat za lustrem”, czyli świat imaginacji, snu i magii, do którego wchodzimy za pośrednictwem literatury⁴⁴. O tym, że debiutancki zbiór opowiadań pisarki doskonale pasował do tego tematu, przekonuje recenzja pisarza i scenarzysty Jána Púčeka:

V sugestívnych atmosférických textoch sa pohybujú postavy, o ktorých nevieme absolútne nič. Rozprávajú, konajú, no miestami akoby boli súčasťou neživého sveta akéhosi obskúrneho divadelného zákulisia. Ich rozhovory plynú ako paralelné monológy tesne vedľa seba a pretnú sa len zriedkavo — čo je pre mnohé medziľudské vzťahy symptomatické aj mimo žánru magického realizmu. Napríklad — v bežnom živote. Miestami nás môžu prepadať aj pochybnosti, či vôbec ide o ľudské bytosti, či postavami knihy Weroniky Murekovej nie sú, napríklad, rastliny (a týchto pochybností sa počas celého čítania ani na okamih nezbavíme)⁴⁵.

W recenzjach słowackich wydań zagranicznych książek rzadko spotykamy się z uwagami na temat przekładu, poza informacją o nazwisku tłumacza. W recenzji J. Púčeka praca Patrika Oriška nad przekładem debiutu W. Murek

42 K. Sztafa, 2015: *Przemijanie jako widmo. Wokół debiutanckiego zbioru opowiadań Weroniki Murek „Uprawa roślin południowych metodą Miczurina”*. Dostępne w Internecie: <https://kulturaliberalna.pl/2015/05/12/recenzja-uprawa-roslin-metoda-miczurina/> [dostęp: 28.08.2018].

43 E. Szybowicz, 2016: *Nike 2016 — finaliści. Weronika Murek i uprawa ludzi metodą Miczurina*. Dostępne w Internecie: <http://wyborcza.pl/7,75517,20666050,nike-2016-finalisci-weronika-murek-i-uprawa-ludzi-metoda.html> [dostęp: 28.08.2018].

44 BRaK 2017 — *štvrtý ročník najväčšej medzinárodnej prehliadky knižného umenia na Slovensku*, [online]: <http://www.litcentrum.sk/66292> [dostęp: 28.08.2018].

45 „W sugestywnych, klimatycznych tekstach poruszają się postacie, o których absolutnie nic nie wiadomo. Mówią, działają, ale czasami jakby były częścią niezwyłego świata jakiegoś obskurnego zascenia teatru. Ich rozmowy płyną niczym równoległe monologi, tuż obok, z rzadka jedynie krzyżując się ze sobą — to zresztą symptomatyczne dla wielu międzyludzkich relacji także poza gatunkiem realizmu magicznego. Na przykład — w zwykłym życiu. Miejscami mogą ogarniać nas wątpliwości, czy w ogóle chodzi o istoty ludzkie, czy postacie z książki Weroniki Murek to nie na przykład rośliny (w trakcie lektury wątpliwości tych nie można się pozbyć nawet na moment)” (tłum. — Z.O.). J. Púček, 2017: *Karneval temných farieb vytvára dojem pozoruhodnej pestrofarebnosti*. Dostępne w Internecie: <https://dennikn.sk/835947/karneval-temnych-farieb-vytvara-dojem-pozoruhodnej-pestrofarebnosti/> [dostęp: 28.08.2018].

została jednak wysoko oceniona. Warto podkreślić, że autor recenzji zdaje sobie sprawę, jak istotna jest rola tłumacza w pośredniczeniu w dialogu między autorem oryginału i czytelnikiem przekładu:

Láskavý čitateľ nepotrebuje takmer žiadnu znalosť poľštiny, aby veľmi rýchlo pochopil, o aký ťažký prekladateľský oriešok pri tejto knihe išlo. Slovná ekvilibristika Weroniky Murekovej je síce naoko skrytá, no o to intenzívnejšia. Navyše, prekladateľ bez zmyslu pre rytmus a melódiu reči by v jej texte mohol narušiť poriadnu paseku. Patrik Orišek tento škruvinový plod rozlúskol s gráciou a zo slovenského prekladu „Mičurina“ urobil chuťovku aj pre tuzemského čitateľa. Plynulosť jeho prekladu v kombinácii s podmaňujúcou atmosférou knihy otvárajú čitateľovi jedinečnú príležitosť na to, aby s textom splynul a nechal ho na seba pôsobiť cez tie najzastrčenejšie komnaty svojej mysle⁴⁶.

Wybór wierszy J. Czechowicza i zbiór opowiadań W. Murek w kulturze docelowej stanowią źródło nowych inspiracji i refleksji. Książka W. Murek, wprowadzająca czytelnika w świat-nieświat, niepewność, ciemną kolorowość, nie znajduje żadnego odpowiednika lub chociażby dalekiego krewnego w literaturze słowackiej. J. Czechowicz daje wyraz przeczuciom zagrożenia, zmierzchu ludzkości i w tym sensie umożliwia prowadzenie dialogu przeszłości ze współczesnością. W dialog ten się włącza jeszcze jedna pozycja, w przeciwieństwie do dwóch tu przywołanych trzykrotnie już na Słowacji wydana — zbiór opowiadań Tadeusza Borowskiego *Pożegnanie z Marią*. Przekład słowacki ukazał się po raz pierwszy w roku 1974, a następnie w roku 1989 pod tytułem *Rozlúčka s Máriou*. W roku 2017 został wznowiony po raz drugi, tym razem jednak pod tytułem *Nech sa páči do plynu*, zaczerpniętym z innego opowiadania zamieszczonego w tomie oryginalnym. Można się zgodzić ze zdaniem Marka Debnára, filozofa i etyka z Uniwersytetu Konstantyna Filozofa w Nitrze, że zmiana tytułu słowackiego wydania zaszła prawdopodobnie ze względów marketingowych — ma za zadanie przyciągnąć uwagę czytelnika i od razu nasunąć skojarzenie z Holokaustem. Mimo to M. Debnár podkreśla wartości tej pozycji:

46 „Życzliwy czytelnik nie potrzebuje prawie żadnej znajomości polszczyzny, żeby bardzo szybko zrozumieć, jak twardy był ten orzech translatorski do zgryzienia. Słowna ekwilibrystyka Weroniki Murek jest wprawdzie pozornie ukryta, tym bardziej jednak intensywnie obecna. Poza tym tłumacz pozbawiony poczucia rytmu i melodii języka mógłby w tym tekście nieźle narozrabiać. Patrik Orišek z gracją stanął na wysokości zadania, sprawiając, że słowacki przekład »Miczurina« to delikates także dla naszego czytelnika. Płynność jego przekładu w połączeniu z urzekającą atmosferą książki dają czytelnikowi wyjątkową sposobność, aby złąć się w jedno z tekstem i pozwolić mu oddziaływać na najodleglejsze zakamarki myśli” (tłum. — Z.O.). J. Púček, 2017: *Karneval temných farieb...*

Svedectvá z prvej ruky, nech sú akokoľvek dôležité, obyčajne nemajú veľkú literárnu kvalitu, ich zmyslom je vyrozprávať príbeh z jednej perspektívy, kedysi prežitej a dobre známej pravdy. V prípade Borowského platí presný opak, umenie na rozdiel od svedectva nikdy nehovorí konečnú pravdu, pretože vytvára dielo, ktoré autora presahuje, pravdou tak nie je to, čo chcel povedať autor, ale dielo samo⁴⁷.

Tematyka II wojny światowej, własne przeżycia i wspomnienia, opracowanie książkowe tuż po wojnie — to wszystko łączy *Pożegnanie z Marią* Tadeusza Borowskiego z *Pianistą* Władysława Szpilmana. Historia polskiego pianisty jest na Słowacji znana dzięki filmowi Romana Polańskiego, książka w języku słowackim ukazała się dopiero w 2017 roku w wydawnictwie Premedia. Znaczenie obu pozycji oraz rolę ich tłumaczenia w kulturze docelowej można określić słowami M. Debnára: „Upozornovať, kam až dokáže zjásť primitívny populizmus, ktorý sa kvôli ľahostajnosti k vlastnej histórii a nedostatku sebareflexie vracia ako bumerang do dnešných dní, je stále naliehavejšou úlohou nás všetkých”⁴⁸.

Na tle przełożonych na język słowacki w 2017 roku utworów polskich tematycznie wyróżnia się książka Wojciecha Kurtyki *Chiński Maharadża*. Autorką przekładu jest Sylvia Galajda, która wcześniej przetłumaczyła również adaptację teatralną, wystawianą w teatrze Divadlo Kontra w Nowej Wsi Spiskiej od 2016 roku⁴⁹. Stąd wziął się pomysł na przetłumaczenie całej opowieści W. Kurtyki. Jak mówi tłumaczka, słownictwo tej książki jest specyficzne, należy do żargonu zawodowego, dlatego musiała konsultować je z profesjonalistami, między innymi ze słowackim himalaistą Peterem Hámorem i Pavolem Barányim. Główne zadanie polegało na tym, by książka z jednej strony oddawała język wspinaczy, a z drugiej — była zrozumiała dla tych, którzy się na wspinaczce

47 „Świadectwa z pierwszej ręki, jakkolwiek ważne, zazwyczaj nie mają większej wartości literackiej, ich zadaniem jest opowiedzieć historię z jednej perspektywy, przeżytej kiedyś i dobrze znanej prawdy. W przypadku Borowskiego jest całkowicie odwrotnie, sztuka, w odróżnieniu od świadectwa, nigdy nie mówi ostatecznej prawdy, ponieważ tworzy dzieło, które wykracza poza autora, prawdą nie jest zatem to, co chciał powiedzieć autor, ale utwór sam w sobie” (tłum. — Z.O.). M. Debnár, 2018: *Kniha týždňa: Rozlúčka s Máriou*. Dostępne w Internecie: <https://kultura.pravda.sk/kniha/clanok/474763-kniha-tyzdna-rozlucka-s-mariou/> [dostęp: 28.08.2018].

48 „Coraz pilniejszym zadaniem dla nas wszystkich jest ostrzeżenie, dokąd może prowadzić prymitywny populizm, który przez obojętność na własną historię i brak autorefleksji jak bumerang wraca w dzisiejszych czasach” (tłum. — Z.O.). M. Debnár, 2018: *Kniha týždňa: Rozlúčka s Máriou*...

49 Autorką adaptacji scenicznej oraz jej reżyserką jest K. Rozhin. Por. wywiad z reżyserką: *Čínsky Maharadža: „Každý ma svojego Maharadžę... Každý ma svojego Džema”*. Dostępne w Internecie: <https://wspiny.pl/2016/05/chinski-maharadza-divadlo-kontra/> [dostęp: 28.08.2018].

nie znają⁵⁰. Na podstawie recenzji Veroniki Jánošíkovej można wnioskować, że cel został osiągnięty: „Tak, ako Kurtykovo lezenie často označovali ako umenie, aj slová spojené do viet jeho subjektívnym hĺbkovým vnímaním pripomínajú skôr poézii. [...] Dôvtipné metafory dopĺňajú útlu knižku, ktorá zaujme dušu nielen horolezeckých zasnávaných”⁵¹.

Do ważnych wydarzeń 2017 roku należy wydanie drugiego numeru czasopisma „Revue svetovej literatúry”, w całości poświęconego współczesnej literaturze polskiej⁵². Publikowane utwory zostały wybrane przez Patrika Orięska, który jest również autorem większości przekładów, pozostałe przetłumaczyła Kristína Karabová. Wydanie tego numeru jest opatrzone artykułem wstępnym P. Orięska, wyjaśniającym wybór dzieł oraz omawiającym tendencje w najnowszej literaturze polskiej, z którą zapoznaje się czytelnik tego numeru „Revue”:

V aktuálnom čísle RSL sa pokúšame [...] predstaviť slovenskému čitateľovi poľských autorov a autorky strednej a mladšej generácie, ktorí sú v slovenskom prostredí neznámí a doposiaľ neprekladaní, či už pre špecifické (poľsko-poľské) témy alebo jednoducho prekladateľskú bezradnosť voči neologizmami a slangom povykrúcanému jazyku, často jazyku ulice, sociálnych sietí, ktorý ciele ne používajú⁵³.

Właśnie polszczyzna w utworach młodego pokolenia, bardziej skłonny do tworzenia neologizmów, osławiania i przetwarzania zapożyczeń, jest — zdaniem P. Orięska — czymś wyjątkowym w Europie Środkowej, a zarazem trudnym

50 Por. R. Ovšonka, 2017: *Čínsky maharadža po slovensky*. Dostępne w Internecie: <http://www.podtatranske-noviny.sk/2017/10/cinsky-maharadza-po-slovensky/> [dostęp: 28.08.2018].

51 „Tak jak wspinaczka Kurtyki często porównywana jest do sztuki, także słowa połączone w zdania przez jego subiektywne, głębokie przeżycie przypominają raczej poezję. [...] Pomysłowe metafory stanowią dopełnienie cienkiej książeczki, chwytającej za serce nie tylko wtajemniczonych w arkana wspinaczki” (tłum. — Z.O.). V. Jánošíková, 2018: *Boh je láska, záblesk a smrť*. Dostępne w Internecie: <http://www.litcentrum.sk/recenzie/boh-je-laska-zablesk-a-smrt> [dostęp: 28.08.2018].

52 Por. „Revue svetovej literatúry”, 2017, nr 2. Poprzednie „polskie” numery tego czasopisma ukazały się w 2001 oraz w 2012 roku, przygotowane kolejno przez tłumaczy K. Chmela i K. Laučíkovą. Por. „Revue svetovej literatúry”, 2001, nr 4 oraz „Revue svetovej literatúry”, 2012, nr 3.

53 „W aktualnym numerze RSL próbujemy [...] przedstawić słowackim czytelnikom polskich autorów i autorki średniego oraz młodszego pokolenia, którzy są w słowackim środowisku nieznani i dotychczas nie byli przekładani, czy to przez wzgląd na specyficzne (polsko-polskie) tematy, czy też po prostu z powodu bezradności tłumacza wobec języka znieskształconego neologizmami i slangiem, często języka ulicy lub sieci społecznościowych, którego celowo używają” (tłum. — Z.O.). P. Orięsek, 2017: *Ostrov a kontinenty. Spoločenstvo a spoločnosť. O súčasnej polskej literatúre*. „Revue svetovej literatúry”, nr 2, s. 3.

z jednej strony do samej translacji, z drugiej zaś — do transferu do innego kontekstu językowo-kulturowego⁵⁴.

Tłumacze oddali głos zarówno prozaikom, jak i poetom urodzonym najwcześniej na początku lat 70. Są wśród nich: I. Karpowicz, P. Pustkowiak, M. Witkowski, W. Grzegorzewska, W. Murek, S. Shuty, P. Wilk, Z. Szczerek, M. Dzido, D. Dymińska, P. Macierzyński, B. Sadulski, B. Nowicka, B. Konstrat, J. Orsz-Wolf i T. Pułka; jedyny wyjątek od tej kategorii wiekowej stanowi B. Urmińska-Keff. Pisarze ci są słowackim czytelnikom prawie nieznanymi, wcześniej ukazały się w czasopiśmie jedynie przekłady M. Witkowskiego⁵⁵, Z. Szczereka⁵⁶ i J. Orsz-Wolf⁵⁷, a przekład całej książki W. Murek wydano właściwie w tym samym czasie co opowiadanie w czasopiśmie. Wybory P. Orieška i K. Karabovej⁵⁸ to efekt sondowania najnowszej literatury polskiej, potrzebne już odświeżenie jej obrazu na Słowacji. P. Oriešek jest przekonany, że

polská literatúra je na Slovensku trochu nerozvážne ešte stále spájaná najmä so starým typom literárneho diskurzu, s veľkými naráciami a veľkými európskymi intelektuálmi, ktorí sa pôsobivým spôsobom zamyšľali nad etickým a politickým smerovaním európskych spoločností a národov, ich komplikovanou kultúrnou a historickou identitou, dnes už prakticky úplne vyhynutými⁵⁹.

Bibliografia przekładów literatury polskiej na Słowacji w ciągu ostatnich lat daje podstawy, żeby się z tym zdaniem nie zgodzić, zakładając, że sposób postrzegania literatury obcej kształtują przede wszystkim przekłady. Szczególnie w 2017 roku ukazały się książki bardzo zróżnicowane, zadowolające gust niemal każdego czytelnika — od miłośników literatury faktu, przez fanów gatunków popularnych, jak *fantasy*, kryminał lub literatura kobieca, aż po wymagające

54 Ibidem.

55 Por. M. Witkowski, 2004: *Denník (november 1999)*. K. Chmel, tłum. „Romboid”, nr 39, s. 21–26.

56 Por. Z. Szczerek, 2014: *Beat*. P. Oriešek, tłum. „Romboid”, nr 7, s. 31–37.

57 Por. J. Orsz-Wolf, 2014: *Vojny — Wars*. K. Karabová, tłum. „Glosolalia”, nr 4, s. 53–63.

58 „Priznávam, logika výberu autorov a autoriek sa riadila výhradne našimi čitateľskými preferenciami. A, samozrejme, literárnymi cenami, na ktoré boli všetci autori a autorky navrhnutí”. „Przyznaję, wybierając autorów i autorki, kierowaliśmy się wyłącznie naszymi preferencjami czytelnicy. I, oczywiście, nagrodami literackimi, do których wszyscy autorzy i autorki zostali nominowani” (tłum. — Z.O.). P. Oriešek, 2017: *Ostrovny a kontinenty...*, s. 4.

59 „literatura polska na Słowacji jeszcze wciąż jest nieco pochopnie kojarzona głównie ze starym typem dyskursu literackiego, z wielkimi narracjami oraz wielkimi, dzisiaj już niemal zupełnie wymarłymi, europejskimi intelektualistami, snującymi sugestywne rozważania o orientacji etycznej i politycznej społeczeństw i narodów europejskich oraz ich skomplikowanej tożsamości kulturowej i historycznej” (tłum. — Z.O.). P. Oriešek, 2017: *Ostrovny a kontinenty...*, s. 3.

większej wprawy czytelniczej, wyszukane językowo i artystycznie opowiadania. Prawdą jednak pozostaje, że nowe tendencje w literaturze polskiej, znajdujące wyraz w twórczości młodych autorów docenianych w kraju, rzadko kiedy są natychmiast uwzględniane w słowackich przekładach, oryginały wielu pozycji wydanych w 2017 roku ukazały się nawet kilkadziesiąt lat wcześniej. Wiele z tych tłumaczeń to swoiste nadrabianie zaległości, uzupełnianie kanonu poszczególnych gatunków.

W przypadku *Wiedźmina*, polskiej szkoły reportażu i *Pianisty* chodzi o dobrze sprawdzone na wielu innych rynkach tytuły, zatem także na Słowacji reakcje są przychylnie mimo opóźnień w ich wydawaniu. Pewnym eksperymentem wydaje się *Krzyk* S. Przybyszewskiego, ponieważ upływ czasu powoduje, że powieść ta nie wydaje się współczesnemu czytelnikowi aż tak innowacyjna lub przerażająca, może więc nieco rozczarować tego, kto spodziewa się mroźnej krew w żyłach opowieści. Należy uważnie przeczytać posłowie, żeby docenić ten utwór oraz przekonać się, że nie chodzi o zwykłą powieść sensacyjną. W tym zestawieniu zbiorów opowiadań W. Murek jest prawdziwym wyjątkiem. Całkowicie można zgodzić się z twierdzeniem J. Púčeka, iż wydanie zbioru opowiadań W. Murek wymagało pewnej odwagi, ponieważ chodzi o nieznaną autorkę oraz prozę, która „nemá ambíciu zasiahnúť široké čitateľské masy”⁶⁰, jest zupełnie odmienna od współczesnej twórczości słowackiej.

Wychodząc z założenia sformułowanego przez K. Bednárovą, że „prekladová tvorba je obrazom spoločnosti a jej tendencií, pohybujúcich sa medzi pólmi uzavretosti a otvorenosti, [...] je aj obrazom liberalizmu, demokracie a pluralizmu, či ich absencie”⁶¹, należy dodać, że przekłady literatury polskiej ostatnich lat zdecydowanie świadczą o otwartości słowackiego środowiska literackiego i kulturowego, a przede wszystkim o pluralizmie zainteresowań (czy też interesów) wydawnictw, tłumaczy i czytelników.

Literatura

Birčák P., 2017: *Preklady radšej české*. „Revue svetovej literatúry”, nr 2, s. 140—142.

Horváth T., 2017: *Stanisław Przybyszewski*. W: S. Przybyszewski: *Krik*. Bratislava, Európa, s. 105—126.

60 „nie ma ambicji zaciekać szerokiej masy czytelników” (tłum. — Z.O.). J. Púček, 2017: *Karneval temných farieb...*

61 „Twórczość przekładowa jest obrazem społeczeństwa i panujących w nim tendencji, oscylujących pomiędzy biegunami zamknięcia i otwartości [...], jest także obrazem liberalizmu, demokracji i pluralizmu lub ich braku” (tłum. — Z.O.). K. Kenížová-Bednárová, 1994: *Miesto a funkcia prekladu...*, s. 18.

- Kenížová-Bednárová K., 1994: *Miesto a funkcia prekladu v kultúre národa. Metodologické poznámky k dejinám prekladu*. W: K. Kenížová-Bednárová, red.: *K otázkam teórie a dejín prekladu na Slovensku II*. Bratislava, Veda, s. 8—29.
- Matuszek G., 1985: *Jak czytano powieści „wielkiego demoralizatora”*. „Pamiętnik Literacki”, nr 76/2, s. 35—48.
- Oriešek P., 2017: *Ostrovny a kontinenty. Spoločenstvá a spoločnosti. O súčasnej polskej literatúre*. „Revue svetovej literatúry”, nr 2, s. 2—4.
- Orsz-Wolf J., 2014: *Vojny — Wars*. K. Karabová, tłum. „Glosolália”, nr 4, s. 53—63.
- Przybyszewski S., 2017: *Krik*. T. Horváth, tłum. Bratislava, Európa.
- Roszczyńska M., 2003: *Nowa baśń. „Strzyga” Romana Zmorskiego i „Wiedźmin” Andrzeja Sapkowskiego*. „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Historicolitteraria”, nr 3, s. 257—266.
- Suwara B., 2003: *O preklade bez prekladu*. Bratislava, Veda.
- Szałaśny P., 2015: *Fenomen „Wiedźmina” w Republice Czeskiej*. W: R. Dudziński, A. Flamma, K. Kowalczyk, J. Płoszaj, red.: *Wiedźmin — bohater masowej wyobraźni*. Wrocław, Stowarzyszenie Badaczy Popkultury i Edukacji Popkulturowej „Trickster”, s. 127—135.
- Szczerek Z., 2014: *Beat*. P. Oriešek, tłum. „Romboid”, nr 7, s. 31—37.
- Witkowski M., 2004: *Denník (november 1999)*. K. Chmel, tłum. „Romboid”, nr 39, s. 21—26.
- Żyrek-Horodyska E., 2017: *Reportaż literacki wobec literatury. Korzenie i teorie*. „Pamiętnik Literacki”, nr 4, s. 119—131.
- Žilka T., 2011: *Vademecum poetiky*. Nitra, Univerzita Konštantína Filozofa.

Źródła internetowe

- Albatros Media*. Dostępne w Internecie: <https://www.albatrosmedia.sk/> [dostęp: 28.08.2018].
- A. Sapkowski: *Zaklínač — Meč Osudu (recenzja)*. Dostępne w Internecie: <http://gwynbleidd.blog.pravda.sk/2016/08/29/a-sapkowski-zaklinac-mec-osudu-recenzia/> [dostęp: 28.08.2018].
- Andrzej Sapkowski — *Zaklínač II: Meč osudu*. Dostępne w Internecie: <https://inferio.sk/andrzej-sapkowski-zaklinac-ii-mec-osudu/> [dostęp: 28.08.2018].
- Balada z tamtej strony*. Dostępne w Internecie: <https://devin.rtv.s.sk/clanky/literatura/158540/balada-z-tamtej-strany> [dostęp: 28.08.2018].
- Baśniowy Wiedźmin*. Dostępne w Internecie: <https://www.fantastyka.pl/publicystyka/pokaz/863> [dostęp: 28.08.2018].

- BRaK 2017 — štvrtý ročník najväčšej medzinárodnej prehliadky knižného umenia na Slovensku*. Dostupné w Internecie: <http://www.litcentrum.sk/66292> [dostup: 28.08.2018].
- Czas zmierzyć się z legendą*. Dostupné w Internecie: <http://przywieczornejherbacie.blogspot.com/2011/09/czas-zmierzyc-sie-z-legenda.html> [dostup: 28.08.2018].
- Červenák J., 2014: *Asi takto som sa tváril pri rozuzlení Zapletených...* Dostupné w Internecie: <https://www.facebook.com/Cervenak.Juraj/photos/a.10151524389338376/10152834890503376/?type=1&theater> [dostup: 28.08.2018].
- Čínsky Maharadža: „Každý ma svojego Maharadžę... Každý ma svojego Džema”. Dostupné w Internecie: <https://wspiny.pl/2016/05/chinski-maharadza-divadlo-kontra/> [dostup: 28.08.2018].
- Debnár M., 2014: *Kniha týždňa: Temný prípad*. Dostupné w Internecie: <https://kultura.pravda.sk/kniha/clanok/333191-kniha-tyzdna-temny-pripad/> [dostup: 28.08.2018].
- Debnár M., 2018: *Kniha týždňa: Rozlúčka s Máriou*. Dostupné w Internecie: <https://kultura.pravda.sk/kniha/clanok/474763-kniha-tyzdna-rozlucka-s-mariou/> [dostup: 28.08.2018].
- Dlhá cesta reportéra*. Dostupné w Internecie: <http://www.litcentrum.sk/rozhovory/dlha-cesta-reportera> [dostup: 28.08.2018].
- Ferko M., 2014: *Zrnko pravdy — Zygmunt Miłoszewski*. Dostupné w Internecie: <http://www.litcentrum.sk/recenzie/zrnko-pravdy-zygmunt-miloszewski> [dostup: 28.08.2018].
- Ferko M., 2015: *Zapletení — Zygmunt Miłoszewski*. Dostupné w Internecie: <http://www.litcentrum.sk/recenzie/zapleteni-zygmunt-miloszewski> [dostup: 28.08.2018].
- Gulasová M., 2018: *Cháronove čísla*. Dostupné w Internecie: <http://www.citaj.to/index.php/recenzie/krimi/item/4845-charonove-cisla> [dostup: 28.08.2018].
- Hatňanková M., 2015: *Oči zasypané pieskom*. Dostupné w Internecie: <http://www.citaj.to/index.php/recenzie/recenzie-knih/item/2864-oci-zasypane-pieskom> [dostup: 28.08.2018].
- Hostovecký M., 2017: *Andrzej Sapkowski: Zaklínač I: Posledné želanie*. Dostupné w Internecie: <https://inferio.sk/andrzej-sapkowski-zaklinac-posledne-zelanie/> [dostup: 28.08.2018].
- Jaško L., 2015: *Slováci by nemali čítať severské krimi. Ale poľské*. Dostupné w Internecie: <https://kultura.sme.sk/c/7924921/slovaci-by-nemali-citat-severske-krimi-ale-polske.html> [dostup: 28.08.2018].
- Jánošíková V., 2018: *Boh je láska, záblesk a smrť*. Dostupné w Internecie: <http://www.litcentrum.sk/recenzie/boh-je-laska-zablesk-a-smrt> [dostup: 28.08.2018].

- Józef Czechowicz — *Balada z tamtej strony*. Dostępne w Internecie: <https://www.vlna.sk/jozef-czechowicz-balada-z-tamtej-strany/> [dostęp: 28.08.2018].
- Kováčik J., [online]: *Rozprávanie s Jurajom Malíčkom o sci-fi a fantasy knihách IV*. Dostępne w Internecie: <https://medziknihami.dennikn.sk/clan-ky/rozpravanje-s-jurajom-malickom-o-sci-fi-a-fantasy-knihach-iv/> [dostęp: 28.08.2018].
- Kuric J., 2014: *Zapletení — detektívka veľkého kalibru*. Dostępne w Internecie: <https://jozefkuric.blog.sme.sk/c/371192/zapleteni-detektivka-velkeho-kalibru.html> [dostęp: 28.08.2018].
- Kuric J., 2014: *Zrnko pravdy — polská detektívka o legende a krvi*. Dostępne w Internecie: <https://jozefkuric.blog.sme.sk/c/359612/zrnko-pravdy-polska-detektivka-o-legende-o-krvi.html?ref=tit/> [dostęp: 28.08.2018].
- Kuric J., 2015: *Po pánovi Tragáčikovi si ma získal aj prokurátor Szacki*. Dostępne w Internecie: <https://dennikn.sk/blog/186622/po-panovi-tragacikovi-si-ma-ziskal-aj-prokurator-szacki/> [dostęp: 28.08.2018].
- Majerová S., 2016: *Slovákom zachutili knihy horké a ostré ako absint (rozhovor)*. Dostępne w Internecie: <https://www.aktuality.sk/clanok/336158/rozhovor-knihy-ostre-a-horke-ako-absint-slovakom-zachutili/> [dostęp: 28.08.2018].
- Marec S., 2014: *V prvej linii boja za lepšie Slovensko*. Dostępne w Internecie: <https://samuelmarec.blog.sme.sk/c/363817/v-prvej-linii-boja-za-lepsie-slovensko.html> [dostęp: 28.08.2018].
- Matuszek G., 2011: *Demony u Przybyszewskiego, czyli o szatanie wczesnej nowoczesności*. „Stan Rzeczy”, 1/1, s. 125—126. Dostępne w Internecie: <http://www.stanrzeczy.edu.pl/wp-content/uploads/2013/05/SR1-117-130.pdf> [dostęp: 28.08.2018].
- Meč osudu (Recenzia)*. Dostępne w Internecie: <http://elliesbookverse.blogspot.com/2016/05/mec-osudu-recenzia.html> [dostęp: 28.08.2018].
- Melichárková E., 2008: *Smrť v Breslau — Marek Krajewski*. Dostępne w Internecie: <http://www.litcentrum.sk/recenzie/smr-t-v-breslau-marek-krajewski> [dostęp: 28.08.2018].
- Moskvič R., 2018: *Bytosti vzdorujúce kopancom*. Dostępne w Internecie: <https://dennikn.sk/1183006/bytosti-vzdorujuce-kopancom/> [dostęp: 28.08.2018].
- Novotvar 2017*, [online]: <https://www.vlna.sk/novotvar-2017/> [dostęp: 28.08.2018].
- Nowacki D., 2015: *Debiut bez słabych punktów: „Uprawa roślin południowych metodą Miczurina” [recenzja]*. Dostępne w Internecie: http://wyborcza.pl/1,75410,17579234,Debiut_bez_slabych_punktow_Uprawa_roslin_poludniowych.html?disableRedirects=true [dostęp: 28.08.2018].
- Ovšonka R., 2017: *Čínsky maharadža po slovensky*. Dostępne w Internecie: <http://www.podtatranske-noviny.sk/2017/10/cinsky-maharadza-po-slovensky/> [dostęp: 28.08.2018].

- Palčeková Z., 2017: *Dobrá dobová detektívka* [recenzia]. Dostępne w Internecie: <https://www.martinus.sk/?ultem=264433#reviews> [dostęp: 28.08.2018].
- Pena dní_FM s Arturom Domoslawskim*. Dostępne w Internecie: https://fm.rtvs.sk/relacie/pena-dni_fm/167932/pena-dni_fm-s-arturom-domoslawskim [dostęp: 28.08.2018].
- Pena dní_FM s vydavateľstvom Absynt*. Dostępne w Internecie: https://fm.rtvs.sk/relacie/pena-dni_fm/128104/pena-dni_fm-s-vydavatelstvom-absynt [dostęp: 28.08.2018].
- Prekliati reportéri*. Dostępne w Internecie: <https://www.absynt.sk/prekliati-reporteri> [dostęp: 28.08.2018].
- Prekliati reportéri: Akoby si kameň jedla*. Dostępne w Internecie: <https://mono.sk/prekliati-reporteri-akoby-si-kamen-jedla/> [dostęp: 28.08.2018].
- Prekliati reportéri: Papuša, cigánka, ktorá vedela zarábať*. Dostępne w Internecie: <https://mono.sk/papusa-ciganka-ktora-vedela-zarabat/> [dostęp: 28.08.2018].
- Prekliati reportéri: V sibírskom Kuvajte, v ruskom Impériu. Bez diamantov, ciest a tepla*. Dostępne w Internecie: <https://mono.sk/prekliati-reporteri-v-sibirskom-kuvajte-v-ruskom-imperiu-bez-diamantov-ciest-a-tepla/> [dostęp: 28.08.2018].
- Profil naukowy J. Malíčka*. Dostępne w Internecie: <http://www.uluk.ff.ukf.sk/index.php/20-pracovnici/95-doc-mgr-juraj-malicek-phd> [dostęp: 28.08.2018].
- Przekłady na języki obce*. Dostępne w Internecie: <http://www.andrzej.sapkowski.pl/tlumaczenia.html> [dostęp: 28.08.2018].
- Púčec J., 2017: *Karneval temných farieb vytvára dojem pozoruhodnej pestrofarebnosti*. Dostępne w Internecie: <https://dennikn.sk/835947/karneval-temnych-farieb-vytvara-dojem-pozoruhodnej-pestrofarebnosti/> [dostęp: 28.08.2018].
- Recenzia knihy Zaklínač (1) — Posledné želanie (Andrzej Sapkowski)*. Dostępne w Internecie: <http://mojcarovnyzivot.blogspot.com/2016/01/recenzia-knihy-zaklinac-1-posledne.html> [dostęp: 28.08.2018].
- Recenzia: Stanislav A. Wotowski — Dom prízrakov (Europa, 2017)*. Dostępne w Internecie: <http://bookowskiblog.blogspot.com/2018/05/recenzia-stanis-lav-wotowski-dom.html> [dostęp: 28.08.2018].
- Recenzje „Wiedźmina”*. Dostępne w Internecie: <https://www.martinus.sk/?ultem=215464#reviews> [dostęp: 28.08.2018].
- Rusnáková L., 2015: *Akoby si kameň jedla — Wojciech L. Tochman*. Dostępne w Internecie: <http://www.litcentrum.sk/recenzie/akoby-si-kamen-jedla-wojciech-l-tochman> [dostęp: 28.08.2018].
- Ryszard Kapuściński: Impérium*. Dostępne w Internecie: <https://medziknihami.dennikn.sk/clanky/ryszard-kapucinski-imperium/> [dostęp: 28.08.2018].
- Stanisław Przybyszewski: Krik*. Dostępne w Internecie: <https://dalfar.wordpress.com/2017/12/03/stanislaw-przybyszewski-krik/> [dostęp: 28.08.2018].

- Sztafa K., 2015: *Przemijanie jako widmo. Wokół debiutanckiego zbioru opowiadań Weroniki Murek „Uprawa roślin południowych metodą Miczurina”*. Dostępne w Internecie: <https://kulturaliberalna.pl/2015/05/12/recenzja-uprawa-roslin-metoda-miczurina/> [dostęp: 28.08.2018].
- Szybowicz E., 2016: *Nike 2016 — finaliści. Weronika Murek i uprawa ludzi metodą Miczurina*. Dostępne w Internecie: <http://wyborcza.pl/7,75517,20666050,nike-2016-finalisci-weronika-murek-i-uprawa-ludzi-metoda.html> [dostęp: 28.08.2018].
- Švecová Z., 2016: *Impérium*. Dostępne w Internecie: <http://www.citaj.to/index.php/recenzie/recenzie-knih/item/3830-imperium> [dostęp: 28.08.2018].
- Teťáková J., 2015: *Akoby si kameň jedla*. Dostępne w Internecie: <http://www.citaj.to/index.php/recenzie/recenzie-knih/item/2730-akoby-si-kamen-jedla> [dostęp: 28.08.2018].
- Teťáková J., 2015: *Cigán je Cigán*. Dostępne w Internecie: <http://www.citaj.to/index.php/recenzie/recenzie-knih/item/2900-cigan-je-cigan> [dostęp: 28.08.2018].
- Teťáková J., 2016: *Noční pútnici*. Dostępne w Internecie: <http://www.citaj.to/index.php/recenzie/recenzie-knih/item/4104-nocni-putnici> [dostęp: 28.08.2018].
- Vylúčení (Artur Domosławski)*. Dostępne w Internecie: <https://drominickacita.sk/2018/06/11/vyluceni-artur-domoslavski/> [dostęp: 28.08.2018].
- W.L. Tochman — *Akoby si kameň jedla*. Dostępne w Internecie: <https://medziknihami.dennikn.sk/clanky/wl-tochman-akoby-si-kamen-jedla/> [dostęp: 28.08.2018].

Zuzana Obertová

Nadrabianie zaległości?

O słowackich przekładach literatury polskiej (nie tylko) w 2017 roku

STRESZCZENIE | Autorka artykułu charakteryzuje polską literaturę przetłumaczoną na język słowacki w ciągu ostatnich kilku lat, a szczególnie w 2017 roku. Skupia się na funkcji tych przekładów w kulturze i literaturze docelowej oraz na ich recepcji przez naukowców i czytelników. We wskazanym okresie najczęściej przekładano dzieła reprezentujące trzy gatunki: książki polskiej szkoły reportażu literackiego w wydawnictwie Absynt, powieści kryminalne M. Krajewskiego i Z. Miłoszewskiego oraz powieści *fantasy* A. Sapkowskiego. Autorka prezentuje ponadto recepcję powieści *Krzyk* S. Przybyszewskiego, zbioru opowiadań *Pożegnanie z Marią* T. Borowskiego oraz wyboru wierszy J. Czechowicza pod tytułem *Ballada z tamtej strony*. Wspomina również o przekładach współczesnej literatury polskiej w 2017 roku wydanych w czasopiśmie „Revue svetovej literatúry” oraz o zbiorze opowiadań W. Murek.

SŁOWA KLUCZOWE | literatura polska w przekładach słowackich, reportaż literacki, wydawnictwo Absynt, powieść kryminalna, literatura *fantasy*, Andrzej Sapkowski, Józef Czechowicz, Tadeusz Borowski, Weronika Murek

Zuzana Obertová

Catching up on Backlogs?**About the Slovak Translations of the Polish Literature (not only) in 2017**

SUMMARY | The author of this paper characterizes the Polish literature translated into the Slovak language over the last few years particularly focusing on the year 2017. The attention is paid to the function of these translations in the receiving (Slovak) culture and literature, as well as to the reception of the translations by scholars and readers. Three genres have been translated the most: books of the Polish school of the literary reportage in the Absynt publishing house, detective novels by M. Krajewski and Z. Miłoszewski and fantasy literature by A. Sapkowski. Besides that, the reception of the novel *Scream* by S. Przybyszewski, the collection of short stories *This Way for the Gas, Ladies and Gentlemen* by T. Borowski and the poetry collection *A Ballad from the Other Side* by J. Czechowicz is presented as well. The author of the article presents also translations of the contemporary Polish literature published in 2017 in the Slovak journal *Revue svetovej literatúry* (*World Literature Revue*) and the book of short stories by W. Murek.

KEYWORDS | Polish literature in Slovak translation, literary reportage, Absynt, detective novel, fantasy literature, Andrzej Sapkowski, Józef Czechowicz, Tadeusz Borowski, Weronika Murek

ZUZANA OBERTO VÁ | dr, polonistka, adiunkt w Katedrze Filologii Słowiańskich na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie. Bada polsko-słowackie stosunki literackie, XX-wieczną literaturę polską oraz jej przekłady na język słowacki. Jej zainteresowania naukowe skupiają się głównie wokół zagadnień recepcji literatury polskiej na Słowacji.

Przekłady słoweńsko-polskie i polsko-słoweńskie

Przekłady
Literatur
Słowiańskich

Bibliografia przekładów literatury słoweńskiej w Polsce w 2017 roku

The Bibliography of Translations of Slovenian Literature in Poland in 2017

Monika Gawlak

<https://orcid.org/0000-0002-0002-5107>

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
monika.gawlak@us.edu.pl

Data zgłoszenia: 2.01.2019 r. | Data akceptacji: 5.02.2019 r.

Publikacje książkowe

1. **Flisar Evald:** *Opazovalec / Obserwator.*
Tłum. Marlena G r u d a. Warszawa, Wydawnictwo Ezop, 2017, 396 s.
[proza].
2. **Flisar Evald:** *Na zlati obali / Na złotym wybrzeżu.*
Tłum. Marlena G r u d a. Warszawa, Wydawnictwo Ezop, 2017, 314 s.
[proza].
3. **Gorečan Katja:** *Hana is vse ostalo / Hana i wszystko inne.*
Tłum. Miłosz B i e d r z y c k i. Gdańsk, Instytut Kultury Miejskiej, 2017,
58 s. [poezja].
***(*sosed / je veliko let nazaj...*) /
***(*sąsiad / wiele lat temu...*), s. 19
Dolgoročno v gozdu sanja / Długanoc śni w lesie, s. 13—16
Hana in menstruacija / Hana i miesiączka, s. 8—9
Hana in poezija (Hani sen e da več) /
Hana i poezja (Hanie się odechciewa), s. 5—6
Hana in svet / Hana i świat, 10—11
Hana na stranišču / Hana w ubikacji, s. 7
Rojstvo mrtvega otroka /
Narodziny nieżywego dziecka, s. 17—18
Uvod / Wstęp, s. 12.
4. **Koren Majda:** *Skuhaj mi pravljico / Ugotuj mi bajkę.*
Tłum. Mariusz B i e d r z y c k i. Oprac. graficzne Agata D u d e k.
Warszawa, Wydawnictwo Ezop, 2017, 32 s. [literatura dla dzieci].
5. **Kraljič Helena:** *Imam disleksijo / Mam dysleksję.*
Tłum. Aleksandra B r o Ź e k-S a l a. Ilustracje Maja L u b i.
Warszawa, Wydawnictwo Piętka, 2017, 26 s. [literatura dla dzieci].
6. **Kraljič Helena:** *Imam downov sindrom / Mam zespół Downa.*
Tłum. Aleksandra B r o Ź e k-S a l a. Ilustracje Maja L u b i.
Warszawa, Wydawnictwo Piętka, 2017, 25 s. [literatura dla dzieci].
7. **Kraljič Helena:** *Larina skrivnost / Sekret Laury.*
Tłum. Aleksandra B r o Ź e k-S a l a. Ilustracje Maja L u b i.
Warszawa, Wydawnictwo Piętka, 2017, 17 s. [literatura dla dzieci].
8. **Kraljič Helena:** *Žan je drugačen / Janek jest inny: historia chłopca z autyzmem.*
Tłum. Aleksandra B r o Ź e k-S a l a. Ilustracje Maja L u b i.
Warszawa, Wydawnictwo Piętka, 2017, 26 s. [literatura dla dzieci].
9. **Novak Maja:** *Cimre / Współlokatorki.*
Tłum. Kinga D y s z e r o w i c z. London, Sarem, 2017, 259 s. [proza].

10. **Pregl Sanja:** *Ljubezni je za vse dovolj / Miłości starczy dla wszystkich.*
Tłum. Aleksandra B r o ż e k-S a l a. Ilustracje Maja L u b i.
Warszawa, Wydawnictwo Piętka, 2017, 26 s. [literatura dla dzieci].
11. **Pregl Sanja:** *Si, čeprav te ni / Odszedłeś, ale wciąż tu jesteś.*
Tłum. Aleksandra B r o ż e k-S a l a. Ilustracje Maja L u b i.
Warszawa, Wydawnictwo Piętka, 2017, 26 s. [literatura dla dzieci].

Publikacje w czasopismach

1. „Wyspa” 2017, nr 4.
Prešeren France
Zdravljica / Toast.
Tłum. Seweryn P o l l a k, s. 72 [poezja].
- Pungartnik Marjan**
Karyntia
Obraz olejny na płótnie
Orion / Orion.
Tłum. Katarina Š a l a m u n-B i e d r z y c k a, s. 37—39
[poezja].

MONIKA GAWLAK | dr, literaturoznawczyni, słowenistka, starszy wykładowca w Zakładzie Teorii Literatury i Translacji w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Bada XX-wieczną literaturę słoweńską oraz jej polskie przekłady. Przetłumaczyła z języka słoweńskiego teksty literackie i naukowe (m.in. poezję Barbary Simoniti; prozę Mihy Mazziniego, Polony Glavan, Roberta Šabca; artykuły Ireny Novak-Popov, Nikolaja Ježa, Any Makuc). Publikowała w Polsce i za granicą, m.in. w „Studium”, „Opcjach”, „Tekstualich”, „Przekładach Literatur Słowiańskich”, „Novej reviji”. Współorganizowała liczne wydarzenia promujące słoweńską kulturę w Polsce. Jest autorką monografii pt. *Świat poetycki Gregora Strnišy* (2012) oraz artykułów, m.in.: *Tożsamość Čefura w przekładzie powieści Gorana Vojnovicia pt. „Čefurji raus!” w tłumaczeniu Tomasa Łukaszewicza* (2012); *Prevodi slovenske proze na Poljskem po letu 1991* (2014); *O przekładzie tytułu (na podstawie prozy słoweńskiej)* (2015).

**Od poezji „oszczędnej w słowa”
do „trudnej” prozy dla dzieci
Przekłady literatury słoweńskiej
w latach 2016—2017**

**From Poetry “Sparing in Its Words”
to “Difficult” Prose for Children
Translations of Slovenian Literature in 2016—2017**

Monika Gawlak

 <https://orcid.org/0000-0002-0002-5107>

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
monika.gawlak@us.edu.pl

Data zgłoszenia: 31.12.2018 r. | Data akceptacji: 5.02.2019 r.

ABSTRACT | The aim of the article is to review the Slovenian literature translated into Polish in 2016 and 2017. The author of the article presents translations of Slovenian poetry, prose, books addressed to children, and drama. Some of the important publishers are indicated along with the most active translators, their probable motivations, and ways of obtaining funds for their publications. The author of the article is also interested in reception of translated Slovenian literature in the target literary field.

KEYWORDS | Slovenian literature in Poland, Literary Translation, Reception of Translation, Veronika Dintinjana, Katja Gorečan, Evald Flisar, Maja Novak, Vlado Žabot

Kultura wraz z jej orientacjami światopoglądowymi, potrzebami i oczekiwaniami poznawczymi, estetycznymi, emocjonalnymi i tradycją historyczną wpływa zarówno na makrowybory tłumaczy i wydawców, na sam tekst powstały w drugim języku, jak i na sposób jego recepcji. Makrowybory określają: stopień wzajemnej obecności danej literatury w świadomości literackiej użytkowników kultury docelowej, preferencje estetyczne i światopoglądowe odbiorców docelowych i sekundarnego systemu literackiego czy kompetencje pragmatyczne tłumaczy¹. Wydaje się jednak, że wszystkie pytania o przyczyny włączenia danego utworu do literatury i kultury narodowej, skupiające się na dynamice procesu historycznoliterackiego, poszukujące ich w pewnej sytuacji kryzysowej czy niewydolności poetyk narodowych², w stopniu skryształizowania polisystemu literackiego i momentach w nim zwrotnych³, w odniesieniu do tzw. literatury mniejszej wydają się, po pierwsze, nieprzystające i niewystarczające, a ponadto, w perspektywie synchronicznej, przestają być nawet funkcjonalne. Literatura mniejsza rzadko bowiem ma szansę brać udział „w kształtowaniu jądra polisystemu”, a raczej pozostaje na jego obrzeżach. Ale też w jej przypadku, szczególnie w obecnej sytuacji urynkowienia, dużo wyraźniej obserwować można działanie przede wszystkim czynników osobistych⁴. Nie można też pominąć faktu, że obecnie dynamika kształtowania systemu literatury tłumaczonej⁵, zwłaszcza w przypadku tzw. literatur mniejszych, zależy od operatywności i skuteczności wydawców w pozyskiwaniu funduszy unijnych (program Kreatywna Europa na lata 2014—2020) lub innego typu grantów na publikację przekładanego dzieła, a czasem nawet od skuteczności tłumaczy w pozyskiwaniu środków na przekład. Wyraźnie widać, że obraz i repertuar literatury tłumaczonej ściśle zależy nie tylko od tłumacza, lecz także od tego aspektu społecznego funkcjonowania literatury przekładanej, który można

1 Por. B. Tokarz, 2009: *Wstęp*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 1, cz. 1: *Wybory translatorskie*, s. 11.

2 S. Skwarczyńska, 2013: *Przekład i jego miejsce w literaturze i kulturze narodowej*. W: P. de Bończa Bukowski, M. Heydel, red.: *Polska myśl przekładoznawcza. Antologia*. Kraków, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 136.

3 Por. I. Even-Zohar, 2009: *Miejsce literatury tłumaczonej w polisystemie literackim*. M. Heydel, tłum. W: P. Bukowski, M. Heydel, red.: *Współczesne teorie przekładu. Antologia*. Kraków, Znak, s. 198—199.

4 Por. L. Małczak, 2013: *Przekłady literatury serbskiej w Polsce w latach 2007—2013*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 5, cz. 2, s. 141—149. „Z jednej strony wpływ formalnych instytucji opiniotwórczych (krytyka literacka, związki twórcze) na kształtowanie obrazu literatur narodów byłej Jugosławii zmalał, a z drugiej strony w procesie samego lokowania tłumaczeń zwiększyła się rola nieformalnych powiązań” (s. 142).

5 Pojęcie „systemu literatury tłumaczonej” zaczerpnięte zostało z teorii polisystemów Itmara Even-Zohara. Por. I. Even-Zohar, 2009: *Miejsce literatury tłumaczonej w polisystemie literackim...*, s. 197—203.

określić za Robertem Escarpitem „aparatem rozpowszechniania” (produkcja, rynek, konsumpcja), w którym produkt literacki (również ten będący przekładem) stanowi „rezultat szeregu wyborów dokonanych przez rozmaite filtry społeczne, ekonomiczne i kulturowe [...]”⁶. Produkt ten sytuować zatem należy w obszarze komunikacji społecznej, a także międzykulturowej, gdzie przekład umieszczał David Katana, wspominając o filtrach kulturowych jako narzędziach organizowania postrzegania świata przez wspólnotę⁷. Taka optyka zakłada traktowanie kultury jako systemu filtrów (ram poznawczo-interakcyjnych⁸), które między innymi „konkurują między sobą w wywieraniu wpływu na to, co, kiedy, jak i kto tłumaczy”⁹.

W latach 2016 i 2017 ukazały się w Polsce przekłady słoweńskiej poezji i prozy, również tej, skierowanej do najmłodszych czytelników, a nawet (po dwunastu latach przerwy) tłumaczenie dramatu. W formie książkowej wydano dwa tomiki poetyckie, jeden zbiór opowiadań, trzy powieści (przy czym jedna z nich ukazała się w wydawnictwie londyńskim) oraz siedem książek dla dzieci. Literatura słoweńska publikowana była również w czasopiśmie: „Arterie”, „Czas Kultury”, „Dialog” (wspomniany dramat), „Tekstualia”, „Wyspa” oraz „Migotania”.

Pojawienie się poezji słoweńskiej w Polsce związane jest w ostatnich latach z wydarzeniami kulturalnymi, jakimi są Festiwal Miłosza w Krakowie (wydanie tomu Uroša Zupana w 2015 roku) oraz Festiwal Europejski Poeta Wolności w Gdańsku (wydanie tomiku Kristiny Hočevar w 2015, Veroniki Dintinjany w 2016 i Katji Gorečan w 2017 roku). Zbiory te ukazały się nakładem Instytutu Kultury Miejskiej (głównego organizatora festiwalu) w serii Versopolis, która ma charakter międzynarodowy i powstała w celu promowania i wspierania młodych poetów europejskich poza granicami ich ojczyzny poprzez wydawanie ich twórczości i jej tłumaczeń w ramach i ze środków unijnego programu Kreatywna Europa. Versopolis to równocześnie projekt jednoczący sieć europejskich organizatorów festiwali poetyckich z 13 państw. Prócz wydań tomików poetyckich zakłada on tworzenie specjalnej platformy poetyckiej on-line (nazywanej magazynem literackim — European Review of Poetry, Books and Culture), na której w języku angielskim zamieszczane są różnorodne teksty na temat poezji

- 6 R. Escarpit, 1976: *Literatura a społeczeństwo*. J. Lalewicz, tłum. W: H. Markiewicz, oprac.: *Współczesna teoria badań literackich za granicą. Antologia*. T. 3. Kraków, Wydawnictwo Literackie, s. 241.
- 7 D. Katana, 2009: *Translation as Intercultural Communication*. W: J. Munday, red.: *The Routledge Companion to Translation Studies*. London—New York, Routledge, s. 74—92.
- 8 Por. B. Kielar, 2003: *Zarys translatoryki*. Warszawa, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, s. 18—19.
- 9 M. Gaszyńska-Magiera, 2013: *Przekład literacki w perspektywie komunikacji międzykulturowej*. W: I. Kasperska, A. Żuchelkowska, red.: *Przekład jako akt komunikacji międzykulturowej*. Poznań, Wydawnictwo Naukowe UAM, s. 55.

i poetów, literatury, sztuki, filmu, muzyki czy podróży¹⁰. Co ciekawe, głównym pomysłodawcą i koordynatorem projektu jest słoweńskie wydawnictwo Beletrina. Poeci zgłaszani są do niego przez organizatorów festiwalu z danego kraju i muszą spełniać określone kryteria¹¹. Przedsięwzięcie to ma na celu stworzenie sieci kontaktów pomiędzy twórcami i wydawcami, tłumaczami i szerszą publicznością oraz rozpropagowanie twórczości młodych poetów w Europie. Z tego powodu poezja w tomach z serii Versopolis wydawana jest w trzech językach — w przypadku poezji słoweńskiej publikowanej w Polsce są to języki: angielski, polski i słoweński. Trójjęzyczne publikacje umożliwiają czytelnikom ciekawe analizy komparatystyczne, a poetom większe możliwości dotarcia do odbiorców w wymiarze międzynarodowym.

Znamienne wydaje się, że w przypadku przekładów poezji słoweńskiej w dwóch ostatnich latach postawiono na głos kobiety¹². Zbiór poezji Veroniki Dintinjany pt. *Alfabet znaków* przełożyła Joanna Pomorska, która stosunkowo rzadko tłumaczy poezję. Specjalizuje się ona przede wszystkim w prozie — to dzięki jej przekładom istnieją w Polsce tłumaczenia dzieł takich słoweńskich autorów, jak: Drago Jančar, Božidar Jezernik czy Jani Virk. Z kolei zbiór wierszy *Hana i wszystko inne* Katji Gorečan przetłumaczony został przez Miłosza Biedrzyckiego, który wyraźnie preferuje tłumaczenie poezji, a na jego koncie znajdują się przekłady osobnych tomików, między innymi Tomaža Šalamuna czy Uroša Zupana. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, że oboje tłumacze zostali w ostatnich latach laureatami wyróżnień translatorskich, które wydają się istotnym potwierdzeniem kapitału kulturowego, jakim dysponują¹³. Nagrody te, jako wyraz uznania w polu społecznym (tu literackim), akumulują kapitał symboliczny i dzięki nim tłumacze poprawiają własną pozycję¹⁴. J. Pomorskiej przyznano w 2017 roku dwa wyróżnienia za zasługi w inicjowaniu dialogu międzykulturo-

10 Adres internetowy platformy to: <http://www.versopolis.com>. Informacje dotyczące projektu zamieszczone na jego stronie głównej: <http://www.versopolis.com> [dostęp: 12.11.2018] oraz stronie Instytutu Kultury Miejskiej w Gdańsku: <http://ikm.gda.pl/projekt/versopolis/> [dostęp: 12.11.2018], który realizuje projekt w Polsce poprzez organizację festiwalu i publikacje tomików w serii Versopolis.

11 Są to m.in. takie kryteria, jak: przynajmniej jedna publikacja książkowa poezji w języku ojczystym, publikacja debiutanckiej książki przynajmniej przed 20 laty, nieposiadanie więcej niż trzech publikacji w tłumaczeniu na języki obce, uznanie wartości symbolicznej twórczości poety w ojczyźnie (nagrody, stypendia, wysokie oceny krytyków).

12 W zasadzie wszystkie trzy tomiki wydane w serii Versopolis i w ramach festiwalu Europejski Poeta Wolności należą do kobiet.

13 Pojęcie kapitału za: Pierre Bourdieu, 2001: *Reguły sztuki. Geneza i struktura pola literackiego*. A. Zawadzki, tłum. Kraków, Universitas.

14 Por. P. Bourdieu, 2005: *The Social Structures of the Economy*. Ch. Turner, tłum. Cambridge, Polity.

wego: w Polsce Nagrodę Stowarzyszenia Autorów ZAIKS za przekład literatury obcej na język polski oraz w Słowenii międzynarodową Nagrodę im. Tonego Pretnarja (Pretnarjeva nagrada) przyznawaną ambasadorom słoweńskiej literatury w świecie¹⁵. M. Biedrzycki wraz ze współautorką przekładu — Katariną Šalamun-Biedrzycką zostali natomiast uhonorowani w 2016 roku Nagrodą im. Wisławy Szymborskiej za tłumaczenie tomiku poezji Uroša Zupana (głównego zdobywcy tego wyróżnienia na Festiwalu Miłosza w Krakowie). Nagrody przyczyniają się do wzrostu prestiżu zawodu tłumacza, są wyrazem uznania jego wysiłku i talentu, niemniej należy uznać humanistyczno-ekonomiczną dwoistość natury nagród — wzrost ich liczby w ostatnim czasie może przyczyniać się też do dewaluacji wartości nagradzanych dzieł i ich twórców oraz powodować komercjalizację¹⁶. Jednakże z perspektywy popularyzacji literatury tłumaczonej, pozostającej na obrzeżach polisystemu literackiego¹⁷, otrzymane przez tłumaczy nagrody niewątpliwie poprawiają zarówno ich status, jak i przełożonej przez nich literatury w kręgu kultury przyjmującej.

Poezja V. Dintinjany to liryka refleksji, wyznania, niekiedy sytuacyjna. Stanowi próbę głębszego namysłu nad czasem, przemijaniem, tym, co niestałe (również w sferze wyrażania), nieoswojone, ale też nieuniknione i nieuchronne („Nawet samotność nie wydaje się / już nieunikniona, smutek opada, przejście jest otwarte, / przelewa się przez nie coś trwalszego niż słowa”¹⁸). To poezja wyrastająca z potrzeby wyrażenia doświadczeń, osobistych doznań, zjawisk trudnych do wyrażenia, poezja wyrastająca z potrzeby uchwycenia sygnałów świadomości upływu czasu czy z poczucia straty. W wierszach obrazy przeszłości wpisane zostają w teraźniejszość, dzięki zastosowaniu między innymi techniki swobodnych skojarzeń, co jest próbą zatrzymania tego, co minione. Pojawia się w nich także afirmacja chwili, zachwyt nad zatrzymanym, choć przemijającym doświadczeniem zmysłowym („żółto płonie krzak forsycji / pszczoły buszują w kwiatach fasoli / światło popołudnia sączy się jak miód...”¹⁹). Obecne są w nich też liczne nawiązania intertekstualne do dzieł i postaci literatury (Czesław Miłosz), dzieł malarskich (obrazy Pietera Bruegla), muzycznych (*Concierto de Aranjuez* Joaquina Rodrigo), sygnalizujące związek wypowiedzi poetyckiej

15 W roku 2007 laureatami tej nagrody również zostali Polacy — Bożena i Emil Tokarzewie.

16 Por. J.F. English, 2013: *Ekonomia prestiżu: nagrody, wyróżnienia i wymiana wartości kulturowej*. P. Czaplński, Ł. Zaremba, tłum. Warszawa, Narodowe Centrum Kultury.

17 Por. I. Even-Zohar, 2009: *Miejsce literatury tłumaczonej w polisystemie literackim...*, s. 195—203.

18 V. Dintinjana, 2016: *Spacer po Lipicy nocą*. J. Pomorska, tłum. W: Eadem: *Alfabet znaków*. Gdańsk, Instytut Kultury Miejskiej, s. 10.

19 V. Dintinjana, 2016: ****(żółto płonie krzak forsycji...)*. J. Pomorska, tłum. W: Eadem: *Alfabet znaków...*, s. 13.

z różnymi dziedzinami kultury i wskazujące na potrzebę holistycznego, kulturowo wielowymiarowego ujmowania doświadczenia człowieka. Tłumaczka wyboru tak podsumowuje poezję autorki: „Wiersze Veroniki, oszczędne w słowach, pełne pięknych, zaskakujących metafor, dają czytelnikowi szansę na to, by przystanął w biegu i zapytał, czy naprawdę trzeba tak biec”²⁰. Polskie wydanie poezji V. Dintinjany *Alfabet znaków* zawiera tłumaczenia wierszy z debiutanckiego tomiku autorki pt. *Rumeno gori grm forzicij* (dziesięć wierszy) oraz trzy teksty niepublikowane wcześniej. Utwory z jej ostatniego tomiku *V suhem doku*, wydanego w Słowenii w 2016 roku, nie zostały uwzględnione. Tytuł całości zbioru jest fragmentem ostatniego wersu zamieszczonego w nim wiersza pt. *Šw. Franciszek*. Wybór poezji tej autorki podyktowany był nie tylko dużą wartością artystyczną i dojrzałością jej utworów, o czym zdają się świadczyć liczne otrzymane przez nią wyróżnienia (ostanie to Nagroda im. S. Jenki / Jenkova nagrada za najnowszy tomik *V suhem doku*), lecz najprawdopodobniej wpłynęło na to także szersze jej zaangażowanie jako animatorki kulturalnej. V. Dintinjana jest bowiem prężnie działającą współorganizatorką corocznego festiwalu *Mlade rime* (Młode Rymy) i spotkań literackich mających na celu wsparcie młodych poetów i promocję ich twórczości. Międzynarodowa współpraca w ramach festiwalu literackich często owocuje publikacjami tłumaczeń zaangażowanych w nie twórców.

Drugi tomik wydany w latach 2016—2017 przez Instytut Kultury Miejskiej w Gdańsku w serii *Versopolis* to zbiór poezji Katji Gorečan pt. *Hana i wszystko inne*. Tytuł całości jest parafrazą tytułów wierszy opublikowanych w tym zbiorze, a wybranych z tomiku *Trpljenje mlade Hane*²¹. Stanowią one swego rodzaju katalog tego, co może dookreślać bohaterkę, wiąże się z jakimś epizodem z jej życia lub staje się pretekstem do wyrażenia jej zdania, stanowiska na dany temat — *Hana i poezja*, *Hana i miesięczka*, *Hana i świat*. Polskie wydanie zawiera również teksty wcześniej niepublikowane. Tematycznie wiersze K. Gorečan koncentrują się wokół epizodów z życia młodej kobiety — tytułowej Hany — i poruszają problematykę marginalizacji, dyskryminacji, przemocy, oczekiwań społecznych, wstydu, cielesności, fizjologii, kobiecości, przekraczania norm, tabu, poszukiwania indywidualnego sposobu wyrażania siebie, buntu. Wyodrębnienie pierwszoosobowego głosu bohaterki (zapis kursywą) i trzecioosobowego narratorki pozwala na zarysowanie dwóch perspektyw, ale też na budowanie dystansu, czy też jego zmianę, a wreszcie na kontrastywne zestawienie obiektywnej, sprawozdawczej postawy i subiektywnego, nacechowanego emocjonalnie głosu.

20 J. Pomorska, [online]: [Komentarz zamieszczony na stronie festiwalu Europejski Poeta Wolności]. Dostępne w Internecie: <http://europejskipoetawolnosc.pl/versopolis-na-epw/> [dostęp: 25.11.2018].

21 W roku 2018 ukazał się w Polsce, nakładem wydawnictwa Korporacja Ha!art, przekład całego tomiku — *Cierpienia młodej Hany*.

Niemniej odkrycie zamaskowanych emocji wymaga od odbiorcy szczególnej uwagi. Narratorka i bohaterka bardziej skupiają się na faktach, opisie sytuacji, odniesieniu się do pewnych norm i ewentualnej reakcji społecznej niż na wyrażeniu stanu emocjonalnego. Zastosowany w utworach dwugłos zbliża poezję K. Gorečan do konwencji dramatu (w wierszu *Długanoc śni w lesie* występują nawet partie chóru) czy monodramu, jeśli uznać głos bohaterki i narratorki za modulacje jednego, poetyckiego głosu poszukującej kobiety. Głosu wyrażającego szerokie spektrum kobiecych doświadczeń i różnokierunkowe próby dookreślenia swojego miejsca w perspektywie indywidualnej i społecznej. Sama autorka niektóre ze swych utworów określa jako „koreopesmi”, na co zwraca uwagę również tłumacz jej poezji — M. Biedrzycki: „Poetka eksperymentuje z nowymi formami, powołuje do istnienia »choreowiersze« (bądź »choreopiesni« — oba tłumaczenia nazwy są tu uzasadnione) na styku liryki i dramatu”²². Z perspektywy translacji istotne jest, że wiersze te eksplorują język potoczny, mówiony, rozbijają lub przekształcają utrwalone klisze językowe i dążą do prostoty, momentami nawet nieporadności językowej. M. Biedrzycki wyznaje: „Jako tłumacz musiałem powściągnąć tu swoje własne zamięłowanie do parodii i groteski, żeby ciekawa przewrotność tych tekstów, jednocześnie zjadliwych i na swój sposób pogodnych, nie zatraciła się w ostentacji”²³. Poezja K. Gorečan w sposób kontrowersyjny prowadzi dialog ze stereotypami i zakorzenionymi wzorcami kulturowymi, a jednocześnie bezkompromisowo ukazuje dramat uwikłanej w te wzorce jednostki, wchodzącej w dorosłość kobiety.

zawsze, kiedy hana wychodzi z domu, chce jej się płakać.
i robi jej się naprawdę niedobrze.
hana wie, że to nie mogą być poranne mdłości ciążowe,
bo nie uprawiała seksu od dwóch lat, od kiedy zdecydowała się

na post.

hana wie, że *właśnie skłamałam*,
w końcu nie jesteśmy jej rodzicami
ani jej babcią,
ani też dziadkiem,
i nie będziemy jej osądzać, jeśli nam powie,
że tak naprawdę uprawiała seks poprzedniej nocy
i kiedy obudziła się rano,

22 M. Biedrzycki, [online]: [Komentarz zamieszczony na stronie festiwalu Europejski Poeta Wolności]. Dostępne w Internecie: <http://europejskipoetawolnosc.pl/verso-polis/versopolis-2017/katja-gorecan/> [dostęp: 25.11.2018].

23 M. Biedrzycki, [online]: [Komentarz zamieszczony na stronie festiwalu Europejski Poeta Wolności]...

nie wiedziała, kto leży obok niej.
jednakże w trosce o dobre poczucie czytelnika
lepiej napisać, że hana ostatnio uprawiała seks dwa lata temu,
albo jeszcze lepiej — że jest dziewczyną
i chce pójść do klasztoru,
czego od dawna pragnęli jej rodzice²⁴.

Na temat obu tomików i samych poetek pojawiły się informacje na stronach internetowych gdańskiego festiwalu, ale wzmianki te mają charakter okolicznościowy. Dostęp do samych publikacji jest utrudniony, gdyż nie przeznaczono ich do sprzedaży. Można je było bezpłatnie otrzymać na festiwalu, były też rozsyłane do niektórych instytucji i większych bibliotek. Jednak kontakt odbiorców z tego typu publikacjami jest raczej incydentalny i krótkotrwały.

W obszarze prozy we wskazanych latach ukazały się trzy tłumaczenia słoweńskich powieści (dwie Evalda Flisara i jedna Mai Novak) oraz zbiór krótkich form Vlada Žabota. Mamy więc do czynienia z dopełnieniem obrazu twórczości słoweńskich autorów, gdyż w przypadku M. Novak i V. Žabota są to kolejne przekłady ich utworów w Polsce. Twórczość E. Flisara prezentowana jest natomiast polskiemu czytelnikowi po raz pierwszy²⁵.

Zaistnienie przekładów w docelowym kręgu odbiorczym stanowi rodzaj spotkania z odmienną kulturą, spotkania międzykulturowego²⁶. Rozumiejąc przekład jako formę komunikacji międzykulturowej, Małgorzata Gaszyńska-Magiera zastanawia się nad warunkami aktywnej roli czytelnika w procesie odbioru obcych dzieł. A jednocześnie podejmowany przez niego wysiłek samej lektury, aktywowania wiedzy uprzedniej²⁷ oraz zaangażowanie w poszerzanie wiedzy na temat zawartych w dziele elementów kulturowych, zaangażowanie w oswajanie przez niego obcości — traktuje jako pierwszy krok ku spotkaniu z odmienną kulturą i jej użytkownikami i jako podstawowy warunek komunikacji międzykulturowej, świadczący o postawie

24 K. Gorečan, 2017: *Hana i świat*. M. Biedrzycki, tłum. W: Eadem: *Hana i wszystko inne*. Gdańsk, Instytut Kultury Miejskiej, s. 10.

25 Nie licząc festiwalu literackiego Miesiąc Spotkań Autorskich organizowanego w 2012 roku przez Miejską Bibliotekę Publiczną we Wrocławiu. E. Flisar był gościem tego festiwalu, fragmenty jego utworów były tłumaczone i prezentowane na spotkaniach autorskich, nie zostały jednak opublikowane.

26 Por. B. Tokarz, 2010: *Spotkania. Czasoprzestrzeń przekładu artystycznego*. Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego; M. Gaszyńska-Magiera, 2011: *Recepcja przekładów literatury iberoamerykańskiej w Polsce w latach 1945—2005 z perspektywy komunikacji międzykulturowej*. Kraków, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

27 R. Lewicki, 2000: *Obcość w odbiorze przekładu*. Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.

otwartości²⁸. Oswajanie obcych elementów kulturowych ma miejsce, po pierwsze, w momencie, gdy w ogóle występują one w tekście prymarnym, gdy nie jest on na tyle zuniwersalizowany, że może być odczytywany zupełnie poza kontekstem kulturowym, a po drugie, ułatwione jest wówczas, gdy czytelnik docelowy posiada już pewną bazę kognitywną, sieć skojarzeń kulturowych, wiedzę uprzednią zgromadzoną na podstawie wcześniejszych kontaktów z daną kulturą i na przykład dziełami literackimi już wprowadzonymi do polisystemu literackiego kultury przyjmującej. Z taką sytuacją mamy do czynienia w przypadku prozy V. Žabota, gdyż jest nacechowana kulturowo (choć posiada również istotny i nośny wymiar uniwersalny) i była już wcześniej publikowana w Polsce. Dzięki temu zainteresowany literaturą słoweńską czytelnik mógł stworzyć sobie już pewien obraz twórczości autora i dopełnić go nowo powstałymi tłumaczeniami.

W roku 2016 w Polsce ukazał się bowiem kolejny przekład prozy V. Žabota, a mianowicie debiutancki zbiór opowiadań *Mora bukowa*²⁹ (*Bukovska mati*, 1986) przetłumaczony przez Marlenę Grudę. Zbiór ten to kolejna publikacja przekładów z języka słoweńskiego wydana przez Instytut Mikołowski im. Rafała Wojaczka, który regularnie i konsekwentnie — od 2012 roku — wydaje literaturę słoweńską w formie książkowej. Oficyna ta odgrywa zatem ważną rolę w upowszechnianiu głosu i kapitału symbolicznego literatów zza „słonecznej strony Alp” w Polsce³⁰, a publikacja opowiadań V. Žabota potwierdza utrzymywanie się tej tendencji. W latach wcześniejszych wydane zostały dwie powieści tego autora — w 2009 roku *Sukub*³¹ w tłumaczeniu Ewy Ziewiec, a rok później *Wilcze noce*³² (*Volčje noči*) w przekładzie Marleny Grudy. Oba dzieła ukazały się nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego.

Należy nadmienić, że wszystkie wymienione publikacje zostały współfinansowane przez słoweńskie instytucje — wydanie książek wsparło Ministerstwo Kultury Słowenii (*Sukub*) i fundacja Trubarjev skład działająca przy Stowarzyszeniu Pisarzy Słoweńskich (*Wilcze noce*, *Mora bukowa*). Tłumaczenia natomiast finansowo wsparła Javna agencija za knjigo — odpowiednik polskiego Instytutu Książki. Wydania te pojawiły się więc w Polsce zarówno dzięki

28 Por. M. Gaszyńska-Magiera, 2011: *Recepcja przekładów literatury iberoamerykańskiej w Polsce...*, s. 24–25.

29 V. Žabot, 2016: *Mora bukowa*. M. Gruda, tłum. Mikołów, Instytut Mikołowski, ss. 110.

30 Por. M. Gawlak, 2016: *Rola Instytutu Mikołowskiego w upowszechnianiu przekładów literatury słoweńskiej w Polsce w ostatnich latach*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 7, cz. 2, s. 167–179.

31 V. Žabot, 2009: *Sukub*. E. Ziewiec, tłum. Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, ss. 140.

32 V. Žabot, 2010: *Wilcze noce*. M. Gruda, tłum. Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, ss. 173.

wspieraniu Słowenii, jak i dzięki osobom zaangażowanym w ich powstanie — ich determinacji i wierze w wartość praktyki literackiej, przekładowej i wydawniczej (Bourdieu'owskie *illusio*³³), które to niewątpliwie stały się siłą napędową tych i podobnych inicjatyw dotyczących tzw. literatur i kultur mniejszych.

Przekłady wcześniej wydanych obu powieści V. Žabota stanowią debiuty książkowe tłumaczek. Analizując ich biogramy, dostrzec można kilka podobieństw. Obie studiowały slawistykę, z tym że M. Gruda jest absolwentką Uniwersytetu Śląskiego, a E. Ziewiec Uniwersytetu Gdańskiego. Obie przynależą do grona tłumaczy młodszego pokolenia i sięgają głównie po prozę i poezję najnowszą³⁴.

Dla recepcji przekładu w polu kultury przyjmującej, choćby ze względu na częsty brak rozeznania czytelnika sekundarnego w kwestii kapitału kulturowego i symbolicznego, jakim dysponuje dany twórca w kulturze wyjściowej, ważna wydaje się dbałość o oprawę przekładu i kwestia paratekstów, a dokładnie perytekstów (G. Genette)³⁵. Pojawienie się przedmowy czy posłowie, a nawet przypisu w przekładzie przestało być traktowane jako wyraz bezradności wobec barier kulturowych, a stało się przejawem świadomości, erudycji oraz odpowiedzialności i dbałości translatora, redaktora i wydawcy³⁶. Wszystkie polskie wydania prozy V. Žabota zawierają wstęp lub posłowie. Obszerne wstępy towarzyszące obu powieściom napisane zostały przez badaczkę między innymi literatury słoweńskiej w Polsce — Bożenę Tokarz. Określają one specyfikę prozy V. Žabota, wskazując ważne wątki interpretacyjne, umieszczają ją w kontekście biografii

33 Por. P. Bourdieu, 2006: *Medytacje pascaliańskie*. K. Wakar, tłum. Warszawa, Oficyna Naukowa, s. 94.

34 Prócz powieści i opowiadań V. Žabota w tłumaczeniu M. Grudy ukazał się w Instytucie Mikołowskim tomik poezji Klemena Piska *Za krzakiem majającego ślimaka* oraz dwie, wydane w 2017 roku, powieści E. Flisara: *Na złotym wybrzeżu* i *Obserwator*, opublikowane przez Wydawnictwo Ezop. W wydawnictwach ciągłych i antologiach M. Gruda publikowała przekłady utworów m.in. Aleša Debeljaka, Milana Deklevy, Borisa A. Novaka, Vinka Möderndorfera czy Maji Vidmar. Ewa Ziewiec natomiast prócz powieści V. Žabota przełożyła na język polski także kilka opowiadań (Silviji Borovnik, Polony Glavan, Rade Krsticia i Igora Zabla) zamieszczonych w antologii współczesnej krótkiej prozy słoweńskiej *Noc w Lublanie*. W czasopiśmie „Korespondencja z Ojcem” ukazały się jej tłumaczenia prozy Mitji Čandra i Suzany Tratnik.

35 Perytekst to rodzaj paratektu towarzyszącego dziełu, a dokładnie forma komentarza usytuowana w ramach tego samego woluminu co tekst główny (np. dedykacja, przedmowa, posłowie, nota biograficzna). Por. G. Genette, 2014: *Palimpsesty. Literatura drugiego stopnia*. T. Stróżyński, A. Milecki, tłum. Gdańsk, Słowo/Obraz Terytoria. (G. Genette, 1982: *Palimpsestes: La Littérature au second degré*. Paris; G. Genette, 1987: *Seuils*, Paris). Paratekstem w przekładzie literatur słowiańskich poświęcony został jeden z tomów niniejszego czasopisma — „Przekłady Literatur Słowiańskich”, 2017, t. 8, cz. 1: *Parateksty w odbiorze przekładu*.

36 Por. E. Skibińska, red., 2009: *Przypisy tłumacza*. Kraków, Księgarnia Akademicka.

i twórczości autora oraz współczesnej prozy słoweńskiej (roczników sześćdziesiątych), określanej jako postmodernistyczna³⁷. We wstępach pojawiają się także wyjaśnienia dotyczące roli literatury w kulturalnym życiu Słowenii (zwłaszcza po 1991 roku) czy roli regionu Prekmurje w świecie kreowanym przez pisarza. Badaczka zwraca uwagę na obecną w prozie V. Žabota grę z kategorią mimesis, a także odnosi się do samego przekładu, a dokładnie ekwiwalentyzacji na poziomie składniowym. Wstępy te stanowią zatem szczególnego rodzaju kompendia wiedzy wzbogacającej możliwości interpretacyjne odbiorcy sekundarnego. Wszystkie pojawiające się w nich konteksty są ważne również dlatego, że proza V. Žabota jest wielowymiarowa, niełatwa w interpretacji (co przyznaje również autorka tych komentarzy), wymaga od czytelnika zaangażowania i otwartości na to, co nie do końca zrozumiałe i jednoznaczne. Łączy wątki mitologiczne, lokalny folklor i motywy biblijne, zawiera nawiązania intertekstualne i cechuje ją synkretyzm gatunkowy. W polskim wydaniu zbioru opowiadań słoweńskiego pisarza pojawiło się natomiast posłowie autorstwa tłumaczki, M. Grudy. Prezentuje ona sylwetkę twórczą pisarza, wskazuje na nawiązania do mitologii słowiańskiej, na istotną rolę świata fantazji w twórczości V. Žabota, ale najwięcej uwagi poświęca kategorii cielesności, zmysłowości i erotyki, które niewątpliwie są ważnymi elementami kształtującymi tożsamość postaci opowiadań (również powieści). Szkoda, że decydując się na posłowie, tłumaczka nic nie wspomina o samym przekładzie, o swych wyborach translatorskich, motywacjach czy o trudnościach językowych i kulturowych, na jakie natrafiła w fazie reekspresji. Obecnie działania zmierzające do ujawnienia stanowiska tłumacza, jego swego rodzaju coming outu³⁸, są doceniane zarówno przez badaczy przekładu, jak i czytelników. Ma to związek z dynamicznymi procesami kulturowymi, zmieniającą się świadomością przekładu i weryfikacją jego miejsca w kulturze. Tendencje te można postrzegać nawet jako zwrot polegający na dowartościowaniu roli tłumacza i włączaniu go (na podobnych prawach co autora) w strukturę tekstu. Dlatego też wszelkie wyjaśnienia tłumaczki dotyczące procesu czy strategii translacji byłyby niezmiernie cenne i interesujące³⁹. Zwłaszcza uwagi związane z tłumaczeniem elementów kulturowych.

Tak czy inaczej należy docenić obecność perytekstów we wszystkich wydaniach prozy V. Žabota w Polsce, gdyż poszerzająca odbiór perspektywa i pogłębione rozważania autorek przedmów lub posłowia, stając się „akompaniamentem” samego przekładu, niewątpliwie wzbogacają wiedzę odbiorców i obraz

37 Por. T. Virk, 1991: *Postmoderna in 'mlada slovenska proza'*. Maribor, Obzorja.

38 Określenie to w kontekście przekładu zaproponował Jerzy Jarniewicz, por. J. Jarniewicz, 2012. W: *Gościnność słowa. Szkice o przekładzie literackim*. Kraków, Znak, s. 7–22.

39 Potwierdzeniem wydaje się m.in. coraz większa liczba wywiadów z tłumaczami publikowana w prasie, w Internecie oraz w postaci książkowej.

literatury słoweńskiej powstający w polu literackim kultury przyjmującej — polskiej. Są też niewątpliwie wyrazem świadomości kształtowania tego obrazu oraz poczucia dużej odpowiedzialności u osób zaangażowanych w proces wydawniczy. Ta odpowiedzialność i świadomość kształtowania dialogu międzykulturowego przejawia się również poprzez organizację spotkań literackich z autorem — V. Žabot kilkakrotnie był gościem w Polsce, między innymi właśnie z okazji wydania zbioru *Mora bukowa*.

Również obraz twórczości Mai Novak mógłby zostać dopełniony dzięki przekładowi. W 2017 roku ukazała się bowiem kolejna powieść autorki w wersji polskojęzycznej — *Współlokatorci (Cimre)* w tłumaczeniu Kingi Dyszerowicz. Wcześniejsze publikacje M. Novak to przekład powieści *Karfanaum, czyli as killed (Karfanaum ali as killed)* dokonany przez Wojciecha Domachowskiego oraz kilka opowiadań. Niestety z uwagi na to, że najnowsza publikacja wydana została przez wydawnictwo w Londynie, praktycznie nie jest dostępna w Polsce. Można wątpić w zasadność takich decyzji i zastanawiać się, czy z punktu widzenia polskiego kręgu odbiorczego taki przekład w ogóle ma szansę na recepcję i uczestnictwo w polisystemie literackim i w kulturze docelowej. Zwłaszcza że chodzi o tzw. literaturę mniejszą, i tak sytuującą się na obrzeżach systemu literatury tłumaczonej.

Pewnym zaskoczeniem dla czytelników śledzących polskie wydania literatury słoweńskiej może wydawać się fakt publikacji aż dwóch powieści Evalda Flisara w jednym roku. Nakładem Wydawnictwa Ezop, które do tej pory nie publikowało przekładów słoweńskich autorów, ukazały się książki *Obserwator (Opazovalec)* oraz *Na złotym wybrzeżu (Na zlati obali)* w tłumaczeniu M. Grudy. Jeśli chodzi o peryteksty, to wydaniom tym towarzyszą krótkie notki o autorze i tłumaczcze zamieszczone na końcu książki oraz wzmianka dotycząca fabuły na okładce. Twórczość prozaika, dramaturga i eseisty, Evalda Flisara, jest doceniana przez czytelników, nominowana do licznych słoweńskich i zagranicznych nagród, a także chętnie tłumaczona na języki obce. Jego utwory doczekały się przekładów na ponad 40 języków (w tym japoński, arabski, chiński, a nawet bengalski lub indonezyjski)⁴⁰. Jednak wskazane powieści to pierwsze utwory E. Flisara opublikowane w Polsce. Obie prezentują typową dla twórczości prozatorskiej słoweńskiego autora (od debiutanckiej powieści *Čarovnikov vajenec*) tematykę podróży, poszukiwania sensu życia i odpowiedzi na pytania egzystencjalne oraz dylematy moralne. W *Obserwatorze* wątek podróży dotyczy wyjazdu bohatera do Nowego Jorku, *Na złotym wybrzeżu* z kolei to relacja z podróży po Afryce. Wybór powieści mógł być podyktowany pozycją pisarza w kulturze

40 Biografia na stronie internetowej autora: <http://www.evaldfisar.com> [dostęp: 11.08.2017].

prymarnej i prymarnym polu literackim, kapitałem symbolicznym przypisywanym jego twórczości, czego potwierdzeniem są między innymi nominacje do słoweńskiej nagrody Kresnik za najlepszą powieść roku, a także — w przypadku powieści *Na złotym wybrzeżu* — zaliczenie jej przez redakcję czasopisma „The Iris Times” do trzynastu najlepszych europejskich książek o Afryce⁴¹. Motywacją mogło być również rosnące zainteresowanie prozą podróżniczą. Oba przetłumaczone utwory stanowią swego rodzaju kolaż gatunkowy — reportażu, różnych odmian powieści: podróżniczej, kryminalnej, obyczajowej czy psychologicznej. W obu ważną rolę odgrywają liczne nawiązania intertekstualne zarówno do dzieł literackich, jak i filmowych czy teatralnych, które słoweński komparatysta, Tomo Virk, wiąże z obecnymi w powieściach (omawiając powieść *Obserwator*) tendencjami postmodernistycznymi, a nawet przekraczaniem ich⁴². Oba utwory poruszają problematykę poszukiwania autentyczności, niepewności ontologicznej, kształtowania się tożsamości współczesnego człowieka jako niestałego, labilnego konstruktu, tożsamości *bricolage*; problematykę wolności i zdeterminowania, odpowiedzialności i świadomego życia, konieczności, a nawet przemocy symbolicznej oraz przypadku i niepewności.

Po publikacji polskich tłumaczeń powieści (ukazały się równocześnie) odbyły się spotkania autorskie z E. Flisarem (w Warszawie, Krakowie i Katowicach), przybliżające jego twórczość sekundarnemu kręgowi odbiorców i promujące nowo wydane przekłady. Opublikowano kilka internetowych recenzji obu powieści⁴³, a także wyemitowano wywiad z pisarzem w radiowej Jedynce — audycja „Moje książki”⁴⁴. Recenzje skupiają się głównie na fabule powieści, przynależności gatunkowej, tematyce i nawiązaniach intertekstualnych. Cenne wydaje się, że jedna z nich, Jarosława Czechowicza, wskazuje także inne obecne w Polsce przekłady słoweńskiej prozy (A. Čara, G. Vojnovicia, M. Mazziniego). W audycji radiowej pisarz wspomina o genezie powstania powieści *Na złotym wybrzeżu*, o swych własnych doświadczeniach w podróży po

41 Informacja na stronie internetowej autora: <http://www.evaldfisar.com> [dostęp: 11.08.2017] oraz na obwołucie polskiego tłumaczenia powieści.

42 Por. T. Virk, 2010: *Postmodernizem? Prej bi rekli, da korak naprej*. „Sodobnost”, št. 3, s. 393—394.

43 Na przykład na blogu krytycznoliterackim Jarosława Czechowicza *Krytycznym okiem*: <http://krytycznymokiem.blogspot.com/2017/06/obserwator-evald-flisar.html> [dostęp: 13.12.2017]; na stronie *Literackie skarby świata całego*: <http://literackie-skarby.blogspot.com/2017/12/dylematy-sowieskiego-bartona-finka.html> [dostęp: 13.12.2018]; <http://literackie-skarby.blogspot.com/2017/07/afryka-z-magii-odarta-na-zoty-wybrzezu.html> [dostęp: 13.12.2018].

44 „Moje książki” w paśmie „Kultura na wakacje”, prowadzenie Magda Mikołajczuk, data emisji: 28.06.2017: <https://www.polskieradio.pl/7/173/Artykul/1783064,Evald-Flisar-w-Afryce-czulem-ciekawosc-i-strach> [dostęp: 13.08.2017].

Czarnym Kontynencie, o Słowenii, a także o wybranych scenach powieści i ich interpretacji. Dzięki audycji, która jest dostępna na stronie internetowej radia w formie podcastu, odbiorcy mogą zatem poznać samego pisarza oraz szerszy kontekst powieści, co bez wątpienia odgrywa dużą rolę w recepcji tzw. literatury mniejszej.

W roku 2016 w piśmie „Dialog” po dwunastu latach przerwy⁴⁵ ukazało się tłumaczenie słoweńskiego dramatu, a mianowicie tekst wybitnej, wielokrotnie nagradzanej autorki najmłodszego pokolenia dramaturgów — Simony Semenič pt. *siedem kucharek, czterech wojaków i trzy zofie* (*sedem kuharic, štirje soldati in tri sofje*) w tłumaczeniu Joanny Pomorskiej. Wraz z utworem dramatycznym opublikowano komentarz autorstwa słoweńskiego historyka literatury i teatrologa, Krištofa Jacka Kozaka, pt. *Zofia, czyli mądrość. Simona Semenič i współczesna dramaturgia słoweńska*⁴⁶. Dramaty S. Semenič poruszają istotną tematykę relacji międzyludzkich (czasem wynaturzonych, patologicznych, pełnych przemocy — jej dwie pierwsze sztuki: *5 fantkov* i *24 ur*), ale w kolejnych pojawia się również problematyka nadużyć w relacji władzy, nawiązania do bieżącej polityki (dramat *Medtem ko skoraj rečem še ali prilika o vladarju in modrosti*), kwestii poruszających opinię publiczną, przez co sztuki te stają się zaangażowaną próbą poszukiwania pewnych reguł istniejących porządków społecznych. Pomimo wyraźnych nawiązań do sytuacji społecznej czy politycznej utwory S. Semenič są otwarte na wielowymiarową interpretację. „Ich związek z konkretną rzeczywistością wydaje się w proponowanej perspektywie niekonieczny, rozluźniony, sytuują się bowiem ponad konkretnym czasem, stając się uniwersalnym, impresjonistycznym obrazem międzyludzkich historii”⁴⁷. Poetycki język występuje równolegle z językiem potocznym, reprezentującym pewną grupę, czy z językiem zawierającym elementy publicystycznego komentarza, a nawet propagandy.

Przetłumaczony dramat *siedem kucharek, czterech wojaków i trzy zofie* został poświęcony trzem postaciom historycznym — kobietom zbuntowanym: Sophii Magdalenie Scholl, niemieckiej działaczce antynazistowskiego ruchu oporu z czasów III Rzeszy⁴⁸; Sofji Lwownej Pierowskiej, rosyjskiej rewolucjonistce

45 W roku 2004 opublikowano tłumaczenie dramatu Matijaža Zupančiča pt. *Vladimir* („Dialog”, 2004, nr 6).

46 K.J. Kozak, 2016: *Zofia, czyli mądrość. Simona Semenič i współczesna dramaturgia słoweńska*. „Dialog”, nr 2, s. 215—225.

47 Ibidem, s. 225.

48 Historia życia działaczki była również zekranizowana: w dwóch produkcjach *Die weiße Rose* w reżyserii Michaela Verhoevena (nominacja do Oscara w kategorii najlepszy film zagraniczny) oraz w filmie *Fünf letzte Tage* w reżyserii Percy’ego Adlona. Por. hasło: *Sophie Scholl* w Wikipedia.pl. Wolna Encyklopedia: https://pl.wikipedia.org/wiki/Sophie_Scholl [dostęp: 16.09.2018].

zaangażowanej w działalność tajnych organizacji antycarskich⁴⁹; oraz Marie-Sophie Germain, wybitnej francuskiej matematycze. Trzy Zofie, choć żyją w różnych stuleciach i krajach, łączy nie tylko imię, lecz przede wszystkim podobne koleje losu. Wszystkie są zaangażowanymi, walczącymi z przemocą lub dyskryminacją intelektualistkami, które za swą postawę, odwagę przeciwstawienia się zapłaciły wysoką cenę (dwie z nich zostały nawet skazane wyrokiem śmierci). Relacje dotyczące historii trzech bohaterek są przeplatane komentarzami siedmiu kucharek przygotowujących wikt dla żołnierzy wszelkich czasów i wszelkich wojen. Kucharki reprezentują dominującą większość społeczeństwa, uosabiają takie jego cechy, jak: konformizm, przeciętność, służalczość, uległość, plotkarstwo, zaściankowość. Czterej oficerowie odpowiedzialni za egzekucję zbuntowanych Zofii, wojacy, symbolizują ucisk społeczny, przemoc i mechanizmy kontroli nad jednostką. Losy trzech Zofii natomiast stają się obrazem trudnej, skazanej na niepowodzenie sytuacji jednostki wybitnej, indywidualistki/-sty, wobec dyktatu większości. W dramacie podjęto refleksję nad sytuacją kobiety w społeczeństwie patriarchalnym, padają w nim oskarżenia wobec wojny, przemocy, represji, ale też konformizmu czy biurokracji. W 2015 roku sztuka została nagrodzona słoweńską Nagrodą im. Slavka Gruma (Grumova nagrada) za najlepszy dramat na festiwalu dramaturgii w Kranju. Dodać warto, że inscenizacje sztuk S. Semenič były wystawiane na wielu festiwalach w Europie i na świecie (np. w Stanach Zjednoczonych)⁵⁰.

Warto zwrócić uwagę również na znaczną liczbę przekładów słoweńskich książek dla dzieci. Do tej pory młodszy czytelnik mógł się zetknąć z utworami na przykład Lili Prapp, Jany Bauer czy Petera Svetiny. W roku 2017 w systemie słoweńskiej literatury tłumaczonej na język polski pojawiło się natomiast dużo więcej niż dotychczas przekładów literatury dla dzieci — aż siedem publikacji. Wydawnictwo Ezop, które wydało powieści E. Flisara, opublikowało również opowieść Majdy Koren pt. *Ugotuj mi bajkę (Skuhaj mi pravljico)* w tłumaczeniu Mariusza Biedrzyckiego. Pozostałe książki ukazały się nakładem Wydawnictwa Pięćka, są autorstwa Heleny Kraljič i Sanji Pregl i były najprawdopodobniej tłumaczone z języka angielskiego przez Aleksandrę Brożek-Salę⁵¹. Książki te poruszają tzw. tematy trudne, uwrażliwiają na chorobę dziecka, uczą tolerancji i otwartości na odmienność. Dotyczą spowodowanych chorobą trudności odnalezienia się dziecka wśród rówieśników (*Sekret Laury / Larina skrivnost*,

49 Współorganizowała zamachy na cara Aleksandra II, w tym zakończony powodzeniem atak z 13 marca 1881. Por. hasło: *Zofia Perowska* w: Naukowy.pl. Polski Serwis Naukowy: http://encyklopedia.naukowy.pl/Zofia_Perowska [dostęp: 16.09.2018].

50 Notka o autorce w: „Dialog”, 2016, nr 2, s. 219.

51 Podobna sytuacja miała miejsce w przypadku książek Lili Prap tłumaczonych na język polski przez Bolesława Ludwiczaka.

Mam dysleksję / Imam disleksijo), zmagania się rodziny z autyzmem dziecka (*Janek jest inny: historia chłopca z autyzmem / Žan je drugačen*) czy chorobą Downa (*Mam zespół Downa / Imam downov sindrom*), relacji w tzw. rodzinie patchworkowej (*Miłości starczy dla wszystkich / Ljubezni je za vse dovolj*), a także trudności w akceptacji śmierci osoby bliskiej (*Odszedłeś, ale wciąż tu jesteś / Si, čeprav te ni*).

W kontekście tych publikacji można zwrócić uwagę na horyzont oczekiwań odbiorczych, który jest wynikiem wcześniejszych doświadczeń czytelniczych i określa go kompetencja literacka odbiorcy⁵². Dzieło literackie, również tłumaczone, wpisuje się w zastany kontekst, określane przez tradycję, istniejące kano-ny literackie, przyzwyczajenia odbiorcze, normy gatunkowe, które w przypadku przekładu stają się sekundarnym kontekstem odbioru. Horyzont oczekiwań, jako kategoria określana przez literaturoznawczą wiedzę uprzednią odbiorców i poszerzona o inne obszary wiedzy oraz doświadczenia życiowe, społeczne i historyczne, stanowi zatem istotny czynnik w refleksji nad wyborami tłumaczy/wydawców i obecnością literatury tłumaczonej w polisystemie literatury przyjmującej i polu literackim. Kształtują go również rozmaite praktyki życia społecznego, istotny wpływ mają tu instytucje życia literackiego, edukacja, media⁵³, ale też aktualne wydarzenia oraz dyskusje toczące się w kulturze przyjmującej. Dlatego można przypuszczać, że rosnące zainteresowanie literaturą dla dzieci i zapotrzebowanie na wartościowe książki, które stanowiłyby przyczynek do rozmowy z dzieckiem, mogły być motywacją do wydania wspomnianych publikacji. Z pewnością ich pojawienie się można traktować też jako sposób na „poszerzenie literackiego repertuaru”⁵⁴ w zakresie literatury dziecięcej.

Wokół przekładów literatury słoweńskiej tworzy się swego rodzaju „rodzima wspólnota zainteresowań” czy też „wspólnota wyobrazeniowa (*imagined*)”⁵⁵. Jej członkowie „nigdy nie poznają większości swoich współczłonków, nie spotykają się z nimi ani nawet nie będą wiedzieli o ich istnieniu, niemniej w umyśle każdego z nich istnieje obraz łączącej ich komunii”⁵⁶. Wspólnota zainteresowana przekładami literatury słoweńskiej stanowi raczej wąskie grono osób zaintere-

52 R. Handke, 1977: *Kategoria horyzontu oczekiwań a wartościowanie dzieł literackich*. W: T. Bujnicki, J. Stawiński: *Problemy odbioru i odbiorcy*. Wrocław, Ossolineum.

53 E. Skibińska, 1999: *Przekład a kultura. Elementy kulturowe we francuskich tłumaczeniach „Pana Tadeusza”*. Wrocław, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, s. 40.

54 I. Even-Zohar, 2009: *Miejsce literatury tłumaczonej w polisystemie literackim...*, s. 198.

55 L. Venuti, 2009: *Przekład, wspólnota, utopia*. M. Heydel, tłum. W: P. Bukowski, M. Heydel, red.: *Współczesne teorie przekładu. Antologia*. Kraków, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 265—293, 278.

56 B. Anderson, 1991: *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London—New York, Verso. Cyt. za: L. Venuti, 2009: *Przekład, wspólnota, utopia...*, s. 285.

sowanych Słowiańszczyzną (zwłaszcza południową), najczęściej jest ona warunkowana indywidualnymi kontaktami, profesją i posiada szerszą kulturową, literaturoznawczą czy historyczną wiedzę uprzednią. Wspólnota ta zależy również od węższych zainteresowań jej członków. Jednakże dzięki pojawianiu się wciąż nowych przekładów literatury słoweńskiej, różnorodnych pod względem gatunkowym i tematycznym, można sądzić, że wspólnota ta utrwała się, a nawet poszerza. Nie bez znaczenia jest, że dzieła tłumaczone, zwłaszcza z tzw. literatur mniejszych, giną w hiperprodukcji. Niemniej jednak takie inicjatywy, jak rokroczne sporządzanie bibliografii literatury słoweńskiej i wolny dostęp do niej w Internecie, zainteresowanie literaturą słoweńską przez nowe wydawnictwa z dobrze rozwiniętą siecią dystrybucji, ślady recepcji pozostawione w serwisach internetowych, pozwalają sądzić, że „wspólnota wyobrażeniowa” powstająca wokół tłumaczeń literatury słoweńskiej może śledzić sytuację przekładów i poszerzać znajomość tej literatury, wiedzę o niej i o kulturze słoweńskiej oraz sięgać po nowe publikacje. Wydaje się również, że peryferyjność i brak nastawienia na sukces rynkowy w tym przypadku zapewnia swobodę tłumaczom i wydawcom w kwestii wyboru dzieł prezentowanych czytelnikom sekundarnym.

Literatura

- Bourdieu P., 2001: *Reguły sztuki. Geneza i struktura pola literackiego*. A. Zawadzki, tłum. Kraków, Universitas.
- Escarpit R., 1976: *Literatura a społeczeństwo*. J. Lalewicz, tłum. W: H. Markiewicz, oprac.: *Współczesna teoria badań literackich za granicą. Antologia*. T. 3. Kraków, Wydawnictwo Literackie.
- Even-Zohar I., 2009: *Miejsce literatury tłumaczonej w polisystemie literackim*. M. Heydel, tłum. W: P. Bukowski, M. Heydel, red.: *Współczesne teorie przekładu. Antologia*. Kraków, Znak, s. 195—203.
- Gaszyńska-Magiera M., 2011: *Recepcja przekładów literatury iberoamerykańskiej w Polsce w latach 1945—2005 z perspektywy komunikacji międzykulturowej*. Kraków, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Gaszyńska-Magiera M., 2013: *Przekład literacki w perspektywie komunikacji międzykulturowej*. W: I. Kasperska, A. Żuchelkowska, red.: *Przekład jako akt komunikacji międzykulturowej*. Poznań, Wydawnictwo Naukowe UAM, s. 47—68.
- Gawlak M., 2016: *Rola Instytutu Mikołowskiego w upowszechnianiu przekładów literatury słoweńskiej w Polsce w ostatnich latach*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 7, cz. 2, s. 167—179.

- Genette G., 2014: *Palimpsesty. Literatura drugiego stopnia*. T. Stróżyński, A. Miłecki, tłum. Gdańsk, Słowo/Obraz Terytoria.
- Handke R., 1977: *Kategoria horyzontu oczekiwań a wartościowanie dzieł literackich*. W: T. Bujnicki, J. Sławiński, red.: *Problemy odbioru i odbiorcy*. Wrocław, Ossolineum.
- Kielar B., 2003: *Zarys translatoryki*. Warszawa, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- Kozak K.J., 2016: *Zofia, czyli mądrość. Simona Semenič i współczesna dramaturgia słoweńska*. „Dialog”, nr 2, s. 215—225.
- Lewicki R., 2000: *Obcość w odbiorze przekładu*. Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Małczak L., 2014: *Przekłady literatury serbskiej w Polsce w latach 2007—2013*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 5, cz. 2, s. 241—249.
- Skibińska E., 1999: *Przekład a kultura. Elementy kulturowe we francuskich tłumaczeniach „Pana Tadeusza”*. Wrocław, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Skibińska E., red., 2009: *Przypisy tłumacza*. Kraków, Księgarnia Akademicka.
- Skwarczyńska S., 2013: *Przekład i jego miejsce w literaturze i kulturze narodowej*. W: P. de Bończa Bukowski, M. Heydel, red.: *Polska myśl przekładoznawcza. Antologia*. Kraków, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 119—141.
- Tokarz B., 2010: *Spotkania. Czasoprzestrzeń przekładu artystycznego*. Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Venuti L., 2009: *Przekład, wspólnota, utopia*. M. Heydel, tłum. W: P. Bukowski, M. Heydel, red.: *Współczesne teorie przekładu. Antologia*. Kraków, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 265—293.
- Virk T., 1991: *Postmodernia in ‘mlada slovenska proza’*. Maribor, Obzorja.
- Virk T., 2010: *Postmodernizem? Prej bi rekli, da korak naprej*. „Sodobnost”, št. 3, s. 393—394.

Monika Gawlak

From Poetry “Sparing in Its Words” to “Difficult” Prose for Children Translations of Slovenian Literature in 2016—2017

SUMMARY | The aim of the article is to review the Slovenian literature translated into Polish in 2016 and 2017. The author of the article presents translations of Slovenian poetry (Veronika Dintinjana, Katja Gorečan), prose (Evald Flisar, Maja Novak, Vlado Žabot), books addressed to children (Majda Koren, Helena Kraljič, Sanja Pregl), and drama (Simona Semenič). The text points out some important publishers (the Mikołów Institute, Institute of Urban Culture in Gdańsk, Ezop Publishing) and the most active translators (Miłosz Biedrzycki, Joanna Pomorska, Marlena Gruda), their probable motivations, and

the ways of financing their translations. The author of the article is also interested in reception of translated Slovenian literature in the target literary field.

KEYWORDS | Slovenian literature in Poland, Literary Translation, Reception of Translation, Veronika Dintinjana, Katja Gorečan, Evald Flisar, Maja Novak, Vlado Žabot

Monika Gawlak

Od ‘malobesedne’ poezije do ‘zahtevne’ proze za otroke Prevodi slovenske literature v letih 2016—2017

POVZETEK | Namen članka je pregled slovenske književnosti, prevedene v poljščino v letih 2016 in 2017. Avtorica članka predstavlja prevode slovenske poezije (Veronika Dintinjana, Katja Gorečan), proze (Evald Flisar, Maja Novak, Vlado Žabot), knjige naslovljene na najmlajše bralce (Majda Koren, Helena Kraljič, Sanja Pregl) in dramo (Simona Semenič). Besedilo opozarja na pomembne založnike (Mikolovski inštitut, Inštitut za urbano kulturo v Gdansk, založba Ezop) in najbolj aktivne prevajalce (Miłosz Biedrzycki, Joanna Pomorska, Marlena Gruda), njihove verjetne motivacije in načine financiranja prevedenih publikacij. Avtorica članka se zanima tudi za recepcijo slovenske prevedene literature v sekundarnem literarnem polju.

KLJUČNE BESEDE | slovenska književnost na Poljskem, literarni prevod, recepcija prevoda, Veronika Dintinjana, Katja Gorečan, Evald Flisar, Maja Novak, Vlado Žabot

MONIKA GAWLAK | dr, literaturoznawczyni, słowenistka, starszy wykładowca w Zakładzie Teorii Literatury i Translacji w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Bada XX-wieczną literaturę słoweńską oraz jej polskie przekłady. Przetłumaczyła z języka słoweńskiego teksty literackie i naukowe (m.in. poezję Barbary Simoniti; prozę Mihy Mazziniego, Polony Glavan, Roberta Šabca; artykuły Ireny Novak-Popov, Nikolaja Ježa, Any Makuc). Publikowała w Polsce i za granicą, m.in. w „Studium”, „Opcjach”, „Tekstualich”, „Przekładach Literatur Słowiańskich”, „Novej reviji”. Współorganizowała liczne wydarzenia promujące słoweńską kulturę w Polsce. Jest autorką monografii pt. *Świat poetycki Gregora Strnišy* (2012) oraz artykułów, m.in.: *Tożsamość Čefura w przekładzie powieści Gorana Vojnovicia pt. „Čefurji raus!” w tłumaczeniu Tomasa Łukaszewicza* (2012); *Prevodi slovenske proze na Poljskem po letu 1991* (2014); *O przekładzie tytułu (na podstawie prozy słoweńskiej)* (2015).

Bibliografia przekładów literatury polskiej w Słowenii w 2017 roku

The Bibliography of Translations of Polish Literature in Slovenia in 2017

Karolina Bucka Kustec

<https://orcid.org/0000-0001-5405-9823>

UNIVERSITY OF MARIBOR
kbucka@gmail.com

Data zgłoszenia: 27.10.2018 r. | Data akceptacji: 15.03.2019 r.

Publikacje książkowe

1. **Bator Joanna:** *Piaskowa Góra / Peščena gora.*
Prev. Staša Pavlovič. Spremna beseda Tina Podržaj. Novo Mesto, Goga, 2017, 465 s. [proza].
2. **Dobraczyński Jan:** *Cień ojca / Očetova senca:* [roman o svetem Jožefu].
Prev. Lara Unuk. Ljubljana, Družina, 2017, 349 s. [proza].
3. **Herbert Zbigniew:** *Rovigo; Epilog Burzy / Rovigo; Epilog viharja.*
Prev. Jana Unuk. Ljubljana, Književno društvo Hiša poezije, 2017 [e-książka; poezja].
4. **Hryniewicz Waclaw:** *Świadkowie wielkiej nadziei / Pričevalci velikega upanja: vesoljno odrešenje v zgodnjekrščanski misli.*
Prev. in spremna beseda Urša Zabuvec. Ljubljana, KUD Logos, 2017, 382 s. [proza].
5. **Karpowicz Ignacy:** *Ości / Osti.*
Prev. Jana Unuk. Vnanje Gorice, Kulturno-umetniško društvo Police Dubove, 2017 [e-książka; proza].
6. **Karpowicz Ignacy:** *Ości / Osti.*
Prev. Jana Unuk. Vnanje Gorice, Kulturno-umetniško društvo Police Dubove, 2017, 453 s. [proza].
7. **Lem Stanisław:** *Głos Pana / Gospodov glas.*
Prev. Tatjana Jamnik. Vnanje Gorice, Kulturno-umetniško društvo Police Dubove, 2017 [e-książka; proza].
8. **Lipka-Sztarbařlo Krystyna:** *Łazienkowe pytania / Vprašanja iz kopalnice.*
Prev. Tina Podržaj. Ljubljana, KUD Sodobnost International, 2017, 41 s. [literatura dla dzieci].
9. **Miłosz Czesław:** *Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada / Od sončnega vzhoda do njegovega zahoda.*
Prev. Jana Unuk. Ljubljana, Književno društvo Hiša poezije, 2017 [e-książka; proza].
10. **Różewicz Tadeusz:** *Nożyk profesora; Szara strefa / Profesorjev nožek; Siva cona.*
Prev. Jana Unuk. Ljubljana, Književno društvo Hiša poezije, 2017 [e-książka; poezja].
***(*I znów zaczyna się...*) / ***(*In spet se začena...*), s. 60.
***(*Mistrz Jakob Böhme...*) / ***(*Mojster Jakob Böhme...*), s. 67.
***(*na drodze...*) / ***(*na poti...*), s. 45.
21 marca 2001 roku — Światowy Dzień Poezji /
21. marca leta 2001 — svetovni dan poezije, s. 86.
brama / vrata, s. 28.

Budowanie wieży Bubel / grajenje Bejbilonskega stolpa, s. 106.
budzik / budilka, s. 62.

deszcz w Krakowie / dež v Krakovu, s. 39.

dlaczego piszę? / zakaj pišem?, s. 85.

dodatkové korzyści z książek / dodatne koristi od knjig, s. 83.

Dos moi pou sto / Dos moi pou sto, s. 123.

Dos moi pou sto (Leopold Staff) / Dos moi pou sto (L. Staff), s. 122.

druga tajemnica poety / druga pesnikova skrivnost, s. 71.

eciepiecie o poecie / uhuhu o pesniku, s. 89.

jest taki pomnik / stoi neki spomenik, s. 64.

katar w Chinach / nahod na Kitajskem, s. 93.

Królestwo / Kraljestvo, s. 121.

Królestwo (Leopold Staff) / Kraljestvo (L. Staff), s. 120.

kropka nad i / pika na i, s. 130.

Krzywda / Krivica, s. 125.

Krzywda (Leopold Staff) / Krivica (L. Staff), s. 124.

nic o tobie nie wiem / nič ne vem o tebi, s. 53.

nożyk profesora / profesorjev nožek, s. 5.

pajęczyna / pajčevina, s. 43.

patyczek / palčka, s. 35.

przelewanie krwi / prelivanje krvi, s. 98.

Regression in die Ursuppe / Regression in die Ursuppe, s. 50.

rozmowa z panem Scardanellim (apokryf) /

pogovor z gospodom Scardanellijem (apokrif), s. 69.

Siostry syjamskie / Siamski dvojčici, s. 127.

Siostry syjamskie (Leopold Staff) / Siamski dvojčici (L. Staff), s. 126.

Splakane supermocarstwo (sobota 20 stycznia 2001) /

Objokana velesila (sobota 20. januarja 2001), s. 102.

Statek widmo / Ladja privid, s. 30.

szara strefa / siva cona, s. 47.

Szkoda / Škoda, s. 76.

Świt dzień i noc z czerwoną różą / Svit dan in noč z rdečo vrtnico, s. 25.

Tajemnica filozofa / Filozofova skrivnost, s. 80.

Tajemnica wieczoru poetyckiego / Skrivnost pesniškega večera, s. 73.

tajemnica wiersza / skrivnost pesmi, s. 32.

ten to też / in on tudi, s. 91.

Tołstoj / Tolstoj, s. 113.

Tołstoj (Leopold Staff) / Tolstoj (L. Staff), s. 112.

Uciezka świnek dwóch (z obozu zagłady — rzeźni) /

Pobeg prašičkov dveh (iz taborišča smrti — klavnice), s. 100.

- Wieczór / Večer*, s. 117.
Wieczór (Leopold Staff) / Večer (L. Staff), s. 116.
Wilga (Wspomnienie o Monice Żeromskiej. Fragment) / Kobilar (Spomin na Moniko Žeromsko. Fragment), s. 56.
Wiosna / Pomlad, s. 115.
Wiosna (Leopold Staff) / Pomlad (L. Staff), s. 114.
Włos (Leopold Staff) / Las (L. Staff), s. 118.
Włos podzielony / Razcepljen las, s. 119.
Zakatrupiony / Zatoičen, s. 78.
Zdarzenie / Dogodek, s. 129.
Zdarzenie (Leopold Staff) / Dogodek (L. Staff), s. 128.
Zła muzyka (Uwagi na marginesie festiwalu piosenki) / Slaba glasba (pripombe festivalu popevke ob rob), s. 98.
11. **Schulz Bruno**: *Sanatorium pod klepsydrą / Sanatorij Pri peščeni uri in drugi spisi*.
 Prev. in spremna beseda Jana U n u k. Ljubljana, Beletrina, 2017, 469 s. [proza].
- Akacje kwitną / Cvetijo akacije*, s. 383.
Do Andrzeja Pleśniewicza / Andrzeju Pleśniewiczu, s. 411.
Do Anny Płockier / Anni Płockier, s. 437.
Do Juliana Tuwima / Julianu Tuwimu, s. 405.
Do Romany Halpern / Romani Halpern, s. 414.
Do Stefana Szumana / Stefanu Szumanu, s. 399.
Do Tadeusza Brezy / Tadeuszu Brezi, s. 407.
Exposé o książce Sklepy cynamonowe / Ekspoze o Cimetastih trgovinah, s. 389.
Ferdydurke / Ferdurdurke, s. 365.
Jesień / Jesen, s. 277.
Kometa / Komet, s. 294.
List do redaktora Wiadomości Literackich / Pismo uredniku Wiadomości Literackih, s. 395.
Mityzacja rzeczywistości / Mitizacija resničnosti, s. 331.
Ojczyzna / Domovina, s. 318.
Posłowie do polskiego przekładu Procesu Kafki (1936) / Spremna beseda h Kafkovemu Procesu, s. 377.
Powstają legendy / Nastajajo legende, s. 334.
Republika marzeń / Republika sanj, s. 284.
Sanatorium pod klepsydrą / Sanatorij Pri peščeni uri, s. 11—267.
Stanisław Ignacy Witkiewicz: Wywiad z Brunonem Schulzem / Witkiewicz intervju s Schulzem, s. 344.

Teatr Paschy / Gledališče pashe, s. 327.

Wędrowki sceptyka / Skeptikova popotovanja, s. 340.

Witold Gombrowicz: *List otwarty do Brunona Schulza*. Bruno Schulz: *Do Witolda Gombrowicza / Korespondenca med Gombrowiczem in Schulzem*, s. 354.

Zapowiedź / Napoved, s. 392.

12. **Singer Isaac Bashevis**: *The Collected Stories / Moč teme: Izbrane kratke zgodbe*.

Izbor in prevod Jana Unuk. Ljubljana, Mladinska knjiga, 2017, 410 s. [proza].

13. **Słobodzianek Tadeusz**: *Nasza klasa / Naš razred: zgodovina v štirinajstih lekcijah*.

Prev. Darja Dominkuš. [Ljubljana: s. n.], 2017 [maszynopis].

14. **Sosnowski Andrzej**: *Dożynki — wybrane wiersze, Nouvelles impression d'Amérique — wybrana proza / Oceani*.

Prev. Primož Čučnik. Ljubljana, Literarno-umetniško društvo Šerpa, 2017, 151 s. [poezja; proza].

[Z tomu *Dożynki 1987—2003*]

***(*I pewnego pięknego dnia...*) /

***(*In nekega lepega dne, na mejnem prehodu, se bomo za konec...*), s. 66.

Będę czekać / Čakal bom, s. 56.

Czas i pieniądz / Čas in denar, s. 9.

Czym jest poezja / Kaj je poezija, s. 16.

Dalekowiedz / Daljnogled, s. 77.

Dzieciom / Otrokom, s. 26.

Inne oczy słońca / Druge oči sonca, s. 67.

Latem 1987 / Poleti 1987, s. 7.

Lekcja żywego języka / Lekcija živega jezika, s. 71.

Male degustacje / Drobne degustacije, s. 63.

Milenium / Tisočletje, s. 15.

Miłość jako katastrofa na morzach południowych /

Ljubezen kot katastrofa na južnih morjih, s. 33.

Moi ludzie / Moji ljudje, s. 72.

Oceany / Oceani, s. 36.

Oddech zamknięty / Zaprto dihanje, s. 45.

Ostatki (11/12 Sierpnia 1993) / Pust (11./12. avgust 1993), s. 19.

Pięć sążni w dół / Pet sežnjev navzdol, s. 42.

Piosenka dla Europy / Pesmica za Evropo, s. 24.

Po sezonie / Po sezoni, s. 29.

- Powrót dziewczynki z zapalkami /*
Vrnitev deklice z vžigalicami, s. 78.
- Powstanie pewnej kolonii / Nastanek neke kolonije, s. 18.*
- Ruch lokalny / Lokalni promet, s. 47.*
- Sezon na Helu / Obdobje v Helu, s. 22.*
- Spacer przed siebie / Sprehod pred sebe, s. 11.*
- Sygnaly dnia / Signali dneva, s. 51.*
- Szerokość poetycka zero / Pesniška širina nič, s. 17.*
- Szybki transport / Hitri transport, s. 65.*
- Tachymetria / Tahimetrija, s. 54.*
- Tehno / Tehno, s. 59.*
- Trackless / Trackless, s. 74.*
- Trop w trop / Po sledeh, s. 31.*
- Wiersz (Trackless) / Pesem (Trackless), s. 73.*
- Wiersz dla czytelnika / Pesem za bralca, s. 70.*
- Wiersz dla twojej córki / Pesem za tvojo hčerko, s. 14.*
- Zanik pola / Izginjanje polja, s. 76.*
- Zaraz wracam / Takoj bom nazaj, s. 35.*
- Zasady ruchu lokalnego / Temelji lokalnega prometa, s. 49.*
- Zmienia to postać legendarnych rzeczy /*
To spreminja podoba legendarnih reči, s. 28.
- Życie na Korei / Življenje v Koreji, s. 12.*
- Życie po kolei / Življenje po vrsti, s. 79.*
- Życiorys / Življenjepis, s. 21.*
- [Z tomu *Nouvelles impression d'Amérique, 1994*]
- II *Płonący dom otoczony przez strażaków gramolących się na*
drabiny /
 II *Hiša v plamenih, obkoljena z gasilci, ki plezajo na lestve, s. 82.*
- IV *Mężczyzna, który wyjmuję z książki zasuszony kwiatek /*
 IV *Moški, ki iz knjige jemlje suho rožo, s. 86.*
- VI *Ściana domu, o którą uderza okiennica z listewek (kawalek zwich-*
rzzonego drzewa każe myśleć o burzy) /
 VI *Zid hiše, v katerega tolčejo polkna iz letvic (delček razvihrane-*
ga drevesa nam da pomisliti na neurje), s. 89.
- VII *Joanna d'Arc, widziana od przodu — za nią jakaś piechota /*
 VII *Ivano Orleansko vidimo od spredaj — zadaj je nekakšna*
pehota, s. 91.
- VIII *Bardzo stary, bardzo krzepki dąb /*
 VIII *Zelo star, zelo krepak hrast, s. 94.*

- X *Astronom ustawiający teleskop — jeżeli widać niebo (nie jest to konieczne), teleskop powinien być skierowany na księżyc w pełni* / X *Astronom pripravlja teleskop — če hoče videti nebo (uspeh ni neogiben), mora biti teleskop usmerjen v polno luno*, s. 96.
- XII *Strach na wróble — krzyż w lachmanach i starym kapeluszu (nikogo)* / XII *Ptičje strašilo — križ, oblečen v cunje in star plašč (nikogar)*, s. 99.
- XIV *Kobieta otwierająca telegram, na jej twarzy maluje się niepokój* / XIV *Ženska odpira telegram, na njenem obrazu se riše nemir*, s. 101.
- XXIII *Mężczyzna wrzucający monetę do beczułkowej skarbonki* / XXIII *Moški, ki meče kovanec v sodčkast hranilnik*, s. 104.
- XXV *Mężczyzna z ręką na temblaku — temblak okazały* / XXV *Moški z roko na pestovalici, pestovalica je prekrasna*, s. 106.
- XXVII *Parlamentariusz z zawiązanymi oczami (oficer), eskortowany przez dwóch żołnierzy w odmiennych mundurach (żadnych innych ludzi)* / XXVII *Pogajalec s prevezanimi očmi (oficir), ki ga spremljata vojaka v različnih uniformah (ni drugih ljudi)*, s. 108.
- XXIX *Domek przykryty śniegiem — dach przypomina otwartą książkę, położoną grzbietem do góry* / XXIX *Hišica, prekrita s snegom — streha spominja na odprto knjigo, ki je obrnjena s hrbtom navzgor*, s. 110.
- XXXII *Mężczyzna przesuwający centymetr w poprzek mapy* / XXXII *Moški, ki po zemljevidu premika centimeter*, s. 112.
- XXXIII *Kobieta opuszczająca żaluzję w oknie — żaluzja jest już na poły opuszczona, a listewki sterczą poziomo* / XXXIII *Ženska, ki spušča žaluzije — žaluzija je napol spuščena, letvice stojijo ravno*, s. 114.
- XXXIV *Dwaj mężczyźni w sabotach przytupują, aby rozgrzać sobie stopy podczas śnieżycy* / XXXIV *Moška, obuta v cokle, z nogami topotata v snegu, da bi si ogrela stopala*, s. 116.
- XXXVI *Elegancko ubrany mężczyzna kładzie pieczęć woskową na liście* / XXXVI *Elegantno oblečen moški na pismo vtiskuje pečat iz voska*, s. 119.
- XL *Kelner ze skrzyżowanymi nożami zabiera się do krojenia kurczaka (żadnych innych ludzi)* / XL *Natakar s prekrižanima nožema se pripravlja na razkosanje piščanca (ni drugih ljudi)*, s. 121.
- XLI *Wesoły facet składający pewną liczbę złotych monet w porządne rulony* / XLI *Veseljak, ki zlaga določeno število zlatnikov v lepo zložene role*, s. 124.

- XLV *Głowa myśliciela (sama głowa) — zmarszczka między brwiami / XLV Glava misleca (samo glava) — gubica med obrvmi*, s. 127.
- XLVI *Kasjer wypłacający jakiemuś mężczyźnie równowartość pieniężną okazanego przezeń czeku / XLVI Blagajnik, ki nekemu moškemu izplačuje gotovinski ekvivalent predloženega čeka*, s. 130.
- XLIX *Elegancki mężczyzna w płaszczu i cylindrze, schodzący po schodach luksusowego westybulu; rozchylone poły płaszcza odślaniają czerń ubrania pod spodem / XLIX Eleganten moški v plašču in s cilindrom prihaja po stopnicah luksuzne veže; razmaknjeni polovici plašča odkrivata črno podlogo obleke*, s. 132.
- L *Samotny, ośnieżony szczyt, sprawiający wrażenie wielkiej wysokości i niedostępności / L Osamljen zasnežen vrh, ki daje vtis velike višine in nedostopnosti*, s. 134.
- LII *Wędrowiec — uniesiona ręka, rozpostarte palce — wrzucający (jeszcze widoczny) kamień do studni i natężający ucho, żeby usłyszeć plusk (żadnych innych ludzi) / LII Popotnik — roka je iztegnjena, prsti so razprti — v vodnjak spušča kamen (še ga vidimo) in napenja sluh, da bi zaslišal pljuska (ni drugih ljudi)*, s. 136.
- LVII *Mężczyzna na klatce schodowej, dzwoniący do drzwi / LVII Moški pri vhodnih vratih, pritiska na zvonec*, s. 138.
- LIX *Wycinek gwiazdzonego nieba, widziany z kosmosu, żeby wywołać wrażenie nieskończoności / LIX Košček zvezdnega neba, vidimo ga iz vesolja, da bi v nas zbudil občutek neskončnosti*, s. 141.
- LX *Od autora / LX Od avtorja*, s. 143.
15. **Szychowiak Julia**: *Sen pod kreską / Sen pod črto*.
 Prev. Staša P a v l o v i ć. Ljubljana, Beletrina, 2017, 53 s. [poezja].
Apokalypsis / Apokalipsa, s. 42—43.
Chciałabym ją opisać / Rada bi ga opisala, s. 26—27.
*Dziecko ślizga się po szerokich plecach rzeki /
 Otrok se spušča po širokih plečih reke*, s. 4—5.
Jaśniej niż słońce / Svetleje kot sonce, s. 12—13.
Mówili: zostawcie nam ją / Rekli so: pustite nam jo, s. 46—47.
Nazajutrz / Jutri, s. 31—33.
Nie tutaj / Ne tukaj, s. 22—23.
*Nie zamykajcie mi oczu, nie mogę być wszędzie /
 Ne zapirajte mi oči, ne morem biti povsod*, s. 30—31.
Nie zostawię jej / Ne bom je zapustila, s. 50—51.
On zawsze brał zabawkę / Zmeraj je vzel igračo, s. 44—45.

- Po / Po*, s. 8—9.
Prawdopodobnie / Najverjetneje, s. 48—49.
Przestrzeń / Prostor, s. 16—17.
Rano / Zjutraj, s. 6—7.
Rytm jako nieśmiertelność / Ritem kot nesmrtnost, s. 40—41.
Swoją kobietę utopiłam w snach /
Svojo žensko sem v sanjah utopila, s. 34—35.
Ścisłe tajne / Strogo zaupno, s. 20—21.
Ślad / Sled, s. 14—15.
Tyle / Toliko, s. 18—19.
Uwielbiam na Ciebie patrzeć / Rada te opazujem, s. 38—39.
Wesołe miasteczka / Zabavišča, s. 28—29.
Weszłam pod wodę, żeby myśleli, że tonę /
Spustila sem pod vodo, da bi mislili, da se utapljam, s. 36—37.
Wolniej / Počasneje, s. 10—11.
Wsiąkamy w miejsca po ciałach / Pronicava v mesta za telesi, s. 24—25.
16. **Terakowska Dorota:** *Córka czarownic / Hči čarovnic*.
 Prev. Lara Un u k. Ljubljana, eBesede, 2017, 314 s. [proza].
17. **Tokarczuk Olga:** *Księgi Jakubowe albo Wielka podróż przez siedem granic, pięć języków i trzy duże religie, nie licząc tych małych. Opowiadana przez zmarłych, a przez autorkę dopełniona metodą koniektury, z wielu rozmaitych ksiąg zaczerpnięta, a także wspomóżona imaginacją, która to jest największym naturalnym darem człowieka: Mądrym dla Memoriału, Kompatriotom dla Refleksji, Laikom dla Nauki, Melancholikom zaś dla Rozrywki / Jakobove bukve ali Veliko popotovanje čez sedmero meja, petero jezikov in troje velikih ver, če sploh ne štejemo tistih malih, o katerem pripovedujejo pokojniki, pisateljica pa jih dopolni po metodi konjektur, vzeto iz veliko raznoterih bukev in oprto na domišljijo, ki je človekov največji naravni dar: modrim v spominke, rojakom v premislek, neukim v poduk, melanholikom pa v kratek časa*.
 Prev. Jana Un u k. Vnanje Gorice, Kulturno-umetniško društvo Police Dubove, 2017, 921 s. [proza].
18. **Tokarczuk Olga:** *Księgi Jakubowe albo Wielka podróż przez siedem granic, pięć języków i trzy duże religie, nie licząc tych małych / Jakobove bukve ali Veliko popotovanje čez sedmero meja, petero jezikov in troje velikih ver, če sploh ne štejemo tistih malih, o katerem pripovedujejo pokojniki, pisateljica pa jih dopolni po metodi konjektur, vzeto iz veliko raznoterih bukev in oprto na domišljijo, ki je človekov največji naravni dar: modrim v spominke, rojakom v premislek, neukim v poduk, melanholikom pa v kratek časa*.
 Prev. Jana Un u k. Vnanje Gorice, Kulturno-umetniško društvo Police Dubove, 2017 [e-książka; proza].

19. **Tulli Magdalena:** *Włoskie szpilki / Italijanski salonarji.*
 Prev. Jana U n u k. Ljubljana, Literarno-umetniško društvo Literatura,
 2017, 131 s. [proza].
20. **Tuzimek Dariusz:** *Neymar / Neymar: nogometni čarodej.*
 Prev. Martin J a n k o v i č. Tržič, Učila International, 2017, 172 s. [proza].

Publikacje w czasopismach

1. „Dialogi, revija za kulturo in družbo” 2017, št. 9.
Pankowski Marian
Gość / Gost [fragment powieści].
 Prev. Jana U n u k, s. 92—98 [proza].
- Strykowski Julian**
Sen Azrila / Azrilove sanje [fragment powieści].
 Prev. Jana U n u k, s. 99—106 [proza].
2. „Lirikon 21” 2017, let. 13.
Augustyniak Anna
Bez ciebie leczyłam się z miłości w Bodbe /
Brez tebe sem se zdravila ljubezni v Bodbeju.
 Prev. Jana U n u k, s. 219 [poezja].
- Baran Józef**
Z globalną maską / Z globalno masko.
 Prev. Peter K u h a r, s. 201 [poezja].
- Kornhauser Julian**
Urząd poezji / Urad za poezijo.
 Prev. Dušan M. P i r c, s. 199 [poezja].
- Lenkowska Krystyna**
Nóż z czerwoną rączką / Nož z rdečim držajem.
 Prev. Peter K u h a r, s. 203—2014 [poezja].
- Melecki Maciej**
Naród wspomnień / Narod spominov.
 Prev. Tatjana J a m n i k, s. 211—212 [poezja].
- Nastulczyk Franciszek**
Psia dusza / Pasja duša.
 Prev. Tatjana J a m n i k, s. 207 [poezja].
- Siwczyk Krzysztof**
Róża / Vrtnica.
 Prev. Klemen P i s k, Marlena G r u d a, s. 211
 [poezja].

Sobol Michał*Czarny lodowiec / Črni ledenik.*

Prev. Katarina Šalamin-Biedrzycka, s. 217 [poezja].

Szydeł Paweł*Erotyczny / Erotična.*

Prev. Tatjana Jamnik, s. 209 [poezja].

3. „Logos: mednarodna večjezična revija za kulturo in duhovnost”

l. 2017 (elektronski vir): <http://kud-logos.si/2017/beseda-o-angelih/>
[1.10.2017].**Hartwig Julia***Beseda o angelih**Drzewo jest tam / Drevo je dom**Ilekróć spotykam / Kadar koli se srečam**Myślimy / Mislimo**Nie zasłużyliśmy / Nismo si zaslužili**Niebo jak / Nebo kot**Oblóczyzny / Preoblečenje**Rzecz o aniołach w chwili zdawałoby się najmniej na to odpowied-
niej / Beseda o angelih v trenutku kot bi se zdelo za to najmanj
primernem**Wezwanie / Povabilo**Wszystko wszędzie / Vse z vseh strani**Z ciemnego lasu / Iz temnega gozda**Zabawa z mgłą w Kościelisku / Igra z meglo v Kościelisku**Zagłuszacie mnie / Glužite me**Zapach smoły / Duh po smoli**Zbudzenie w świetle łaski / Prebujenje v luči milosti**Żalobnicy / Žalovalci.*

Prev. Jana Unk [poezja].

4. „Logos: spletna revija za umetnost, duhovnost in kulturo” l. 2017

(elektronski vir): <http://kud-logos.si/2017/vaje-iz-neobstoja/>.**Kielar Marzanna Bogumiła*****(*Krzew forsycji w pustym ogrodzie...*) /***(*Grm forzicije v praznem vrtu...*)***(*morze ogromne — do wydm...*) /***(*ogromno morje — do sipin...*)***(*stado gołębi rozkwita biało...*) /***(*jata golobov se belo razcveta...*)***(*tak blisko jesteś, gałązko tarniny...*) /***(*tako blizu si, vejica črnega trna...*)

***(*wbiegliśmy w szorstki cień dębu...*) /
 ***(*stekla sva v hrapavo hrastovo senco...*)
Ćwiczenia z nieistnienia / Vaje iz neobstoja
Elegia zimowa / Zimska elegija
Jednoczesność / Istočasnost
Przedwiośnie / Pred pomladjo
Przypływ / Plima
Rewiry / Revirji
Sacra conversazione / Sacra conversazione
Telefon / Telefon
W cieniu / V senci
Zmierzch / Mrak.

Prev. Jana U n u k [poezja].

5. „Mentor: miesięcznik za vprašanja literature in mentorstva” 2017, št. 4, let. 38.

Nowicka Bronka

Guziki / Gumbi.

Prev. Lidija Re z o n i č n i k, s. 69—70 [poezja].

6. „V pogled” 2017, 19/III.

Malanowska Kaja

Patrz na mnie, Klaro! / Glej me, Klara! [fragment powieści].

Prev. Jana U n u k, s. 56—63 [proza].

KAROLINA BUCKA KUSTEC | absolwentka slawistyki na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach, pracuje na Uniwersytecie w Mariborze. Autorka przekładów wierszy słoweńskich poetów (m.in. Jana Putrle Srdić, Vida Mokrin Pauer, Bina Štampe Žmavc, Radharani Pernarčič, Barbary Korun, Tatjany T. Jamnik, Slavica Šavli, Mateja Bizjak Petit, Milana Vincetič, Ivo Stropnika, Ivana Dobnika), które były opublikowane na łamach polskich czasopism literackich („Arkadia”, „Studium”, „Opcje”, „Pobocza”) oraz w antologii słoweńskiego haiku *Ribnik tišine* (2005). Przełożyła wybór wierszy Srečka Kosovela *Kalejdoskop: Izbrane pesmi / Wiersze wybrane* (KUD Police Dubove, Instytut Mikołowski, 2012) oraz zbiór wierszy Jurego Deteli *Mech i srebro* (Instytut Mikołowski, 2014). Jest współzałożycielką i członkinią żeńskiego zespołu perkusyjnego Djembabe.

Od romanov do teoloških esejev: pregled slovenskih prevodov poljske literature v letu 2017

From Novels to Theological Essays: Review of Slovene Translations of Polish Literature in 2017

Jana Unuk

<https://orcid.org/0000-0003-3649-0323>

LJUBLJANA
janaunuk@gmail.com

Data zgłoszenia: 13.10.2018 r. | Data akceptacji: 30.11.2018 r.

ABSTRACT | The article deals with translation choices by Slovene translators from Polish literature in 2017, on the presumption that both literatures, that of source and that of the target language, perceive each other as peripheral in terms of Even-Zohar's theory of literary polysystems. Nevertheless, as much as 14 Polish books of different genres were translated into Slovene language in 2017, among them novels, poetry, a play, and theological essays.

KEYWORDS | peripheral literatures, Polish-Slovene translations in 2017, translation choices, genre diversity

Normalna pozicija prevodne literature je po Itamarju Even-Zoharju¹ na obrobju literarnega polisistema.² V njegov center se lahko premakne samo, kadar se polisistem še ni kristaliziral (t. i. »mlada« literatura); kadar je literatura periferna (znotraj večje skupine povezanih literatur) ali šibka; ob preobratih, v kriznih trenutkih v zgodovini literature ali kadar nastopi nekakšna literarna praznina. Še obrobnejši, vendar zato s stališča prevajalca svobodnejši in vznemirljivejši, manj podvržen pritiskom tradicije, norme in kanona, je položaj literarnega prevoda, kadar ta poteka med dvema literaturama, kakršni bi po Even-Zoharju potencialno lahko imenovali periferni,³ poljsko in slovensko. Če je v zgodovini v skladu s predstavljenim modelom slovenska književnost veliko sprejemala iz nemške in če v sodobnosti večina evropskih literatur s prevodi največ sprejema iz angleške, pa se danes vse bolj uveljavlja tudi prevajanje med (tudi manjšimi) evropskimi jeziki. To težnjo Andrej Blatnik za Samirjem Aminom imenuje evrocentrizem⁴ in je mdr. posledica politične podpore tovrstnemu prevajanju znotraj Evropske unije (program Ustvarjalna Evropa, nagrada EU za književnost). Še vedno se v slovenščino, podobno kot v druge evropske jezike, največ prevaja iz angleščine. Tudi ko isti avtor ugotavlja, da Slovenci prevajamo zlasti komercialno leposlovje, ki nam ga samim primanjkuje, in izvažamo kakovostno,⁵ se to prejkone nanaša na izmenjavo z angleškojezično literaturo. Ugotavljamo namreč lahko, da praktično vsa izmenjava med slovenščino in poljščino poteka na ravni kakovostne literature. Razloge bi lahko poiskali v relativni obrobnosti mesta izhodiščne literature znotraj literarnega polja ciljne, omejenosti naslovnikov na ožji krog poznavalcev in nemožnosti komercializacije prevodov. Pri tem obe ciljni kulturi tudi zaznavata druga drugo kot periferni. Anna Muszyńska Vizintin sicer tudi za prevajanje iz poljščine v slovenščino predpostavlja »ome-

- 1 I. Even-Zohar, 2009: *Miejsce literatury tłumaczonej w polisystemie literackim*. V: P. Bukowski, M. Heydel, ur.: *Współczesne teorie przekładu: Antologia*. M. Heydel, prev. Krakow, Znak, str. 202.
- 2 Teorija polisistemov Even-Zoharja obravnava dinamiko in heterogenost kultur, njihov soobstoj, součinkovanje in medsebojne vplive. Gl. M. Heydel, 2009: *Itamar Even-Zohar (ur. 1939)*. V: P. Bukowski, M. Heydel, ur.: *Współczesne teorie...*, str. 195.
- 3 Po Even-Zoharju so »na zahodni polobli periferne literature zelo pogosto istovetne z literaturami manjših narodov, zatorej moramo, čeprav se ta koncepcija utegne zdeti neprebavljiva, ugotoviti, da so bila znotraj z razmerji povezane skupine nacionalnih kultur — na primer v skupini evropskih literatur — hierarhična razmerja določena že vse od začetka. V okviru takšnega (makro)sistema so nekatere kulture privzele periferno pozicijo, kar pomeni, da so se pogosto v znatni meri izoblikovale na podlagi modelov tujih literatur.« Gl. I. Even-Zohar 2009: *Miejsce literatury tłumaczonej...*, str. 199—200.
- 4 A. Blatnik, 2017a: *Prevodno leposlovje v sodobni Sloveniji*. »Knjižnica«, 61/4, str. 51.
- 5 A. Blatnik, 2011: *Bo še šlo brez Nobelove?* »Pogledi«, 23. Dostopno na: <http://pogledi.delo.si/knjiga/bo-se-slo-brez-nobelove> [obiskano: 1.10.2018].

jeno svobodo prevajalčeve izbire« zaradi komercializacije založniškega trga,⁶ vendar bi v resnici težko govorili o možnostih za komercialno uspešnost ali neuspešnost poljskega prevodnega naslova na slovenskem trgu. Ta misel lahko igra kakšno vlogo kvečjemu v neki predhodni fazi odločanja, namreč o tem, ali sploh uvrstiti v program delo katerega od poljskih avtorjev. Pri tem za odločitev za poljske avtorje danes govori potreba po razgibanem »evropskem« programu. Iz poljščine prevedena literatura s komercialnim učinkom pa se praktično ne zdi mogoča.⁷ Čisto hipotetično bi si, ob vse večji vlogi katoliškega založništva, ki razpolaga s širšimi krogi bralstva, kvečjemu lahko zamislili porast neke bodoče komercialne katoliške literature, recimo povezane z Janezom Pavlom II. Komericalnost prevodov se v Sloveniji pač izčrpa predvsem z angleško, deloma nemško in morda še kakšno zahodno literaturo. Zato lahko Niko Jež ugotavlja, da se nabor slovenskih prevodov v grobem ujema s poljskim literarnim kanonom, kar tako rekoč že samo po sebi suponira visoko raven teh del: »Ne spreminjajo pa se bistveno merila prevajalskega izbora, na situ prevodnih programov slovenskih prevajalcev in založnikov se slej ko prej obdržijo estetsko zahtevnejša dela in tisti prvenci, ki jih je kritika ocenila kot nesporno pomembne dogodke.«⁸

Iz povedanega sledi, da urednik, če se odloči za izdajo poljskega avtorja, od prevajalca ne pričakuje, da mu bo predlagal uspešnico, ampak se prej zaveda, da bo izdal delo po svojem okusu in svoji ali prevajalčevi izbiri za ožji krog poznavalcev. Še vedno se zaveda, da knjiga ni samo tržna vrednost, ampak tudi kulturna vrednota.⁹ Tudi dejstvo, da so takšni prevodi praviloma subvencionirani, pogojuje izbiro kakovostnih del. Torej — paradokсно — slovenskim prevajalcem iz poljske literature relativno svobodo izbire zagotavlja ravno obrobni položaj njihove izhodiščne literature v slovenski percepciji, saj so prevajalci iz večjih jezikov pod večjim pritiskom potencialne komercialnosti, in, ne nazadnje, zaupanje urednikov.¹⁰

6 A. Muszyńska Vizintin, 2016: *Przekłady literatury polskiej w Słowenii w 2015 roku*. »Przekłady Literatur Słowiańskich«, zv. 7, 2. del, str. 188.

7 Niti velik prodajni uspeh poljskih literarnih del na poljskem knjižnem trgu (pri tem mislim predvsem na Olgo Tokarczuk in Doroto Masłowska) namreč ne zagotavlja prodora na slovenskem, kjer ista dela ostajajo prejkone na obrobju zanimanja.

8 N. Jež, 2017: *Nova dinamika slovenskega prevajanja iz poljske književnosti v zadnjih desetletjih*. »Jezik in slovstvo«, 2—3/LXII, str. 68.

9 Gl. A. Blatnik, 2017b: *Vredno je, čeprav je brezplačno*. »Literatura«, 316/XXIX, str. 116.

10 Dolgoletni urednik Andrej Blatnik prevajalcem pripisuje veliko vlogo pri *precejanju*, tj. izbiri knjige, in njenem *ojačevanju*, tj. pri skrbi za njeno odmevnost (termina M. Bhaskarja), saj so: »[...] prevajalci verjetno bolje od urednikov seznanjeni z literarnim dogajanjem v manj razširjenih jezikih (dandanes pa so to skoraj vsi jeziki razen angleščine), hkrati pa tudi (drugače od agentov) poznajo domače literarno polje, kar je za izbiro seveda pomembno.« A. Blatnik 2017a: *Prevodno leposlovje v sodobni Sloveniji*. »Knjižnica«, 61/4, str. 53.

Problem, ki danes ne zadeva samo knjig, prevedenih iz poljščine, ampak vso prevodno in tudi izvirno literaturo, pa je izgubljanje posameznih naslovov v knjižni hiperprodukciji in posledično hitro pojemajoča odmevnost knjige, v najslabšem primeru njena neodmevnost. V zadnjih letih je mogoče spremljati število izposoj v javnih knjižnicah, ki so pomemben način dostopa bralcev do prevodne literature, in ta podatek pokaže, da je število izposoj daleč največje v prvih mesecih po izidu ter nato z vsakim letom bistveno upada. Knjiga, še zlasti beletristična, vse hitreje zastareva in od obilice novih naslovov¹¹ dezorientirano, če ne kar naveličano bralstvo, ki lahko alternativno obiskuje tudi številne literarne prireditve,¹² hlasta po novostih in spregleduje že pol leta stare naslove, kar knjigo v nekem smislu spreminja v pokvarljivo robo za hitro, da ne rečemo enkratno potrošnjo. Presenetljivo to velja celo za dela s statusom klasike ali sodobne klasike.

Leto 2017 je bilo, sodeč po številu objavljenih knjig, prevedenih iz poljščine, izjemno uspešno, saj se s 14 knjižnimi naslovi¹³ uvršča tik za rekordnim letom 2015, ko je bilo objavljeno kar 16 knjig. V »običajnejših« letih se knjižni izkupiček giblje med 6 in 8 naslovi (za ponazoritev: 2013 sedem, 2014 osem, 2016 šest). Prevode je podpisalo kar 8 prevajalcev: sama sem prevedla 5 del, po dve sta prevedli mlajši prevajalki Staša Pavlovič in Lara Unuk, pet prevajalcev po eno. Zvrstno je prevodna bera presenetljivo raznolika, saj obsega 5 romanov (3 prevajalke), 3 novelistične zbirke (ena prevajalka), 2 knjigi poezije (2 prevajalca), 3 dela s področja mladinske in otroške literature (3 prevajalci), eno esejistično delo in eno dramo. Večina (11) del je sodobnih, od tega jih je 10 (tj. kar 71 % vseh prevodov) nastalo v 21. st., eno pa v 90. letih 20. stoletja. Preostala tri so nastala v 20. stoletju: eno sodi v literarnozgodovinsko formacijo modernizma 30. let, en avtor je prav tako predvojni modernist, ki je

11 Kot je razvidno iz objave na strani Statističnega urada Republike Slovenije z 19. 4. 2018, se število izdanih knjig po podatkih NUK po obdobju naraščanja v letih 1991–2011 že vse od leta 2011 zmanjšuje, vendar pa delež naslovov leposlovja med njimi, nasprotno, narašča. V 2016 je izšlo manj knjig (5319) kot v 2015 (5411), odstotek leposlovnih naslovov med njimi pa je v letu 2016 znašal 34 %, tj. 3 % več kot v letu 2015. Dostopno na: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7360> [obiskano: 1.10.2018]. Zadnji znani podatki se nanašajo na leto 2016.

12 Na isti strani je bil 16. 8. 2018 priobčen podatek, da je bilo leta 2017 v Sloveniji povprečno 60 prireditev vsak dan, od tega je bilo predavanj in literarnih prireditev 6,6 %, tj. skoraj 4 dnevno. Dostopno na: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7581> [obiskano: 1.10.2018].

13 Lani izdanih elektronskih knjig ne upoštevam, ker so bile to bodisi elektronske različice v prejšnjih letih izdanih tiskanih knjig (Różewicz, Miłosz in Herbert pri Hiši poezije, Lem pri založbi KUD Police Dubove) ali pa so izšle hkrati s tiskano knjigo (Tokarczuk, Karpowicz pri založbi KUD Police Dubove).

pisal še tja do 80. let, eno pa je iz 70. let. Vsa dela razen dveh so bila prevedena iz poljščine.

Da je bilo prevedeno največ romanov (36 % produkcije), ne preseneča, saj je po tej književni zvrsti največ povpraševanja in med uredniki velja za najmanj tvegano odločitev. Prejkone je delež romana v prevodni literaturi zadnjih let nasploh še višji. Izjemno pozitivni so bili odmevi prvega prevedenega dela Joane Bator *Peščena gora* (prev. S. Pavlović), ki je izšel pri novomeški založbi Goga. Roman popisuje življenje več generacij povojnih priseljencev iz predvojnih poljskih mejnih krajin, današnje zahodne Ukrajine, v rudarsko mesto Wałbrzych v Dolnji Šleziji. Deležen je bil vsaj treh naklonjenih recenzij, in sicer ene izpod peresa vidnega literarnega kritika Mateja Bogataja v osrednjem političnem tedniku *Mladina*, drugih dveh pa na spletnem portalu AirBeletrina in po radiu Študent.¹⁴ Ker roman pripoveduje o treh generacijah žensk, so slovenska branja v njem opazala predvsem feministične, idejno napredne in družbenokritične tendence, vendar niso spregledovala avtoričinega slogovnega mojstrstva in pre-tanjenega občutka za jezik. Občudovanje pisateljčine jezikovne umetnosti, spretnosti v stopnjevanju srhljive orkestracije in slikanju psiholoških globin, tudi nezavednega, ter žanrske in idejne kompleksnosti njene proze ni bilo nič manjše, ko je čez slabega pol leta (že v letu 2018) izšel mračnejši in recepcijsko zahtevnejši roman *Temno, skoraj noč* (nagrada *nike* 2013). Recenzije slednjega praviloma navezujejo na branje prvega romana, presenetljivo pa je, da generaciji mladih kritikov očitno bolj spregovarjajo žanrske kvalitete dela (srhljivost, detektivski motivi) kot njegova izjemno zadeta politična ost,¹⁵ izražena mdr. s satirično-groteskno upodobitvijo manipulacij z množico, prepričljiva tudi zaradi bogate diferenciranosti stilističnih sredstev in upovedovanega govora, v ključnih momentih razgrajenega v blebet.

Najobsežnejše delo lanske sezone je bil zgodovinski roman Olge Tokarczuk *Jakobove bukve* (prev. J. Unuk) z dobrimi 56 avtorskimi polami in 936 stranmi v tiskani izdaji. Izšel je pri založbi KUD Police Dubove avgusta 2017, tri leta po izidu originala 2014, kot tretji prevod tega romana v svetovnem merilu, za švedskim in češkim ter malo pred srbskim izpod peresa M. Markić (jesen 2017), slabo leto pred hrvaškim izpod peresa M. Martića (poletje 2018) in francoskim (september 2018, prev. M. Laurent). Pred izidom je hebrejski prevod, knjiga

14 Ker slovenski časopisi in literarne revije v zadnjem času recenzirajo skoraj izključno izvirno literaturo, je izkupiček dveh, treh recenzij več kot soliden.

15 Ana Geršak v kritiki *Zlo bo vstopilo brez trkanja* (*Dnevnik*, 9. 8. 2018) dojema groteskno-politično komponento romana celo kot odvečno obremenitev dogajanja. Dostopno na: <https://www.dnevnik.si/1042835716> [obiskano: 1.10.2018]. *Temno, skoraj noč* so izjemno pozitivno recenzirali še v *Bukli* in na spletni strani Koridor (Martin Justin), obakrat uvodoma navezujoč na prvo, 2017 prevedeno delo.

pa se prevaja še v številne evropske jezike (mdr. v nizozemščino, madžarščino, angleščino). Veliki razmiki med objavami originala in prevodov opozarjajo na zahtevnost in dolgotrajnost prevajanja, saj je Olga Tokarczuk sicer ena od najbolj ažurno prevajanih poljskih pisateljic. Sama sem se za prevajanje tega obsežnega romana odločila že takoj po njegovem izidu, in sicer iz dveh razlogov. Prvič, kolikor je mogoče sistematično, prevajam knjige Olge Tokarczuk že od časa, ko avtorica še ni bila poljska in evropska literarna zvezda, ampak mlada avtorica iz moje generacije. Njeno prvo v slovenščino prevedeno delo, *Dnevna hiša, nočna hiša*, je res izšlo šele leta 2005 (še istega leta je sledil *Pravek in drugi časi* v prevodu Jasmine Šuler Galos), po nekaj letih dogovarjanj in selitev med založbami — vendar sem avtorico spremljala od njene prve knjige. K *Jakobovim bukvam* pa me je pritegnila tudi tematika, fascinantna zgodovina in nauki židovskih verskih in duhovnih gibanj na ozemlju historične Poljske, s čimer sem se že prej prevajalsko ukvarjala (mdr. s prevodi I. B. Singerja in Filipa Davida).

Šele med prevajanjem sem sklenila, da bom slovenski naslov knjige iz nevtralne slovenske oblike *Jakobove knjige* spremenila v *Jakobove bukve*,¹⁶ kar bolje ustreza tako poljskemu izrazu *księgi* kot historični vsebini in stilizaciji besedila. S tem sem lahko dosegla podoben učinek, kot ga je, recimo, srbska prevajalka z zapostavo pridevnika, ki v slovenščini ni mogoča, in uporabo bolj starinske od obeh možnih oblik svojilnega pridevnika iz imena Jakov (tj. Jakob), »Jakovljev« (*Knjige Jakovljeve*), ali hrvaški prevajalec samo z zapostavo pridevnika (*Knjige Jakobove*). Ker je bila oznaka »bukovski jezik« nekdanj sinonim za latinščino, se zdi naslov še posebej ustrezen za tekst, v katerem je stilizirana verzija poljskega zgodovinskega jezika, npr. v fiktivnih pismih enciklopedista dekana Chmielowskega, pod zelo močnim vplivom latinskega besedja in sintakse.

Za roman je značilno izmenjevanje dokumentarnosti in fikcije, opisov zgodovinsko izpričanih prizorov in nerazkritih citatov avtentičnih historičnih tekstov s fiktivnimi scenami in besedili. Pisateljica je v njem ohranila značilni fragmentarizirani način pripovedovanja (t. i. »konstelacijski roman«),¹⁷ in čeprav v pripovednem toku zvesto, celo kronološko sledi zgodovinskemu dogajanju, povezanemu s frankisti, in biografiji preroka Jakoba Franka, se ni odpovedala svojim stalnim aktualnim temam, temveč je svoje junake v nekem smislu obdarila z moderno občutljivostjo ter v zgodovinsko tkivo romana vkomponirala problematiko feminizma, odnosa do drugega in drugačnega, večnacionalnosti

16 Starinske besede »bukve« v slovenščini še ni prerasla pretirana patina in jo izobraženi bralec mora poznati, poleg osnovne tudi v oblikah, kot sta npr. »(mašne) bukvice« ali pogovorna »bukla«. Etimološko beseda izhaja iz stsl. *buky*, gen. *bukove* v pomenu »črka«; množina je izpričana v r. csl. *bukovъ* »črke«. Gl. F. Bezlaj, 1976: *Etimološki slovar slovenskega jezika A—J*. Ljubljana, SAZU—MK, 1. zv., str. 53, geslo »bukve«.

17 Termin Olge Tokarczuk.

in socialne razslojenosti družbe ter hegemonije vladajočega naroda in razreda, predvsem v poljskih vzhodnih mejnih krajinah. S tem je podrezala v sprejeto literarno samopodobo poljske družbe, kot pravi sama, ob popolnem zavedanju dejstva, da je »obvezujoča zgodovinska naracija nekaj, kar je skonstruirano in se vedno znova konstruira«.¹⁸

Leto dni po izidu se dozdeva, da je knjiga s tolikšnim obsegom za slovenske bralce kljub vsemu trd oreh in da potrebujejo kar nekaj časa, da se prebijejo skozi jo. Tisti, ki jim je to uspelo, so kvalificirani bralci in cenijo tako informacije o Slovencem povsem neznanem pojavu frankizma kot univerzalno sporočilo knjige. Olga Tokarczuk ima tudi sicer v Sloveniji svoje zvesto občinstvo. Širše zanimanje je zbudil roman *Pelji svoj plug čez kosti mrtvih*, predvsem zaradi etičnega sporočila, tj. zagovora pravic živali.¹⁹ Zaradi obsežnosti in teže romana je več odmeva *Jakobovih bukev* pričakovati še v naslednjem letu, zlasti ob načrtovanem gostovanju avtorice. Doslej je o knjigi objavila recenzijo pisateljica in prevajalka Miriam Drev na RAI v Trstu, izšla pa sta tudi dva članka Ane Geršak: kritika knjige na Radiu Slovenija in na portalu MMC ter članek ob avtoričinem prejemu nagrade booker international v *Dnevniku*, v katerem obravnava vse doslej prevedene knjige Olge Tokarczuk s poudarkom na že leta 2010 prevedenih nagrajenih *Begunih*. Tudi Ana Geršak poudarja predvsem družbeno-socialno komponento frankistične zgodbe ter univerzalno in etično sporočilo romana:

S slikanjem usode poljskih Judov, ki so se med letoma 1759 in 1790 pod vodstvom Jakoba Franka odločili za prestop v katoliško vero, Olga Tokarczuk raziskuje pojav ksenofobije in antisemitizma v vzhodni Evropi. [...] Družbeni sistem, kot ga slika Olga Tokarczuk, je zgrajen na logiki, da bo prišlek — ali tujec — vedno na zgubi, ker bo vedno zaznamovan s svojo tujskostjo. V luči vsega, kar se danes dogaja na Poljskem in tudi v Evropi, je težko spregledati skrajno družbenokritično ost romana. *Jakobove bukve*, ta véliki roman z začetka 21. stoletja, so resnično izjemno delo.²⁰

S takšno interpretacijo deloma sledi sami zasnovi romana, v katerem boljše dokumentirano zunanje dogajanje ni vedno uravnovešeno z religiozno-mistično

18 O. Tokarczuk, 2014: *Jak powstały »Księgi Jakubowe«*. Dostopno na: http://wyborcza.pl/1,75410,17154801,2014_rok_wedlug_Ksiazek___Tokarczuk___Jak_powstaly.html [obiskano: 20.03.2018].

19 Jelka Kernev Štrajn ga je na primer obravnavala v študiji *Zoper »naravni« red sveta* (v: »Primerjalna književnost«, 2/2016, str. 71–88) kot primer tematizacije neantropocentrične naravnosti, ki se izraža v odnosu do okolja in živali.

20 A. Geršak, 2018: *Olga Tokarczuk, poljska pisateljica: Na novo pisati svet*. »Dnevnik«, 18.07. Dostopno na: <https://www.dnevnik.si/1042833368> [obiskano: 20.07.2018].

vsebino sektarskega duhovnega nauka, kar verjetno izvira iz tega, da nobeno ezoterično izročilo ni v celoti zabeleženo, mistično doživetje pa ne racionalno dosegljivo in verbalno izrazljivo.

Roman Ignacyja Karpowicza *osti* (prev. Jana Unuk, KUD Police Dubove) je po *Baladinah in romancah* drugo delo tega avtorja pri nas. Kot že avtorjeva prva prevedena knjiga je ta zameštrana štorija o naravnost fantastično razširjenih, toda funkcionalnih družinah, v katerih je vse možno in ni nikomur kratena nobena osebnostna in iz razlogov rase, spola, spolne orientacije, narodnosti ipd. izvirajoča pravica, žela tako navdušenje kot zadržanost in kritiko, predvsem iz ideoloških razlogov. Tako kot že prvo knjigo je tudi to naklonjeno bral Matej Bogataj v *Mladini*, o njej pa sta pisala še Urška Gabrič na spletni strani LUD Literature in Dejan Mohorič na radiu Študent. Noben recenzent ni spregledal avtorjeve slogovne in jezikovne bravuroznosti, je pa recenzent radija Študent njegov svet občutil kot zaprto okolje privilegiranih varšavskih intelektualcev, ki se ob vsej občutljivosti glede lastnih pravic kruto posmehujejo predstavnici tradicionalnih vrednot in spregledujejo družbeno pogojenost razmerij v sodobnem svetu. Očitke Karpowiczevim romanom je mogoče izrekati tako s stališča katoliško-tradicionalne morale (to stališče je zavzela zlasti ena od recenzij *Baladin in romanc* v letu 2013) kot iz zornega kota zvestobe socialni stvarnosti, ki je ne odseva elitnost karpowiczzevskega miljeja. Vendar bi težko spregledali etično komponento v Karpowiczevem delu, saj bralca še dolgo preganja presunljivi opis pogina mačka ali samotne smrti pogrešanega ljubimca enega od protagonistov. Pisateljeva empatičnost pa se kaže tudi v njegovem odnosu do junakov z vsemi posebnostmi in čudaštvi, ki jih prikazuje z blagim humorjem. Od ljubezenskih zvez v *osteh* so daleč najbolj prepričljiva homoerotična razmerja, zato morda utirajo pot prevodu bolj izpovedne in ekspresivnejše *Ljubezni* (2017).

Kar tri novelistična dela v enem letu so prej izjema kot pravilo. Prve so v knjižni zbirki Kondor Mladinske knjige izšle izbrane kratke zgodbe Isaca Bashevisa Singerja z naslovom *Moč teme* (izbrala in prev. J. Unuk). To je prvi slovenski knjižni natis novel tega znanega avtorja, nobelovca, pripadnika predvojne varšavske jidiš avantgarde, ki se je, potem ko je na Poljskem že objavil vrsto literarnih tekstov, mdr. svoj prvi, modernistični roman *Satan v Goraju*, v 30. letih 20. stoletja preselil v Ameriko. V ta pregled ga uvrščam kot poljskega pisatelja, ki je pisal v jidišu v eksilu v Ameriki in se ga — v skladu z njegovo lastno oporoko — prevaja iz angleščine.²¹ Kot ugotavlja poznavalec njegovih del

21 Singer je sam sodeloval pri vseh prevodih v angleščino, ki jih je posledično štel za druge originale; jidišisti zatrjujejo, da je šlo bolj za predelavo kot za prevod in da je pisatelj ustvaril dva opusa, bolj hermetičnega, učenega v jidišu (kot Ichok Baševis) in dostopnejšega, bolj folklorističnega v angleščini (kot Isaac Bashevis Singer).

Chone Shmeruk, Singer ne sodi v krog ameriških židovskih pisateljev, temveč izhaja iz tradicije evropske jidiš literature, saj je njegova proza zakoreninjena v poljskih razmerah, tako iz avtorjeve mladosti kot iz različnih zgodovinskih obdobj, njegova maloštevilna dela z ameriško tematiko pa vedno pripovedujejo o izseljencih iz stare domovine. Dvanajst od dvajsetih izbranih zgodb se dogaja na Poljskem in te je pisatelj umestil bodisi v židovsko četrt predvojne Varšave ali na ožje območje znotraj lublinskega vojvodstva.²² Kljub splošnemu konsenzu, da gre za tradicionalnega avtorja, izbor poleg tem vzhodnoevropskega židovstva in za avtorja značilne fantastike izpostavlja nekatere izrazito moderne poteze Singerjeve etike: sočutje in sočutenje z živalmi, razumevanje za žensko željo po študiju v restriktivnem ortodoksnem okolju, spolno transgresijo in homoerotično ljubezen.

Za prevajanje Singerja je zelo koristno poznavanje poljskih realij. Pri odločitvah glede zapisovanja jidiš citatnih besed so mi bili v pomoč poljski priročniki in viri²³ ter literarna zgodovina jidiš književnosti.²⁴ Pri izboru iz desetih angleškojezičnih zbirk, ki so jih podpisali različni prevajalci in uredniki, prihaja do različnih zapisov jidiš citatnih besed ter poljskih ali jidiš krajevnih imen. Nekateri so preprosto napačni, včasih pa mešajo Singerjev varšavski jidiški idiom z oblikami litovskega dialekta jidiša, ki se je uveljavil v Ameriki, čeprav Singer ni pristajal na izbiro litovskega dialekta jidiša za standard.²⁵

Sanatorij Pri peščeni uri Bruna Schulza (prev. J. Unuk) je edini med mojimi lanskoletnimi prevodi nastal na pobudo založbe (Beletrine). Dogovorili smo se, da lahko knjigo po lastni presoji dopolnim z izborom drugih, v slovenščino še neprevedenih spisov. Knjiga tako poleg *Sanatorija* vsebuje še vse revialno objavljene zgodbe iz zapuščine in fragment *Gledališče pashe*, izločen iz *Pomladi*, izbor iz esejev (v tem delu sem se odpovedala recenzijam knjig tistih poljskih pisateljev, ki jih slovenski bralci ne poznajo ali na katere so že nekoliko pozabili, vendar sem vključila npr. recenzijo knjige *Cvetijo akacije* Debore Vogel, ki je bila s Schulzem tudi biografsko povezana), javnih dopisovanj (pisemska izmenjava z Gombrowiczem in Witkiewiczem intervju gotovo lahko računata na zanimanje

22 Prim. S.L. Wolitz, J. Sherman, 2001: *Appendix: Bashevis Singer as a Regionalist of Lublin Province*. V: S.L. Wolitz, ur.: *The Hidden Isaac Bashevis Singer*. Austin, University of Texas Press, str. 219–224.

23 Npr. M.J. Sitarz, 1992: *Z dziejów jidysz — jednego z języków żydowskich*. Krakov, Universitas, ali spletna stran Židovskega zgodovinskega inštituta; <http://www.jhi.pl/institut>.

24 C. Shmeruk, 1992: *Historia literatury jidysz*. Wrocław—Varšava—Krakov, Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

25 Gl. npr. D. Telushkin, 1997: *Glossary, Note on Transcription*. V: D. Telushkin: *Master of Dreams: A Memoir of Isaac Bashevis Singer*. New York, William Morrow and Company Inc., str. 345–348.

slovenskega bralca) ter krajši izbor iz pisem. Knjiga je opremljena tudi z nekaterimi od ilustracij, ki jih je za prvo izdajo l. 1937 izdelal avtor. Čeprav je zaradi časovne odmaknjenosti nastanka pa tudi stilističnih posebnosti dela pri prevajanju potrebna primerna doza previdnosti in preverjanja, npr. pomenov in registrov besed, je prevajanje Schulza, njegovih dolgih, gladko drsečih period, prevajalski užitek, celo svojevrstno lirsko doživetje, ki v nekem aspektu spominja bolj na prevajanje poezije. Schulzeve opise premen neba, izbruhov svetlobe, poplav luči in metamorfoz večno utripajoče, oživiljene snovi bi lahko primerjala samo še s podobnimi liričnimi jedri v prozi Virginie Woolf. Izdaja je razveselila predvsem slovenske ljubiteljke Schulza, ki so doslej poznali *Cimetove prodajalne*, ki jih je v 90. letih prevedla Katarina Šalamun Biedrzycka.

Magdalena Tulli je v Sloveniji ena od najbolj priljubljenih poljskih avtoric, o čemer je pričalo število recenzij že prevedenih del in intervjujev s pisateljico ob njenem gostovanju pred leti. Njena tretja knjiga v slovenščini, *Italijanski salonarji*, je izšla v trenutno najbrž edini slovenski zbirki, specializirani za kratke zgodbe, Stopinje, ki izhaja pri LUD Literatura. Knjiga te brezhibne stilistke je prva, v kateri je v svoje zgodbe, ki naj bi pomagale graditi empatijo med ljudmi, dopustila tudi avtobiografske motive. Podobno kot novele B. Schulza se tudi zgodbe M. Tulli povezujejo v konceptualno celoto, zato nekateri literarni znanstveniki v njih vidijo kratki roman. (Podobno je sicer tudi Schulz zvrstno opredeljeval obe svoji za življenja izdani knjigi.) *Italijanske salonarje* je takoj po izidu recenziral M. Bogataj v *Mladini*.

V lanskem letu sta izšli tudi dve prevodni knjigi poezije sodobnih, še živčih avtorjev. Prva, ki je v prevodu Primoža Čučnika izšla pri založbi Šerpa, so *Oceani: Izbrane pesmi in izbrana proza* Andrzeja Sosnowskega (1959), znanega postmodernističnega pesnika, prevajalca angloameriške poezije in urednika literarne revije *Literatura na świecie*. Sosnowski je bil že gost Festivala poezije in vina l. 2012 in takrat je v Čučnikovem prevodu že izšel krajši izbor iz njegove poezije *Drugo lahko počaka*. Sosnowski je prejemnik številnih nagrad (Silesius 2008 in 2017, »posebna nagrada« Gdynia 2011, Gdynia 2013, več nominacij za *nike*). *Izbrane pesmi* so prevajalčev izbor iz poljskega izbora *Dożynki (1987–2003)* iz leta 2006, drugi del pa prav tako izbor iz lirične proze *Nouvelles impressions d'Amerique* iz leta 1994, postmodernistične variacije na pesnitev Raymonda Roussela *Nouvelles impressions d'Afrique* z ilustracijami Henrija A. Zoja, ki skupaj z Rousselovimi navodili za ilustratorja, pretransformiranimi v naslove posamičnih kratkih proz, vzpostavljajo zvezo med obema deloma. Škoda, da prevajalec v izbor ni vključil tudi novejših pesmi, saj je Sosnowski po letu 2003 izdal še nekaj pesniških zbirk. Sosnowski na Poljskem velja za zahtevnega, celo hermetičnega pesnika, slovenska recepcija pa mu pripisuje dokajšnjo razumljivost, kot

je razvidno iz recenzije Bineta Debeljaka na spletni strani mladih kritikov Koridor:

Pomenska mreža, ki jo gradi Sosnowski, sicer ni tako zelo težavna za razumevanje. Gre za nekakšen *Postmodernizem 101*, uvodni tečaj ali predavanje, izpostavljene »začetne« točke pa se pokažejo v poskusu vzpostavitve intertekstualnosti, ven bijočih popkulturnih referenc, ki imajo več z življenjem samim kot pa visoka kultura, jasno, ne manjka niti ironična (ne)distanca. Skratka, poskus zaobjeti vse, ampak v nizkih prestavah. [...] Postmodernizem Sosnowskega ni odbijajoč, temveč bi prej lahko rekli, da je prijazen. Bralcu skozi pesmi znova in znova pripravlja lep sprejem, lepo ga vpelje, da mu možnost, da se udobno namesti. Le če bo bralec želel, bosta šla skupaj, pesnik in bralec, pod površino in se tam zadržala.²⁶

V okviru Festivala poezije in vina na Ptuj v organizaciji založbe Beletrina je izšla festivalska knjižica z izborom pesmi Julie Szychowiak (1986) *Sen pod črto* (prev. S. Pavlović). Mlajša poljska pesnica je bila doslej slovenskim bralcem poezije povsem neznana. Izdala je že pet pesniških zbirk in eno knjigo proze ter prejela nekaj pesniških nagrad (»jantarno pero« 2007, Silesius v kategoriji debitantov 2008, nagrada Poljskega združenja založnikov 2008). Prej se je pojavila že z angleškimi prevodi na portalu Versopolis: European Review of Poetry, Books and Culture,²⁷ ki ga skupaj z drugimi festivali vodi založba Beletrina oz. njen zgoraj omenjeni festival kot nekakšno valilnico mladih evropskih pesnikov, ki jim omogoča angleške objave. O izboru pesmi Julie Szychowiak ni mogoče reči ničesar, saj izdaja kot priložnostna ni dostopna v javnih knjižnicah. Podobne iz prejšnjih let (v rokah držim npr. *Serijo manjših ran* Justyne Bargielske iz l. 2015, v prevodu iste prevajalke, ki je bila pred časom tudi selektorica festivala) so vsebovale med deset in dvajset pesmi v originalu ter slovenskem in angleškem prevodu.

Positivno preseneča, da sta v enem letu izšla kar dva izbora poezije še živečega poljskega avtorja in avtorice, saj je sicer, kar zadeva poezijo, založniško povpraševanje omejeno na najbolj znane pesnike 20. stoletja. Celotno znotraj te skupine je izbor skrčen na najbolj znana imena, na srečo v zadnjih letih tudi s celotnimi zbirkami, in ne samo z izbori kot v preteklosti, medtem ko tako rekoč ni mogoče prodreti z novimi imeni niti z nekaterimi klasiki, ki so že znani po številnih revialnih in radijskih objavah (npr. A. Wat, A. Świrszczyńska,

26 Dostopno na: <http://koridor-ku.si/recenzije/andrzej-sosnowski-oceani/> [objavljeno: 1.08.2018].

27 Dostopno na: <http://www.versopolis.com/poet/80/julia-szychowiak> [obiskano: 1.10.2018].

J. Hartwig itd.). K trditvi Muszyńskiej Vizintin, da v Sloveniji vsako leto izhajajo predvsem knjige na Poljskem že kanoničnih avtorjev,²⁸ lahko dodamo, da to velja predvsem za poezijo, medtem ko ima pri izbiri proze, predvsem romana, prevajalec veliko bolj proste roke in je celo zaželeno, da predlaga vedno nova imena.

Tudi poljske drame se v slovenščino prevajajo redko, saj prevodna dramatika praktično ne izhaja v knjižni obliki. Zato prevodi dram nastajajo po potrebi, se pravi, ob uprizoritvah. Tako je leta 2017 dramaturginja Darja Dominkuš za predstavo, ki jo je v Prešernovem gledališču Kranj režirala Nina Rajić Kranjac, prevedla z *nike* nagrajeno dramo Tadeusza Słobodzianka *Naš razred: zgodovina v štirinajstih lekcijah*. Ker je vsebina drame specifično poljsko-zgodovinska — in tematika poljskih »sosedskih« zločinov nad Židi v času nemške okupacije in takoj po vojni je zunaj poljskih meja pogosto interpretirana izrazito propagandno, celo v kontekstu neoliberalnega prevrednotevanja zgodovine — je slovenski gledalec prejkone moral iz drame, da bi ta učinkovala, luščiti univerzalnejše plasti in sporočila. Kot spopad ideologij in totalitarizmov 20. stoletja v širšem smislu je uprizoritev recenziral Matej Bogataj v *Delu*:

Vendar je za nas, kjer je različno motiviranih zgodovin zaenkrat še več, bolj zanimiv tisti segment igre, v katerem se antisemiti postavijo na stran nekakšne nove Evrope in kolaborirajo z Nemci, njihove žrtve, tudi zaradi maščevanja in načelne režimske zaščite judovstva, pa potem sodelujejo s komunističnimi in prosovjetskimi tajnimi službami, tudi prek siceršnjih pooblastil. [...] Vse skupaj se odvrti proti sedanjosti, proti prvim letom tega tisočletja, ko redki preživeli, eni razseljeni, drugi dodobra zapiti in v krču zaradi obremenilne preteklosti in tretji priklopljeni na teve kanale, počasi odhajajo in se tako končuje tudi spomin in izginjajo zadnje priče turbulentnega in krvavega stoletja, inficiranega z izključujočimi ideologijami in totalitarizmi.²⁹

Ker v slovenski literaturi kronično primanjkuje žanrskih del, je razveseljivo, da je v lanskem letu izšel prvi slovenski prevod Dorote Terakowske (*Hči čarovnic*, E-besede). Knjiga, ki jo je prevajalka Lara Unuk izbrala za prvo predstavitev te avtorice, je od njenih fantastičnih romanov za otroke in mladino najbolj univerzalna in torej primerna za izhodišče za nadaljnje prevode te s številnimi nagradami ovenčane mladinske pisateljice. Da je hitro našla svoje občinstvo, pričajo tako ustno pridobljena mnenja navdušenih bralcev kot recenzija na slovenskem

28 A. Muszyńska Vizintin, 2016: *Przekłady literatury...*, str. 195.

29 Dostopno na: <https://www.delo.si/kultura/ocene/ocenjujemo-nas-razred.html> [objavljeno: 13.04.2018].

knjižničarskem portalu Dobre knjige izpod peresa Ane Dolinšek.³⁰ Dodatna vrednost romana je, da je glavna junakinja deklica, saj na trgu v tej starostni kategoriji prevladujejo deški junaki, in upamo lahko, da bomo v naslednjih letih v slovenščini dobili še katerega od mladinskih romanov Terakowske. Obe deli s področja otroške književnosti, *Vprašanja iz kopalnice* Krystyne Lipka-Sztarbałło in *Neymar: nogometni čarodej* Dariusza Tuzimka, sta bolj priložnostni oziroma potencialno komercialni izdaji, prva didaktična in druga biografska. Avtorico *Vprašanj iz kopalnice* smo sicer že spoznali kot odlično ilustratorko *Sanj, ki so odšle* Anne Onichimowske.

Vse več prevodov iz poljske književnosti, morda v skladu s procesi rekatolizacije družbe, izide pri katoliških ali kako drugače s (predvsem katoliško) duhovnostjo povezanih založbah. Katoliška založba Družina je tako naročila ponovni prevod klasičnega romana-biografije sv. Jožefa Jana Dobraczyńskega *Očetova senca* (prev. L. Unuk). Knjiga je namreč prvič izšla v slovenščini z naslovom *Rednik: roman o svetem Jožefu* v prevodu Franceta Vodnika leta 1980 pri goriški Mohorjevi družbi. Roman, ki življenja nadomestnega Jezusovega očeta ne prikazuje kot idilo, ampak kot stalni duševni boj, ki ga Jožef premaguje z neskončno vdanostjo, je na dogodbeni ravni in s številnimi realijami trdno vpet v zgodovino Svete dežele. Na platnicah zapisana naklada je 1000 izvodov, kar pove, da lahko ta tradicionalna katoliška založba računa na za slovenske razmere širok krog bralstva. Da gre pri katoliških založbah za enega izmed velikih, dokaj samozadostnih sistemov, ki lahko poskrbijo tudi za plasiranje knjig, ki jih izdajajo, ugotavlja tudi Samo Rugelj.³¹

Založba Logos, pri kateri je izšla zbirka teoloških esejev Waclawa Hryniewiczza *Pričevalci velikega upanja: vesoljno odrešenje v zgodnjekrščanski misli*, je naravnana v duhovnost bolj intelektualnega kova. Hryniewicz (1936), upokojeni profesor Katoliške univerze v Lublinu, velja za enega boljših poznavalcev pravoslavja in pashalne teologije. Prevedena knjiga je posvečena apokatastazi v zgodnjekrščanski misli, konceptu, ki izraža upanje na vesoljno odrešenje stvarstva kot celote in je, kot vemo, živo vznemirjal pesnika Czesława Miłosza. Knjigo je prevedla rusistka Urša Zabukovec, poznavalka Dostojevskega ter ruske in poljske duhovne književnosti.

V zadnjem času dobivajo pomembno funkcijo internetne in radijske objave, ki vse bolj prevzemajo nekdanjo vlogo revialnih. Dostop do objav v tiskanih revijah je namreč vse bolj omejen, čakanje na objavo pa zamudno, zato v manjši meri izpolnjujejo svojo tradicionalno funkcijo sprotnega seznanjanja z avtorji,

30 Dostopno na: <https://www.dobreknjige.si/Knjiga.aspx?knjiga=5537> [obiskano: 16.03.2018].

31 S. Rugelj, 2018: *Postkrižna knjižna produkcija na Slovenskem*. »Bukla«, 14/144, str. 3.

kolikor poleg izvirne sploh še objavljajo tudi prevodno literaturo. Radijske in spletne objave dajejo večjo svobodo prevajalske izbire v širokem diapazonu od klasičnih do najmlajših in alternativnih avtorjev ter omogočajo predstaviti več avtorjev hitreje, kot to zmorejo knjižne ali tudi revialne. Čeprav ne razpolagam s celovitimi podatki o takšnih objavah niti za leto 2017 niti za daljše obdobje, naj zgorjno trditev ponazorim z delnimi, ki so mi dostopni.

Tako po radiu kot v spletnih revijah *Logos*, *Locutio* in *Poiesis* (zadnji se specializirata za poezijo) je bilo v obdobju 2016—2018 objavljeno veliko mlajših, slovenskim bralcem še nepoznanih avtorjev kot tudi nekaj klasičnih, ki doslej niso prišli v najožji izbor založb za knjižne izdaje. Tako so bili v *Logosu: mednarodni večjezični reviji za kulturo in duhovnost* v omenjenem obdobju v prevodih več prevajalcev predstavljeni naslednji pri nas še manj znani mlajši in avtorji srednje generacije: Julia Fiedorczyk, Anna Augustyniak, Małgorzata Lebda, Bronka Nowicka, Marzanna Bogumiła Kielar, od klasičnih avtorjev pa Julia Hartwig, Aleksander Wat, Anna Świrszczyńska. V *Locutiu* je Katarina Šalamun Biedrzycka v istem obdobju predstavila poezijo Tomasza Mazurja, Marcina Orlińskiego, Miłosza Biedrzyckiego, M. B. Kielar, Arturja Grabowskega in Stanisława Jerzyja Sita, v *Poiesisu* pa mdr. Józefa Barana in Jadwige Malina. Tudi radio omogoča sprotno predstavljanje poljskih pesnikov in prozaistov v več različnih prevodnih oddajah. Sama sem po radiu v obdobju 2016—2018 z daljšimi izbori predstavila poezijo Julie Hartwig, Tadeusza Różewicza, Ewe Sonnenberg in Anne Augustyniak, z odlomki iz proznih del pa Wioletto Grzegorzewsko, Kajo Malanowsko, Zoško Papužanko, Patrycjo Pustkowiak, Mariusza Sieniewicza, Ziemowita Szczerka, Krzysztofa Vargo. Poljsko poezijo po radiu že dolga leta predstavlja Katarina Šalamun Biedrzycka, občasno pa tam prevode objavljata tudi Staša Pavlović (npr. Mrožkove humoreske) in Lara Unuk. Menim, da našeta imena dovolj prepričljivo pričajo o pomenu teh aktualnejših poti za predstavljanje novih ali manj poznanih avtorjev ter dopolnjevanje v prevodu dostopnega dela že znanih, kar ne nazadnje popestri in dodatno osmisli prevajalčevo delo.

Literatura

- Blatnik A., 2011: *Bo še šlo brez Nobelove?* »Pogledi«, 23. Dostopno na: <http://pogledi.delo.si/knjiga/bo-se-slo-brez-nobelove> [obiskano: 1.10.2018].
- Blatnik A., 2017a: *Prevodno leposlovje v sodobni Sloveniji*. »Knjižnica«, 61/4, str. 47—57.
- Blatnik A., 2017b: *Vredno je, čeprav je brezplačno*. »Literatura«, 316/XXIX, str. 116—130.

- Bucka-Kustec K., 2018: *Bibliografia przekładów literatury polskiej w Słowenii w 2017 roku*. Tiskopis.
- Even-Zohar I.: 2009: *Miejsce literatury tłumaczonej w polisystemie literackim*. V: P. Bukowski, M. Heydel, ur.: *Współczesne teorie przekładu: Antologia*. M. Heydel, prev. Krakov, Znak, str. 197—203.
- Heydel M., 2009: *Itamar Even-Zohar (ur. 1939)*. V: P. Bukowski, M. Heydel, ur.: *Współczesne teorie przekładu: Antologia*. M. Heydel, prev. Krakov, Znak, str. 196—196.
- Izpis iz poljščine prevedenih izdaj iz sistema Cobiss, 2017. Dostopno na: https://plus.si.cobiss.net/opac7/bib/search/expert?c=la%3Dslv+and+lo%3Dpol+and+py%3D2017*&db=cobib&mat=allmaterials&start=10 [obiskano: 20.09.2018].
- Jež N., 2017: *Nova dinamika slovenskega prevajanja iz poljske književnosti v zadnjih desetletjih*. »Jezik in slovstvo«, 2—3/LXII, str. 67—75.
- Rugelj S., 2018: *Postkrizna knjižna produkcija na Slovenskem*. »Bukla«, 14/144, str. 3.
- Muszyńska Vizintin A., 2016: *Przekłady literatury polskiej w Słowenii w 2015 roku*. »Przekłady Literatur Słowiańskich«, zv. 7, 2. del, str. 187—198.

Jana Unuk

Od romanov do teoloških esejev: pregled slovenskih prevodov poljske literature v letu 2017

POVZETEK | Članek vsebuje pregled slovenskih prevodov poljske literature v letu 2017 in opozori na nekatere okoliščine izdajanja poljske prevodne literature v Sloveniji. Predstavi posamezne prevodne izbire ter podrobneje razloži nekatere posebnosti pri prevajanju in izdaji predvsem treh del: monumentalnega zgodovinskega romana *Jakobove bukve* Olge Tokarczuk, klasičnega dela *Sanatorij Pri peščeni uri*, dopolnjenega z drugimi spisi, modernista Bruna Schulza ter izbora novel poljsko-židovskega, v jidišu pišočega nobelovca I. B. Singerja. Ugotavlja zvrstno raznolikost prevedenega, opozori na prvi prevod mladinskega fantastičnega romana D. Terakowske in na večjo navzočnost katoliških založb. Poudari pomen objav v internetnih revijah in po radiu, ki pomembno dopolnjujejo sliko poljske literature v očeh slovenskega bralca.

KLJUČNE BESEDE | periferne literature, poljsko-slovenski prevodi 2017, prevajalske izbire, zvrstna raznolikost

Jana Unuk

From Novels to Theological Essays: Review of Slovene Translations of Polish Literature in 2017

SUMMARY | Slovene and Polish literatures could both be defined as peripheral literatures according to Even-Zohar's understanding of position of translational literature in literary polysystems. Moreover, they tend to be perceived as such by each other's potential readership, which might be a possible explanation of the fact that Slovene translators of Polish literature tend to be rather free in their choices of translated authors and works and less under pressure of expected commercial success than their fellow-translators from bigger languages. In spite of this marginality in each other's literary field, quality literature is continually being translated between both languages, partly because of the trend and politics of stimulating translating among European literatures in European Union. In 2017, 14 works of Polish literature were published in Slovenia, translated by eight translators. Most numerous were novels, among them the third successive European translation of voluminous historical novel *The Books of Jacob* by Olga Tokarczuk and a juvenile fantasy novel by Dorota Terakowska. Another noticeable trait of 2017 production is its generic diversity: apart from novels, it consists of three short story collections, among them *Sanatorium under the Sign of Hourglass* by Bruno Schulz, two selections of poetry by contemporary poets, two books for children, theological essays by Waław Hryniewicz, an authority on Orthodox creed, and one play, translated for the sake of theatre performance in Kranj Theatre. Short translations for internet magazines and Radio Slovenia contribute additional variegation to the corpus of Slovene literary translations, by allowing for more broad translation choices and up-to-date introduction of younger and less canonical authors.

KEYWORDS | peripheral literatures, Polish-Slovene translations in 2017, translation choices, genre diversity

JANA UNUK | tłumaczka, redaktorka, autorka licznych posłowi i innych tekstów o literaturze polskiej. Zajmuje się polską poezją XX i XXI wieku, współczesną polską prozą i twórczością Virginii Woolf. Przetłumaczyła 65 książek dla dorosłych i 47 dla dzieci, w tym pięć antologii baśni ludowych, z literatury polskiej m.in. poezję C. Miłosza, W. Szymborskiej, T. Różewicza, A. Świrszczyńskiej, A. Wata, Z. Herberta, M.B. Kielar, E. Sonnenberg, prozę B. Schulza, O. Tokarczuk, M. Tulli, J. Bator, P. Huellego, S. Chwina, A. Stasiuka, I. Karpowicza, J. Dehnela, M. Łozińskiego, H. Krall, I. Fink, M. Szczygła, G. Herlinga-Grudzińskiego, dramat P. Demirskiego, z angielskiego powieści i opowiadania V. Woolf i I.B. Singera, z bośniackiego D. Karahasana, z serbskiego F. Davida i V. Stevanovicia. W 2006 roku dostała nagrodę im. Antona Sovrè, jest członkinią jury międzynarodowej nagrody literackiej Vilenica.

Na okładce i stronach działowych
wykorzystano *Grafikę komputerową* Bożeny Witkiewicz
Wydawnictwo dziękuje Instytutowi Sztuki na Wydziale Artystycznym
Uniwersytetu Śląskiego za wyrażenie zgody na publikację grafiki

Redaktorzy | IVANA ČAGALJ, BARBARA JAGODA,
TINA JUGOVIĆ, MAGDALENA KOPEĆ

Projektant układu typograficznego oraz łamanie | PAULINA DUBIEL

ISSN 2353-9763

Czasopismo wcześniej ukazywało się w formie drukowanej z ISSN 1899-9417
Czasopismo dystrybuowane bezpłatnie

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I.
Liczba arkuszy drukarskich 16,25
Liczba arkuszy wydawniczych 14,5
Do składu użyto kroju pisma Minion Pro

Przekłady Literatur Słowiańskich

9

Część

3

ISSN 2353-9763

9 4

9 772353 976905

Więcej o książce

